

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2010

Bc. Michaela Staničková

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Realizace a využití strukturální pomoci EU v České republice v oblasti zemědělství

Use of the EU Structural Aid in the Agriculture Sector of the Czech Republic

Student: Bc. Michaela Staníčková

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Lukáš Melecký

Ostrava 2010

Zadání diplomové práce

Student: Bc. Michaela Staníčková
Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6210T004 Eurospráva
Téma: Realizace a využití strukturální pomoci EU v České republice
v oblasti zemědělství
Use of the EU Structural Aid in the Agriculture Sector of the
Czech Republic

1. Úvod
  2. Teoretická východiska Společné zemědělské politiky EU a charakteristika zemědělského sektoru ČR
  3. Programování a realizace strukturální pomoci EU v agrárním sektoru ČR v programovacím období 2004/2006
  4. Realizace a využití pomoci EU v agrárním sektoru ČR v programovacím období 2007/2013
  5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- BOHÁČKOVÁ, I.; HRABÁNKOVÁ, M. *Strukturální politika Evropské unie*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 188 s. ISBN 978-80-7400-111-6.
FOJTÍKOVÁ, L.; LEBIEDZIK, M. *Společné politiky EU. Historie a současnost se zaměřením na ČR*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 179 s. ISBN 978-80-7179-939-9.
ROBERTS, I.; GUNNING-TRANT, C. *The European Union's Common Agricultural Policy: A Stocktake of Reforms*. 1. vyd. Canberra: ABARE, 2007. 118 s. ISBN 1-920925-96-1.

Vedoucí diplomové práce: Ing. Lukáš Melecký

Datum zadání: 20. listopadu 2009

Datum odevzdání: 30. dubna 2010

---

doc. Ing. Karel Skokan, Ph.D.
vedoucí katedry

---

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

„Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně“.

V Ostravě dne 30. 4. 2010

.....
Bc. Michaela Staníčková

S poděkováním za odbornou pomoc a za věnovaný čas vedoucímu mé diplomové práce p. Ing. Lukáši Meleckému.

Obsah

1 Úvod	3
2 Teoretická východiska Společné zemědělské politiky Evropské unie a charakteristika zemědělského sektoru České republiky	5
2.1 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA SPOLEČNÉ ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY EVROPSKÉ UNIE.....	5
2.1.1 Důvody vzniku, úloha a význam Společné zemědělské politiky Evropské unie	5
2.1.2 Utváření SZP EU	6
2.1.3 Cíle, principy a nástroje SZP EU	8
2.1.4 Financování SZP.....	12
2.2 REFORMY SZP EU.....	15
2.2.1 Zvrat – SZP „obětí svého vlastního úspěchu“.....	15
2.2.2 Rok 1968 – Mansholtův plán	16
2.2.3 Osmdesátá léta dvacátého století.....	16
2.2.4 Rok 1992 – MacSharryho reforma	17
2.2.5 Agenda 2000 – Za silnější a širší Evropu	18
2.2.6 Rok 2003: Střednědobý přehled o SZP a její další reformy.....	19
2.2.7 Rok 2008 – revize SZP a její budoucnost.....	21
2.2.8 Rok 2009 – Lisabonská smlouva.....	22
2.3 CHARAKTERISTIKA ZEMĚDĚLSKÉHO SEKTORU EU A ČR.....	23
2.3.1 Charakteristika zemědělského sektoru EU.....	23
2.3.2 Charakteristika zemědělského sektoru ČR.....	24
3 Programování a realizace strukturální pomoci EU v agrárním sektoru ČR v programovacím období 2004-2006.....	29
3.1 ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA ČR PŘED VSTUPEM DO EU	29
3.1.1 Vývoj zemědělské politiky v ČR.....	29
3.1.2 Přístupová jednání v oblasti zemědělství a podmínky pro vstup ČR do EU	33
3.1.3 Programy předvstupní pomoci EU v ČR	37
3.2 ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA ČR V OBDOBÍ 2004-2006.....	39

3.2.1 Dopady SZP na rozvoj českého zemědělství a venkova po vstupu do EU.....	40
3.2.2 Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU (2004-2013).....	42
3.2.3 Podpora zemědělství po vstupu ČR do EU.....	45
3.3. VYUŽITÍ PROSTŘEDKŮ ZE STRUKTURÁLNÍCH FONDŮ EU V ČR V PROGRAMOVACÍM OBDOBÍ 2004-2006.....	52
3.3.1 Rámec strukturální pomoci EU v zemědělství a možnosti podpory z fondů EU.....	53
3.3.2 Využití a evaluace strukturální pomoci EU v oblasti zemědělství.....	54
4 Realizace a využití pomoci EU v agrárním sektoru ČR v programovacím období 2007- 2013.....	62
4.1 ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA EU V PROGRAMOVACÍM OBDOBÍ 2007-2013.....	62
4.1.1 Programovací období 2007-2013 a související změny v oblasti zemědělství a rozvoje venkova v EU.....	62
4.1.2 Reforma zemědělské politiky EU v podmínkách ČR v období 2007-2013.....	65
4.2 POSTUP ČERPÁNÍ A EVALUACE FINANČNÍCH PROSTŘEDKŮ FONDŮ EU V OBDOBÍ 2007- 2013 NA ÚROVNI ČR.....	67
4.2.1 Rámec pomoci EU v oblasti zemědělství a možnosti podpory z fondů EU v ČR ...	67
4.2.2 Programové dokumenty podpory zemědělství EU v ČR.....	71
4.2.3 Dosavadní využití a evaluace pomoci EU v ČR v oblasti zemědělství.....	77
4.3 SOUČASNÝ STAV A BUDOUCÍ VÝVOJ ČESKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ.....	80
4.3.1 Vazba zemědělství na problematiku klimatických změn.....	82
4.3.2 Předsednictví ČR v Radě EU.....	88
4.3.3 Hospodářská krize a dopady na české zemědělství.....	91
4.3.4 Možnosti budoucího rozvoje českého zemědělství v kontextu podpory SZP EU ...	94
5 Závěr.....	99
Seznam literatury.....	102
Seznam zkratk	
Seznam tabulek a grafů	
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	
Seznam příloh	
Přílohy	

1 Úvod

Tématem diplomové práce je realizace a využití strukturální pomoci EU v České republice v oblasti zemědělství. Důvodem výběru tohoto tématu, je fakt, že této problematice je v současnosti věnována stále větší pozornost ze strany široké veřejnosti, tedy politiků, odborníků, ale i běžných občanů. Navíc jsem se souvisejícímu tématu věnovala již ve své bakalářské práci s názvem „Společná zemědělská politika Evropské unie“. V rámci diplomové práce jsem se rozhodla využít možnosti a proniknout hlouběji do dané problematiky a přiblížit jednu z nejdiskutovanějších evropských politik. Pro naprostou většinu občanů jak ČR, tak i ostatních členských států EU, je téma zemědělství odtažitě. Přesto dnes zemědělská politika přímo ovlivňuje politický osud celé EU.

Společná zemědělská politika EU je nejstarší politikou, patří k nejnákladnějším a též i k nejkontroverznějším oblastem působení Evropské unie. Evropské zemědělství se od realizace SZP zásadním způsobem zmodernizovalo a přispělo k růstu blahobytu v západní Evropě. Přes tyto nesporné úspěchy ale dnes SZP není jednoznačně přijímána a bývá často podrobena oprávněné kritice. Vytýká se jí nejen plýtvání penězi, zavádění protekční ochrany a bariér vůči třetím zemím, ale i orientace zemědělství na extenzivní růst a ohrožení přírody. V začátcích realizace, v 60. letech 20. století, byly skryty některé tendence, které od konce 80. let začaly být neudržitelné. Jednalo se např. o silně protekcionistickou politiku podporující produkci. Skutečné dopady uplatnění tohoto přístupu se projeví naplno až v následujících letech od počátku jejího uplatňování. Od svého počátku prošla SZP již několika reformami, což jsou reakce na její nejzávažnější nedostatky. Dynamika těchto změn je však velmi pomalá a ne o všech se dá říci, že byly dostatečně razantní. Ovšem s postupem času a vývojem jak na straně EU, tak na mezinárodní politické a ekonomické scéně, musí čelit SZP dalším novým problémům a výzvám. Přijímaná opatření se postupem času mění a snaží se přizpůsobit nově vzniklé situaci. Zemědělská politika EU je velmi sporná a je obtížné ji reformovat.

Zemědělská politika má velký ekonomický, sociální a environmentální vliv nejen v Evropě, ale i v celém světě. Zemědělství postupně nabývá nového významu díky svému sílícímu působení v mnoha aspektech. Nejedná se pouze o zefektivnění zemědělské produkce, ale o rozvinutí a posílení nevýrobního charakteru zemědělství, zejména o údržbu krajiny, udržení osídlení venkova, udržení zdravého životního prostředí. Nároky na zemědělství tedy neustále rostou a jsou spojeny s nemalými požadavky na finanční prostředky. Zemědělství je stále více otázkou financí, s čímž souvisí také problematika postupného rozšiřování EU.

Česká republika vstoupila do EU v roce 2004. Od té doby je české zemědělství součástí SZP, což mělo, má a bude mít zásadní vliv na rozvoj a orientaci české zemědělské politiky.

Cílem diplomové práce je, za pomoci dostupných informací, charakterizovat teoretická východiska SZP EU, vývoj zemědělského sektoru ČR a detailně zmapovat proces realizace a naplňování SZP v ČR. Dále popsat a analyzovat možnosti čerpání finančních prostředků EU v minulém a současném programovacím období v agrárním sektoru ČR, identifikovat způsoby a formy podpory, porovnat dosavadní využití této pomoci EU v ČR a nastínit možnou budoucnost českého zemědělství.

Vzhledem k tomu, že objem finančních prostředků, určených na podporu zemědělství, schopnost a míra jejich využití ovlivňuje celkový charakter zemědělského sektoru ČR ve všech jeho aspektech a konkurenceschopnost českých zemědělců vůči zemědělcům ostatních členských států EU, je možné formulovat hlavní hypotézu práce a to, že efektivní realizace SZP EU v ČR by měla vést k posílení konkurenceschopnosti a lepšímu postavení českých zemědělců na agrárním trhu.

Metodika, prostřednictvím které je diplomová práce řešena, staví především na deskripci a analýze dostupných informací a jejich následném využití pro stanovení a splnění cíle diplomové práce a dedukci, která vychází ze získaných známých, ověřených a platných informací a znalostí a aplikuje je na zkoumanou problematiku této práce. Zvolené metody práce byly vybrány tak, aby odpovídaly zaměření diplomové práce a současně optimálně naplnily její cíle.

Diplomová práce je rozdělena do tří tematických kapitol. První, teoretická kapitola, je věnována základní charakteristice SZP, provedeným reformním opatřením a popisu agrárního sektoru jak EU jako celku, tak českého. Druhá kapitola je primárně zaměřena na zemědělskou politiku ČR, jednak před vstupem do EU, jednak v minulém programovacím období 2004-2006, kdy již ČR byla součástí EU a mohla čerpat prostředky strukturálních fondů EU. Součástí této kapitoly je také zhodnocení úspěšnosti využití a evaluace této finanční pomoci v oblasti zemědělství. Obsahem třetí kapitoly jsou především změny v oblasti zemědělství a venkova, jež nastaly v programovacím období 2007-2013 nejen na úrovni ČR, ale i v ostatních členských státech EU, možnosti podpory zemědělství v tomto období a jejich dosavadní využití. Tato kapitola se věnuje také popisu současného stavu českého zemědělství a jeho možnostem do budoucna, jež směřují ke zvýšení konkurenceschopnosti, dodržování zásad správné zemědělské praxe s ohledem na životní prostředí, ochranu zdraví a rozvoj venkova.

2 Teoretická východiska Společné zemědělské politiky Evropské unie a charakteristika zemědělského sektoru České republiky

2.1 Základní charakteristika Společné zemědělské politiky Evropské unie

Sektor zemědělství jako jeden ze základních odvětví národního hospodářství je velmi strategický a důležitý obor, i když již ustupuje do ústraní vedle sektoru průmyslu a odvětví služeb. Na zemědělství je kladen zvláštní důraz také proto, že podléhá velkým přeměnám vyvolaných změnou klimatických podmínek, nemocemi zvířat, úrodou atd. Tím pádem kolísá objem výroby i cena na trhu. Již od počátku budování evropské integrace je považován za významný, a i v *Římských smlouvách* je již zemědělská politika podrobně rozpracována.

2.1.1 Důvody vzniku, úloha a význam Společné zemědělské politiky Evropské unie

Společná zemědělská politika Evropské unie (SZP EU) vznikla v roce 1957, tedy v době, kdy Evropa trpěla nedostatkem většiny potravinových výrobků. Mechanismy této politiky byly navrženy tak, aby mohly čelit této situaci. Podporovaly vnitřní ceny¹ a příjmy, buď ochranou hranic, nebo různými podporami výrobcům a zpracovatelům zemědělských produktů ze Společenství, za něž bylo třeba zaplatit více, než jaké byly světové ceny².

Důvody pro vznik SZP se mohou rozdělit na dva typy – a to strategické a politické³. **Strategickým důvodem** pro zavedení SZP byla bezesporu špatná poválečná situace v zakládajících členských zemích ES, nedostatečná či válkou zničená infrastruktura, potravinová nesoběstačnost, nedostatečné uspokojení domácí poptávky a také to, že státy si v té době nemohly dovolit být závislé na dovozu klíčových komodit. To vše navíc zvýrazněno začínajícím bipolárním rozdělením světa. Cílem bylo překonat tyto obtíže vytvořením

---

¹ Jedná se o garantované ceny zemědělských produktů, jež byly a jsou často nad hladinou světových cen, jelikož ceny zemědělských produktů začaly být určovány administrativně a nikoli tržně.

² Zemědělský sektor Unie začal být chráněn vysokými cly uvalenými na dováženou produkci, což znamenalo zdražení importovaného zboží. Současně se začal subvencovat export tak, aby zemědělská produkce Společenství mohla být konkurenceschopná na zahraničních trzích.

³ Nemalý význam na začlenění zemědělské politiky do integračních procesů měla Francie. Smyslem vzniku Evropského hospodářského společenství (EHS) bylo vytvoření společného trhu pro průmyslové výrobky. Z této konstrukce profitovalo především Německo. Francie si jako protíváhu společného trhu pro průmyslové výrobky stanovila právě zahrnutí zemědělského sektoru do integračního procesu. V zemědělském odvětví byla situace velmi odlišná a francouzští výrobci byli výrazně konkurenceschopnější. Ve francouzském zemědělství pracovala v padesátých letech pětina průmyslového obyvatelstva, což mělo výrazný ekonomický a sociální dopad. Stejný zájem jako Francie sdílela i Itálie a Nizozemsko. Vytvořením společného trhu a preferencí komunitárních výrobků se Německo vzdalo levnějších výrobků ze třetích zemí. Byla to tedy kompenzace – náhrada za souhlas s volným pohybem průmyslových výrobků. Získaly tím státy s vyšším podílem zemědělství, ale i země se silným průmyslem, které se musely vzdát dovozu levnějších potravin ze světových trhů, ale to si vynahrady zvýšeným vývozem průmyslových výrobků.; <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/historie-spolecne-zemedelske-politiky/1000521/53178/>, 2009.

jednotného přístupu k zemědělství pro členy Společenství. **Politickým důvodem** byla váha zemědělců jako voličů v jednotlivých státech. Na začátku 60. let 20. století pracovala v zemědělství 1/5 obyvatel členských zemí. Zemědělství patřilo ke klíčovým resortům a bylo tedy v zájmu politiků podporovat rozvoj venkova a zvyšovat životní úroveň zemědělců.

V prvních letech svého fungování byla SZP snem snad každého politika. Původním cílem SZP bylo podporovat evropské zemědělce. Stanovením cenového minima nad úrovní světové ceny zajistila SZP zemědělcům vyšší ceny, a proto byli spokojeni. Vyšší ceny významně zvýšili potravinovou produkci, která napomohla evropskému cíli snížení své závislosti na dovážených potravinách, a zemědělci dosáhli slušné životní úrovně. Tato podpora zemědělských příjmů ovšem také vyhovovala cíli EU týkajícího se posilování tzv. **sociální soudržnosti** mezi městem a venkovem. Význam SZP mezi ostatními evropskými politikami spočívá především v produkci potravin a jejich strategickém zásobování, zajištění zachování venkovské krajiny a rozvoji venkovských regionů, vytvářením pracovních míst a tím předcházení vyliďňování venkova, rozvoji obnovitelných zdrojů energie a v neposlední řadě při správném hospodaření v uchovávání životní prostředí v dobrém stavu.

2.1.2 Utváření SZP EU

Zapojením odvětví zemědělství do integračního procesu se Evropské společenství stalo průkopníkem. První pokusy o vytvoření zemědělské integrace v západní Evropě se uskutečnily již v první polovině 50. let 20. století. Přes velkou snahu některých zúčastněných států tyto pokusy ztroskotaly kvůli odlišným názorům účastníků tohoto procesu na povahu integrace, a rozdílnostem jak v celkové ekonomické úrovni, tak i v charakteru a stupni rozvoje jejich zemědělství. Tyto první snahy ovšem poskytly poučení pro budoucí vývoj. Další budování SZP probíhalo už jen v rámci EHS, a to jako postupný dlouhodobý proces hledání společných zájmů. Vytvoření jednotného zemědělského systému bylo chápáno jako jedna z priorit integrace⁴.

---

⁴ Neumann, 2004.

Římská smlouva ve vztahu k budoucí SZP

Jednání v oblasti zemědělství byla velmi složitá, o čemž svědčí i články Římské smlouvy⁵ týkající se zemědělství. Vytvoření společného trhu pro průmyslové výrobky bylo mnohem jednodušší, než v případě zemědělských výrobků. Dohoda o detailním fungování SZP byla pro politiky a vyjednavče takřka nadlidským úkolem. Římská smlouva neobsahuje konkrétní ustanovení o tom, jak bude zemědělství v Evropském hospodářském společenství podporováno. Byly stanoveny pouze cíle, základní principy a časový rámec, kdy by měl být celý systém vytvořen – do začátku druhé etapy přechodného období, tedy 1. ledna 1962, měla být společná zemědělská politika již „na stole“.

SZP vstupuje v platnost – rok 1962 a další vývoj do konce 80. let 20. století

S implementací SZP se mělo začít za pět let od podpisu Římské smlouvy (1957), času bylo tedy málo. Vzhledem k časové tísni se Evropská komise pustila ihned do práce. Pro tehdejšího komisaře pro zemědělství *Sicco Mansholt* se jednalo o důležitý test, který měl prokázat schopnosti uvést do praxe první společnou politiku.

V roce 1958 proběhlo v italské Strese zasedání ministrů zemědělství členských zemí s experty a organizacemi hájícími zájmy zemědělců. Tato konference byla svolána k vlastnímu vytvoření obsahu SZP a upřesnění jejího fungování. Existovaly dvě základní možnosti jak politiku uskutečnit. **První model** stavěl na zvýšení a kontrole cenové hladiny zemědělských produktů. Další podmínkou byla regulace přístupu na trh pro výrobce z nečlenských zemí (např. pomocí cel) a následná regulace cen uvnitř Společenství. **Druhou možností** bylo přímo podporovat příjmy zemědělců a touto platbou vyrovnávat možné propady na trhu. Zvolený model vycházel z prvního přístupu⁶.

---

⁵ Společný trh a pravidla stanovená pro vytváření společného trhu se na základě této smlouvy vztahovaly i na zemědělství a obchod se zemědělskými produkty. Jako zemědělské produkty byly vymezeny produkty rostlinné výroby, chovu zvířectva a rybolovu, jakož i výrobky po prvotním zpracování, které mají s těmito produkty přímou souvislost. Dále bylo jednoznačně uvedeno, že vytvoření, fungování a rozvoj společného trhu se zemědělskými produkty musí být doprovázeno zavedením společné zemědělské politiky, jejíž pravidla, nástroje a principy budou shodné pro všechny členské státy.

⁶ Evropská komise poté na základě těchto závěrů vypracovala první návrhy a v následujícím roce tyto své návrhy předložila k projednání členským státům. Koncem roku 1961 ovšem uvízla jednání na „mrtvém bodě“. Státy se přesto chtěly dohodnout. Rada Evropské unie tedy přistoupila k „zastavení hodin“ 31. prosince 1961, a to až do doby, dokud nebylo dohody opravdu dosaženo.

Dohoda z roku 1962 upřesnila, jak bude SZP fungovat. Pro zemědělské produkty byl zajištěn volný pohyb zboží. Pro každou skupinu výrobků se počítalo s vytvořením společné organizace trhu, která byla založena na systému garantovaných cen. V případě zhroutení trhu poskytovalo Společenství zemědělcům cenovou záruku. Ve vztahu k třetím zemím byl zaveden princip komunitární preference. V oblasti financování bylo přijato pravidlo finanční solidarity, vznikl *Evropský orientační a záruční zemědělský fond*, ve všech zemích měla platit stejná pravidla a měla být odstraněna jakákoliv diskriminace některého z členských států.

Od svého vzniku, tzn. v průběhu 60. let a poté během 70. let minulého století, byla společná zemědělská politika realizována na základě cílů, pravidel a principů určených v Římské smlouvě a v dohodě z roku 1962, a dále se v tomto duchu rozvíjela. Subvence byly poskytovány na restrukturalizaci a rozvoj zemědělských usedlostí a kvality užívaných technologií tak, aby jejich úroveň odpovídala možnostem tehdejší doby. Ve svém úkolu dovést Evropu k soběstačnosti byla SZP velmi úspěšná. V 80. letech se však začala potýkat s problémy vycházejícími z jejího původního nasměrování na produkci. Oním „**kostlivcem ve skříni**“ se stala prakticky neustálá nadprodukce hlavních zemědělských produktů. Z nich se sice některé podařilo za pomoci subvencí vyvézt, větší část se ovšem musela uskladnit nebo zlikvidovat v rámci Společenství. Tato opatření byla samozřejmě velmi finančně náročná, narušovala rovnováhu na některých světových trzích a nesloužila vždy zájmům zemědělců. Rovněž byla neoblíbená u spotřebitelů – daňových poplatníků. SZP se musela změnit, bylo na čase přistoupit k zavádění reformy.

2.1.3 Cíle, principy a nástroje SZP EU

Původně vytyčené cíle, principy a nástroje pro oblast integrovaného zemědělského odvětví, odrážely zvláštní postavení tohoto sektoru v západní Evropě po 2. světové válce.

Cíle společné zemědělské politiky

Cíle společné zemědělské politiky představují široký komplex, který zasahuje jak ekonomickou, tak i sociální a politickou oblast.

Ekonomické cíle byly zaměřeny na zvýšení produktivity práce, a to rozšiřováním technického pokroku a optimalizací využívání výrobních faktorů, zejména pracovní síly.

Sociální cíle byly ovlivněny vysokou mírou solidarity. Významná sociální dimenze, kterou obsahuje evropský integrační proces, platí hlavně pro SZP. Cílem bylo, a stále je, zajištění uspokojivé životní úrovně lidí pracujících v zemědělství, a to zvýšením jejich příjmů a zabezpečením přiměřené ceny při dodávkách spotřebitelům.

Politické cíle zahrnovaly především stabilizaci trhu, která by vedla k odstranění výkyvů na vnitřním potravinovém trhu a vytvoření podmínek potravinové soběstačnosti.

V článku 39 Hlavě II Římské smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství jsou definovány **hlavní cíle SZP** (dnes v rámci Lisabonské smlouvy Hlava III Zemědělství a rybolov, článek 39). Cílem SZP je:

- 1) zvýšení produktivity zemědělství podporou technického pokroku a zajišťováním racionálního rozvoje zemědělské výroby a optimálního využívání výrobních faktorů, s hlavním důrazem na efektivní využití pracovní síly,
- 2) dosažení srovnatelné životní úrovně zemědělců cestou zvyšování příjmů osob pracujících v zemědělství, a tím zabránit odlivu lidí z venkova do měst,
- 3) stabilizovat trhy zemědělské produkce,
- 4) zaručit plynulé zásobování,
- 5) zabezpečit dodávky zemědělských produktů spotřebitelům za rozumné ceny.

Posloupnost stanovených cílů dává tušit váhu jejich kritérií. Toto vymezení poukazovalo na hlavní ekonomické a sociální potřeby v zemědělském sektoru. Jejich naplnění si vyžádalo nemalé finanční prostředky, a nebyl vyloučen ani střet zájmů, protože takto stanovené cíle jsou do určité míry konfliktní, obtížně slučitelné, a přitom mají za úkol chránit zájmy jak spotřebitelů, tak výrobců. Obě skupiny přitom sledují odlišné cíle. Rozpory obsažené v cílech SZP vedly k nutnosti přistoupit k procesu jejich reforem.

Principy společné zemědělské politiky a cenové systémy

Principy, na nichž byl založen původní koncept SZP, a které v zásadě fungují i dnes, lze shrnout do tří bodů:

- 1) **princip jednoty trhu,**
- 2) **princip komunitární preference,**
- 3) **princip finanční solidarity členských zemí.**

První princip: vytvoření jednotného, společně organizovaného a řízeného trhu pro zemědělské výrobky – vyplývá z něj možnost volného pohybu zemědělských produktů mezi členskými zeměmi bez překážek, na základě společných pravidel a za použití jednotných nástrojů. Dále se tímto principem rozumí harmonizace legislativních, měnových, administrativních, veterinárních, zdravotních a technických předpisů a opatření.

Druhý, preferenční, **princip** spočívá v upřednostňování výrobků, které mají svůj původ ve Společenství před výrobky stejného druhu z nečlenských zemí. Jde o vytvoření cenové výhody pro domácí producenty, kteří jsou tak chráněni proti levným dovozům ze třetích zemí. Důvodem je mimo jiné také zvýšení životní úrovně lidí pracujících v zemědělství.

Třetí princip předpokládá společnou účast členských států na financování společné zemědělské politiky. Díky tomuto principu nemusí na SZP přispívat pouze zemědělské státy, ale i průmyslové země přispívají na dotování zemědělství⁷.

Je nezbytné ovšem také zmínit to, že s druhým principem souvisejí cenové systémy platné v EU. **Princip komunitární preference** je založen na preferování odbytů produktů, které byly vyrobeny v členských státech EU, před výrobky zahraničními. Z uplatňování této zásady vyplývá: ochrana vnitřního trhu před levným dovozem a silnými výkyvy cen na světových trzích a také snaha zajistit jednotnou cenovou hladinu na vnitřním trhu Společenství bez výraznějších cenových turbulencí. K těmto účelům, ale také k podpoře exportu agrární produkce mimo území Společenství, byly vytvořeny **cenové systémy**.

Základem tohoto cenového systému je **cílová cena** (orientační, indikativní, základní či referenční cena) – což je optimální výrobní cena, žádanou z hlediska zemědělské politiky a také pro fungování trhů a zajištění příjmu zemědělců. Je stanovena tak, aby většině výrobců poskytovala stabilizovaný důchod. Kromě ekonomické funkce (pokrytí nákladů a běžné míry zisku) má tak i funkci sociální.

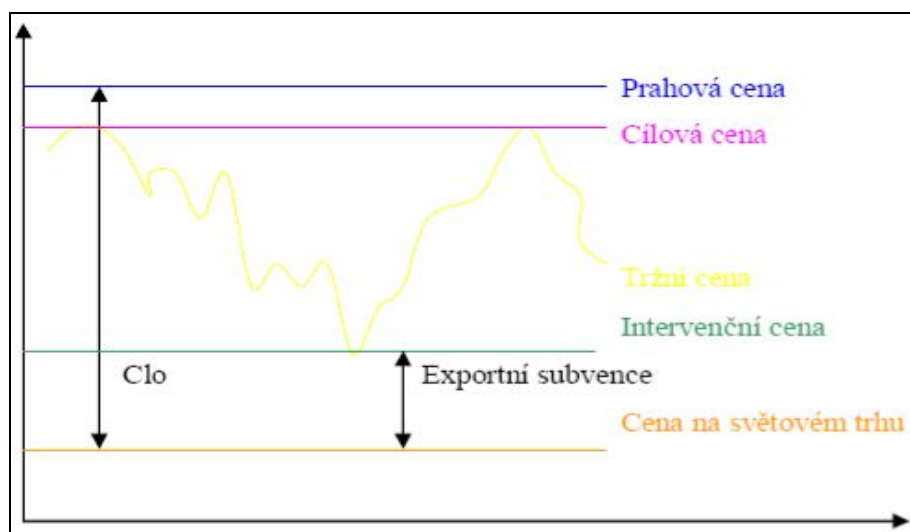
Z cílové ceny se následně odvodily další dva typy administrativních cen, a tou první je **intervenční cena** (minimální garantovaná cena). Což je předem stanovená výkupní cena zemědělských produktů, za kterou by mohli zemědělci prodat svoji produkci na intervenčních místech, při převaze nabídky, jestliže by skutečná tržní cena mohla klesnout pod požadovanou úroveň. Intervence tedy zajišťuje minimální důchod výrobců. Druhou byla **prahová cena** (mezní cena) – minimální cena pro agrární produkty ze třetích zemí. Pokud dovozní ceny těchto produktů této hranice nedosáhly, byly dovozy zatíženy zemědělskými vyrovnávacími dávkami. Mezní cena tak představovala minimální cenu dovozu zabraňující tomu, aby

---

⁷ Podle ekonomické situace a stavu zemědělského sektoru jsou z hlediska SZP některé země čistými přispěvateli, např. Německo, které je největším přispěvatelem do rozpočtu EU, a jiné země jsou příjemci peněžních prostředků, např. Francie, která z dotací na zemědělskou politiku získává největší podíl.

zahraniční zboží bylo na společném trhu nabízeno levněji než domácí produkce⁸. Z grafu č. 2.1 je patrná cenová soustava uplatňovaná na zemědělském trhu EU.

Graf č. 2.1: **Cenová soustava na zemědělském trhu EU**

Zdroj:

<http://www.asz.cz/cs/analyzy-a-preklady/spolecna-zemedelska-politika-a-jeji-budoucnost.html>, 2008, str. 3

Nástroje společné zemědělské politiky

Hlavním nástrojem k regulaci agrárního sektoru jsou **Společné tržní organizace (Common Market Organisations – CMO's)**. Nejedná se o organizace lidí, ale soubor pravidel, které se týkají různých zemědělských produktů. Základním smyslem je odstraňování překážek ve výměně zboží mezi členskými zeměmi EU⁹. CMO byly postupně zavedeny na většinu komodit vyráběných v EU, přičemž každá CMO je odpovědná za svěřenou komoditu. Mezi hlavní nástroje, které se využívají k účelům CMO, patří např.: regulace cen zemědělských výrobků, subvencování zemědělské výroby a subvencování odbytu na zahraničních trzích, organizování skladovacích opatření, stahování zboží z trhu, produkční kvóty, intervenční kvóty, kvóty pro dovoz či vývoz.

Hlavní formy společných tržních organizací se liší jak rozsahem, tak i mírou uplatňovaných regulačních podpůrných i ochranných opatření. **CMO's jsou čtyř typů. První typ CMO's** (zhruba u 70 % zemědělské produkce), které uplatňují intervenční kroky¹⁰ k nákupu přebytků a zároveň mají za úkol ochranu proti levnějším dováženým produktům. Jde např. o obiloviny, rýži, cukr, mléko a mléčné výrobky, hovězí a telecí maso. Některé

⁸ V roce 1995 byly, v souladu se závazky plynoucími ze Všeobecné dohody o clech a obchodu (GATT), zrušeny prahové ceny a pohyblivé vyrovnávací dávky, které byly nahrazeny systémem pevných (fixních) cel.

⁹ Každá CMO obsahuje také ujednání týkající se obchodu se třetími zeměmi. Jejich další podstatou je regulace zemědělství takovým způsobem, aby nedocházelo ke kolísání nabídky, ale i ke kolísání cen, které platí zpracovatel nebo konečný spotřebitel za nákup těchto výrobků zemědělským výrobcům.

¹⁰ Zásahy na trh ve prospěch jeho fungování a ve prospěch zemědělců.

produkty jako obiloviny, olivový olej a hovězí maso zakládají nárok i na přímé platby. **Druhý typ CMO's** (asi 25 % zemědělské produkce) pro produkty, které nevyžadují podporu produkce, ale omezují se na ochranu domácího trhu. Jde např. o vejce, vína, květiny a řadu druhů ovoce a zeleniny. **Třetí typ CMO's** pro produkty, kde se EU zavázala neměnit dovozní cla a výkyvy cen jsou tak kompenzovány přímými platbami. Jde zejména o řepku a luštěniny. **Čtvrtý typ CMO's** pro specifické produkty jako je len nebo chmel, které získávají přímou podporu formou paušálních plateb.

V červenci 2008 byla založena jediná **Společná organizace zemědělských trhů**. Komise si od tohoto kroku slibuje zefektivnění a zjednodušení SZP, z něž budou mít prospěch jak zemědělci, tak prodejci. Sjednocením jednotlivých CMO by mělo dojít k zjednodušení pravidel pro intervence, soukromé skladování, standardy kvality a standardy pro marketing, pravidel pro dovozy a vývozy, záruky, konkurenci, státní pomoc, apod.

2.1.4 Financování SZP

Princip finanční solidarity předpokládá společnou účast všech členských zemí EU na rozpočtu, a tudíž na realizaci SZP. Ze značných rozdílů jednotlivých zemí EU vyplývá, že jedni jsou při hrazení nákladů SZP především přispěvateli – tzv. čistými plátcí, např. Německo, Švédsko, Belgie, Nizozemsko. Jiní jsou naopak příjemci prostředků – tzv. čistými příjemci, např. Francie, Španělsko, Řecko.

Evropský zemědělský garanční a podpůrný fond

K financování SZP byl zřízen zvláštní fond v rámci společného rozpočtu, *Evropský zemědělský garanční a podpůrný fond (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund – EAGGF)*, který vznikl v roce 1962. O dva roky později byl rozdělen na dvě sekce – orientační a garanční, ze kterých již byla financována konkrétní podpůrná opatření. Tyto sekce se lišily oblastmi, pro které uvolňovaly finanční prostředky a také celkovou výši těchto výdajů. Podle Smlouvy byla součástí strukturálních fondů jen orientační část, některá opatření však financovala také záruční část¹¹.

Sekce garanční (záruční sekce) tvořila hlavní část fondu a sloužila k pokrytí nákladů spojených s činností společných tržních organizací, tedy k financování cenových a regulačně stabilizačních opatření na vnitřním trhu zemědělských výrobků a k podpoře vývozu (cenové podpory, kompenzační platby, příspěvky na skladování přebytků, exportní subvence).

---

¹¹ Fond představoval dlouhodobě nejvýznamnější položku rozpočtu EU, jejíž podíl však postupně klesal. Zatímco v 80. letech spotřeboval až 70 % rozpočtu, postupem času zaujímal méně než 50 %. Orientační část zaujímal 5 % finančních prostředků, záruční část tvořila 95 % všech výdajů fondu.

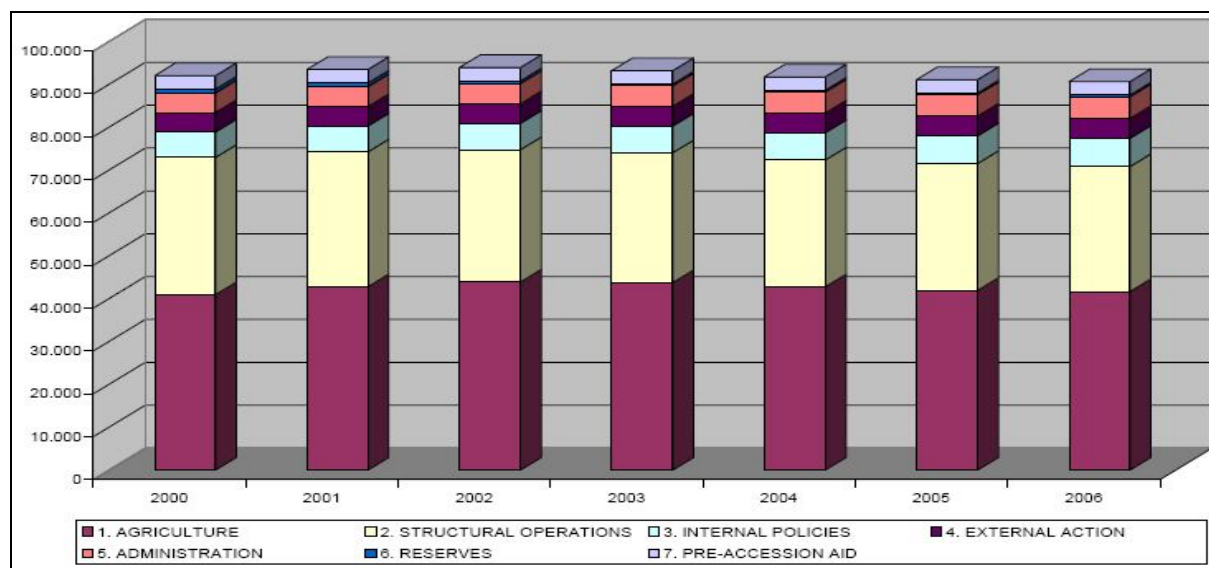
Sekce orientační (podpůrná, usměrňovací sekce) sloužila k financování strukturálních opatření v zemědělství, ke změnám struktury výroby, zlepšení životních podmínek zemědělců, rozvoji venkovských regionů, byla tedy součástí regionální a strukturální politiky.

Ačkoliv prostředky fondu takřka neustále rostly, je třeba si uvědomit řadu vlivů, které způsobily tento trend – mezi nejvýznamnější patřil celkový ekonomický růst států EU, růst počtu členských států a z toho plynoucí růst počtu zemědělců oprávněných čerpat podporu. S růstem objemu zemědělské produkce pochopitelně narůstaly i finanční prostředky vynakládané na SZP. Což mělo a má za následek, podle kritiků, zpomalení v rozvoji ostatních integračních aktivit.

Finanční perspektiva na období 2000-2006

Základní kontury finanční perspektivy na léta 2000-2006 byly zakotveny ve finanční části **Agendy 2000 – pro silnější a širší Evropu**¹². Graf č. 2.2 názorně ukazuje rozpočtovou strukturu pro období 2000-2006, kde první kapitola – Zemědělství, skutečně dokazuje nejvyšší podíl na rozpočtu EU. Výdaje na zemědělství podle ní pokrývají okolo 45 % rozpočtu EU.

Graf č. 2.2: Přehled výdajů EU v období 2000-2006 (mil. EUR, ceny roku 1999)

Zdroj:

http://ec.europa.eu/budget/library/documents/multiannual_framework/2000_2006/tables_publication_en.pdf, 1999

¹² Evropskou komisí byla předložena v červenci 1997. Sedmiletý finanční rámec na léta 2000-2006 byl schválen na berlínském summitu Evropské rady v březnu 1999 a s konečnou platností byl zakotven v Meziinstitucionální dohodě z roku 1999. S ohledem na rozšíření EU o země střední a východní Evropy v roce 2004 musel být finanční rámec v roce 2002 upraven.

Finanční perspektiva a nástroje financování na období 2007-2013

Programovací období 2007-2013 znamená zásadní reformu SZP a odvětví rybolovu. V rámci SZP již finanční prostředky neplynou z EAGGF, ale ze zcela nových fondů. Přijetím nařízení Rady EU č. 1290/2005 ze dne 21. června 2005 o financování společné zemědělské politiky, byly vytvořeny dva nové fondy.

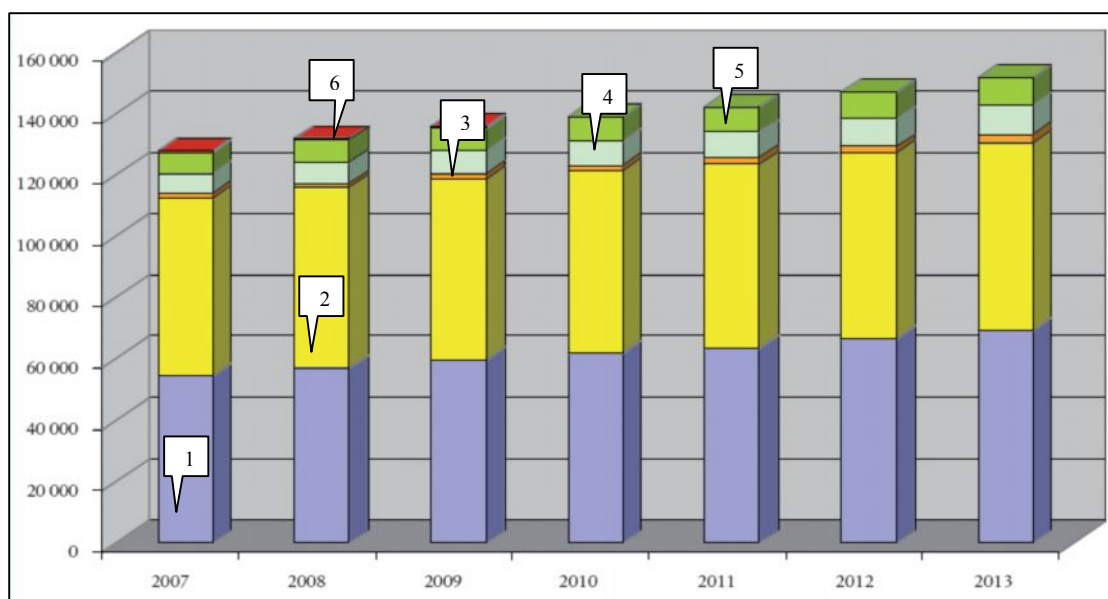
Evropský zemědělský záruční fond (European Agricultural Guarantee Fund – EAGF) – financuje náhrady při vývozu zemědělských produktů do třetích zemí, intervence zaměřené na stabilizaci produktů do třetích zemí, přímé platby zemědělcům stanovené v rámci SZP, informační a podpůrné akce ve prospěch zemědělských produktů na vnitřním trhu Společenství a ve třetích zemích.

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (European Agricultural Fund for Rural Development – EAFRD) – se zaměřuje na zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví, zlepšení životního prostředí a krajiny, kvalitu života ve venkovských oblastech a diverzifikaci hospodářství venkova. Mezi prioritní osy patří také program LEADER, jež obsahuje projekty zaměřené průřezově na cíle všech předcházejících priorit.

Evropský rybářský fond (European Fisheries Fund – EFF) je v tomto programovacím období nástrojem na podporu rybolovu, který spadá do společné rybolovné politiky EU. Od roku 2007 nahradil předchozí Finanční nástroj na podporu rybolovu (FIFG). Hlavním cílem fondu je zajištění trvale udržitelného rozvoje evropského rybolovu a akvakultury, podpora projektů vedoucích k vyšší konkurenceschopnosti evropského rybolovu a ochraně životního prostředí.

Dohoda o současné finanční perspektivě byla dosažena po složitých jednáních, která trvala od 10. února 2004, kdy Evropská komise zveřejnila svůj návrh, do 17. května 2006, kdy byla uzavřena meziinstitucionální dohoda mezi všemi třemi klíčovými evropskými institucemi. Celková výše finančního rámce na těchto sedm let činí **864,3 mld. EUR** a rozdělení dle jednotlivých rozpočtových kapitol ukazuje graf č. 2.3. Další údaje, týkající se finančních perspektiv, jsou uvedeny v příloze č. 1.

Graf č. 2.3: Přehled celkových výdajů EU v období 2007-2013 (mil. EUR, běžné ceny)

Pozn.: 1. Udržitelný růst; 2. Ochrana a správa přírodních zdrojů a hospodaření s nimi; 3. Občanství, svoboda, bezpečnost a právo; 4. EU jako globální partner; 5. Administrativa; 6. Kompenzace/vyrovňovací platby.

Zdroj:

http://ec.europa.eu/budget/library/documents/multiannual_framework/2007_2013/tables_publication_en.pdf, 2006

Vzhledem k výše naznačeným problémům – vysoká nadprodukce, konflikty na mezinárodní scéně a velká finanční náročnost – muselo nakonec Evropské společenství přistoupit k reformám SZP.

2.2 Reformy SZP EU

Od svého počátku prošla SZP již několika reformami, což jsou reakce na její nejzávažnější nedostatky. Dynamika těchto změn je však velmi pomalá a ne o všech se dá říci, že byly dostatečně razantní. Od 60. let 20. století byla navržena řada možností jak reformovat SZP, ale jen reformy prováděné od 90. let představují zásadní pokus o její přestavbu.

2.2.1 Zvrat – SZP „obětí svého vlastního úspěchu“

SZP se úspěšně vyrovnala se svými vytyčenými cíli. Z tohoto důvodu přestalo mít smysl její původní nasměrování. Fungování SZP přineslo od jejího ustanovení nesporné úspěchy: došlo k technickému rozvoji výroby a růstu produktivity práce, zabezpečení potravinové soběstačnosti, zlepšení příjmů zemědělců, díky čemuž se Společenství stalo soběstačným a konkurenceschopným v širokém měřítku. Bylo dosaženo lepších výnosů s využitím menšího množství pracovní síly, což umožnilo snížení cen a zvýšení příjmů zemědělců. Přesto se zemědělství stalo jednou z nejkontroverznějších a nejdiskutovanějších oblastí evropské politiky. Postupem času se objevovaly závažné negativní důsledky

uplatňované SZP. Zemědělství začalo být až příliš výkonné, stalo se tzv. „obětí svého vlastního úspěchu“. Začaly sílit argumenty volající po reformách SZP¹³.

2.2.2 Rok 1968 – Mansholtův plán

První pokus o reformu SZP představuje Mansholtův plán z konce šedesátých let minulého století. *Sicco Mansholt*, tehdejší komisař pro zemědělství, předložil v roce 1968 radikální plán¹⁴, jehož cílem mělo být zefektivnění evropského zemědělství – to se mělo „amerikanizovat“. Plán předložený členskými státy se setkal, hlavně ve Francii a SRN, s obrovskými protesty. Předstihl totiž svoji dobu, a i když obsahoval řadu opatření majících smysl a reálné uplatnění, vyvolal znepokojivé reakce většiny zúčastněných. Obsahoval radikální opatření na likvidaci začínajících přebytků a zefektivnění činnosti farem. Jelikož krize v dosavadní SZP nebyla ještě tak hluboká, nebo spíše tolik pocíťovaná, nebyla k tak zásadním reformám tehdy potřebná ochota, ani silná vůle. Nakonec z tohoto plánu po hlasování v Radě v roce 1972 zbylo pouhé torzo. Byl omezen na pouhé tři směrnice týkající se modernizace zemědělských holdingů, omezení zemědělství a školení zemědělců¹⁵.

2.2.3 Osmdesátá léta dvacátého století

Další významný podnět vedoucí k reformě SZP přišel v osmdesátých letech, a to díky stoupající finanční náročnosti zemědělství při neustálé nadprodukci, což bylo předmětem dlouhodobé a oprávněné kritiky. Dalšími problémy byly ekologické dopady a externí tlaky¹⁶. Další důležitou okolností bylo probíhající rozšiřování ES o jižní státy, v roce 1981 přistoupilo Řecko a v roce 1986 Španělsko a Portugalsko, které měly, mimo jiné, značně rozsáhlý a zaostalý sektor zemědělství. Jelikož tyto země byly slabší, znamenalo to vyšší nároky na rozpočet za účelem jejich ekonomického sblížení s ostatními členskými státy.

---

¹³ Problémem přestal být nedostatek potravin, ale jejich nadbytek; protekcionistický charakter prováděné SZP a z toho vyplývající konflikty s nečlenskými zeměmi, zejména s USA, které obviňovaly SZP z porušování pravidel mezinárodního obchodu; vysoká finanční náročnost SZP a neefektivní alokace finančních podpor; spory mezi členskými zeměmi, které se rozdělily na čisté příjemce a čisté přispěvatele finančních prostředků EU.

¹⁴ Plán navrhoval restrukturalizaci zemědělství založenou na snížení počtu zemědělců ve Společenství během následujících 20 let na polovinu; produktivita zemědělství měla růst tempem 7 % ročně; dalším bodem byla snaha motivovat starší zemědělce, aby zanechali hospodaření a finanční podporou uspišit jejich odchod do důchodu; měli se podporovat malí farmáři, kteří se rozhodli odejít ze zemědělství; jednalo se také o snížení cenové hladiny na úroveň, aby se dosáhlo odchodu méně výkonných farmářů z odvětví. Tím se mělo zemědělství modernizovat, průměrná velikost farem se měla zvětšit, což mělo umožnit snížení cílových a intervenčních cen a celkově mělo dojít ke zvýšení konkurenceschopnosti farem.

¹⁵ <http://www.euractiv.cz/zemedelstvi0/link-dossier/reformy-spolen-zemdlsk-politiky>, 2007.

¹⁶ Bezprostředním důvodem se stala nutnost přizpůsobit se požadavkům GATT. Externí tlaky tvořila hlavně masivní kritika v rámci Uruguayského kola GATT, které se zabíralo obchodem se zemědělskými produkty. Zejména USA nutily ES, aby svou zemědělskou politiku realizovala v souladu se všeobecnými pravidly realizace obchodu.

Hlavní reformní kroky se soustředily na dílčí opatření za účelem snížení produkce, omezení stimulace výroby a limitování finančních prostředků určených na SZP. Byly stanoveny produkční kvóty (1984) a záruční prahy, tzv. stabilizátory (1988). V rámci těchto reforem byl potvrzen trend odměňování, tzv. „prémiování“ zemědělců za omezování plochy zemědělské půdy a stimulace předčasného odchodu farmářů do důchodu. Provedené korekce se však ukázaly pouze jako částečné a v delším časovém období jako nedostatečné a málo účinné pro řešení problémů¹⁷.

2.2.4 Rok 1992 – MacSharryho reforma

I na počátku 90. let sílily tlaky na změnu, především na rozpočtovou o obchodní stránku SZP. Z důvodů neuspokojivých výsledků reforem z předcházejících let tehdejší komisař pro zemědělství *Ray MacSharry* navrhl balíček opatření k její zásadní reformě¹⁸. Veškeré úpravy SZP prováděné od té doby se nesou v jejím duchu. I když je tato reforma označovaná jako „radikální“, neznamena ve skutečnosti zásadní převrat v této oblasti¹⁹.

Hlavními cíli přijatých změn bylo především zvýšit konkurenceschopnost evropského zemědělství na světových trzích, omezit rostoucí finanční náročnost SZP, přetnout dlouhodobé trendy vedoucí k vytváření přebytků, nastolit výraznější soulad mezi nabídkou a poptávkou, přiblížit se produkčním a cenovým podmínkám hlavních světových výrobců, snížit ekonomickou a sociální diferenciaci uvnitř i mezi jednotlivými regiony ES a v neposlední řadě posílit krajinnotvorné a ekologické funkce zemědělství.

Mezi klíčové změny, které měly vést k naplnění vytyčených cílů, patřilo:

- snížení centrálně stanovených intervenčních a prahových cen²⁰, současně se zavedením kompenzačních plateb zemědělcům, tak aby nebyly dotčeny jejich příjmy,
- orientace na omezování objemu výroby v oblastech, kde vznikají přebytky a jejíž vývoz není konkurenceschopný,
- v oblasti pěstování obilovin bylo poskytování podpor podmíněno povinným uvedením půdy „do klidu“²¹,

---

¹⁷ Neumann, 2004.

¹⁸ V roce 1991 ho předložil k projednání, v květnu 1992 byl přijat Radou EU a v červenci téhož roku byl uveden v platnost.

¹⁹ I když významnou, je pouze jen určitou modifikací některých nástrojů SZP. Hlavní principy fungování společného trhu zemědělských produktů zůstaly nedotčeny.

²⁰ Zejména u mléka a hovězího masa.

²¹ Jednalo se o radikální krok, který měl vést k omezení orné půdy a celkové nabídky obilí na trhu EU, a snižování stavu dobytka.

- podpora odchodu zemědělců do předčasného důchodu²²,
- posílení agroenvironmentálních opatření²³,
- podpora programů rozvoje venkova, kam byla přesunuta část prostředků z garanční sekce EAGGF.

Reforma dosáhla svého účelu. Mezi její pozitiva patřila především určitá stabilizace výdajů na SZP, EU mohla splnit své závazky přijaté v rámci jednání GATT, došlo k výraznému snížení zásob intervenčních skladů a zlepšení tržní rovnováhy u nejproblematictějších produktů, snížil se tlak na růst spotřebitelských cen a zlepšil se vývoj farmářských příjmů. Na druhé straně nepřispěla ke zjednodušení systému SZP, ba právě naopak. Sice se snížily náklady na skladování produkce a cenové dotace, vzrostly ovšem prostředky na přímé platby a doprovodná opatření. Rozdělování podpor a přírůstky důchodů zemědělců zůstaly velmi nerovnoměrné podle velikosti farem i jednotlivých zemí²⁴.

2.2.5 Agenda 2000 – Za silnější a širší Evropu

Přes nesporné úspěchy MacSharryho reformy byly její výsledky z dlouhodobého hlediska nejisté, změna nebyla ještě dostatečná. Bez dalších zásahů by se její úspěchy snižovaly a reforma by určitým způsobem ztrácela na smyslu. Bylo třeba zajistit využití jejího velkého potenciálu. Novou strategii, nejen pro zemědělství, přinesl dokument *Agenda 2000 – Za silnější a širší Evropu*²⁵. **Komise navrhovala, že se i nadále bude přecházet od subvencování cen k přímým platbám a navrhovala vypracování ucelené politiky rozvoje venkova, která má tento reformní proces dále provázet.** Evropské zemědělství mělo být nasměrováno cestou větší ohleduplnosti k životnímu prostředí a porozumění zdravotním obavám obyvatelstva vzhledem k určitým krizím v 90. letech²⁶.

²² Zemědělec, který zanechal své hospodářství jinému farmáři a umožnil tak zvětšování velikosti farem, měl nárok na zvláštní penzijní podpory, roční náhrady za každý hektar předané půdy a další kompenzace nezávislé na výměře předané půdy.

²³ Podpora ekologického zemědělství a jiné formy zemědělství šetrné k životnímu prostředí, využívání zemědělské půdy pro jiné účely (zalesňování, agroturistika, výroba nepotravinářské produkce – bionafta, rostlinné oleje).

²⁴ König, Lacina a kol., 2004.

²⁵ Evropská komise v tomto návrhu identifikovala kromě zemědělství ještě další čtyři oblasti, které je nutné reformovat. Ovšem kapitola zemědělství se stala nejobtížnější, a to z důvodu přípravy EU na budoucí rozšíření, které mělo být největší v celé její dosavadní historii. EU stála před nelehkým úkolem integrace zemědělského sektoru budoucích členských států do společného trhu.

²⁶ Nemoc šilenců krav, která v Evropě vypukla ve dvou vlnách, a to v letech 1996 a 1999. Tato krize nebyla ovšem jedinou. Ve stejné době byla v Belgii objevena kuřata obsahující jedovaté dioxiny a v Rakousku bylo zase odhaleno, že tamní farmáři krmili chované vepře zakázanými hormony. Díky těmto nepředvídaným okolnostem si nutná razantní opatření vyžádala nečekané výdaje, a tedy se opět zvyšovaly nároky na společný rozpočet EU. Díky těmto skutečnostem začala EU věnovat svou pozornost více na dopady zemědělské výroby na zdraví člověka.

Evropská komise ve své zprávě vytyčila řadu cílů „nové“ reformy SZP, tyto směry zakládají tzv. **Evropský model zemědělství**:

- vyšší konkurenceschopnost evropského zemědělství uvnitř i navenek,
- nezávadnost a kvalita potravin, což jsou základní povinnosti SZP vůči spotřebitelům,
- zajištění slušné životní úrovně zemědělců, přispění ke stabilitě příjmů zemědělských podniků a usedlostí, vytváření alternativních pracovních příležitostí pro zemědělce,
- koordinace cílů SZP s ochranou životního prostředí, začleňování ekologických cílů do cílů SZP, podpora udržitelného zemědělství,
- rozvoj venkova s cílem zachovat ho jako součást evropského kulturního dědictví,
- zjednodušení legislativy Unie.

V konečných závěrech se reforma SZP částečně odchýlila od původní předlohy. Jednalo se hlavně o zmírnění některých z nejradikálnějších reformních kroků. Jednalo především o menší snížení cen, resp. o odložení poklesu cen, odmítnutí většího spolufinancování zemědělských výdajů jednotlivými státy (tzv. národní obálky)²⁷. Díky tomuto došlo k celkovému zpomalení reformního procesu SZP. Došlo také k diferenciaci uvnitř SZP na dva pilíře, první se orientuje na vlastní zemědělskou politiku, a druhý pilíř se zabývá opatřeními sloužící k podpoře rozvoje venkova a jeho modernizace. Bylo zdůrazněno udržení modelu celoplošného, multifunkčního zemědělství, které sleduje celou řadu cílů²⁸.

2.2.6 Rok 2003: Střednědobý přehled o SZP a její další reformy

V Agendě 2000 bylo určeno, že v roce 2003 bude průběh této reformy SZP zhodnocen a navržena její případná úprava. Na základě toho předložila Evropská komise v červenci 2002 požadovanou zprávu, tzv. *Mid – Term Review about CAP* (Střednědobá zpráva o SZP), jež se stala základem pro další reformu SZP z roku 2003 spojovanou se jménem tehdejšího komisaře pro zemědělství *Franze Fischlera*. Přestože pro její schválení bylo třeba mnoha ústupků, představuje do té doby nejradikálnější změnu SZP za celou dobu její existence.

---

²⁷Tento postup prosazovalo hlavně Německo, hlavním odpůrcem byla Francie. A právě z jejího popudu, jako jednoho z nejaktivnějších a nejvýraznějších členů, byly předloženy návrhy změkčeny nebo odsunuty do budoucna.

²⁸ <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/zemedelska-politika-reforma-z-roku-1992/1000521/53177/>, 2009.

Hlavními prvky reformované SZP jsou:

- jednotná platba zemědělským podnikům nezávislá na produkci, tzv. **single farm payment**²⁹,
- odstranění vazby podpor na zemědělskou produkci, tzv. **decoupling**³⁰,
- respektování standardů na úrovni farmy, která se týkají ochrany životního prostředí, kvality a bezpečnosti potravin, pohody zvířat a udržování veškeré zemědělské půdy v udržitelném stavu, tzv. **cross compliance**³¹ (křížový soulad/shoda)³²,
- posílení rozvoje venkova cestou navýšení prostředků na rozvoj venkova, zavedení nových opatření na ochranu krajiny a životního prostředí,
- reformy v sektorech rýže, obilovin, tvrdé pšenice, bílkovinných a energetických plodin, škrobových brambor, sušeného krmiva, ořechů a mléčných výrobků atd.

V dubnu roku 2004 byla dále schválena reforma u komodit olivového oleje, tabáku, bavlny a chmele. Jejich principem bylo oslabení či zrušení vazby mezi přímými platbami a vyprodukovaným množstvím. V únoru 2006 byla definitivně schválena **reforma trhu s cukrem**, která snižuje výkupní ceny cukru a cukrové řepy, ruší intervenční systém a snižuje národní kvóty.

Mezi hlavní přínosy **reformy trhu s ovocem a zeleninou**, která byla projednávána v červnu 2007, patří zejména sjednocení systému dotací, ve kterém dochází k posunu od vypěstovaného množství k dotacím na plochu. Dále se reforma snaží zajistit posun odvětví k větší konkurenceschopnosti a tržním principům a donutit producenty plánovat vlastní produkci.

---

²⁹ Platby budou vyplaceny, pokud bude zemědělec dodržovat zásady cross compliance.

³⁰ Jedná se o nastavení takového systému podpory, který by zajišťoval primární údržbu krajiny, před samotnou produkcí potravin.

³¹ Politika křížového souladu má tři základní prvky. První je požadavek GAEC tzv. Dobré zemědělské a environmentální podmínky (Good Agricultural and Environmental Condition). Druhým prvkem je dodržování tzv. SMR standardů = zákonné požadavky na hospodaření (Statutory Management Requirements). Třetím prvkem je udržení určité minimální plochy pastvin na území státu.

³² Při porušení těchto standardů mohou být uvaleny sankce. Cross compliance znamená vazbu přímých zemědělských dotací na dodržení stanovených podmínek. Pokud zemědělský podnik poruší pravidla, hrozí mu riziko ztráty části, výjimečně celých, přímých dotací. Z tohoto důvodu je vytvořen zemědělský poradenský systém – služba, poskytující zemědělcům poradenství o tom, jak se ve výrobním procesu uplatňují již zmíněné standardy.

Ministři zemědělství jednotlivých členských zemí EU se v prosinci 2007 dohodli na **reformě vinařského sektoru**, která se dá shrnout do dvou slov „**konec plýtvání**“. Původní návrh Evropské komise doznal však řady změn. Na nátlak Francie a Itálie bude vymýcen, přesněji vykloučen, menší počet vinic³³, vinaři budou moci i nadále doslazovat své produkty sacharózou a moštem. Mezi další opatření patří modernizace výrobních postupů, restrukturalizace vinic nebo podpora ekologického zemědělství, začlenění tohoto sektoru do již existujícího systému jednotné platby na farmu³⁴.

Tato reforma a její další dílčí úpravy o některé zemědělské sektory se zaměřila ve větší míře na kvalitu zemědělské produkce, bezpečnost potravin, venkovský rozvoj a ochranu krajiny. Hlavní těžiště reformních snah v sektoru zemědělství se jednoznačně přesunulo směrem k více tržně orientovanému a konkurenceschopnějšímu zemědělství, k udržení a zvýšení důvěry spotřebitelů³⁵.

2.2.7 Rok 2008 – revize SZP a její budoucnost

Cílem revize SZP, kterou provedla Evropská komise, bylo zjistit, zda jsou vynakládané prostředky na podporu evropských zemědělců využívány efektivně a zda pomáhají naplňovat dané cíle, aby mohla být zaručena efektivita odvětví v době nových výzev a příležitostí. Komisařka pro zemědělství *Marianne Fischer Boel* tuto akci označila za „**kontrolu stavu**“ SZP, tzv. „**health check**“³⁶.

Byly stanoveny **tři zásadní oblasti, kterými se měla kontrola zabývat:**

- 1) jak zefektivnit a zjednodušit režim přímých podpor,
- 2) jak přepracovat nástroje tržní podpory na nynější realitu 27 členských států,
- 3) jak naložit s novými výzvami, jako jsou změna klimatu, biopaliva, vodní hospodářství či ochrana biologické rozmanitosti.

Cílem této kontroly bylo prověření funkčnosti organismu, nastartování debaty mezi jednotlivými členskými zeměmi a mezi všemi zainteresovanými subjekty a pokud možno předurčit cestu pro reformu v příštím rozpočtovém období. Diskuse vyvrcholila v listopadu 2008 na zasedání Rady ministrů zemědělství, které se uskutečnilo pod vedením

---

³³ Oproti původnímu návrhu Komise snížit rozlohu evropských vinic o 400 000 hektarů, počítá schválená reforma s likvidací pouze 175 000 hektarů. V ČR se vinice ovšem rušit nebudou, naopak se uvažuje o zvětšení jejich rozlohy v budoucnu.

³⁴ Úspěch při vyjednávání zaznamenala i ČR, která získá díky reformě skoro jednou tolik finančních prostředků oproti jejímu původnímu návrhu. Zatímco v původním návrhu měli čeští vinaři získat v roce 2009 pouze 1,6 milionů EUR, podle nové reformy tato částka vzrostla téměř na dvojnásobek – na 3 miliony EUR.

³⁵ Cini, 2007.

³⁶ <http://www.euractiv.cz/zemdlstvi/clanek/ministri-zemedelstvi-v-bruselu-hovori-nejen-o-health-checku>, 2007.

francouzského ministra zemědělství Michela Bariera, v Bruselu. Přijatá opatření³⁷ modernizují, zjednodušují a usměrňují SZP, odstraňují omezování zemědělců a pomáhají jim lépe reagovat na tržní signály a čelit novým výzvám. Změny ve SZP budou uplatňovány postupně v letech 2009-2013. Health check představuje ale pouze soubor určitých krátkodobých opatření. O skutečné reformě SZP se začíná hovořit až v souvislosti s novým sedmiletým evropským rozpočtem na léta 2014-2020, nad nímž se v EU rozbíhá diskuse.

2.2.8 Rok 2009 – Lisabonská smlouva

Smlouva o Evropské unii a Smlouva o fungování Evropské unie ve znění Lisabonské smlouvy zavádí v oblasti zemědělství a rybolovu podstatné změny. V rybářské politice je oblast **zachování biologických mořských zdrojů** vyjmuta ze sdílené pravomoci EU a členských států a svěřena do výlučné pravomoci Unie³⁸. Oblast **zemědělství a rybolovu** je zařazena do sdílené pravomoci EU a členských států. Oblast pravidel hospodářské soutěže, která se vztahují na **zemědělskou produkci a obchod se zemědělskými produkty, oblast společné organizace zemědělských trhů, oblast nahrazení vnitrostátního systému organizace trhu společnou organizací trhu a oblast vypracování a provádění společné zemědělské politiky a společné rybářské politiky** do spurozhodovací procedury Evropského parlamentu a Rady EU, po konzultaci s Hospodářským a sociálním výborem. V přijímání právních předpisů tak, v těchto uvedených oblastech, získává Evropský parlament stejné postavení jako Rada EU. Smlouva také obsahuje ustanovení, jež zakotvuje pravomoc Rady EU přijímat na návrh Evropské komise **opatření týkající se stanovení cen, dávek, podpor a množstevních omezení a stanovení a přidělení rybolovných práv**. Toto ustanovení potvrzuje výlučné postavení Rady EU ve schvalování opatření, v těchto uvedených oblastech, bez konzultace s Evropským parlamentem a Hospodářským a sociálním výborem.

---

³⁷ Ministři přijali řadu opatření, mezi jinými se ruší povinnost uvádění půdy do klidu, zvyšují se mléčné kvóty v pravidelných intervalech až po úplné zrušení v roce 2015. Budou doplněny nové požadavky na zachování environmentálních výhod vynětí půdy z produkce a požadavky na lepší hospodaření s vodními zdroji. Dále nové členské země získají do roku 2012 navíc dohromady 90 mil. EUR ročně, z toho ČR přes 9 mil. EUR. Zjednodušený režim jednotné platby na plochu budou moci členské státy EU využívat až do roku 2013. Členské státy postupně opustí poskytování dotací, jejichž výše se odvíjí od zemědělské produkce (v určitých sektorech však dotace vázané na produkci zůstanou zachovány, např. u chovu ovcí či koz a v některých případech také u chovu dobytka). Ministři také odsouhlasili zvýšení modulaci – tj. snížení přímých plateb pro zemědělce a jejich převod do EAFRD. To umožní lépe reagovat na nové výzvy a příležitosti pro evropské zemědělství včetně klimatických změn, lepší hospodaření s vodou, ochranu biodiverzity a výrobu zelené energie.

³⁸ Evropská unie touto změnou získala výlučné oprávnění k ochraně ryb a zachování biologických zdrojů moře, a to jak uvnitř Unie, tak při uzavírání mezinárodních smluv.

Důvody pro vznik SZP jsou zřejmé stejně tak jako jejich současná neaktuálnost. Reformy nasměrovaly evropské zemědělství správným směrem, bohužel však pomalu a oklikou. V minulosti SZP procházela, a i v současnosti prochází, určitým procesem změn, který reaguje na změny jak vnitřních, tak vnějších podmínek. Aktuálně i dnes platí problém, kterým je radikálnost prováděných reformních opatření. To ovšem neznamená, že zavedené reformy by byly celkově neefektivní, spíše se jedná v jistých směrech o nešťastný způsob jejich konečné realizace, a určitou průchodnost a návaznost jednotlivých změn. Zemědělství je ovšem politicky velmi klíčová oblast a v první řadě půjde vždy o kompromis, a nejen o ten samotný, ale spíše nejprve o ochotu zúčastněných stran jej dosáhnout, a teprve následně poté o dohodu samotnou.

2.3 Charakteristika zemědělského sektoru EU a ČR

Ačkoliv byla oblast zemědělství zahrnuta do evropského integračního procesu již od samého počátku a přestože SZP je jednou z nejrozvinutějších a nejpropracovanějších oblastí, tak se již agrární sektor neřadí mezi dominantní oblasti z hlediska národního hospodářství. Právě naopak, stále více klesá jeho význam v porovnání se sektorem průmyslu a služeb, a tento trend je zřejmý v celém vyspělém světě.

2.3.1 Charakteristika zemědělského sektoru EU

Vývoj zemědělského sektoru v členských státech EU za posledních 50 let sledoval stejný vzorec jako v jiných vyspělých zemích. Jestliže dnes jsou necelá 2 % HDP produkována méně než 5 % praceschopného obyvatelstva³⁹, tak v 50. letech byly tyto hodnoty zhruba šestkrát vyšší⁴⁰. Dnes se projevují dlouhodobě dva základní trendy – pokles sektoru na celkové zaměstnanosti i na HDP při současném růstu produktivity. Výrazný nárůst efektivity práce je způsoben postupnou změnou struktury a využíváním nových vědeckých a technologických poznatků a jejich zavádění do praxe.

Evropská unie se skládá z mnoha členských států, resp. regionů, jež jsou vybaveny různými geografickými, klimatickými a ekonomickými podmínkami pro zemědělskou výrobu. Hlavní výhodou zemědělství EU je vysoká kvalita finálních produktů⁴¹. Zemědělství v EU je moderní a konkurenceschopné, v tomto ohledu zaujímá EU jednu z předních pozic na

---

³⁹ V roce 2000 činila obhospodařovaná plocha v celé EU přibližně 130 mil. ha, na celkové zaměstnanosti se zemědělství (včetně lesnictví, lovu a rybolovu) podílelo 4,3 %.

⁴⁰ König, Lacina a kol., 2004.

⁴¹ Evropská unie prosazuje hledisko kvality potravin jak v EU samotné, tak v celém světě. V rámci EU je kvalita potravin zabezpečována stanovováním různých pravidel a jejich dodržováním, např. pravidla pro označování výrobků, pravidla bezpečnosti výroby a hygienické podmínky výroby, kontrola pesticidů apod.

světových trzích, a to jak v oblasti vývozu, tak i dovozu. Dalo by se také říci, že evropský zemědělský sektor je efektivní a udržitelný, je založený na využití bezpečných a hygienicky nezávadných metodách produkce, jež jsou šetrné k životnímu prostředí. Zemědělství v EU plní mnoho funkcí, od pěstování rostlinných plodin, chov zvířat za účelem zpracování a produkce potravin, prodej zemědělských produktů, až po mimozemědělské funkce jako jsou údržba krajiny, uchování a rozvoj života na venkově a zachování životního prostředí⁴².

Evropská unie je soběstačná ve většině zemědělských produktů. Nejvyšší úroveň soběstačnosti⁴³ dosahuje u plnotučného sušeného mléka (370 %), u odtučněného sušeného mléka (247 %), cukru (128%), pšenice (120 %) a másla (116 %). Je tedy evidentní, že EU je velmi závislá na vývozu, zahraniční trhy představují velice důležité odbytiště pro domácí produkci. Vývozy jednotlivých zemědělských komodit z EU mají podstatný podíl na celkových světových vývozech těchto komodit, zejména to platí pro víno (41,5 %), sušené mléko (32 %), sýry (31,9 %), máslo (20,5 %), pšenici (15,1 %). V roce 2000 byla EU zároveň největším světovým dovozcem i vývozcem zemědělských výrobků, celková hodnota dovozů za toto období činila 63 mld. USD a vývozu 60,2 mld. USD. Na celkových vývozech EU se zemědělské výrobky podílely 6,2 % a na celkových dovozech 5,7 %⁴⁴. Veškeré další informace, týkající se zemědělství v členských státech EU, jsou součástí přílohy č. 2.

2.3.2 Charakteristika zemědělského sektoru ČR

Zemědělství v ČR zaměstnává méně než 5 % ekonomicky aktivního obyvatelstva a přispívá k tvorbě HDP necelými 3 %⁴⁵. Česká republika vykazuje v zemědělství určité slabiny, především jsou využívány techniky a technologie zastaralé. Na druhou stranu stále ještě nabízíme levnou pracovní sílu a poměrně levné ceny pozemků ve srovnání s ostatními státy EU. Mezi největší potíže českého zemědělství, tzv. **slabé stránky**, patří: nedostatek kapitálu a zdrojů na modernizaci farem; vysoká zadluženost českých podniků; slabá konkurenceschopnost na domácím i zahraničním trhu; nevyjasněné vztahy mezi prvovýrobcem a zpracovatelem a platební neschopnost zpracovatelů; asi 5% největších podniků obhospodařuje přes 70% zemědělské půdy. Naopak za **silné stránky** českého zemědělství lze považovat: nižší náklady; pokračující restrukturalizaci zemědělství ČR; ucelenou půdní údržbu a

---

⁴² Fojtíková, Lebedzik, 2008.

⁴³ Měřena jako podíl domácí produkce na domácí spotřebě.

⁴⁴ <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/spolecna-obchodni-politika-eu/vybrane-sektory/1001599/42345/>, 2006.

⁴⁵ Přidaná hodnota v běžných cenách ze zemědělství, lesnictví a rybolovu činila v roce 2006 na celkovém HDP 2,6 %. S tímto podílem zemědělství na HDP se ČR řadí k průměru EU; <http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/p/2131-08>, 2009.

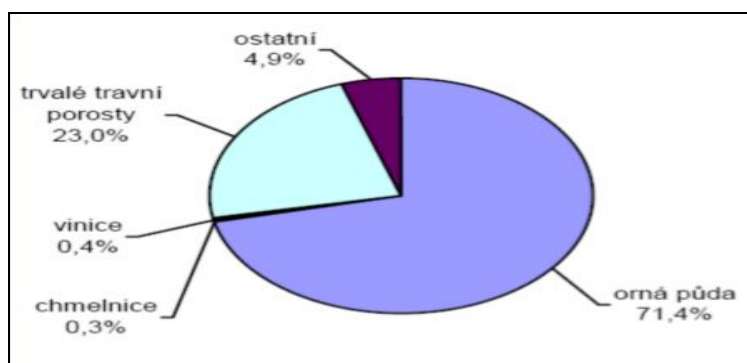
koncentraci výroby; nárůst ekologického zemědělství; v rámci zemědělství se rozvíjí i výroba náhrad fosilních paliv, jako je metylester, řepkový olej, směsná paliva a bioetanol⁴⁶.

Zemědělská výroba

Na počátku ekonomické transformace bylo české zemědělství (včetně myslivosti a rybolovu) charakterizováno 7,4 % podílem na tvorbě HDP a představovalo 9,9 % zaměstnanosti v české ekonomice. Rozměr zemědělství se v prvních letech ekonomické reformy výrazně snížil, přičemž tento trend pokračuje až do současnosti⁴⁷.

Rozloha ČR činí 78 867 km², neboli 7 887 tisíc ha. Z toho v roce 2007 připadalo **4 249 tisíc ha** na zemědělskou a 3 638 tisíc ha na nezemědělskou půdu. Největší plochu zemědělské půdy v roce 2007 zaujímal **orná půda (3 032 tisíc ha neboli 71,4 % celkové zemědělské půdy)**, jak lze vyčíst z grafu č. 2.4. Zemědělská půda ustupuje výstavbě, tento fenomén platí v současnosti jak pro ČR, tak i pro sousední země⁴⁸.

Graf č. 2.4: **Struktura zemědělské půdy v roce 2007 (%)**

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/6200344EF6/\\$File/2131081.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/6200344EF6/$File/2131081.pdf), 2009

Od roku 2001 převládá v ČR rostlinná výroba nad živočišnou. Dle souhrnného zemědělského účtu výroby v ČR dosáhla v roce 2007 rostlinná produkce v běžných cenách 66,5 mld. Kč a tvořila tak 57,6 % celkové produkce zemědělských výrobků. Živočišná produkce vytvořila 49,0 mld. Kč (resp. 42,4 %)⁴⁹. Podrobnější informace k vývoji rostlinné a živočišné výroby jak v ČR, tak v členských státech EU jsou uvedeny v přílohách č. 2 a č. 3.

⁴⁶<http://www.czech.cz/cz/ekonomika-podnikani-veda/vseobecne-informace/hospodarstvi-rust-a-potencial/zemedelstvi-v-cr?i=1>, 2006.

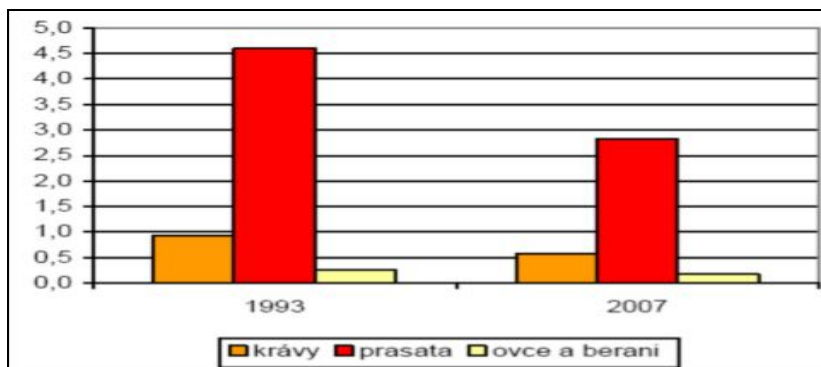
⁴⁷ K nejprudšímu poklesu v objemu zemědělské produkce došlo v období 1989 – 1993, a to o 29 %, z toho u rostlinné produkce o 21 % a u živočišné produkce o 35 %.

⁴⁸ Přesto má z těchto zemí ČR jeden z největších podílů zemědělské půdy na celkové rozloze a v rámci EU patří k zemím s největším podílem orné půdy na celkové rozloze. Ve srovnání se sousedními zeměmi klesá, podle údajů Eurostatu, podíl zemědělské půdy na celkové rozloze státu nejrychleji v ČR.

⁴⁹ <http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/p/2131-08>, 2009.

Za posledních patnáct let došlo v ČR ke značnému úbytku hospodářských zvířat, jak lze vyčíst z grafu č. 2.5. To odpovídá i situaci v celé EU, kde jsou stavy hospodářských zvířat podprůměrné⁵⁰. Veškeré údaje týkající se intenzity chovu hospodářských zvířat v EU jsou uvedeny v příloze č. 2.

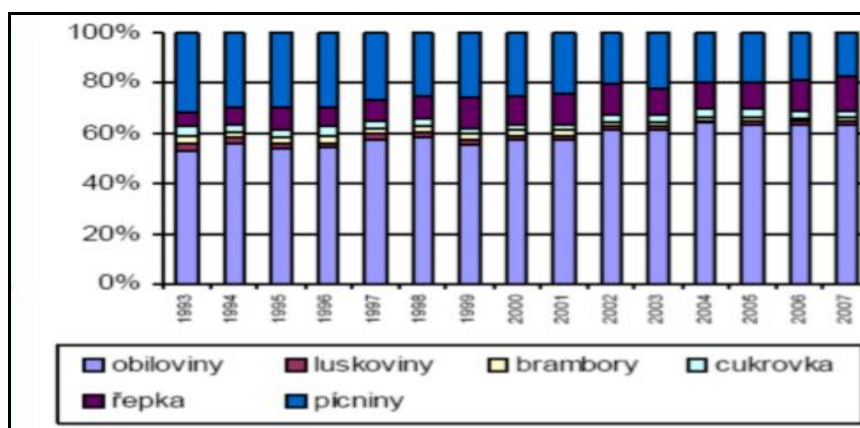
Graf č. 2.5: Stavy hospodářských zvířat v ČR v letech 1993-2007 (mil. ks)

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620037B12F/\\$File/2131085.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620037B12F/$File/2131085.pdf), 2009

Dominantní postavení mezi plodinami na osevních plochách v ČR mají obiloviny. Jejich podíl se od roku 1993 mírně zvyšoval a v roce 2007 dosáhl 62,9 % (viz. graf č. 2.6). Další významnou skupinou plodin na orné půdě jsou pícniny (18,0 % v roce 2007), jejich podíl však v průběhu let klesá na úkor obilovin. Od roku 1993 se zvýšily plochy osázené řepkou (14,2 % v roce 2007)⁵¹. Výnosy hlavních zemědělských plodin se postupně zvyšují (viz. graf č. 2.7). V příloze č. 2 jsou zařazeny grafy výnosnosti zemědělských komodit v EU.

Graf č. 2.6: Podíl zemědělských plodin na osevních plochách ČR v letech 1993-2007 (%)

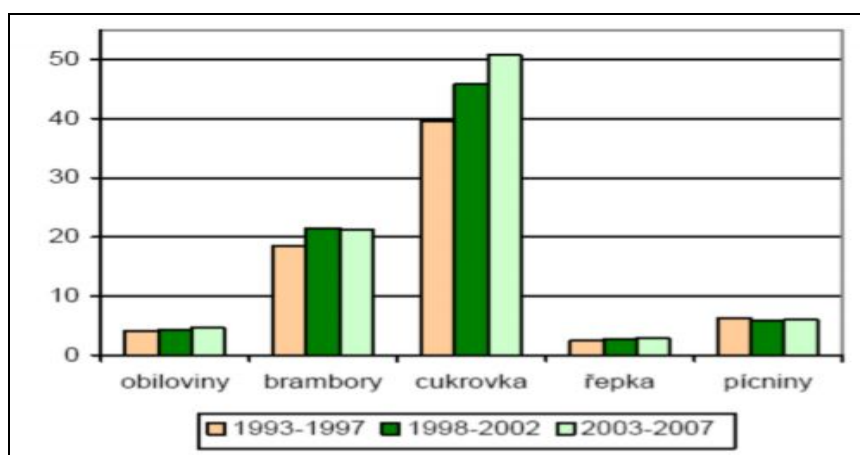

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620038145C/\\$File/2131087.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620038145C/$File/2131087.pdf), 2009

⁵⁰ Vzhledem ke značnému poklesu počtu hospodářských zvířat se ČR se svým počtem 38 kusů skotu/100 ha zemědělské půdy ocitla pod průměrem EU-27, který byl v roce 2005 dle údajů Eurostatu 52 kusů/100 ha a ČR tak obsadila 16. místo v rámci EU. K úspěšným chovatelům skotu opět patří západoevropské země v čele s Nizozemím a Belgií (192, resp. 189 ks/100 ha), úspěch Malty na druhém místě je způsoben její malou rozlohou zemědělské půdy.

⁵¹ <http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/p/2131-08>, 2009.

Graf č. 2.7: Výnosy hlavních zemědělských plodin v ČR v pětiletých průměrech (t/ha)

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620037652D/\\$File/2131084.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620037652D/$File/2131084.pdf), 2009

Potravinářská výroba

Úloha potravinářského průmyslu, jako zpracovatele zemědělských produktů, je v agrárním sektoru nezastupitelná. Důležitost tohoto odvětví je dána zabezpečováním výživy obyvatelstva, výrobou a prodejem zdravotně nezávadných, bezpečných, kvalitních a cenově dostupných potravin, výkonností a rostoucí konkurenceschopností tohoto odvětví. Značná část českých potravinářských podniků investovala nemalé finanční prostředky do hygieny a modernizace svých provozů, aby byly splněny požadavky legislativy EU. Rovnováha na trhu zemědělských komodit a tržní rozhodování zemědělců jsou stále více odvozovány od situace v nabídce a poptávce na trhu potravin⁵².

Lesní hospodářství

Česká republika se řadí mezi země s vysokou lesnatostí. Lesní pozemky pokrývají v současné době 2 651 209 ha země, což představuje 33,7 % z celkového území státu. Mezi evropskými státy zaujímá tak Česká republika 12. místo v lesnatosti⁵³. Rozhodující podíl lesů v ČR je ve vlastnictví státu (61,5 %)⁵⁴. Obce, jejich lesní družstva a společenstva se na vlastnictví lesů podílejí 17 % a soukromí vlastníci 19 %. Celkové zásoby dřeva dosahují 672,9 mil. m³. Nárůst celkových zásob dříví v lesích v ČR stále pokračuje⁵⁵. Česká republika je v zásobě dřeva na 1 ha na 2. místě a v ročním přírůstku na 1 ha je na 6. místě v Evropě, což

⁵² <http://www.mze.cz/index.aspx?ch=75&typ=1&val=39821&ids=0>, 2008.

⁵³ Výměra lesů se od druhé poloviny 20. století soustavně zvyšuje. V důsledku dlouhodobého zalesňování neúrodných zemědělských pozemků se plocha lesů postupně zvětšuje ročně asi o 2000 ha.

⁵⁴ Z celkové výměry lesů ve vlastnictví České republiky (1 596,7 tis. ha) je 1 340,8 tis. ha ve správě státního podniku Lesy České republiky, 125 tis. ha ve správě státního podniku Vojenské lesy a statky ČR, 6 tis. ha spravuje Kancelář prezidenta republiky a 95,6 tis. ha obhospodařují Správy národních parků.

⁵⁵ Oproti roku 1930 se údaj o celkové zásobě v našich lesích zvětšil na více než dvojnásobek.

dokládá ohromný produkční kapitál lesů v České republice. Tento příznivý stav je výsledkem dlouhodobého uplatňování principu trvalosti a vyrovnanosti hospodaření⁵⁶.

Vodní hospodářství

Českou republikou procházejí hranice povodí významných evropských řek Labe, Odry a Dunaje. Území je proto rozděleno podle odtoku vody do příslušných moří: Severního, Baltského a Černého. Základní hydrografickou síť tvoří přibližně 76 000 km vodních toků. Páteřními toky jsou Labe (370 km) s Vltavou (433 km) v Čechách, Morava (272 km) s Dyjí (306 km) na jižní Moravě a Odra (135 km) s Opavou (131 km) na severu Moravy a ve Slezsku⁵⁷. Hospodaření s vodou, v rámci zemědělského sektoru, dnes slouží především pro zásobování venkova pitnou vodou, pro rostlinnou a živočišnou výrobu a pro potřeby potravinářského průmyslu⁵⁸.

Česká republika se po potřebné restrukturalizaci hlásí k **Evropskému modelu multifunkčního zemědělství**, jež se vyznačuje produkcí kvalitních a bezpečných potravin a podporou integrovaného rozvoje venkova. Mezi priority tohoto modelu patří stabilizace zemědělské výroby, udržení jejího rozměru, zachování a zvelebování kulturní krajiny při zajištění dostatku pracovních příležitostí a rozvoj infrastruktury ve venkovských oblastech.

---

⁵⁶ <http://www.mze.cz/index.aspx?ch=77&typ=1&val=43440&ids=0>, 2009.

⁵⁷ Celkově mají významné vodní toky délku 15 536 km, délka drobných vodních toků činí přes 60 000 km.

⁵⁸ <http://www.mze.cz/index.aspx?ch=79&typ=1&val=42452&ids=0>, 2008.

3 Programování a realizace strukturální pomoci EU v agrárním sektoru ČR v programovacím období 2004-2006

3.1 Zemědělská politika ČR před vstupem do EU

Vývoj zemědělské politiky v ČR lze rozdělit do dvou základních vývojových etap. Počátek první etapy je datován rokem vzniku samostatné České republiky, tedy rokem 1993, a končí vstupem ČR do EU. V tomto období začíná druhá etapa vývoje českého zemědělství, kdy Česká republika začala uplatňovat veškeré *acquis* vztahující se k aplikaci SZP EU.

3.1.1 Vývoj zemědělské politiky v ČR

Zemědělství je v ČR nedílnou součástí národního hospodářství. Má dlouhodobou tradici, přestože Česká republika patří spíše k zemím, které byly industriálně orientované. Zlomovým bodem pro české zemědělství byl rok **1989**. Období před tímto rokem je pro oblast zemědělství typické zejména kolektivizací půdy, extenzivním hospodařením a odstraňováním charakteristických krajinných rysů. Zemědělství do té doby produkovalo a pracovalo pod **centrálně direktivním systémem řízení**, kdy podniky neměly ekonomickou samostatnost a plnily se různé plány ukazatelů. Zemědělství patřilo v centrálně direktivním systému k silně preferovaným odvětvím, z čehož vyplývala jeho neúměrná dimenze. Přejít k tržnímu hospodářství znamenal výrazný tlak na přizpůsobení se zemědělství novým ekonomickým podmínkám a odbytovým možnostem z hlediska jejich rozměru, struktury a výkonnosti.

České zemědělství prošlo po roce 1989 třemi odlišnými vývojovými etapami. Během **první etapy** došlo k radikálnímu přizpůsobování zemědělství novým sociálně ekonomickým podmínkám, jež byly vytvořeny po roce 1989. Od roku 1990 došlo k zásadním změnám v majetkových vztazích, ve výrobní struktuře, v organizaci práce, ke zrušení dotací cen potravin či k liberalizaci domácího trhu i zemědělského obchodu se zahraničím a minimalizaci státních subvencí. Dále došlo k ráznému poklesu hrubé zemědělské produkce a zaměstnanosti v zemědělském sektoru, k poklesu celkového stavu hospodářských zvířat, došlo k prudkému snížení užívání průmyslových hnojiv, poklesly výnosy většiny zemědělských plodin. Změny nastaly i ve vlastnické struktuře zemědělských podniků a byly vytvořeny nové právní formy podniků. **Druhá etapa** je charakteristická určitou stabilizací a obratem ve smyslu zpomalení meziročního poklesu hrubé zemědělské produkce, snížilo se tempo úbytku pracovních sil v zemědělství. Pokračovala rovněž obnova vlastnických vztahů. Typická pro **třetí etapu** je stagnace a degrese zemědělského sektoru. V rámci této etapy došlo

opět k poklesu hrubé zemědělské produkce a úbytku pracovních sil v zemědělství, k prohloubení mzdové disparity mezi zemědělstvím a ostatními sektory národního hospodářství⁵⁹.

Zemědělství v ČR doznalo značných změn po roce 1989. Co se nejvíce změnilo, je prostředí, ve kterém se vše odehrává. Zemědělská výroba se přesunula od chráněného a podporovaného prostředí do prostředí liberálního a tržního. Po roce 1989 byla zahájena ekonomická reforma, která považovala obnovení vlastnických vztahů za jeden z výchozích principů přechodu k tržnímu hospodářství a jeho fungování⁶⁰. V sektoru zemědělství tyto změny představovaly tři specifické transformační procesy – **restituci** soukromého vlastnictví půdy a ostatního zemědělského majetku, **privatizaci** státního zemědělského majetku a majetkoprávní **transformaci** zemědělských družstev. Dlouhodobé cíle pak byly orientovány zejména na koncepci trvale udržitelného zemědělství v podmínkách postupné liberalizace světového agrárního trhu. Tento proces svým průběhem přinesl mnoho zásadních změn do vlastnické a výrobní struktury českého zemědělského sektoru, kde téměř v zápětí došlo k poklesu zemědělské produkce, ke snížení zaměstnanosti v zemědělství, poklesu výnosů, stavů zvířat a kapitálové vybavenosti. Následkem těchto změn se snížil celkový podíl zemědělství na tvorbě HDP.

Je nesporné, že k transformaci českého zemědělského sektoru muselo dojít, včetně určité redukce jeho rozsahu. V jejím průběhu byly ovšem také zhoršeny některé podmínky hospodaření zemědělských výrobců. Tyto nepříznivé změny lze demonstrovat na několika skutečnostech, např. rozevírání cenových nůžek, což znamená rychlejší růst cen zemědělských potřeb, než cen placených zemědělci za jejich produkty. Po liberalizaci zahraničního obchodu se na nízké úrovni ocitla i ochrana domácích producentů před subvencovanými vývozy, zejména z EU. Dalším negativem byla poměrně nízká míra vývozních subvencí, resp. podíl českých produktů jimi podporovaných. Příčiny tohoto nepříznivého stavu lze hledat v charakteru hospodářské politiky, která byla uplatňovaná na počátku transformačního procesu, jednalo se zejména o uplatňování strategie nízké ochrany a podpory odvětví, jež nebrala v úvahu jeho specifický charakter a nerovné podmínky, v nichž se zemědělci pohybují.

---

⁵⁹ Fojtíková, Lebieczik, 2008.

⁶⁰ Již zde se projevila specifika zemědělského sektoru v tom, že se jednalo o řešení vlastnického práva k pozemkům v zemědělském a lesním půdním fondu, kde došlo v průběhu posledních padesáti let k velmi komplikovaným procesům. Ty byly vyvolány nejen pozemkovými reformami a samotnou kolektivizací zemědělství, ale i různými převody majetku včetně půdy mezi družstevním a státním sektorem v dalších fázích slučování podniků apod.

O roli zemědělské politiky ČR a o její současné, ale i budoucí náplni byly vedeny neustále spory. Názory se pohybovaly mezi dvěma krajními body. Na jedné straně stáli zastánci toho, že zemědělství je stejnou součástí národního hospodářství jako každé jiné odvětví a z toho důvodu mu není nutné věnovat zvýšenou pozornost. Na druhé straně stáli příznivci toho, že zemědělství je specifickou oblastí, kterou je nutno podporovat minimálně v takovém rozsahu, v jakém se to děje v členských státech EU. Nakonec převládl druhý proud a na základě postupně přijímaných opatření je možné konstatovat, že zemědělství byla a je věnována zvýšená pozornost⁶¹.

Transformace zemědělského sektoru České republiky souvisela samozřejmě také s přípravou ČR na budoucí vstup do EU. Zemědělství bylo jednou z nejkontroverznějších a nejproblémovějších oblastí vyjednávání. Příprava na vstup do Evropské unie, na základě asociační dohody, zastihla naše zemědělství ve velmi komplikované době – v období jeho transformace, která spočívala v mnoha zásadních změnách jak v zemědělství samotném, tak v celé společnosti. V procesu přistoupení se musela ČR a její zemědělská politika přizpůsobit nástrojům SZP. Česká republika vypracovala plán pod názvem *Národní program přípravy na členství v EU*. Plnila jednotlivá kritéria nutná pro členství – politická, ekonomická a podmínky, které se týkaly schopnosti plnit závazky vyplývající ze členství. V roce 1998 vypracovalo Ministerstvo zemědělství dokument s názvem *Národní program pro přijetí acquis communautaire v sektoru zemědělství*. Jednalo se o plán legislativního přizpůsobení a zajištění institucionální základny pro aplikaci mechanismů SZP včetně strukturálních otázek a rozvoje venkova. V rámci zemědělství plnila ČR úkoly z oblasti zemědělské politiky a veterinární a fytosanitární otázky včetně bezpečnosti potravin. Tento program se stal součástí již zmíněného Národního programu přípravy na členství v EU.

Koncepce agrární politiky na období před vstupem do Evropské unie (1999-2003)

Hlavním smyslem předvstupní etapy bylo zastavení poklesu rozměru a výkonnosti zemědělské výroby, zabránit další devastaci venkovského prostoru a přizpůsobení českého agrárního sektoru tržním a legislativním podmínkám EU. Dosažení konkurenceschopnosti agrárního sektoru a srovnatelné úrovně se zeměmi EU v těch oborech, kde pro to má české zemědělství předpoklady, při současném zachování ekologických, sociálních a kulturních funkcí zemědělství a při respektování závazků ČR v mezinárodním agrárním obchodu a v oblasti životního prostředí. To vše bylo a je hlavním **cílem agrární politiky ČR**. Základním

---

⁶¹ Nutnost podpory zemědělství byla zakotvena v rámci programového prohlášení vlády Václava Klause, schváleném vládou 17. července 1996. Na základě programového prohlášení vlády byl 24. září 1997 přijat Parlamentem ČR Zákon č. 252, Zákon o zemědělství.

dokumentem se stala *Koncepce rezortní politiky Ministerstva zemědělství na období před vstupem ČR do EU* společně s lesnickou a vodohospodářskou politikou, tzn. na léta 1999-2003. Koncepce byla založena na **Evropském modelu zemědělství**, tedy na rozvoji multifunkčního zemědělství a na strukturálním rozvoji zemědělství a venkova.

Model zemědělství spočíval podle návrhu na čtyřech pilířích⁶²:

- zachování zemědělství na co možná nejvyšší ploše a snižování rozdílů mezi chudšími a bohatšími regiony,
- rozvoji multifunkčního zemědělství,
- existenci životaschopných zemědělských podniků, co nejlépe naplňujících multifunkční poslání zemědělství,
- hlubší propojení zemědělství s rozvojem venkova.

Tato koncepce rozdělila proces přibližování zemědělské politiky EU na dvě etapy. První etapa „**Revitalizace**“ probíhala v letech 1999-2001. Cílem bylo dosažení konkurenceschopnosti agrárního sektoru ČR vůči EU a světu, při zachování intenzivního i extenzivního zemědělství na co největší ploše, při dostatečné úrovni příjmů zemědělské populace, dořešení některých vnitřních vývojových problémů českého zemědělství (podpora environmentálních opatření, modernizace a transformace podniků) a zajištění institucionální přípravy českého zemědělství pro vstup do EU⁶³. Tato etapa byla také spojena s řešením následků určitých mimořádných událostí, které negativním způsobem ovlivnily české zemědělství⁶⁴.

Druhá etapa „**Adaptace**“ byla zaměřena na období od roku 2002 do vstupu ČR do EU a směřovala k co nejrychlejšímu plošnému přizpůsobení agrárního sektoru ČR podmínkám SZP v oblastech strukturální, regionální, environmentální a venkovské politiky EU. Prostřednictvím této etapy byly tedy, v návaznosti na etapu revitalizace, do agrárního sektoru plošně aplikovány nástroje, instituce a programy SZP EU s přihlédnutím ke specifickým českým podmínkám. Cílem této etapy bylo připravit podnikatele v sektoru zemědělství na podmínky jednotného trhu EU a na efektivní využívání strukturálních fondů a jiných nástrojů

---

⁶² Novák, Kadidlová, Buňka, 2006.

⁶³ V ČR byly vybudovány některé nástroje pro ovlivňování zemědělského trhu. V roce 1993 byl založen *Státní fond tržní regulace* zabývající se intervenčními nákupy a následným prodejem výrobků. V roce 2000 byl Státní fond tržní regulace nahrazen *Státním zemědělským intervenčním fondem (SZIF)*, jež začal provádět intervenční zásahy na trhu a plnit úkoly, které souvisely s uceleným přístupem k organizaci trhu vybraných komodit, např. mléka a mléčných výrobků a to na bázi regulací nabídky. Dále byl v roce 1994 zřízen *Podpůrný garanční rolnický a lesnický fond*, který hraje hlavní roli v poskytování záruk za zemědělské úvěry a dotuje úroky z těchto úvěrů. Dále zajišťuje programy, v rámci kterých mohou zemědělci získat podpůrné prostředky.

⁶⁴ Povodně a záplavy či extrémní sucha v roce 2000, prudký pokles cen zemědělských komodit po ekonomických krizích v Rusku a dalších zemích v letech 1998-1999, odbytové krize spojené s výskytem BSE.

EU, jež jsou určeny na podporu a rozvoj zemědělství, venkova a životního prostředí, tedy přizpůsobit nástroje agrární politiky nástrojům a trendům vývoje evropského zemědělství.

3.1.2 Přístupová jednání v oblasti zemědělství a podmínky pro vstup ČR do EU

Zemědělské sektory členských států EU a kandidátských zemí střední a východní Evropy byly diametrálně odlišné nejen efektivností jejich produkce a konkurenceschopností nabízeného zboží, ale i uvolněností a nevázaností zemědělského sektoru, tedy mírou regulace. Dosavadní liberální přístup v zemích střední a východní Evropy vyvolával značné obavy u velkoryse dotovaných zemědělců EU především v otázce, zda po rozšíření nepřijdou o své štědré výhody (zejména otázka přímých plateb) a zda se tím nesníží jejich životní úroveň. Nutnou podmínkou úspěšného rozšíření v zemědělské oblasti tedy byly podstatné změny zemědělské politiky jak v EU, tak v zemích střední a východní Evropy.

Dne 1. března 1992 byla uzavřena *Dohoda o přičlenění ČSFR k Evropské unii*. V roce 1993 byla podepsána *Dohoda o přidružení ČR k EU*, tzv. **Asociační dohoda**, jež vstoupila v platnost 1. ledna 1995 a která se stala také základem pro harmonizaci české zemědělské politiky s EU. Základní podmínky zemědělství ČR v prostředí EU vycházejí z *Přístupové smlouvy mezi ČR a EU* podepsané v Aténách v dubnu 2003, z reformních opatření SZP z roku 2003 a z legislativních opatření EU, týkajících se zemědělství, bezpečnosti potravin, životního prostředí a rozvoje venkova. Tyto podmínky jsou vztaženy k produkčním limitům, k úrovni a objemu přímých plateb a k celkovému objemu a orientaci strukturálních podpor. Z větší části tyto podmínky budou platit až do doby vyrovnání úrovně přímých plateb v ČR s úrovní přímých plateb pro stávající země EU, tj. nejpozději do roku 2013. Nezbytné bylo také přizpůsobení se vývoji evropské legislativy, na kterou působí světový proces liberalizace obchodu se zemědělskými výrobky v rámci *Světové obchodní organizace (World Trade Organization – WTO)*. Prvními výsledky postupné harmonizace byla oboustranná liberalizace obchodu zemědělskými a potravinářskými výrobky na základě vzájemných koncesí vymezených v dohodě a restrukturalizace celního sazebníku ČR dle sazebníku EU. Mezi další kroky patřil proces sladování kvalitativních standardů zemědělských a potravinářských výrobků se standardy EU a harmonizace veterinárních a fytosanitárních opatření⁶⁵ a v neposlední řadě harmonizace potravinářské legislativy⁶⁶.

---

⁶⁵ Směrnice Rady EU, která se vztahuje na zdravotní a hygienické podmínky nezávadnosti surovin a potravin živočišného původu, Zákon o rostlinolékařské péči, Zákon o krmivech, Zákon o odrůdách, osivu a sadbě pěstovaných rostlin, Zákon o hnojivech a další.

⁶⁶ Zákon o potravinách, Zákon o vinohradnictví a vinařství, Zákon o lihu, Zákon o chmelu apod.

V rámci přístupových vyjednávání byla **Kapitola 7: Zemědělství** otevřena nejdéle, přes dva a půl roku. V důsledku krizí, jako BSE, slintavka a kulhavka či aféra s dioxiny, EU také významně zesílila důraz na monitoring všech zemí a tedy i kandidátských ve veterinární a fytosanitární oblasti související s kvalitou a bezpečností potravin⁶⁷. Oblast zemědělství byla pro potřeby vyjednávání rozdělena na dvě části, obě však tvořily jednolitý celek. První blok zahrnoval veterinární a fytosanitární oblast, druhý především komodity samotné a problematiku rozvoje venkova.

Základním cílem ČR v kapitole Zemědělství bylo udržet a dále posílit konkurenceschopnost našich zemědělců. Na rozdíl od některých jiných kandidátských zemí jsme tuto záležitost vnímali komplexně, tj. nikoli jen z hlediska přímých plateb, avšak také z pohledu výrobních kvót, rozvoje venkova a potřebných ochranných opatření pro potřebu ochrany českého trhu, včetně již zmiňovaných veterinárních a fytosanitárních standardů, jejichž zavádění a dodržování je mj. jedním z důležitých ukazatelů při přiznávání podpor.

Z tabulky č. 3.1 je možné vidět, jaké finanční prostředky vyjednala ČR pro tento sektor na tehdejší rozpočtové období, tzn. 2004-2006. ČR vyjednala možnost dorovnání výše přímých plateb z národních zdrojů (tzv. **Top Up**) s využitím prostředků na rozvoj venkova, na úroveň o 30 % vyšší než byla navrhovaná výše přímých plateb znázorněna v tabulce č. 3.2 (tzn. 55 % v roce 2004, 60 % v roce 2005, 65 % v roce 2006 atd.)⁶⁸. Za významné lze také považovat, že se podařilo získat pro období 2004-2006 dodatečně 3 mld. Kč nad rámec rozdělených prostředků pro rozvoj venkova, celkem tedy 14,4 mld. Kč, jednalo se o navýšení z 380 na 480 mil. EUR. ČR dále vyjednala, že u komodit, u nichž národní podpora v roce 2003 bude vyšší než daný návrh, pak ČR bude mít možnost dorovnání na úroveň roku 2003 a v případě obilovin a bramborového škrobu ČR vyjednala výjimku na dorovnání do úrovně 50 % resp. 100 % výše EU.

---

⁶⁷ Ve světle skutečnosti, že nelze vyloučit jednotlivé případy, kdy bude v důsledku zvýšených dovozů hrozit újma českému agrárnímu trhu, byla dohodnuta **ochranná klauzule**, jejímž zavedením by došlo k časovému omezení dovozu příslušné komodity a tím k zajištění dočasné ochrany tuzemských agrárních subjektů.

⁶⁸ Rozšíření EU v roce 2004 o deset nových států včetně ČR se uskutečnilo za podmínky, že nové členské státy získaly ve SZP postavení tzv. **druhořadého člena**. Francie totiž Německu v novelizovaném „historickém kompromisu“ v roce 2002 sdělila, že pokud Německo trvá na rozšíření EU, tak Francie souhlasí pouze za podmínky, že zemědělci ve starých členských státech budou mít ještě deset let privilegované postavení. Další rozšíření EU o Bulharsko a Rumunsko se uskutečnilo opět za podmínek diskriminujících přistupující státy. Tato diskriminace bude trvat do roku 2013, kdy se platby ve všech členských státech vyrovnají. Startovací výše plateb byla 25 % v roce 2004 s 5% nárůstem do roku 2007 (na 40 %). Od roku 2007 pak bude možné tuto úroveň pro dorovnání každoročně zvyšovat o 10 % až do dosažení stoprocentní úrovně přímých plateb.

Tabulka č. 3.1: Celkové objemy finančních prostředků pro zemědělství a rozvoj venkova
(v mld. Kč)

Druh	Bilance v mld. Kč/rok	2004	2005	2006	2004-2006
Přímé platby* ¹	Platby z EU	5,6	7,1	8,9	21,6
	Možné dorovnání (ČR/EU)	7,6	8,2	9,4	25,2
	Platby celkem	13,3	15,3	18,3	46,9
Rozvoj venkova* ²	Platby z EU	4,5	4,8	5,1	14,4
	Státní rozpočet ČR	1,1	1,2	1,3	3,6
	Platby celkem	5,6	6,0	6,4	18,0
Tržní opatření	Platby z EU	4,3	4,9	5,5	14,7
Celkem	Platby z EU	14,4	16,8	19,5	50,7
	Státní rozpočet ČR	8,7	9,4	10,7	28,8
	Platby celkem	23,1	26,2	30,2	79,5

Pozn.:*¹ V této bilanci jsou uvedeny nejen přímé platby, jak jsou definovány v acquis, ale i platby obdobného charakteru, které jsou vypláceny na tunu jednotky produkce, a nevztahuje se na ně mechanismus postupného navýšení plateb, ale budou placeny z prostředků EU v plné výši.

*² Až 80 % EU, min 20 % ČR.

Zdroj: Portál eAgri – Ministerstvo zemědělství, 2004; vlastní zpracování

Tabulka č. 3.2: Výše přímých plateb, plateb Top Up: nárůst v období 2004-2013 (v %)

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
EU	25	30	35	40	50	60	70	80	90	100
ČR	30	30	30	30	30	30	30	20	10	0
Celkem	55	60	65	70	80	90	100	100	100	100

Zdroj: Portál eAgri – Ministerstvo zemědělství, 2004; vlastní zpracování

Co se týče výjimek pro zemědělský a potravinářský průmysl v rámci vstupního vyjednávání, byly stanoveny dvě oblasti, ve kterých ČR po vstupu do EU nesplňovala podmínky stanovené legislativou ES. Pro podniky, které by nestačily zajistit do vstupu ČR do EU výrobu dle přísných evropských hygienických a bezpečnostních norem či pravidel pro pohodu zvířat, byla vyjednána **dvě přechodná období**⁶⁹ postačující k přechodu k těmto evropským standardům. Tyto podniky dostaly určitý “oddechový” čas na splnění těchto kritérií a během té doby byla veškerá jejich produkce pod přísným dohledem českých i unijních orgánů. **Další přechodné období** bylo stanoveno pro nabývání zemědělské půdy a lesů státními příslušníky členských zemí EU a společnostmi, jež jsou zřízeny podle práva jiné členské země, které nejsou ani usazeny, ani zapsány do rejstříku v ČR. Toto přechodné období bylo stanoveno na sedm let od podepsání *Přístupové smlouvy*⁷⁰.

⁶⁹ Do **31. 12. 2006** pro celkem 52 zpracovatelských podniků na dosažení plné harmonizace hygienických parametrů s podmínkami platnými v EU. Do **31. 12. 2009** pro již používané neobohacené klecové systémy /pro nosnice/, které nesplňují technický požadavek na výšku klece stanovený směrnicí Rady 1999/74/ES.

⁷⁰ Toto přechodné období bylo ovšem stanoveno na výkup státní půdy a ne na nákup soukromých pozemků.

Česká republika byla poměrně úspěšná ve vyjednávání o jednotlivých významných komoditách v souvislosti s ochrannými známkami. Jedná se např. o jeden z nejznámějších českých produktů – zařazení **ochrany zeměpisných názvů pro české pivo**. První tři registrace ČR získala už ve chvíli, kdy do Unie vstoupila. Zápis Budějovického piva a Českobudějovického piva (společnost Budweiser Budvar), Budějovického měšťanského varu (společnost Budějovický měšťanský pivovar, a.s.) si totiž Češi jako jediní z nováčků vymínili už v přístupové smlouvě k EU⁷¹. Dále bylo vyjednáno i nadstandardní právo na novou **výsadbu vinic** určených pro pěstování kvalitních odrůd ve výši 2% z výměry vinic před vstupem do EU a dále práva na obnovu vinic podle pravidel evropské legislativy. V sektoru vína je ČR rozdělena do dvou vinařských zón – Čechy patří do zóny A a Morava do zóny B – s tím, že je zde udělena výjimka z povinnosti destilovat vedlejší produkty vznikající při výrobě vína v zóně B. A v neposlední řadě se jedná o **slivovici** – pravidla EU považují za slivovici pouze ovocný destilát, tudíž bez této výjimky by nebylo možné takto vyrobený destilát (s přidavkem určitého množství lihu před druhou destilací) označovat na evropském trhu slivovice.

Kvóty a limity národní produkce, vyjednané v roce 2002, byly u většiny projednávaných komodit téměř na úrovni tehdejší produkce, což mělo zajistit udržení rozměru zemědělství v ČR. Produkční limity měly v **podstatě** odrážet strukturu a objem zemědělské výroby v ČR v období 1995-2000, ovšem s výjimkou cukru. Právě za neúspěch vyjednávání lze považovat **cukernou politiku**. Krokem k likvidaci českého cukru bylo samotné vyjednávání naší *Přístupové smlouvy*. Kvóty získané pro český cukr byly ve srovnání s kapacitou a možnostmi českého cukrovarnictví velmi nízké. Zvláště kvóta pro export českého cukru byla de facto likvidací našeho cukerného exportu⁷². Přehled vyjednaných produkčních kvót je uveden v příloze č. 4.

---

⁷¹ Registrační proceduru úspěšně dokončily i další české výrobky, např. Štramberské uši, Pohořelický kapr, Žatecký chmel, Hořické trubičky, Lomnické suchary, Karlovarský suchar, Třeboňský kapr, Pardubický perník či Nošovické kysané zelí.

⁷² Dalším krokem směřujícím proti českému cukru byla **evropská reforma cukerného pořádku**, která byla přijata v roce 2005. Tato reforma byla reakcí EU na tlak WTO na odstranění deformací a vysokých cen na evropském trhu s cukrem. Reforma spočívala v několika krocích. Cena cukru pro spotřebitele se má postupně do roku 2010 snížit o cca 37%. Evropská produkce cukru se má snížit do stejného roku o 6 milionů tun. Toho má být dosaženo tím, že se členským státům zkrátí produkční kvóty a zároveň se zavedla možnost získat dotaci za to, že producent cukru ukončí své podnikání v tomto oboru. ČR nejvíce prodělala na tom, že firma Eastern Sugar, držící u nás kvótu ve výši 110 000 tun, se jí rozhodla odprodat Evropské komisi a odejít z ČR. Díky reformě z roku 2005 se ČR snížila výrobní kvóta na cukr z necelých 455 000 tun na 411 332 tun. Češi však přeci jen při jednáních v roce 2007 částečný úspěch zaznamenali. Tlak, který jsme vyvinuli společně s dalšími zeměmi, jako je např. Slovensko, Finsko, Dánsko, vedl k tomu, že Evropská komise přistoupila na nikoliv plošné, ale specifické snižování. Snižování kvót totiž už nadále nebude probíhat plošně, ale bude brát ohled na to, zda se daná země již části kvót vzdala či nikoliv.

3.1.3 Programy předvstupní pomoci EU v ČR

Jedním z hlavních způsobů, díky němuž se finanční a technická pomoc Evropské unie dostávala do kandidátských zemí, byl program předvstupní pomoci **PHARE** (*Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies*), jež byl navržen pro přechod zemí střední a východní Evropy k demokracii a tržní ekonomice, dále podporoval projekty sociální a ekonomické soudržnosti, jejichž cílem bylo zvýšit životní úroveň v nejhudších regionech. Ovšem v oblasti rozvoje zemědělství a venkova nesl hlavní váhu program SAPARD.

Pro kandidátské země byl spuštěn předvstupní program **SAPARD** (*Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development*), tzv. *Zvláštní přístupový program pro zemědělství a rozvoj venkova*. Jeho úkolem bylo podpořit rozvoj zemědělství a venkova v kandidátských zemích a připravit je na využívání nástrojů regionální politiky EU. Měl za cíl pomoci těmto zemím řešit problémy se strukturálními změnami svých zemědělských odvětví a oblastí venkova, podporovat udržitelný rozvoj zemědělství a venkovských oblastí v kandidátských zemích před jejich vstupem do EU a rovněž pomoci se zaváděním a prováděním pravidel a předpisů ES (tzv. *acquis communautaire*) v oblasti SZP. Program SAPARD měl za účelem rozvoje zemědělství a venkova stanoveny 3 hlavní priority⁷³.

Priorita I – Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství

Obsahovala především opatření zaměřující se na investice do zemědělského majetku, zlepšování zpracování a marketingu zemědělských produktů a produktů rybolovu, zlepšování struktur pro kontrolu kvality, pro kvalitu potravin a pro ochranu spotřebitele.

Priorita II – Trvale udržitelný rozvoj venkovských oblastí

V rámci této priority byly aktivity soustředěny na obnovu a rozvoj vesnic a venkovské infrastruktury, rozvoj a diversifikaci hospodářských činností zajišťujících rozmanitost činností a alternativní zdroje příjmu či na metody zemědělské produkce určené k ochraně životního prostředí a uchování krajiny.

Priorita III - Příprava podmínek pro plné využití programu

V této části programu se jednalo především o zlepšování profesního vzdělávání a zajištění technické pomoci programu v rámci jeho realizace.

---

⁷³ <http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/sapard>, 2003.

Evropská unie uvolnila na program SAPARD z Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu ročně částku **520 milionů EUR** pro všech deset kandidátských zemí. Pro Českou republiku připadalo ročně **22 milionů EUR**⁷⁴, přičemž z těchto prostředků uvolněných EU připadalo ročně 540 mil. Kč pro sektor zemědělství a 270 mil. Kč pro sektor rozvoje venkova⁷⁵. Celkový přehled finančních prostředků, jež mohla čerpat ČR, je uveden v tabulce č. 3.3. Program mohl být zeměmi využíván od roku 2000 do roku 2006, avšak jen do vstupu do EU. Pro Českou republiku to znamenalo, že všechny smlouvy s žadateli byly uzavřeny do konce roku 2003. Realizace projektů musela být ukončena nejpozději do 30. června 2006, aby mohly být tyto projekty finančně uzavřeny do konce roku 2006.

Tabulka č. 3.3: **Finanční příspěvky programu SAPARD v ČR**
(v cenách roku 2000, v EUR)

Rok	Celkové veřejné výdaje	Národní veřejné zdroje	EU
2000	29 281 533	7 256 719	22 024 814
2001	29 252 682	7 256 719	21 995 963
2002	29 252 682	7 256 719	21 995 963
2003	29 252 682	7 256 719	21 995 963
2004	29 252 682	7 256 719	21 995 963
2005	29 252 682	7 256 719	21 995 963
2006	29 252 682	7 256 719	21 995 963
Celkem	204 797 624	50 797 032	154 000 592

Zdroj: Program SAPARD, 2000; vlastní zpracování

Přínosem pro české zemědělství bylo využití dotačních podpor programu SAPARD zejména na rekonstrukce a modernizace provozů živočišné výroby, modernizace skladovacích technologií, plnění hygienických a veterinárních standardů, obnova vlastnických vztahů a protierozní ochrana v rámci pozemkových úprav, rozvoj agroturistiky na venkově, pomoc při zachování kulturního dědictví na českém venkově.

⁷⁴ Pro účely Programu SAPARD v České republice byly vyčleněny zdroje Společenství ve výši 22 444 860 EUR ročně. Celkový objem peněžních prostředků přidělených v rámci Programu SAPARD z příspěvku EU činil **22 024 814 EUR pro rok 2000 a 21 995 963 EUR pro roky 2001-2006** (ročně).

⁷⁵ Česká republika vyčerpal k 24. 11. 2005 na 100% veškerých finančních prostředků, které byly na program SAPARD určeny Víceletou finanční dohodou. Bylo proplaceno celkem 1495 projektů v částce 3,9 mld. Kč. Od té doby byl evropský podíl finančních prostředků pro zbylé projekty proplácen v souladu s Nařízením Komise 447/2004 z finančních zdrojů záruční sekce EAGGF, konkrétně v rámci programu HRDP, a to do konce roku 2006. Na realizaci předvstupního programu SAPARD navázal v roce 2004 zejména Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství a částečně také Společný regionální operační program.

Zavedením a aplikací programů předvstupní pomoci Phare, ISPA a zejména SAPARD v České republice došlo k vytvoření vhodného prostředí pro následnou implementaci OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství a to jak z pohledu vytvoření institucionální struktury, tak získání zkušeností pro administraci a implementaci projektů či pro zajištění otázek financování a kontroly. Dalším neméně důležitým aspektem bylo osvojení základních principů EU při využívání strukturálních fondů, zajištění právního rámce, vybudování nezbytných institucí a příprava kvalifikovaných pracovníků. Program SAPARD splnil svoji historickou roli. Zásadním způsobem pomohl překlenout období příprav České republiky jako kandidátské země na čerpání finančních prostředků z fondů Evropské unie a usnadnil jí vstup a napojení do struktur EU v konkrétních oblastech. Česká republika využila tohoto předvstupního nástroje v maximální možné míře a dokonce zajistila celkové čerpání finančních zdrojů nad rámec stanovený Víceletou finanční dohodou.

3.2 Zemědělská politika ČR v období 2004-2006

K 1. květnu 2004 došlo k historickému mezníku, k doposud největšímu rozšíření EU. Deset států střední a východní Evropy a zemí Středomoří se stalo novými členy EU⁷⁶. Následně v lednu 2007 došlo k doposud poslednímu rozšíření EU o Rumunsko a Bulharsko. Dnem vstupu začali zemědělci z těchto zemí plně využívat výhod SZP, což by jim mělo pomoci stabilizovat a zvýšit příjmy. Na druhou stranu se zemědělci a zpracovatelé ocitli v nelehké situaci, protože musí být konkurenceschopní vůči ostatním zemím EU. Na rozdíl od předcházejících mají tato rozšíření odlišné dopady na SZP EU. V porovnání se stávajícími

---

⁷⁶ Již před zahájením rozhovorů o vstupu zemí střední a východní Evropy a zemí Středomoří bylo ze strany EU konstatováno, že jednou z nejproblémovějších oblastí rozšiřování evropské integrace bude zemědělství. Ještě před začátkem předvstupních jednání vyslovili experti Evropské komise záporné hodnocení stavu zemědělství přidružených zemí. Byla konstatována nepříznivá a zhoršující se situace tohoto resortu a byl také učiněn zásadní závěr, že zemědělská politika těchto států není v souladu s aktuální a předpokládanou budoucí politikou EU. Současně byly naznačeny požadavky na přiblížení zemědělské politiky principům SZP jako nezbytné podmínky případného vstupu do EU. Pozice přistupujících zemí během vyjednávacího procesu nebyla lehká: byly to ony, kdo chtěl přistoupit do Evropské unie. Přes všechny ekonomické důvody chtěly usilovat o rovnocennou pozici se stávajícími členskými státy a ne o nějaké druhořadé členství. V otázce zemědělství nebyl problém jen na straně kandidátských zemí, ale také na straně EU, která v průběhu jednání sama neznala finální podobu tehdejší reformy SZP. Vyjednávání o přistoupení tím komplikovala tehdejší reformní proces a naopak. Britský list *The Economist* k tomu velice výstižně poznamenal: "Unie se musí rozhodnout, co vlastně chce: buď zachovat SZP v nynější podobě, nebo se rozšířit. Obě dvě věci nelze provést současně. Chce-li Unie udržet SZP v nezměněné podobě, rozšířit se nemůže. Myslí-li to s rozšířením vážně, musí se se současnou podobou SZP rozloučit."; *The Economist*, 1999.

členy před rokem 2004 byly tyto země ekonomicky zaostalé a zemědělský sektor byl na mnohem nižší úrovni⁷⁷.

Dalším významným okamžikem pro české zemědělství bylo přistoupení ČR do EU.⁷⁸ ČR se zapojila do jednotného vnitřního trhu, společných a koordinovaných politik EU a dále přizpůsobila svou legislativu společnému právu EU. Pro úspěšné fungování ČR v EU, v tomto „klubu vyspělých zemí“, ale i v rámci globálního trhu je nezbytná její konkurenceschopnost v širokém slova smyslu. Nezbytnou podmínkou zvýšení a udržení konkurenční schopnosti každé ekonomiky jsou strukturální změny, které samozřejmě neminuly agrární sektor. Česká agrární politika se stala součástí nadnárodní evropské politiky.

3.2.1 Dopady SZP na rozvoj českého zemědělství a venkova po vstupu do EU

Zapojení do SZP EU vytváří podmínky pro rozvoj českého zemědělství. Příležitostí pro něj je přístup na trh skoro s pěti sty milióny spotřebitelů, konec nerovné soutěže podnikatelů podporovaných různě velkými rozpočty, získání účinné ochrany trhu EU proti dovozům z nečlenských zemí. Naopak rizikem členského zemědělství je snížení rozsahu zemědělství v ČR, skupování půdy v ČR občany EU, uzavření velkého množství podniků. V souvislosti se SZP se v současnosti pozornost zaměřuje na restrukturalizaci zemědělství s cílem eliminovat nadprodukcí tradičních komodit a preferovat komodity nepotravinářské produkce.

Začlenění českého zemědělství do SZP znamenal aplikaci **Evropského modelu zemědělství**. Ten nechápe zemědělskou výrobu jen jako zdroj bezpečných a kvalitních potravin, ale také jako významný prvek pro tvorbu a ochranu krajiny. Cíle směřují k podpoře integrovaného rozvoje venkovských oblastí. Mezi priority pak patří stabilizace a udržení rozměru zemědělské výroby, zachování a rozvoj kulturní krajiny se zajištěním dostatku pracovních příležitostí a s nutným rozvojem venkovské infrastruktury. Díky nové strategii českého zemědělství byla zásadním způsobem změněna jeho orientace. Zemědělský sektor byl doposud zaměřen na produkční funkci, v současné době stoupají na významu i jeho **mimoprodukční funkce** – ekologické zemědělství a zejména sociální a environmentální oblast.

---

⁷⁷ V kandidátských zemích byla podstatně nižší jak cenová úroveň, tak i podpora zemědělství. Vzhledem ke slabosti zemědělství, potravinářského průmyslu a k předpokládaným cenovým rozdílům bylo třeba u nich počítat s určitým přechodným obdobím, jehož doba trvání bude mít v různých zemích různou délku.

⁷⁸ Asociační dohoda mezi ČR a EU, jež vymezila předpoklady a podmínky pro budoucí integraci, byla podepsána 4. 10. 1993. Česká republika podala žádost o vstup do EU v roce 1996. Do konce roku 2002 probíhala přístupová jednání, která vyvrcholila 13. prosince 2002 na kodaňském summitu, oznámením o přijetí deseti kandidátských zemí do EU, a následným podepsáním Smlouvy o přistoupení v Aténách v dubnu 2003. Česká republika se stala členem EU 1. května 2004.

Není jednoduché postihnout celou škálu dopadů⁷⁹ SZP na nový členský stát EU, zejména proto, že jednak SZP EU, tak zemědělské politiky jednotlivých členských států, nejsou strnulé, podléhají rozličnému vývoji a samotným reformám této politiky. Dopady ovlivní dlouhodobě hospodaření zemědělských podniků, podniky zpracovávající zemědělské produkty, obchodníky zemědělskými produkty a potravinami a v neposlední řadě samotné spotřebitele. Kompatibilita ekonomického prostředí v zemědělství zahrnuje rovněž schopnost státu jí napomoci za účelem zlepšení stavu českého zemědělství v souvislosti se vstupem do EU ve smyslu zlepšení pozice a konkurenceschopnosti českých zemědělců a potravinářských podniků v porovnání k jejich protějškům v členských státech EU⁸⁰.

Aktuálním rozměrem adaptace českého zemědělství na evropské podmínky je právě jeho přirozená připravenost na změny, jež přicházejí z několika směrů. Mimo jiné se jedná o značnou složitost systémů SZP a samotnou aplikaci této politiky do podmínek českého zemědělství, ale především o konsolidovanost českého zemědělství, ustálenost a stabilitu jeho vlastnictví; řešení ztrátovosti a zadluženosti zemědělských podniků, zvýšení jejich produktivity a výkonnosti; srovnatelnost postavení hlavních aktérů zemědělského sektoru vůbec zahrnující přístup k financování zemědělské výroby, její úvěrování, průhlednost a likviditu na trhu apod.⁸¹

Koncepce zemědělské politiky ČR po vstupu do EU v zásadě předpokládá, že převážná část ekonomických a strukturálních problémů bude řešena soukromými subjekty v rámci daných ekonomických a odbytových podmínek. Týká se to např. další restrukturalizace a konsolidace podniků a jejich kooperace a integrace na trhu. Stát spolu se zdroji EU bude působit na příjmovou stránku zemědělských podniků (především z hlediska snižování rizik zemědělského podnikání) a na orientaci soukromých subjektů v agrárním sektoru v žádoucích směrech. Změny orientace subjektů jsou podporovány regulačními (legislativními) a stimulačními opatřeními. Významně bude stát působit podporou obecných služeb (výzkumu, informatiky, poradenství, vzdělávání ad.).

---

⁷⁹ Dopady jak v ekonomické oblasti, tak také v oblasti sociální, ekologické, legislativní a v celé řadě souvisejících a navazujících oborů.

⁸⁰ Zahradník, 2003.

⁸¹ Tamtéž.

3.2.2 Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU (2004-2013)

V polovině roku 2004 byla publikována „*Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do Evropské unie*“, jež je datována na léta 2004-2013 a při jejím zpracování se vycházelo z globálních, evropských, ale i domácích problémů, které zemědělství ovlivňují a v budoucnosti i pravděpodobně ovlivňovat budou. Mezi **celosvětovými problémy** je brán v potaz zejména očekávaný nárůst populace v rozvojových zemích, jejichž obyvatelstvo trpí chronickým hladem a podvýživou v porovnání se zeměmi vyspělého světa, kde existuje nadbytek potravin spojený s plýtváním. Hlavní překážkou k nasycení světové populace je chudoba ve značné části světa. Převážná část velmi chudé populace žije a pracuje ve venkovských oblastech, je plně závislá na vlastním zemědělství a většina spotřebovávaných potravin v chudých zemích je tedy produkována lokálně. Expanzivní využívání půdy v rozvojových zemích vede ke ztrátě biodiverzity a degradaci půdy, což může při předpokládaných klimatických změnách vést zpětně ke snižování produktivnosti zemědělství. Podmínky pro efektivní a dostačující zemědělství značně stěžují, již zmíněné, dlouhodobé změny klimatu (např. teplá a deštivá období, záplavy, sucha apod.) a přírodním limitujícím faktorem je také rostoucí nedostatek vodních zdrojů a jejich vzácnost. Klíčovým celosvětovým problémem se tak stává zajištění dostatku zemědělské produkce k pokrytí poptávky rostoucí světové populace. To vše s cílem nezhoršování životního prostředí, nezvyšování sociální nerovnosti a eliminace negativních dopadů na zdraví lidstva.

Přes v průměru relativně méně příznivé klimatické, přírodní a demografické podmínky ve srovnání s nejpříznivějšími produkčními regiony světa je EU ve výrobě základních zemědělských surovin vysoce přebytková. Přebytečná produkce je vyvážena zpravidla za pomoci vývozních subvencí. Rozměr zemědělství a zaměstnanost v zemědělství jsou dány protekcionistickou SZP EU. Hlavním **evropským problémem** je především to, že stávající zemědělská politika EU je dlouhodobě ve střetu s požadavky WTO, zejména v důsledku její protekcionistické povahy a otevírání prostoru pro produkci a zaměstnanost v zemědělství rozvojových zemí.⁸² Představy o liberalizaci světového obchodu jsou rozličné jak v rámci WTO, tak mezi členskými státy EU. Evropskou unii lze rozdělit na dvě tzv. křídla, jejichž postoje vycházejí z agrárního zaměření samotných zemí. Severní křídlo reprezentované Dánskem, Švédskem, Velkou Británií je progresivní a podporuje liberalizaci zemědělského obchodu. Naopak oproti tomu jižní křídlo, představované státy jako jsou Francie, Itálie či Španělsko, zastávají konzervativní náhled na liberalizaci světového obchodu zemědělskými

---

⁸² Novák, Kadidlová, Buňka, 2006.

výrobky a obhajují zemědělské dotace a co nejmenší snižování cel. EU dotuje nejen zemědělskou produkci, nýbrž i její export na cizí trhy. Není proto divu, že mnoho států proti této evropské politice ostře protestuje a v rámci WTO požaduje její reformu. Zemědělská politika v pojetí EU je dle nich zásadní překážkou hospodářského rozvoje chudých států především z Afriky, Asie a Latinské Ameriky. Producenti z těchto států jsou totiž schopni hospodářsky soutěžit především v oblasti zemědělské produkce, v čemž je jim v EU do jisté míry bráněno⁸³.

Zemědělství ČR je spojeno se všemi celosvětovými i evropskými problémy. Kromě nich je nutné brát také v potaz **české problémy** související se zemědělstvím a rozvojem venkova, mezi nimiž lze vymezit zejména přetrvávající vysokou míru zadluženosti rozhodující části českých podniků v důsledku aplikovaných postupů restituace a privatizace, rozvojových investic a dlouhodobé ztrátovosti podnikání, dále nedostatečná úroveň podpory zemědělství a problém rychlosti restrukturalizace a modernizace zemědělských podniků⁸⁴. I když restrukturalizace zemědělských podniků pokročila, přetrvává značná polarizace ve výkonnosti podniků a v porovnání se staršími členskými státy EU i podstatně nižší účinnost využití výrobních faktorů. Další specifické problémy zemědělství ČR jsou spojeny zejména s jeho vztahem k vodní složce životního prostředí a k půdě, s ekonomickou situací zemědělských a zpracovatelských podniků a s rozvojem agrárního trhu. Agrární obchod ČR je ovlivněn subvencováním vývozu přebytků a je v segmentu tzv. kompetitivních výrobků poznamenán trvalou tendencí vývozu výrobků s nižší přidanou hodnotou a dovozu výrobků s vyšší přidanou hodnotou. Tato skutečnost negativně ovlivňuje bilanci agrárního zahraničního obchodu. Příjmy zemědělských výrobců jsou zejména od druhé poloviny 90. let minulého století nepříznivě ovlivňovány extrémní rizikovostí výroby, vyvolanou mimořádnou nestálostí počasí (povodně, sucha), a také výkyvy cen na agrárním trhu.

V souladu s celosvětovými a evropskými trendy a s naléhavostí domácích problémů reaguje koncepce na potřebu odstartování **zásadní reorientace zemědělské politiky ČR**. Jde o podstatné posílení environmentálních, sociálních a ekonomických principů trvale udržitelného českého zemědělství, při zohlednění jeho specifických podmínek a problémů jako důsledků dlouhodobě uplatňované zemědělské politiky před rokem 1989 více zaměřené na podporu velkovýrobního industriálního zemědělství a jeho sociální stability. Koncepce zároveň vytváří předpoklady, aby se zemědělství stalo integrální součástí a páteří rozvoje

---

⁸³ Fajmon, 2005.

⁸⁴ Fojtíková, Lebieczik, 2008.

venkovských oblastí a zlepšování kvality života venkovské populace, včetně podmínek pro diverzifikaci činností zemědělských podniků podle místních podmínek. Z těchto důvodů je koncepce logicky rozdělena do čtyř specifických částí:

- formulování základní strategie – vize pro zemědělství ČR⁸⁵,
- agrárně politický rámec pro zemědělství ČR v prostředí EU⁸⁶,
- koncepce zemědělské politiky ČR po vstupu do EU⁸⁷,
- očekávané dopady této koncepce do ekonomiky a struktury agrárního sektoru ČR.

Koncepce zemědělské politiky po vstupu ČR do EU je členěna na tři časové etapy:

- **1. etapa vstupní (2004-2006),**
- **2. etapa přizpůsobovací (2007-2010),**
- **3. etapa vyrovnávací (2011-2013).**

Etapa vstupní (2004-2006)

Zemědělská politika ČR pro toto období byla do značné míry předurčena Přístupovou smlouvou a rozhodnutími ČR do konce roku 2003. V rámci této etapy uplatňovala ČR zjednodušený systém přímých plateb ze zdrojů EU, tzv. SAPS (*Single Area Payment Scheme*), s možností doplňujících národních přímých plateb, a s uplatněním zásad správné zemědělské praxe (**cross compliance**), jejichž dodržování je podmínkou poskytování přímých plateb. Kvóty, resp. produkční limity, byly zachovány pro mléko, cukr, škrob a sušená krmiva. V tomto období byly realizovány dva strukturální programy, na základě kterých byla zemědělcům poskytována strukturální podpora v letech 2004-2006. Jedná se o *Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství* a *Horizontální plán rozvoje venkova ČR pro roky 2004-2006*, které budou rozvedeny v následující podkapitole. Z hlediska hlavních cílů, sledovaných jednotlivými programy a opatřeními politiky, byla v tomto období naprostá většina podpor (přes 64 %) orientována na zajištění příjmů zemědělců a snižování rizikovosti zemědělské výroby.

---

⁸⁵ Nastínění globální situace, problémy a výzvy, které se dotknou jak Evropského modelu zemědělství, tak českého zemědělství.

⁸⁶ Formy a struktura přímých plateb a jiná strukturální pomoc zemědělství, včetně podpory obnovitelných zdrojů energie.

⁸⁷ Formulace samotné koncepce zemědělské politiky ČR pro období 2004-2013.

Etapa přizpůsobovací (2007-2010)

V této etapě by mělo dojít k implementaci opatření, z nichž větší část bude výzkumně a analyticky připravena v etapě vstupní tak, aby byly s větším důrazem nastartovány žádoucí změny v agrárním sektoru ČR, které budou probíhat i za horizontem roku 2013. V tomto období má ČR za úkol transformovat zjednodušený systém přímých plateb SAPS z předchozího období na reformní systém plateb oddělených od produkce, tzv. SPS (*Single Payment Scheme*), jež je založený na regionální implementaci, s možností nepovinně uplatňovat komplexní křížové podmínky (cross compliance) poskytování přímých plateb a to při respektování dohodnutých přechodných období pro povinné části acquis⁸⁸ a s uplatňováním dobrovolného systému zemědělského poradenství.

Etapa vyrovnávací (2011-2013)

Období reálného vyrovnání úrovně přímých plateb ČR se starými členskými státy EU, ve kterém bude uplatňován systém SPS z předchozího období, avšak při působení povinného *cross compliance* a modulace podpor. Systém zemědělského poradenství zůstává nepovinný. I když naprostá většina podpor je orientována na zlepšení příjmů zemědělců a snížení rizikovosti podnikání v zemědělství, podmínky jejich poskytování z hlediska dodržování směrnic a standardů k životnímu prostředí a bezpečnosti potravin by měly být dostatečnou zárukou zásadního posunu v nové orientaci zemědělské politiky ČR.

3.2.3 Podpora zemědělství po vstupu ČR do EU

Dotační prostředky lze v ČR rozdělit na dvě základní skupiny podle zdrojů finančních prostředků. Po vstupu ČR do EU jsou zemědělcům nabízeny **evropské dotační programy**⁸⁹, které jsou vhodně doplněny **národními dotačními programy**⁹⁰. Evropské dotační programy spolu s národními doplňkovými platbami administruje a vyplácí *Státní zemědělský intervenční fond*. V systému zemědělských podpor hrají nezanedbatelnou roli také různé daňové úlevy (zelená nafta, bionafta, pěstitelské pálení atd.). Nástroje, které patří mezi základní dotační zdroje zemědělství v ČR v období 2004-2006, a jejich finanční úroveň, jsou uvedeny v tabulkách č. 3.4 a 3.5.

---

⁸⁸ Pro ČR jde zejména o tzv. nitrátovou směrnici či o směrnici ke klecovým chovům nosnic s odkladem jejich úplného naplňování po roce 2009.

⁸⁹ Většinou částečně kofinancované ze státního rozpočtu ČR.

⁹⁰ Plně hrazeny ze státního rozpočtu ČR.

Tabulka č. 3.4: **Struktura dotačních zdrojů v zemědělství po vstupu ČR do EU v období 2004-2006**

Podpora zemědělství po vstupu ČR do EU				
1.	2.	3.	4.	5.
Přímé platby (SAPS) + doplňkové přímé platby (Top Up)	Horizontální plán rozvoje venkova (HRDP)	Operační program Zemědělství (OP RVMZ)	Národní podpora (State Aid)	Tržní opatření

Zdroj: Portál eAgri – Ministerstvo zemědělství, 2004; vlastní zpracování

Tabulka č. 3.5: **Podpora agrárního sektoru ČR v období 2004-2006**

(v mld. Kč, v cenách a směnném kurzu Kč/EUR z roku 2005)

Kategorie podpor	2004	2005	2006	2004-2006
Celkem podpory	28,3	30,5	32,7	91,5
Národní	13,2	13,5	13,8	40,5
EU	15,1	17,0	18,9	51,0
Z toho:				
Přímé platby	11,1	12,2	13,4	36,7
Národní	5,2	5,2	5,2	15,6
EU	5,9	7,0	8,2	21,1
HRDP	5,7	6,1	6,4	18,2
Národní	1,1	1,2	1,3	3,6
EU	4,6	4,9	5,1	14,3
OP RVMZ	1,8	2,5	3,2	7,5
Národní	0,5	0,7	0,9	2,1
EU	1,2	1,7	2,2	5,2
Národní dotace	6,3	6,3	6,3	18,9
Národní	6,3	6,3	6,3	18,9
EU	0	0	0	0
Podpora cen	3,4	3,4	3,4	10,2
Národní	0	0	0	0
EU	3,4	3,4	3,4	10,2

Zdroj: Fojtíková, Lebedzik, 2008; vlastní zpracování

Přímé platby

Pilířem poskytovaných finančních podpor jsou **přímé platby**. ČR uplatnila pro čerpání finančních prostředků z EU zjednodušený systém přímých plateb, tzv. **režim jednotné platby na plochu** (*Single Area Payment Scheme – SAPS*). Do oblasti přímých plateb patří základní jednotná platba na plochu (SAPS)⁹¹, oddělená platba za cukr⁹² a rajčata⁹³, národní doplňková platba k platbě na plochu sloužící k dorovnání na úroveň starých členských států EU (Top Up)⁹⁴ a podpora méně příznivých oblastí a oblastí s ekologickými omezeními (LFA)⁹⁵.

Celkový objem podpor ve zjednodušeném systému v období 2004-2006 (celkový přehled čerpání za jednotlivé roky je uveden níže) se odvíjel od produkčních limitů, sazeb a dalších pravidel standardního systému a spočíval na určitých principech, např. na minimální velikosti podniku, který může žádat o podporu (1 ha zemědělské půdy), na minimální výměře pozemku, na kterou lze požadovat podporu (0,1 ha zemědělské půdy) či na navýšení přímých plateb z národních zdrojů do maximální výše dané Přístupovou smlouvou⁹⁶. Podmínkou bylo a je také hospodaření v souladu se zásadami *cross compliance*. Mezi tyto standardy patří udržování půdy v dobrém zemědělském a environmentálním stavu, dodržování povinných požadavků v oblasti životního prostředí, veřejného zdraví, zdraví a dobrých životních podmínek zvířat a minimálních požadavků v rámci agroenvironmentálních opatření.

---

⁹¹ Hlavním cílem jednotné platby je zabezpečit zemědělcům stabilnější příjmy. Zemědělci se mohou rozhodnout, co chtějí produkovat, přičemž jim bude zaručena stejná výše podpory nezávisle na tom, co produkují. Díky tomu se mohou lépe přizpůsobit poptávce.

⁹² Od 1. července 2006 byla v celé Evropské unii zavedena nová reformovaná organizace trhů v odvětví cukru. V rámci reformních opatření došlo také k postupnému výraznému snižování minimální ceny cukrové řepy určené k výrobě kvótovaného cukru. Aby dotčeným pěstitelům byla nahrazena ztráta příjmů spojená se snížením garantované ceny cukrové řepy, rozhodlo se v orgánech Evropské unie o zavedení kompenzačních opatření, mezi která patří zejména tato tzv. oddělená platba za cukr, resp. „cukerní platba“. Tato cukerní platba představuje typ přímé platby poskytované pěstitelům cukrové řepy v nových členských zemích z prostředků EU.

⁹³ Podpory pěstitelům ovoce a zeleniny se s účinností od 1. ledna 2008 začlenily do režimu jednotné platby. Nařízením Rady (ES) č. 1182/2007 jsou stanoveny podmínky poskytování oddělené platby za ovoce a zeleninu v nových členských státech uplatňujících režim jednotné platby na plochu. V rámci ČR je oddělená platba za ovoce a zeleninu určena pěstitelům rajčat určených ke zpracování.

⁹⁴ Národní doplňkové platby k přímým podporám jsou plně hrazeny z rozpočtu ČR a slouží k dorovnání vybraných komodit, které byly zjednodušením plateb v systému jednotné platby na plochu zemědělské půdy (SAPS) znevýhodněny oproti plnému systému přímých podpor v původních, tzv. starých zemích EU. Na Top Up jsou poskytovány dotace v oblasti platby na zemědělskou půdu, pěstování lnu na vlákno, pěstování chmele, na přežvýkavce, na chov krav bez tržní produkce mléka, na chov ovcí a koz a v oblasti platby na brambory pro výrobu škrobu.

⁹⁵ Smyslem plateb LFA je finanční vyrovnání méně výhodných podmínek k podnikání v příslušných územích, neboť jde v zásadě o podhorské a horské oblasti, kde není možné objektivně dosáhnout například srovnatelných výnosů s produkčními lokalitami.

⁹⁶ Startovací výše plateb byla 25% v roce 2004 s 5% nárůstem do roku 2007 (40%) a dále s nárůstem o 10 % ročně až do roku 2013 (100 %). Existuje možnost navýšit 30 % přímých podpor z národních zdrojů, což znamenalo na úroveň 55 %, 60 % a 65 % za období 2004-2006.

Rok 2004

Období, ve kterém mohly být propláceny **žádosti o přímé platby** podané v roce 2004, bylo od 16. října 2004 do 30. dubna 2005. **V roce 2004 bylo** podáno 18 757 žádostí a z toho bylo do 31. prosince 2004 **vyplaceno 5 386 žadatelům celkem 2 854 870 tis. Kč** (tj. 87 981 559 €)⁹⁷.

Rok 2005

Z roku 2004 zůstalo nevyřízených 5 508 žádostí s platbou na 1 925 tis. ha. Tyto žádosti byly posouzeny a vypořádány v roce 2005 a žadatelům bylo vyplaceno 108 586 999 €, tj. při kurzu 32,44 Kč/€, celkem 3 523 486 tis. Kč. V roce 2005 bylo SZIF předloženo 20 251 žádostí na výplatu přímých plateb a to na rozlohu 3 017 tis. ha. V roce 2005 se podařilo realizovat výplatu 14 099 žádostí v celkové hodnotě 215 455 926 €. Dle Nařízení Komise (ES) č. 1044/2005 byl stanoven pro ČR kurz ve výši 29,553 Kč/€. Při tomto kurzu tzn., že bylo vyplaceno celkem 6 367 368 tis. Kč. Zbývající žádosti byly propláceny v roce 2006. **Celkem bylo v roce 2005 v rámci přímých plateb vyplaceno 12 968 990 tis. Kč**, z toho **z prostředků ČR celkem 3 079 648 tis. Kč a z prostředků EU celkem 9 889 342 tis. Kč**⁹⁸.

Rok 2006

V roce 2006 bylo v rámci systému SAPS vyplaceno 20 957 žádostí v celkové sumě 8 775 379 tis. Kč. Na Top Up připadalo 18 377 ve výši 7 357 736 tis. Kč. V roce 2006 bylo také vyplaceno 11 žádosti v rámci Oddělené platby za cukr ve výši 24 863 tis. Kč. **Celkem bylo v roce 2006 v rámci přímých plateb vyplaceno 16 166 508 tis. Kč**, z toho **z prostředků ČR celkem 7 357 736 tis. Kč a z prostředků EU celkem 8 808 772 tis. Kč**. Celkový počet vyplacených žádostí v roce 2006 byl 39 345⁹⁹. V roce 2006 byl splacen úvěr na přímé platby SAPS ve výši 8 530 tis. Kč.

Rok 2007

V roce 2007 bylo vyplaceno v rámci SAPS celkem 25 183 žádostí ve výši 10 187 627 tis. Kč z rozpočtu EU. Na Top Up bylo vyplaceno 7 920 677 tis. Kč (17 188 žádostí) z rozpočtu ČR. V roce 2007 byly také vyplaceny žádosti (799) v rámci Oddělené platby za cukr, a to ve výši 515 026 tis. Kč z rozpočtu EU. **Celkem bylo v roce 2007 v rámci přímých plateb vyplaceno 18 845 545 tis. Kč**, z toho **z rozpočtu ČR celkem 7 940 677 tis. Kč a z**

⁹⁷ Výroční zpráva o činnosti SZIF a čerpání finančních prostředků za rok 2004, 2005.

⁹⁸ Výroční zpráva o činnosti SZIF a čerpání finančních prostředků za rok 2005, 2006.

⁹⁹ Výroční zpráva o činnosti SZIF a čerpání finančních prostředků za rok 2006, 2007. **Směnný kurz pro výplaty přímých plateb je stanoven vždy k 1.10 příslušného roku nařízením Rady. Tento kurz je závazný pro výplaty žádostí podaných v příslušném roce.**

rozpočtu EU celkem 10 904 868 tis. Kč. Celkový počet vyplacených žádostí byl 43 100 v roce 2007¹⁰⁰. V roce 2007 byl splacen úvěr na přímé platby ve výši 202 215 tis. Kč a půjčka PGRLF ve výši 20 000 tis. Kč (jedná se o vrácení nevyužitých prostředků z půjčky PGRLF).

Rok 2008

Za rok 2008 dosáhly výplaty SAPS výše 10 412 436 tis. Kč (20 258 žádostí) z rozpočtu EU. Na Top Up bylo vyplaceno 5 592 167 tis. Kč (16 980 žádostí) z rozpočtu ČR. Za rok 2008 činila Oddělená platba za cukr 672 589 tis. Kč (817 žádostí) z rozpočtu EU. Za rok 2008 činila Platba pro pěstování energetických plodin 37 757 tis. Kč (575 žádostí) z rozpočtu EU. **Celkem bylo na přímé platby vyplaceno 16 717 989 tis. Kč,** z toho **z rozpočtu ČR 5 592 167 tis. Kč a z rozpočtu EU 11 125 822 tis. Kč.** V roce 2008 bylo proplaceno celkem 38 630 žádostí¹⁰¹.

Horizontální plán rozvoje venkova

Již od roku 1998 podporovalo Ministerstvo zemědělství ČR tzv. **mimoprodukční funkce zemědělství**, a po vstupu ČR do EU byla tato podpora realizována prostřednictvím tohoto programu, jež je zaměřen právě na rozvoj těchto funkcí zemědělství, mezi které mimo jiné patří hospodaření v klimaticky a zemědělsky nepříznivých oblastech, ekologické zemědělství nebo pěstování rychle rostoucích dřevin pro účely alternativního zdroje paliva. Hlavní prioritou byl **trvale udržitelný rozvoj zemědělství, venkova a jeho přírodních zdrojů.**

Operační program Rozvoj venkova a multifunkčního zemědělství

Operační program Rozvoj venkova a multifunkčního zemědělství (OP RVMZ) byl základním programovým dokumentem v oblasti zemědělství, který byl schválen Evropskou komisí. Jednalo se o základní koncepční rámec Ministerstva zemědělství ČR pro poskytování podpor pro české zemědělství a venkov v programovacím období 2004-2006. Při implementaci operačního programu byly využívány zkušenosti z předvstupního programu SAPARD a také závěry a doporučení, která vyplynula z jeho střednědobého hodnocení. Operační program Zemědělství byl směřován především na **podporu zemědělské prvovýroby a zlepšení zpracování zemědělských produktů a jejich marketing, investice do zemědělských podniků, podporu lesního a vodního hospodářství, zajištění trvale udržitelného rozvoje venkova, odborné vzdělávání a technickou pomoc.**

---

¹⁰⁰ Výroční zpráva o činnosti SZIF a čerpání finančních prostředků za rok 2007, 2008.

¹⁰¹ Výroční zpráva o činnosti SZIF a čerpání finančních prostředků za rok 2008, 2009.

Národní dotace

K podpoře restrukturalizace a zvýšení konkurenceschopnosti českého zemědělství slouží podpůrné programy. Programy kompatibilní i s evropskou legislativou byly zachovány i po vstupu ČR do EU. Dnes jsou označovány termínem **národní podpory** (State Aid) a je možné je rozdělit na **Podpůrné programy Ministerstva zemědělství** a na **podpory z Podpůrného garančního rolnického a lesnického fondu (PGRLF)**¹⁰². Po vstupu do EU lze národní dotace hrazené čistě ze státního rozpočtu ČR administrované Ministerstvem zemědělství ČR rozdělit do třech základních směrů - podpory různého charakteru vyhlášené formou Zásad, které každoročně schvaluje ministr zemědělství, podpory směřující do lesního hospodářství a podpory směřující do vodního hospodářství. Národní podpory mohou mít podobu tzv. zelené nafty nebo podpor, které vyplývají ze smluv se zemědělskými podniky uzavřenými v předvstupním období. Do tohoto dotačního systému se řadí také specifické komoditní podpory nebo financování tzv. obecných služeb – marketingu, výzkumu, genetiky, vzdělávání, poradenství, propagace, informatiky atd. Každý druh podpor podléhá schválení Evropskou komisí a poté je zařazen do registru národních podpor EU¹⁰³.

Program LEADER ČR 2004-2007 a LEADER ČR 2008

Tento program doplňoval existující zdroje národní a evropské podpory a zaměřoval se na národní specifika, jež těmito podporami nebyla řešena. Program LEADER ČR, jež byl výhradně financován ze státního rozpočtu ČR, navázal na *Program obnovy venkova* a program SAPARD a zavedl v ČR důsledně principy Programu Iniciativy Společenství **CIP LEADER + (Community Initiative Programme)**, ale zahrnoval i prvky předcházejících CIP LEADER I a CIP LEADER II. Program LEADER ČR byl zaměřen především na nové formy zlepšování kvality života ve venkovských oblastech, posílení ekonomického prostředí a zhodnocení přírodního a kulturního dědictví. Celkovým cílem programu bylo zlepšení organizačních schopností subjektů působících ve venkovských územích. Byl určený jednak místním akčním skupinám venkovských oblastí, vytvářejícím společné rozvojové strategie a záměry a také místním skupinám, které přímo realizují konkrétní projekty. Program LEADER ČR byl investiční a působil jako doplňkový prostředek k převážně neinvestičnímu opatření

---

¹⁰² PGRLF poskytuje podpory pro podnikatele v zemědělské výrobě (provozující zemědělskou, lesnickou činnost nebo činnost v oblasti vodního hospodářství), pro zpracovatelské organizace (zpracovávající zemědělskou produkci), pro odbytové organizace výrobců či pro samostatně hospodařící rolníky v rámci vyhlášených programů. Podpory poskytované PGRLF zahrnovaly dotace úroků z úvěrů a záruky na bankovní úvěry. Dosud umožnil čerpat úvěry pro české zemědělce v objemu **více než 113 mld. Kč**. Celkový objem poskytnutých podpor PGRLF je uveden v příloze.

¹⁰³ Fojtíková, Lebiezík, 2008.

Rozvoj venkova (podopatření typu LEADER+) v rámci OP RVMZ. O realizaci programu LEADER ČR vypovídá tabulka č. 3.6.

Tabulka č. 3.6: **Přehled realizace programu LEADER ČR**

LEADER ČR	2004	2005	2006	2007	2008	Celkem
Finanční alokace (v mil. Kč)	77	70	70	59,859	17,239	294,098
Počet projektů*	71	95	126	143	25	460

Pozn.:*Schválených, doporučených k realizaci.

Zdroj: Portál eAgri – Ministerstvo zemědělství, 2009; vlastní zpracování

Základním cílem Programu LEADER ČR bylo podněcovat a podporovat vznik místních partnerství, která si osvojí dovednosti při vytváření originálních integrovaných strategií rozvoje venkovských mikroregionů, a připravil se tak na programovací období 2007-2013 pro čerpání zdrojů z EAFRD. Státní podporu Programu LEADER ČR proto bude pokračovat až do roku 2013, kdy ji bude možno využívat paralelně a doplňkově k podporám z EAFRD pro období 2007-2013. Program LEADER ČR se tak stává iniciačním a doplňkovým programem k Ose IV. Programu rozvoje venkova ČR 2007-2013, je ovšem nutné zajistit takové nastavení pravidel, aby nedocházelo k překryvu těchto programů.

Tržní opatření

Nezanedbatelnou finanční pomoc představují také tržní opatření, která fungují na společném evropském trhu. Opatření řeší výkyvy poptávky a nabídky na trhu a zajišťují větší jistotu a stabilitu v podnikání i pro české zemědělce. Unie ustanovuje v rámci společných organizací trhu řadu administrativních cen a podpor a Česká republika se do tržních řádů zapojila jako ostatní členské státy. Cílem opatření je zajistit stabilitu trhů a garantovat určitou cenovou hladinu. Hlavními opatřeními regulace zemědělského trhu jsou **kvótní systémy**¹⁰⁴, **intervenční nákupy a prodeje**¹⁰⁵ a **opatření vztahující se k zahraničnímu agrárnímu obchodu**¹⁰⁶. Příklady jednotlivých tržních opatření aplikovaných v ČR po vstupu do EU jsou uvedeny v příloze č. 4.

¹⁰⁴ Kvótní systémy jsou předepsány v produkci mléka, cukru a bramborového škrobu. Jejich smyslem je omezit nadprodukcii a poskytnout výrobcům garantovaný odbyt a finanční jistotu.

¹⁰⁵ Smyslem opatření je poskytnout producentům určitou finanční jistotu v případě nerovnováhy na trhu. Zemědělci mohou počítat s tím, že pokud neprodají svoji produkci na běžném trhu, bude od nich vykoupena za intervenční cenu, která je ale nižší než cena na trhu.

¹⁰⁶ Jedná se především o **dovozní a vývozní licence na zemědělské a zpracované zemědělské výrobky** a dále o **exportní subvence**. Dohodou v rámci Světové obchodní organizace WTO z prosince 2005 bylo stanoveno **zrušení exportních dotací do roku 2013**. To mimo jiné v praxi znamená, že takzvaný intervenční výkup obilovin a dalších rostlinných komodit proběhne naposledy, pokud se tak nestane dříve, v roce 2013.

System podpory českého zemědělství se razantně mění se vstupem do EU, který znamenal pro naše zemědělství podstatný nárůst finančních prostředků. Agrární dotace se staly součástí SZP a musejí odpovídat jejím pravidlům, přesto konkrétní řešení budou hodně ovlivněna domácí politikou. Ministerstvo zemědělství a vláda rozhodují o některých detailech přímých podpor a zejména o způsobu, jakým ČR bude nakládat s prostředky na rozvoj venkova a péči o krajinu. Především v oblasti rozdělení těchto prostředků patří ČR mezi nejlepší státy EU. Na rozdíl od většiny nových členských zemí totiž naše vláda odmítla možnost přesunout část těchto peněz na podporu zemědělství, což by znamenalo dotovat zemědělskou produkci na úkor venkova. Většina těchto prostředků jde tedy hlavně do agro – environmentálních programů včetně ekologického zemědělství a na podporu méně příznivých oblastí.

3.3. Využití prostředků ze strukturálních fondů EU v ČR v programovacím období 2004-2006

Vstup do EU znamenal pro české zemědělství značný nárůst finančních prostředků. Podpory, které ČR získala po vstupu do EU, tvoří nezanedbatelné finanční zdroje pro hospodaření zemědělských producentů. Na základě dojednaných podmínek v přístupových dohodách byly zpracovány základní dokumenty pro využívání finančních prostředků z EU. Jedním z těchto dokumentů minulého programovacího období je *Rámcová podpora Společenství České republiky 2004-2006* (RPS). Řídícím orgánem RPS bylo Ministerstvo pro Místní rozvoj ČR, jež zajišťuje koordinaci veškeré pomoci z fondů EU v České republice a nese tak **celkovou odpovědnost za účinnost, správnost řízení a provádění pomoci poskytované ze strukturálních fondů v České republice**. V systému implementace pomoci ze strukturálních fondů má roli zastřešujícího orgánu, jehož posláním je **zabezpečovat celkovou koordinaci řízení všech operačních programů**. Přehled jednotlivých operačních programů, uplatňovaných v ČR v období 2004-2006, je uveden v tabulce č. 3.7.

Tabulka č. 3.7: **Přehled operačních programů období 2004-2006 a jejich vazba na příslušné strukturální fondy EU (v %)***

Název OP	OP	ERDF	ESF	EAGGF	FIFG
OP Průmysl a podnikání (MPO)	17,94	17,94			
OP Infrastruktura (MŽP)	16,94	16,94			
OP Rozvoj lidských zdrojů (MPSV)	21,92		21,92		
OP Zemědělství (MZe)	11,96			11,46	0,50
SROP (MMR)	31,24	27,99	3,25		
OP Celkem	100,00	62,87	25,17	11,46	0,50

Pozn.:* V závorce jsou uvedeny resorty, v jejichž gesci jsou řídicí orgány jednotlivých operačních programů.
Zdroj: Fondy Evropské unie, 2004; vlastní zpracování

Cíle popsané v RPS týkající se zemědělství a jeho širšího rámce jsou v souladu s cíli SZP. Zvláště OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství měl za úkol přispět nepřímo k přechodu na společnou organizaci zemědělského trhu prostřednictvím zvýšení efektivity trhu a pomocí při plnění hygienických a jakostních norem vyžadovaných na jednotném trhu za současného respektování pravidel SZP.

3.3.1 Rámec strukturální pomoci EU v zemědělství a možnosti podpory z fondů EU

V minulosti rostla role intervencí, jež směřovaly do sféry zaměstnanosti v zemědělství a na venkově, a to prostřednictvím diverzifikace činností za účelem udržení nebo zlepšení životního prostředí a intervencí orientovaných na mladé zemědělce, s cílem zabránit vylidňování venkova. Dříve ve vztahu **zemědělství – venkov** zůstávalo prioritou zemědělství a řešení jeho sektorových problémů. Venkov jako takový začal být konkrétněji řešen až v minulém programovacím období 2000-2006, kdy venkovské oblasti začaly být chápány jako specifické regiony, jež si zaslouží zvláštní přístup. V minulém programovacím období tak začala být uplatňována plná podpora rozvoje venkova včetně restrukturalizace dosavadních zemědělských výrobních struktur.¹⁰⁷

V programovacím období 2000-2006, resp. 2004-2006, fungoval v oblasti zemědělství a venkova EAGGF. Rozdělení fondu na dvě sekce, z nichž každá měla své určení, vyjadřovalo přístup Společenství k agrárnímu sektoru a jeho nasměrování. Podpory měly buď povahu tržních opatření (záruční sekce), nebo byly strukturálního charakteru (orientační sekce). Z nedostatku financí v orientační sekci byla ovšem příslušná strukturální opatření hrazena ze záruční sekce. Ovšem ne všechny financované aktivity byly čistě strukturálního charakteru a v některých případech měly blíže k tržním podporám. Docházelo tedy

¹⁰⁷ Boháčková, Hrabánková, 2009.

k duplicitám záruční sekce s orientační a činnost orientační části nebyla považována za zcela efektivní a transparentní.

3.3.2 Využití a evaluace strukturální pomoci EU v oblasti zemědělství

Možností pro zemědělce, jak získat finanční prostředky pro rozvoj multifunkčního zemědělství, podporu zpracování zemědělských produktů a pro zajištění trvale udržitelného rozvoje venkova, představovaly v minulém programovacím období 2004-2006 *Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství a Horizontální plán rozvoje venkova*.

Horizontální plán rozvoje venkova

Horizontální plán rozvoje venkova ČR na období 2004-2006 (Horizontal Rural Development Plan of the Czech Republic 2004-2006 – HRDP) měl za cíl především ochranu a podporu vysoké hodnoty přírody a udržitelného zemědělství, které dodržuje environmentální požadavky, zachování a podporu zemědělských systémů s nízkými vstupními náklady, ochranu a zlepšování přirozeného prostředí, hygienických podmínek a podmínek spokojené existence zvířat, zachování a posílení životaschopné sociální struktury ve venkovských oblastech. Tyto cíle je možné shrnout pod jeden hlavní cíl „**Trvale udržitelný rozvoj zemědělství, venkova a jeho přírodních zdrojů.**“ Pro dosažení tohoto cíle bylo schváleno šest následujících tzv. doprovodných opatření¹⁰⁸:

- předčasné ukončení zemědělské činnosti,
- méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními,
- agro-environmentální opatření,
- lesnictví,
- zakládání skupin výrobců,
- technická pomoc.

Podle schváleného programového dokumentu HRDP byl plánovaný finanční rámec na období 2004-2006 celkem **20,285 mld. Kč**, resp. **678,5 mil EUR**, jak je uvedeno v tabulce č. 3.8. Z celkové částky plánované na program HRDP na období 2004-2006 bylo skutečně požádáno o více než 20,158 mld. Kč, což znamená celkové nedočerpání finančních prostředků o 0,63 %¹⁰⁹. Česká republika tak celkový objem finančních prostředků tohoto programu

---

¹⁰⁸ Doprovodná opatření byla financována z EAGGF – sekcí záruční s uplatněním na 8 regionů NUTS 2, tj. na území celé ČR. Z 80 % se na těchto platbách finančně podílela EU a z 20 % byla spolufinancována ze státního rozpočtu České republiky.

¹⁰⁹ Prostředky byly částečně použity i na doplacení programu SAPARD.

vyčerpala v příslušném období téměř na 100 %. V roce 2008¹¹⁰ došlo k uzavření finanční obálky HRDP a bylo provedeno ex-post hodnocení celého programu a zároveň bylo stanoveno, že zbývající finanční prostředky nevyplacené na žádosti z roku 2008¹¹¹ budou žadatelům vyplaceny v průběhu roku 2009 z *Programu rozvoje venkova* platného pro období 2007-2013. Další tabulky týkající se čerpání prostředků z programu HRDP jsou uvedeny v příloze č. 5.

Tabulka č. 3.8: **Podíl národních a evropských zdrojů na jednotlivých prioritách programu HRDP v období 2004-2006** (v mil. EUR)

Priorita HRDP	Evropské zdroje (EAGGF)	Národní zdroje (MZe)	Celkem
Předčasné ukončení zemědělské činnosti	7,1	1,8	8,9
Méně příznivé oblasti	243,7	60,9	304,7
Agro-environmentální opatření	268,0	67,0	335,0
Lesnictví	16,5	4,1	20,6
Zakládání skupin výrobců	4,6	1,2	5,8
Technická pomoc	2,8	0,7	3,5
Celkem	542,8	135,7	678,5

Zdroj: Portál eAgri – Ministerstvo zemědělství, 2004; vlastní zpracování

Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství

Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství byl základním programovým dokumentem Ministerstva zemědělství ČR za účelem poskytování projektových podpor pro české zemědělství a venkov v období 2004-2006. Navazoval v některých opatřeních na podpory poskytované v rámci předvstupního programu SAPARD¹¹². **Účelem** tohoto operačního programu bylo, obdobně jako u programu SAPARD, **zajištění trvale udržitelného rozvoje venkova, podpora zemědělské prvovýroby a zpracování zemědělských produktů.**

¹¹⁰ Státní zemědělský intervenční fond v březnu roku 2008 vyplatil poslední prostředky ze zdrojů tohoto programu. Od 28. března 2008 jsou dotace na tato opatření vypláceny již z Programu rozvoje venkova, který rámcově na Horizontální plán rozvoje venkova navazuje.

¹¹¹ Vzhledem k využití pravidla n + 2 bylo možné použít na financování roku 2008 nedočerpané prostředky z HRDP na období 2004-2006. Použití pravidla n + 2 znamená, že závěrečné vyúčtování za období 2004-2006 bylo reálně provedeno k 31. 12. 2008. Prostředky alokované na rok 2006, které ČR nevyčerpala, byly automaticky dle pravidla n + 2 realokovány a jejich čerpání bylo umožněno až do konečného data způsobilosti stanoveného v rozhodnutí o schválení programu HRDP Evropskou komisí (tzn. do 31. 12. 2008).

¹¹² V rámci OP Zemědělství navazovaly na program SAPARD opatření 1.1. Investice do zemědělského majetku, 1.2. Zlepšení zpracování zemědělských produktů a jejich marketing, 2.2. Odborné vzdělávání, 2.3. Rybářství a z velké části také opatření 2.1. Posílení přizpůsobivosti a rozvoje venkovských oblastí. Tato opatření představovaly 93 % alokace veřejných prostředků pro období 2004-2006.

Cílem OP RVMZ byla **podpora trvalého hospodářského růstu i růstu kvality života obyvatel**, jež mělo být dosaženo prostřednictvím:

- posilování konkurenceschopnosti resortu zemědělství, které se zaměřuje na zavádění nových úsporných technologií šetrných k životnímu prostředí, na zlepšování kvality produktů, na vyšší úroveň welfare, zlepšení situace v lesním a vodním hospodářství včetně ochrany před povodněmi a odstraňování následků přírodních katastrof,
- zajištění zaměstnanosti a rozvoje lidských zdrojů, podpora potenciálu pracovních míst a rovněž rovných příležitostí, snižování rozdílů v sociálních podmínkách,
- zachování kulturní krajiny a ochraně a zlepšování životního prostředí,
- podpora rozvoje venkova.

K dosažení těchto cílů byl OP RVMZ rozdělen do tří následných priorit.

Priorita I - Podpora zemědělství, zpracování zemědělských produktů a podpora lesnímu hospodářství

V oblasti zemědělství se jednalo především o podporu na zajištění větší konkurenceschopnosti zemědělského sektoru a adaptaci na podmínky evropského trhu, zvýšení produktivity práce, na investice do zemědělského majetku a zemědělských podniků, zvýšení přidané hodnoty a kvality zemědělských produktů a tím i zvýšení příjmů v zemědělství. Velice důležitým aspektem, který Priorita I sledovala, bylo snižování a odstraňování negativních vlivů zemědělské produkce na životní prostředí, ochrana vod a půdy před znečištěním ze zemědělských zdrojů. Podpora lesního hospodářství byla novou oblastí podpory OP oproti programu SAPARD. Cílem bylo zlepšení hospodaření v lesích společně s obnovou po přírodních katastrofách a opatření na zajištění lepší ekologické stability lesů.

Priorita II - Rozvoj venkova, rybářství a odborné vzdělávání

Druhá priorita OP Zemědělství byla zaměřená zejména na rozvoj venkova a obsahuje široké spektrum aktivit – na pozemkové úpravy, vodní hospodářství, rozvoj venkova, odborné vzdělávání a rybářství. V rámci aktivit této priority byl také realizován program *LEADER +*, jehož smyslem byla integrace aktivit napomáhajících rozvoji venkova. Hlavním cílem bylo zapojení obyvatel do spolupráce v jednotlivých mikroregionech formou převzetí rozhodovací iniciativy a také podpora udržitelného rozvoje.

Priorita III - Technická pomoc

Cílem Priority III bylo poskytnout technickou pomoc v rámci realizace OP Zemědělství se zaměřením na podporu jeho efektivního řízení, jeho propagaci a na podporu efektivního hodnocení OP RVMZ a vybraných projektů.

Spolufinancování projektů realizovaných v rámci OP RVMZ bylo hrazeno z orientační sekce EAGGF a z FIFG. Celková částka určená na financování projektů v rámci OP RVMZ, která se skládala z prostředků strukturálních fondů EU (173,9 mil. EUR) a státního rozpočtu ČR (76,7 mil. EUR), činila **250,6 mil. EUR** na období 2004-2006, jak je znázorněno v tabulce č. 3.9. Poskytování finanční pomoci z OP RVMZ 2004-2006 bylo ukončeno k **31. 12. 2008**.

Tabulka č. 3.9: **Rozpočet OP RVMZ na období 2004-2006 dle priorit a opatření** (v EUR)

Celkem	Veřejné zdroje					
	Celkem	Podíl EU			Národní zdroje	
		Celkem	EAGGF	FIFG	Celkem	Státní
Priorita I	151 141 395	97 484 885	97 484 885		53 656 510	53 656 510
z EAGGF	151 141 395	97 484 885	97 484 885		53 656 510	53 656 510
z FIFG						
Priorita II	95 438 065	73 390 659	66 434 601	6 956 058	22 047 406	22 047 406
z EAGGF	85 500 839	66 434 601	66 434 601		19 066 238	19 066 238
z FIFG	9 937 226	6 956 058		6 956 058	2 981 168	2 981 168
Priorita III	4 034 511	3 025 883	2 730 252	295 631	1 008 628	1 008 628
z EAGGF	3 640 336	2 730 252	2 730 252		910 084	910 084
z FIFG	394 175	295 631		295 631	98 544	98 544
Celkem	250 613 971	173 901 427	166 649 738	7 251 689	76 712 544	76 712 544
EAGGF	240 282 570	166 649 738	166 649 738		73 632 832	73 632 832
FIFG	10 331 401	7 251 689		7 251 689	3 079 712	3 079 712

Zdroj: OP RVMZ, 2004; vlastní zpracování

Jednotlivé programy čerpaly finanční prostředky s různou intenzitou a do konce roku 2008 se nepodařilo, v souladu s pravidlem $n + 2$, dočerpát celkovou alokaci období 2004-2006 ve výši 2,63 mld. EUR, kterou měla ČR k dispozici.¹¹³ Evropská komise ale v průběhu prosince 2008 přišla v rámci opatření na **zmírnění dopadů hospodářské krize** s několika návrhy, které měly čerpání prostředků z evropské politiky soudržnosti zjednodušit¹¹⁴. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (MMR) se rozhodlo využít možnosti prodloužit čerpání

¹¹³ V roce 2008 bylo v rámci čerpání alokace strukturálních operací nutno, vyčerpat alokaci roku 2006 a současně to byl poslední rok pro dočerpání celkové alokace strukturální pomoci EU v ČR za zkrácené programovací období 2004-2006, dle pravidla $n + 2$.

¹¹⁴ Vedle zmírnění pravidel pro čerpání podpory z evropských fondů nebo možnosti pozměnit priority jednotlivých operačních programů ve stávajícím programovacím období tak, aby v krizi umožňovaly investovat primárně do oblastí s největším růstovým potenciálem, přišla Komise také s návrhem na prodloužení doby, po kterou je možné proplácet výdaje ze strukturálních fondů na léta 2004-2006 až do poloviny roku 2009, tzn. místo původního pravidla $n + 2$, bylo uplatněno pravidlo $n + 2,5$.

prostředků z fondů EU na období 2004-2006 až do 30. června 2009. Pokud by k tomu rozhodnutí nedošlo, Česká republika by byla nucena čelit, po provedení závěrečného auditu, vrácení nevyčerpané výše alokace pro období 2004-2006 zpět. Prodloužit dobu, po kterou je možné prostředky z fondů vyplácet, chtělo MMR téměř u všech operačních programů, rovněž u obou Jednotných programových dokumentů a u Iniciativy Společenství Equal, ovšem s výjimkou OP RVMZ. Důvodem, proč tento program zůstal stranou, je fakt, že objem prostředků, které v tomto programu zbýval k dočerpání, byl již velmi malý. Dlouhodobě se dařilo v rámci rezortu zemědělství zajistit vyčerpání všech evropských fondů. **V roce 2008 došlo k téměř plnému vyčerpání prostředků z HDRP a OP RVMZ**, jak zobrazuje tabulka č. 3.10. K datu 31. 12. 2008 skončila přijatelnost výdajů z OP RVMZ. Možnost prodloužení doby přijatelnosti výdajů nebyla v rámci OP RVMZ uplatněna, protože fungoval dobře a těžko by se hledala místa pro další uplatnění finančních prostředků, a to především z důvodu shody některých opatření v rámci Programu rozvoje venkova.

Tabulka č. 3.10: **Stav čerpání strukturální pomoci EU v ČR v programovém období 2004-2006** (stav k 31. 12. 2008)

Oblast podpory	Alokace 2004-2006 (v mil. EUR)	Čerpání ¹¹⁵ (v mil. EUR)	Zbývalo vyčerpat	
			absolutně (v mil. EUR)	%
SROP	454,3	394,2	60,1	13,23
OP PP	260,9	188,2	72,7	27,85
OP RLZ	318,8	205,0	113,8	35,70
OP I	246,4	199,3	47,1	19,10
OP RVMZ	173,9	146,9	27,0	15,58
<i>Cíl 1 Celkem</i>	<i>1 454,3</i>	<i>1 133,6</i>	<i>320,7</i>	<i>22,05</i>
JPD pro cíl 2 Praha	71,3	54,0	17,3	24,31
JPD pro cíl 3 Praha	58,8	45,6	13,2	22,48
<i>Cíle 2 a 3 Celkem</i>	<i>130,1</i>	<i>99,5</i>	<i>30,5</i>	<i>23,48</i>
CIP Interreg III A	55,0	54,8	0,2	0,34
CIP Equal	32,1	26,3	5,8	18,03
<i>CIP celkem</i>	<i>87,1</i>	<i>81,1</i>	<i>6,0</i>	<i>6,86</i>
Strukturální operace celkem	1 671,5	1 314,3	357,2	21,37

Zdroj: Zpráva o finančním řízení prostředků Evropské unie v ČR, 2009; vlastní zpracování

O stavu realizace politiky soudržnosti v ČR nevypovídá pouze výše čerpání, ale i počet podporovaných projektů a stupeň jejich realizace, neboť právě na jejich základě jsou finanční prostředky poskytovány. Tento přehled je uveden v tabulce č. 3. 11.

¹¹⁵ Jako čerpání je vykazován certifikovaný objem výdajů.

Tabulka č. 3.11: Počet a stupeň realizace projektů v rámci strukturálních fondů v ČR

(stav k 31. 12. 2008)

Oblast podpory	Počet schválených projektů	Počet projektů, u nichž byla uzavřena smlouva/ vydání rozhodnutí		Počet dokončených projektů		Počet proplacených projektů	
		absolutně	%	absolutně	%	absolutně	%
SROP	2 885	2 884	100	2 753	95	2 589	90
OP PP	2 862	2 841	99	2 692	95	2 774	98
OP RLZ	2 719	2 624	97	661	25	148	6
OP I	401	396	99	350	88	228	58
OP RVMZ	3 598	3 349	93	3 349	100	3 349	100
<i>Cíl 1</i>	<i>12 465</i>	<i>12 094</i>	<i>97</i>	<i>9 805</i>	<i>81</i>	<i>9 088</i>	<i>75</i>
JPD 2 PRAHA	287	287	100	270	94	263	92
JPD 3 PRAHA	787	782	99	177	23	124	16
<i>Cíle 2 a 3</i>	<i>1 074</i>	<i>1 069</i>	<i>100</i>	<i>447</i>	<i>42</i>	<i>387</i>	<i>36</i>
Interreg III A	546	546	100	513	94	485	89
Equal	165	150	91	127	85	58	39
<i>CIP celkem</i>	<i>711</i>	<i>696</i>	<i>98</i>	<i>640</i>	<i>92</i>	<i>543</i>	<i>78</i>
Celkem	14 250	13 859	97	10 892	79	10 018	72

Zdroj: Zpráva o finančním řízení prostředků Evropské unie v ČR, 2009; vlastní zpracování

Vzhledem k tomu, že se OP RVMZ osvědčil a byl žadateli o finanční podporu z EAGGF a FIGF vyhledáván, našla celá řada záměrů podporovaných z OP RVMZ pokračování v *Programu rozvoje venkova a Operačním programu rybnářství*, jež jsou uplatňovány v současném programovacím období 2007-2013. V tabulkách č. 3.12 a 3.13 je uveden přehled opatření (resp. podopatření, investičních záměrů) OP RVMZ, která nacházejí pokračování ve zmíněných programech období 2007-2013.

Tabulka č. 3.12: Návaznost aktivit OP RVMZ a OP Rybnářství

Opatření a podopatření OP Zemědělství	Operační program Rybnářství 2007-2013
2.3.1. Zpracování ryb a marketing výrobků z ryb	Osa 2 – opatření 2.4. Investice do zpracování a uvádění na trh
2.3.2. Chov vodních živočichů – akvakultura	Osa 2 – opatření 2.1. Investice do produkce akvakultury
2.3.3. Činnosti prováděné odborníky v rybnářství a propagační opatření	Osa 3 – opatření 3.3. Podpora a rozvoj nových trhů a propagační kampaně
3.1 b) Technická pomoc FIGF	Osa 5 – opatření 5.1 Technická pomoc

Zdroj: Výroční zpráva OP RVMZ za rok 2006, 2007; vlastní zpracování

Tabulka č. 3.13: **Návaznost aktivit OP RVMZ a OP Program rozvoje venkova**

Opatření a podopatření OP Zemědělství	Program rozvoje venkova
1.1.1. Investice do zemědělského majetku/zemědělských podniků	Osa I. – Modernizace zemědělských podniků
1.2. Zlepšení zpracování zemědělských výrobků a jejich marketing	Osa I. – Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům
1.3.1. Obnova lesního potenciálu poškozeného přírodními kalamitami a požárem a zavádění příslušných preventivních opatření	Osa II. – podopatření II. 2.4.1. Obnova lesního potenciálu po kalamitách a zavádění preventivních opatření
1.3.2. Investice do lesů investiční záměr a) a b)	Osa I. – podopatření I. 1.2.3. Lesnická infrastruktura
1.3.2. Investice do lesů investiční záměr c)	Osa I. – podopatření I. 1.2.1. Lesnická technika
1.3.2. Investice do lesů investiční záměr d)	Osa II. – podopatření II. 2.4.2. Neproduktivní investice v lesích
2.1.1. Pozemkové úpravy	Osa I. Pozemkové úpravy
2.1.4. Rozvoj venkova (podopatření typu LEADER +)	Osa IV. LEADER
2.1.5. Diverzifikace zemědělských aktivit a aktivit blízkých zemědělství	Osa III. – skupina opatření III. I. – Opatření k diverzifikaci hospodářství venkova
2.2. Odborné vzdělávání	Osa I. – Využívání poradenských služeb Osa III. – Vzdělávání a informace
3.1 a) Technická pomoc EAGGF	Osa V. – Technická pomoc

Zdroj: Výroční zpráva OP RVMZ za rok 2006, 2007; vlastní zpracování

Přes prvotní obavy ze začlenění českého zemědělství do SZP, i přes ne zcela rovnoprávné postavení v dotačním systému, se nicméně českým zemědělcům daří od vstupu do EU lépe než dříve. České zemědělství se stalo součástí SZP v květnu roku 2004 za podmínek, které pro české zemědělství nebyly příliš výhodné, zejména v oblasti přímých plateb. I přes toto omezení přímých plateb je ovšem z pohledu financí jistě možné říci, že **české zemědělství si připojením k EU výrazně polepšilo** zejména ve smyslu zlepšení finanční bilance zemědělských podnikatelů a viditelného oživení obchodní výměny mezi členskými státy po našem vstupu do EU. Na tomto výsledku se nepochybně významně podílela finanční podpora ze strany státu a společných fondů EU. Je ale třeba upozornit, že tento vývoj také znamená **zvyšování závislosti zemědělců na přísunu dotací**, což vzhledem k nezbytným změnám ve SZP směrem ke snižování produkčních podpor není příznivý trend. Ovšem pouze výše subvencí z EU není, a určitě ani nebude, jediným rozhodujícím faktorem úspěchu či neúspěchu českých podniků v EU. **Jednoduchý život nebudou mít zemědělci ani se SZP, ani bez ní.**

Evropské zdroje slouží především ke zvýšení konkurenceschopnosti zemědělců na evropských a světových trzích, k potřebné modernizaci zemědělské výroby a techniky. Základní způsob aplikace prvků SZP do agrárních koncepcí České republiky je postupný odklon od podpor produkce komodit, a to ve smyslu liberalizačních opatření i odstranění vazby na produkci a současně nárůst takových opatření, která chrání životní prostředí před negativními vlivy zemědělské produkce a především podporují aktivity rozvoje venkova. Uplatnění podpůrných programů umožňuje ocenit nejen zemědělskou produkci, ale také nevýrobní produkty. Jedná se především o údržbu krajiny, udržení osídlení venkova, udržení zdravého životního prostředí. **Zemědělství tak postupně nabývá nového významu díky svému sílicímu působení v mnoha aspektech.**

4 Realizace a využití pomoci EU v agrárním sektoru ČR v programovacím období 2007-2013

4.1 Zemědělská politika EU v programovacím období 2007-2013

Hlavním důvodem, proč EU věnuje zemědělství a rozvoji venkova velkou pozornost, je nutnost zajištění plnohodnotného fungování a optimálního rozvoje sociálního a ekonomického prostředí všech členských států EU a jejich regionů. Přes všechny problémy¹¹⁶, se kterými se zemědělství musí vyrovnávat a jež jsou v jednotlivých členských státech EU zastoupeny v různé míře, zůstává zemědělství významným základem sociálně-ekonomického rozvoje venkova a jedním z přispěvatelů jeho růstového potenciálu.

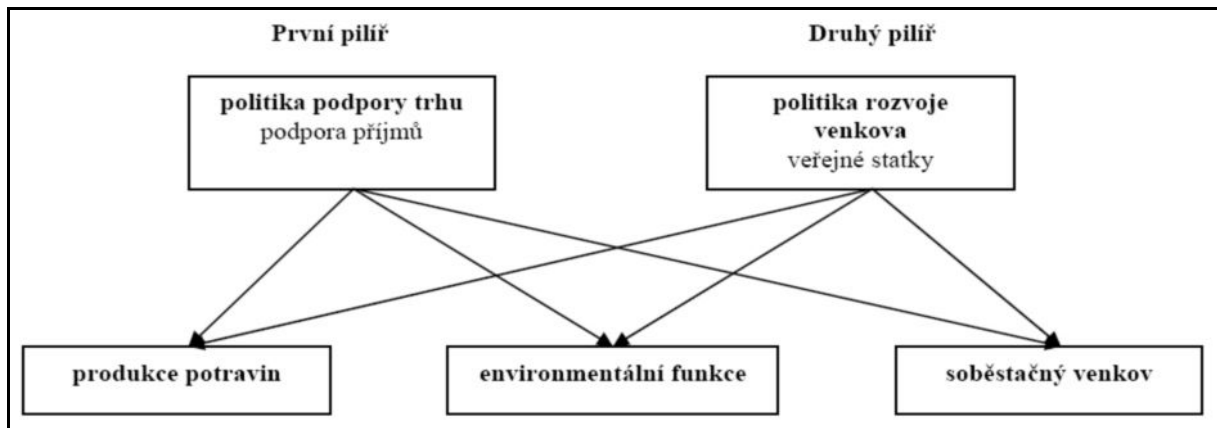
4.1.1 Programovací období 2007-2013 a související změny v oblasti zemědělství a rozvoje venkova v EU

Hlavní zásady rozvoje a podpory zemědělství v evropských zemích jsou formulovány ve SZP. Mezi původně definovanými cíli SZP EU v oblasti podpory zemědělství bylo vytvořit, prostřednictvím systému dotací, pro zemědělce takové podmínky, jež by jim na venkově zajistily kvalitní život srovnatelný s životem lidí ve městech a zabránily by tak dalšímu vyliďňování venkova. Podstata SZP se měnila a mění v průběhu času nejen proto, aby reflektovala vývoj v zemědělství, ale aby reagovala na měnící se požadavky společnosti. **Reformní úsilí EU v oblasti zemědělství** v posledních letech potvrdila důležitou úlohu SZP pro rozvoj venkova jako celku. Téměř 60 % obyvatelstva EU žije ve venkovských oblastech, které pokrývají 90 % rozlohy EU a více než polovina z nich je využívána pro zemědělství, což samo o sobě potvrzuje význam daného odvětví pro přírodní zdroje EU a rozvoj venkova jako nesmírně důležitou součást SZP¹¹⁷. **Nový směr evropského zemědělství** se tedy orientuje na **všestranný rozvoj venkova**, který je označován jako **druhý pilíř SZP EU**. Tento pilíř výrazně **podporuje multifunkční úlohu zemědělství** a jeho orientaci na údržbu a aktivní tvorbu venkovské krajiny a podporu kulturního dědictví jednotlivých členských států EU. **Politika rozvoje venkova** by měla doprovázet, doplňovat a podporovat **politiku podpory trhu a politiku podpory příjmů zemědělců** v rámci SZP a naopak, SZP by měla podporovat multifunkční úlohu zemědělství prostřednictvím podpory politiky rozvoje venkova. Zaměření těchto dvou pilířů SZP by tedy mělo být v rovnováze, jak zobrazuje graf č. 4.1.

¹¹⁶ Konkurenceschopnost na trzích, postupné omezování kvót, zvýšený dovoz ze zahraničí apod.

¹¹⁷ Machálek, Pělucha, 2009.

Graf č. 4.1: Rovnováha mezi pilíři SZP EU

Zdroj: Pělucha, Bednaříková, 2008, str. 13

Celková strategie rozvoje SZP EU v programovacím období 2007-2013 je zaměřena na směřování k **celoplošnému produkčnímu zemědělství**, které by mělo být konkurenceschopné a přitom šetrné k životnímu prostředí, současně při produkci kvalitních potravin a respektování přísných standardů bezpečnosti. Dále by se zemědělství mělo i nadále zaměřovat na minimalizaci rizika snižování venkovské populace prostřednictvím zlepšení životní úrovně zemědělců, diverzifikaci zemědělských a nezemědělských činností podle místních podmínek, zlepšení příjmové situace venkovských obyvatel či vyrovnání životních podmínek mezi městy a venkovem. V rámci postupujících reforem SZP hraje venkov stále významnější úlohu s cílem pomoci venkovským oblastem vyrovnat se s hospodářskými, sociálními a environmentálními výzvami nového tisíciletí.

Tyto rozsáhlé změny v pojetí zemědělství vedly EU k přeskupení SZP, které se promítlo jak do celkového charakteru a pojetí SZP, tak i do struktury financování podpory zemědělství a venkova v současném období. **Programovací období 2007-2013 znamená zásadní reformu SZP a odvětví rybolovu.** V porovnání s předcházejícími plánovacími obdobími, kdy **oblast rozvoje venkova byla součástí politiky Hospodářské a sociální soudržnosti (HSS)**, se politika rozvoje venkova z oblasti soudržnosti vyčlenila a v současném období byla přesunuta do problematiky SZP¹¹⁸. Globalizace světového obchodu, požadavky spotřebitelů na kvalitu a rozšíření EU vedly ke změnám, které postihují nejen mezinárodní a vnitrostátní zemědělské trhy, ale i lokální ekonomiku ve venkovských oblastech. EU se tedy zaměřila na integrovaný rozvoj venkova a poukázala na skutečnost, že zemědělská a venkovská politika hrají významnou roli v soudržnosti území. **Reforma způsobu**

¹¹⁸ Ještě v předcházejícím období 2000-2006 byl rozvoj venkova součástí politiky soudržnosti, jehož cílem bylo zvyšovat konkurenceschopnost venkovského prostoru prostřednictvím zvyšování atraktivity periferních oblastí a posilování konkurenceschopnosti subjektů v nich působících; Pělucha, 2006.

implementace dílčích politik EU vedla k tomu, že rozvoj venkova se nově stal součástí II. pilíře SZP (společně s problematikou ochrany životního prostředí) a úplně se tak z politiky soudržnosti vyčlenil. Politika rozvoje venkova by ovšem i nadále měla brát v úvahu obecné cíle politiky HSS a přispívat, dle svých možností, k jejich dosažení. Začleněním problematiky rozvoje venkova do SZP by mělo dojít k výraznému posunu a zjednodušení zejména díky jednotnému financování a programování, a také zastřešením těchto dvou problematik do jednoho celku. **Rozvoj venkova** se tak stal **významnou součástí SZP EU**. V tomto programovacím období je tedy kladen důraz především na komplexní trvale udržitelný rozvoj venkovských oblastí.

V rámci SZP již finanční prostředky neplynou z EAGGF, ale z EAGF a EAFRD. Oblast rybníkářství je podporována z EFF. Hlavní změna v programování rozvoje venkova proti předcházejícím obdobím je v tom, že EAFRD jako základní nástroj podpory venkova v EU není nadále součástí strukturálních fondů a dále to, že EAFRD, EAGF a EFF je možné koncipovat a realizovat jako ucelený soubor nástrojů. Na pomezí zemědělství a venkova dále působí nástroje politiky soudržnosti, kterými jsou *Evropský fond regionálního rozvoje (European Regional Development Fund – ERDF)*, *Evropský sociální fond (European Social Fund – ESF)* a *Fond soudržnosti (Cohesion Fund – CF)*. Rozvoj venkova je nyní velmi důležitou součástí SZP, avšak není možné jej vnímat odděleně bez kontextu regionální politiky. **Existuje silný průnik v cílech a opatřeních politiky rozvoje venkova i politiky regionální** a je nutné podpořit snahy o synergii rozvojových aktivit¹¹⁹. Jsou zde zdůrazňovány zejména otázky diverzifikace podnikání a problematika krajiny a životního prostředí. Vyčlenění více prostředků na rozvoj venkova v období 2007-2013 souvisí i s klesajícím počtem zemědělců, kteří ovšem musí spolupracovat s dalšími subjekty působícími na venkově a využívat jejich služeb proto, aby mohli produkovat, zpracovávat a prodávat vlastní produkty. SZP tedy nemůže primárně sledovat pouze zájmy tradiční zemědělské činnosti, ale také podporu venkovských společenství a rozvoje venkovských hospodářství prostřednictvím diverzifikace ekonomických činností¹²⁰.

---

¹¹⁹ Strukturální fondy jsou stále, mimo jiné, také zaměřeny na soulad mezi urbanizovanými a venkovskými oblastmi prostřednictvím podpory networkingu mezi městskými oblastmi a venkovem, a také propojenosti ekonomických aktivit malých sídel ve venkovských oblastech.

¹²⁰ Pělucha, 2006.

Období 2007-2013 znamená jednu z nejvýraznějších změn SZP, jež se netýká pouze dílčích technických parametrů poskytování podpory zemědělcům, ale do určité míry i filosofie SZP ve smyslu stále významnější podpory politiky rozvoje venkova, mimoprodukčních funkcí zemědělství s ohledem na sociální a environmentální aspekty. Sjednocení politiky podpory rozvoje venkova a zemědělské politiky do jednoho celku by mělo zajistit efektivnější koncentraci finančních prostředků, vyčleněných pro tuto oblast, na společně dohodnuté priority EU. Dostatečná míra flexibility jak na úrovni členských států, tak na úrovni regionů, by měla umožnit nalézt rovnováhu mezi **sektorovou složkou** (oblast zemědělství a změna zemědělských struktur) a **územní složkou** (péče o krajinu a sociálně ekonomický rozvoj venkovských oblastí) a umožnit reagovat na specifické situace a požadavky¹²¹.

4.1.2 Reforma zemědělské politiky EU v podmínkách ČR v období 2007-2013

Zemědělství a rozvoj venkova prochází výraznými změnami, zejména v současném programovacím období, nejen v České republice, ale ve všech členských státech EU. Zemědělství přestává být v kontextu postupujících reforem SZP EU vnímáno jako bezprostřední a nedílná součást venkovského prostoru, ale postupně se stává pouze jedním z aspektů venkova, jež získává postupem času svůj vlastní význam. **Zemědělství a venkov spolu** ovšem neustále **bezprostředně souvisí** a navzájem se doplňují a ovlivňují, čemuž se snaží přizpůsobit podoba SZP EU¹²². **Česká zemědělská politika** se pohybuje nejen v obecném rámci SZP EU, ale odráží samozřejmě i vývojová specifika ČR. Český zemědělský sektor prošel transformačním vývojem, procesem příprav a následného vstupu do EU a přizpůsobování se SZP, které přinesly jak řadu pozitivních výsledků, tak přetrvávajících problémů.

ČR se při svém vstupu do EU přihlásila k **Evropskému modelu multifunkčního zemědělství**, což znamená intenzivní řešení nejen čistě zemědělských problémů, ale také aktivit spojených se zlepšováním životního prostředí a udržení krajiny v kulturním stavu. V tomto směru by měla být reformovaná pravidla SZP účinným nástrojem k tomu, aby české zemědělství obstálo nejen v tvrdé konkurenci s ostatními státy EU, ale i v celosvětovém

---

¹²¹ Pělucha, 2006.

¹²² Zemědělství v ČR sice zaměstnává méně než 5 % ekonomicky aktivního obyvatelstva a přispívá k tvorbě HDP necelými 3 %, ale na druhé straně zemědělci obhospodařují přibližně 60 % rozlohy ČR. Tím velmi významným způsobem spoluutvářejí ráz a charakter krajiny, z čehož lze usuzovat, že zemědělství má v současné době významnou a nezastupitelnou krajinotvornou funkci a stále zůstává významnou ekonomickou aktivitou ve venkovských oblastech.

měřítku. Možné vize a zaměření českého zemědělství v kontextu rozvoje venkova lze spatřovat v následujících oblastech¹²³:

- intenzivní hospodaření v nejméně příznivých oblastech,
- zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství prostřednictvím nepotravinářského využití zemědělské produkce (vyšší podíl energetických plodin),
- podpora ekologického zemědělství a menších farem v méně příznivých oblastech,
- nárůst multifunkčního charakteru zemědělství,
- podpora zaměstnanosti na venkově v nezemědělských sektorech.

Dle současné strategie SZP EU i ČR usiluje o udržitelný rozvoj venkovských regionů. Tento rozvoj však v geografických, ekonomických a historických podmínkách ČR nelze v dlouhodobém horizontu oddělit od zemědělské produkce, jelikož by to mohlo vést k negativním dopadům na životní prostředí, ekonomiku a potažmo sociální standard venkova, se všemi důsledky. Zkušenosti ukazují, že **zemědělství potřebuje funkční venkovský prostor** a naopak, že **venkovský prostor potřebuje multifunkční zemědělství**. Přestože v posledních letech dochází v ČR k pozitivnímu vývoji při modernizaci a restrukturalizaci zemědělství, zůstává hlavní výzvou rozvoj prosperity a stability zemědělství venkovských oblastí. Stabilizace rozvoje venkova v ČR nespočívá pouze v diverzifikaci zemědělských činností, ale především ve zvyšování intenzity nezemědělských činností. Obecně však zemědělství pro venkovský rozvoj není dostačujícím stabilizujícím faktorem, a přestože zemědělství stále hraje hlavní roli při vytváření a tvarování venkovské krajiny, většina venkovské populace, včetně rodin zemědělců, je ekonomicky závislá na dalších, nezemědělských aktivitách vykonávaných jak v městských, tak venkovských oblastech. V rámci udržitelnosti rozvoje venkova je nutné, aby koncept rozvoje venkova nebyl zaměřen pouze na ekonomický růst, ale zahrnoval také sociální, environmentální a prostorovou stránku rozvoje. Z těchto důvodů jsou intervence v programovacím období 2007-2013 zaměřeny zejména na změnu hospodářské struktury venkova a vytvoření atraktivního prostředí pro bydlení a podnikání, výrobu a využití obnovitelných zdrojů energie, inovace výroby a modernizace zemědělských, potravinářských a lesnických technologií, produkci kvalitních a bezpečných potravin nebo rozvoj cestovního ruchu ve venkovských oblastech¹²⁴.

---

¹²³ Pělucha, 2006.

¹²⁴ Tamtéž.

Vazba mezi venkovem a zemědělstvím je nepochybná. Jinou věcí ovšem je vliv venkova na udržitelnost a fungování zemědělské výroby a přínosy zemědělských činností pro komplexní rozvoj venkova. V podmínkách České republiky byl doposud svět zemědělců a svět venkovských oblastí dvěma izolovanými stránkami venkova a právě změny v chápání SZP a rozvoje v současném programovacím období a související aktivity, by měly tyto dvě oblasti spojit a zajistit jejich souběžný a udržitelný rozvoj¹²⁵. Rozměr českého zemědělství jako součet jeho produkčních i mimoprodukčních funkcí, by mohl být do budoucna zachován, potažmo i rozvíjen. Možný pokles produkčních funkcí zemědělství, doprovázený snižováním zaměstnanosti v prvovýrobě, by mohl být kompenzován nárůstem jeho mimoprodukčních funkcí a do určité míry se promítnout do zaměstnanosti v navazujících odvětvích¹²⁶.

Česká republika nyní stojí před novými výzvami a problémy ve venkovských oblastech, zejména těch nejvíce periferních a strukturálně slabších. V roce 2007 začalo nové sedmileté programovací období, které je pro ČR zásadní nejen v možném objemu finančních prostředků EU, ale zejména ve způsobu jejich využití. S ohledem na postupující rozšiřování EU by se ČR měla zařazovat spíše mezi tzv. **ekonomické motory střední a východní Evropy**. V dalších obdobích po roce 2013 tak bude postupně ztrácet i možnost čerpat finanční prostředky ze společného unijního rozpočtu v tak vysokých alokacích jako doposud. Z tohoto důvodu, a ještě dalších vnitřních i vnějších aspektů, je tedy nezbytné se zaměřit na dobrou strategii jak pro současné, tak zejména pro následující programovací období, aby se zajistila nezbytná rekonstrukce českého zemědělství a venkova a založily se podmínky pro další rozvoj¹²⁷.

4.2 Postup čerpání a evaluace finančních prostředků fondů EU v období 2007-2013 na úrovni ČR

4.2.1 Rámec pomoci EU v oblasti zemědělství a možnosti podpory z fondů EU v ČR

V současném programovacím období došlo k významné změně v oblasti financování zemědělství a venkova. Fondy vztahující k podpoře zemědělství a venkova byly vyčleněny do samostatné skupiny a nepatří již mezi strukturální fondy. Navíc se v EU jedná o navýšení prostředků na rozvoj venkova ze zdrojů politiky HSS, ovšem vývoj z hlediska faktického rozvoje venkova nemusí být zcela pozitivní. Nová finanční perspektiva a vznik fondu EAFRD

---

¹²⁵ Pělucha, Bednaříková, 2008.

¹²⁶ <http://www.agronavigator.cz/ekozem/default.asp?ids=973&ch=24&typ=1&val=95944>, 2009.

¹²⁷ Pělucha, Bednaříková, 2008.

tak v některých dimenzích propojuje zemědělskou politiku v jejím mimoprodukčním charakteru s politikou regionálního rozvoje.

EAGF, který nevznikl nově, ale je pozůstatkem garanční sekce EAGGF, financuje v souladu s principy SZP, přímé platby zemědělským subjektům, podporu exportu zemědělských produktů do třetích zemí, intervenční opatření pro regulaci zemědělských trhů, informační a propagační opatření pro zemědělské produkty na vnitřním trhu a ve třetích zemích a informační zajištění obchodních aktivit. Dále by měl poskytnout příspěvky a platby na specifická veterinární opatření, opatření pro inspekci potravin, fytosanitární opatření, propagaci zemědělských produktů či využití genetických zdrojů v zemědělství apod.¹²⁸

Dále vznikl evropský fond, který postihuje venkovský prostor v celém kontextu jeho ekonomických a sociálních struktur. *EAFRD*, jež nahradil ve svém působení orientační sekci EAGGF, podporuje opatření k diverzifikaci venkovské ekonomiky, ochranu zvyšování hodnoty a péči o přírodní dědictví jako příspěvek k trvale udržitelnému rozvoji či opatření ke zlepšení kvality života na venkově.

Podpora pro rozvoj venkova přispívá k dosažení následujících cílů z oblasti SZP a venkova, v rámci jejichž mezí se musí pohybovat národní dotační programy na úrovni států¹²⁹:

- zlepšování konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví podporou restrukturalizace, rozvoje a inovací (**ekonomická osa**),
- zlepšování životního prostředí a krajiny podporou hospodaření s půdou a ochrana přírody (**ekologická osa**),
- zlepšování kvality života ve venkovských oblastech a povzbuzení diverzifikace hospodářské činnosti (**sociální osa**).

Úkolem přímých plateb a tržních opatření realizovaných v rámci I. pilíře SZP je zajištění konkurenceschopnosti evropského, a tedy i českého, agrárního sektoru na celosvětové úrovni. Přestože EAFRD má za cíl kromě konkurenceschopnosti na evropských trzích i uplatnění a rozvoj mimoprodukčních funkcí zemědělství, možné uplatnění synergických efektů mezi oběma pilíři SZP je velmi rozsáhlé. EAFRD je určen pro

---

¹²⁸ Boháčková, Hrabánková, 2009.

¹²⁹ Národní strategický plán rozvoje venkova ČR na období 2007-2013, 2006.

financování opatření II. pilíře SZP – rozvoje venkova, a to způsobem doplňujícím politiku podpory trhu a příjmů v rámci SZP, tedy opatření I. pilíře SZP financovaných EAGF¹³⁰.

EAFRD, v podmínkách ČR, **věcně zahrnuje** obsah programů, jež byly uplatňovány v programovacím období 2004-2006 (OP RVMZ, HRDP ČR a Iniciativy Společenství LEADER), a působí ve venkovských oblastech¹³¹. Změny, oproti EAGGF, spočívají zejména v zahrnutí oblastí *NATURA 2000*, v pozmeněném vymezení méně příznivých oblastí, v zahrnutí životního prostředí v lesích či ve zpřísnění plnění norem Společenství¹³². Pomoc z tohoto fondu je tedy poskytována nejen zemědělcům, ale i dalším klíčovým aktérům působících na rozvoj venkova, např. obcím, podnikatelům, neziskovým organizacím apod.

EFF je úzce zaměřen na zajištění potřebných struktur nutných pro vytváření pracovních míst v rybářském sektoru a postupného zvyšování kvality produkovaných a zpracovávaných výrobků pocházejících z akvakultury nebo rybolovu. Znamená to především zachování kulturního a přírodního dědictví, které v našich regionech představuje rybníkářství. Rovněž existují styčné body rekreačního potenciálu naší zemědělské krajiny a mimoprodukčních funkcí rybníků.

ERDF má regionální zaměření. V návaznosti na osu I. Programu rozvoje venkova ČR 2007-2013 (PRV ČR) doplňkově řeší podpory zpracovatelského průmyslu, včetně potravinářství v kategorii druhého stupně zpracování¹³³ a využití obnovitelných zdrojů energie. Navazuje na osu II PRV ČR podporou projektů ke zvýšení biodiverzity krajiny. V návaznosti na osu III PRV ČR ERDF zahrnuje obecné podpory malého a středního podnikání a cestovního ruchu a služeb, dále podpory dopravní a technické infrastruktury ve venkovských regionech propojující města a venkovské oblasti, vyšší občanské vybavení a investice mimo obce do 2000 obyvatel, a také využití kulturních památek pro cestovní ruch

---

¹³⁰ Základní formou podpory cílů a strategií I. pilíře SZP ze zdrojů EAFRD je rozvoj vzdělávání a poradenství zaměřeného na plnění norem EU a aplikaci systému cross compliance. Dále poradenství zaměřené na rozvoj schopností podnikatelů v agrárním sektoru v oblasti řízení a marketingu, zajištění finančních zdrojů pro realizaci investic směřem k modernizaci podniků a plnění náročných environmentálních norem SZP. V neposlední řadě má velký synergický efekt i řešení úbytku pracovních příležitostí v zemědělství diverzifikací aktivit na venkově. Národní strategický plán rozvoje venkova ČR na období 2007-2013, 2006.

¹³¹ V ČR je EAFRD použit pro venkovské regiony, což je celá ČR kromě regionu Praha. Tyto venkovské regiony jsou všechny zároveň evropskými regiony spadajícími do Cíle Konvergence. Region Praha, spadající do Cíle Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost, je podporován pouze v rámci agro-environmentálních opatření, z důvodů péče o životní prostředí, a proto mohou být prováděna na celém území státu.

¹³² Pělucha, Bednaříková, 2008.

¹³³ Předpokládá se, že předmětem podpor budou zejména podniky typu: mlékárny, mlýny a pekárny, lihovary, cukrovary, podniky na zpracování rostlinných olejů, vinařské podniky, a další podniky zpracovávající zemědělské suroviny. Naopak podniky na zpracování masa, včetně masa rybiho, a výrobu masných výrobků budou do podpor začleněny jen v oblasti od porážky zvířat až do výroby baleného masa.

nebo investice mimo obce do 2000 obyvatel. Těmito podporami ERDF přispívá k vytváření stabilního prostředí pro řešení nezaměstnanosti, rozvoj inovací a informačních technologií ve venkovském prostoru.

ESF navazuje na opatření osy III PRV ČR podporami pro obecnou vzdělanost na venkově, budování schopností místní administrativy, začleňování skupin obyvatelstva, rekvalifikačními kurzy a využíváním internetových sítí. PRV ČR podporuje vzdělávání, poradenství a informace pro zemědělské subjekty a subjekty lesního hospodářství v oblastech působnosti EAFRD, a pro jiné subjekty na venkově místně specifické vzdělávání a informace v zájmu rozvoje podnikání.

Fond soudržnosti řeší investice v oblasti životního prostředí a dopravy. Zahrnuje mimo jiné čistírny odpadních vod ve zvláště chráněných územích a územích NATURA 2000, a také investice vodohospodářské v krajině u nezemědělských subjektů.

Zaměření podpor v rámci ostatních podpůrných nástrojů politiky soudržnosti ukazuje, že by nemělo docházet k překryvům mezi opatřeními EAFRD a ostatními fondy EU. Co se týče pravidel pro čerpání finanční pomoci, tak i v tomto programovacím období, stejně jako v tom minulém, bude uplatňováno **pravidlo n + 2**. Pravidlo n + 2 je významným nástrojem pro urychlení provádění pomoci z fondů EU. Toto pravidlo se používá ve finančním řízení strukturálních fondů a také u *EAFRD* (dříve u orientační sekce EAGGF)¹³⁴. Pravidlo n + 2 platilo v ČR pro období 2004-2006 a bude rovněž platit v období 2011-2013. Obdobou pravidla n + 2 je **pravidlo n + 3**, které znamená, že každý závazek musí být splněn do konce třetího roku po roce přijetí tohoto závazku. Pravidlo n + 3 platí v ČR pro období 2007-2010 včetně.

Pro programovací období 2007-2013 se alokace finančních prostředků určená pro ČR výrazným způsobem zvýšila, a ČR tak má k dispozici na jeden rok více prostředků, než byla celková alokace na roky 2004-2006. Přehled alokovaných částek pro SZP a strukturální operace v ČR na období 2007-2013 je zobrazen v tabulce č. 4.1. Celková výše pomoci pro programovací období 2007-2013 je minimálně **34,03 mld. EUR**, přičemž tato částka není konečná. Finanční alokace pro SZP v sobě nezahrnuje finanční prostředky určené na tržní opatření, jež je určena ročně jednou celkovou sumou pro všechny členské státy EU. Pro srovnání, má v současném programovacím období ČR k dispozici téměř desetinásobek

---

¹³⁴ Dle tohoto pravidla Komise automaticky zruší každou část rozpočtového závazku na daný program, která nebyla použita na předběžné nebo průběžné platby nebo pro niž do konce druhého roku následujícího po roce, kdy byl daný rozpočtový závazek přijat, nebyla zaslána žádost o platbu.

finanční alokace určené na minulé období. V rámci programovacího období 2004-2006 měla ČR možnost čerpat prostředky ze SZP, strukturálních fondů a Fondu soudržnosti v celkové výši **3,9 mld. EUR**. Přehled celkových alokací je zobrazen v tabulce č. 4.2.

Tabulka č. 4.1: **Finanční alokace SZP a strukturálních operací pro ČR**
v období 2007-2013 (v mil. EUR)

Podpora	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Celkem
PP	337,9	470,0	559,1	644,7	730,4	816,0	901,7	4499,8
PRV	396,6	392,6	388,0	400,9	406,6	412,7	418,0	2815,5
EFF	3,4	3,5	3,7	3,9	4,0	4,2	4,4	27,1
<i>Celkem SZP</i>	<i>777,9</i>	<i>866,1</i>	<i>950,8</i>	<i>1049,5</i>	<i>1141,0</i>	<i>1232,9</i>	<i>1324,1</i>	<i>7342,4</i>
SF	2171,6	2277,5	2383,9	2495,3	2606,7	2717,7	2830,7	17483,5
FS	1096,2	1149,4	1202,8	1258,7	1314,6	1370,3	1427,1	8819,1
<i>Celkem SF a FS</i>	<i>3267,8</i>	<i>3426,9</i>	<i>3586,7</i>	<i>3754,0</i>	<i>3921,3</i>	<i>4088,0</i>	<i>4257,8</i>	<i>26302,6</i>

Pozn.: PP – Přímé platby, PRV – Program Rozvoje venkova, EFF – Evropský rybářský fond, SF – strukturální fondy, FS – Fond Soudržnosti

Zdroj: Zpráva o finančním řízení prostředků Evropské unie v ČR, 2008; vlastní zpracování

Tabulka č. 4.2: **Finanční alokace SZP a strukturálních operací pro ČR**
v období 2004-2006 (v mil. EUR)

Podpora	2004	2005	2006	Celkem
Tržní opatření	49,7	122,8	127,5	300,0
Přímé platby	0,0	190,2	234,9	425,1
Rozvoj venkova	163,3	182,1	197,5	542,9
<i>Celkem SZP</i>	<i>213,0</i>	<i>495,1</i>	<i>559,9</i>	<i>1268,0</i>
SF	410,1	560,9	714,1	1685,1
FS	316,9	266,1	362,3	945,3
<i>Celkem SF + FS</i>	<i>727,0</i>	<i>827,0</i>	<i>1076,4</i>	<i>2630,4</i>

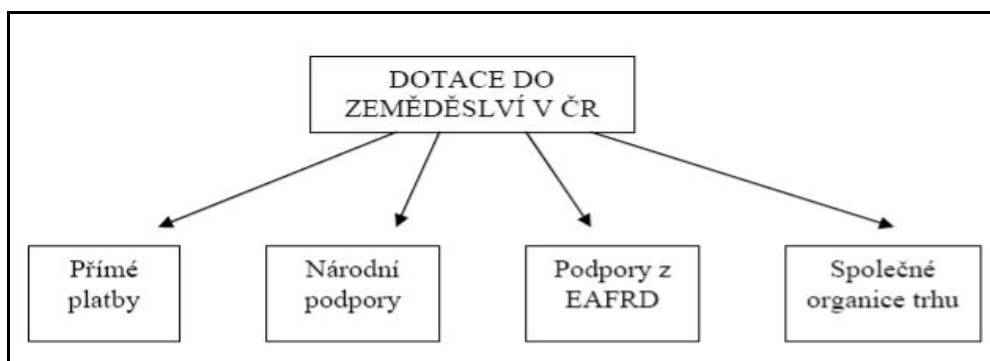
Pozn.: SF – strukturální fondy, FS – Fond Soudržnosti

Zdroj: Zpráva o finančním řízení prostředků Evropské unie v ČR, 2008; vlastní zpracování

4.2.2 Programové dokumenty podpory zemědělství EU v ČR

Oproti období 2000-2006 již v programovacím období 2007-2013 podpora konkurenceschopnosti SZP, lesnictví, rybářství a rozvoje venkova nespadá pod strukturální fondy. Tyto oblasti jsou v ČR financovány prostřednictvím *Programu rozvoje venkova* financovaného z *Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova* a *Programu Rybářství* financovaného z *Evropského rybářského fondu*. Struktura dotačních zdrojů v programovacím období 2007-2013 v ČR se skládá především z přímých plateb vyplácených z EAGF, jež jsou doplňovány národními podporami Top Up. Dále plynou prostředky z EAFRD, a to prostřednictvím Programu rozvoje venkova. I v současném programovém období jsou financována tržní opatření prostřednictvím Společných organizací trhů. Přehled aplikovaných nástrojů znázorňuje graf č. 4.2.

Graf č. 4.2: **Struktura dotačních zdrojů v zemědělství ČR v období 2007-2013**

Zdroj: Žižková, 2008, str. 9

Podpora rozvoje venkova

Základními programovými dokumenty tohoto období jsou *Národní strategický plán rozvoje venkova ČR (NSPRV)* a *Program rozvoje venkova*. NSPRV ČR vychází z hlavních strategických priorit EU pro období 2007-2013 s důrazem na **zvyšování ekonomického růstu, vytváření nových pracovních příležitostí a udržitelný ekonomický rozvoj**. NSPRV zajišťuje vazby mezi obecnými cíli rozvoje evropského venkova a cíli rozvoje venkova ČR a také věnuje pozornost spolupráci a koordinaci s ostatními nástroji politiky ČR a EU (politika HSS, ochrana životního prostředí a přírodních zdrojů, rybářská politika) s cílem zabránit překryvům ve využívání těchto nástrojů a jejich efektivním využíváním vytvářet synergické efekty. **Národní strategický plán rozvoje venkova ČR je realizován v období 2007-2013 prostřednictvím Programu rozvoje venkova**, jež je vymezen a určen pro celé území ČR, s výjimkou hlavního města Prahy¹³⁵.

Program rozvoje venkova ČR, resp. jeho realizace, by měla přispět k dosažení cílů stanovených NSPRV, tj. k rozvoji venkovského prostoru ČR na bázi trvale udržitelného rozvoje, zlepšení stavu životního prostředí a snížení negativních vlivů intenzivního zemědělského hospodaření. Program také podporuje rozšiřování a diverzifikaci ekonomických aktivit ve venkovském prostoru s cílem rozvíjet podnikání, vytvářet nová pracovní místa a snížit míru nezaměstnanosti na venkově. PRV úspěšně navazuje na předcházející programové dokumenty OP RVMZ, HRDP ČR pro období 2004-2006, SAPARD a LEADER ČR, jak zobrazuje tabulka č. 4.3.

¹³⁵ Téměř celý PRV vycházející z NSPRV je uplatňován na území cíle Konvergence. Region soudržnosti Praha je jediným regionem ČR spadajícím do území cíle Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost, proto PRV v ČR na území Prahy není uplatňován, s výjimkou agro-environmentálních opatření, která jsou odůvodněná potřebou péče o životní prostředí, a mohou proto být prováděna na celém území členského státu.

Tabulka č. 4.3: **Návaznost os Programu rozvoje venkova 2007-2013 na programy z období 2004-2006**

Programy 2004-2006	Osy PRV 2007-2013
OP RVMZ	Osa I.
HRDP ČR	Osa II.
SROP (část)	Osa III.
Podopatření LEADER + a LEADER ČR	Osa IV.

Zdroj: Pělucha, 2006; vlastní zpracování

PRV se dělí na 4 prioritní osy, které konkrétněji vymezují opatření pro alokaci finančních prostředků z EAFRD, jak zobrazuje tabulka č. 4.4.

Tabulka č. 4.4: **Program rozvoje venkova – 4 hlavní pilíře**

Osa IV. LEADER		
Osa I. Konkurenceschopnost	Osa II. Životní prostředí + agro- environmentální opatření	Osa III. Hospodářská diverzifikace + kvalita života na venkově

Zdroj: Machálek, Pělucha, 2008; vlastní zpracování

Strategie PRV je kombinací sektorového přístupu (**I. Osa** – zlepšování konkurenceschopnosti zemědělství, potravinářství a lesnictví podporou restrukturalizace, rozvoje a inovací) s prvkem inovací, přímých plateb a územního přístupu (**II. osa** – zlepšování životního prostředí a krajiny podporou ekologicky šetrných způsobů hospodaření s půdou) a čistě územního přístupu (**III. Osa** – zkvalitnění života ve venkovských oblastech a povzbuzení diverzifikace hospodářské činnosti na venkově). Metoda LEADER (**IV. Osa** – napomoci místním obyvatelům venkovských mikroregionů principem „zdola – nahoru“ vypracovat vlastní strategii rozvoje území, ve kterém žijí a podpořit projekty pro jeho rozvoj) je možná k realizaci ve všech prioritních osách a má určitým způsobem horizontální a zastřešující úlohu. Motivem tohoto přístupu je skutečnost, že právě na místní úrovni lze nejlepším možným způsobem iniciovat a využít rozvojový potenciál.

Hlavním cílem EAFRD je rozšíření všech možných programů podpor poskytovaných zemědělcům i obyvatelům venkova. NSPRV uvádí, že průměrná roční alokace finančních zdrojů na podporu zemědělství a rozvoj venkova se pohybuje na úrovni 13,3 mld. Kč, z toho z EAFRD 10,407 mld. Kč¹³⁶. Česká republika věnuje na rozvoj venkova asi **93 mld. Kč** (73 mld. Kč z EAFRD a 20 mld. Kč z domácích zdrojů). Podpora rozvoje venkova neplyne pouze z dotací poskytovaných v rámci EAFRD, ale také z dalších fondů (ERDF, ESF, CF) v rámci provázanosti jejich opatření s opatřeními rozvoje venkova a multifunkčního zemědělství.

¹³⁶ Pro srovnání byl průměrný roční stav podpory v rámci OP RVMZ a HRDP ČR okolo 7 mld. Kč z evropských zdrojů, po zohlednění spolufinancování z rozpočtu ČR okolo 9,5 mld. Kč.

Příspěvek **EAFRD** pro období 2007-2013 činí přibližně **2 815,5 mil. EUR**. Rozdělení veřejných zdrojů mezi jednotlivé osy PRV ČR zobrazují tabulky č. 4.5 a 4.6. Agrární sektor ČR je v tomto programovacím období podporován také z **EAGF**, jež financuje tržní opatření a přímé platby v rámci prvního pilíře SZP, v celkové částce **114 mld. Kč**.

Tabulka č. 4.5: **Finanční alokace v rámci Programu rozvoje venkova ČR v období 2007-2013**

Osy PRV	Celkem veřejné zdroje (v EUR)	EAFRD (v EUR)	ČR (v EUR)	Podíl osy na veřejných zdrojích (%)
Osa I.	840 522 497	630 391 873	210 130 624	23,25
Osa II.	1 945 738 852	1 554 159 507	391 579 345	53,80
Osa III.	635 553 634	476 665 226	158 888 408	17,58
Osa IV.	175 969 147	140 775 318	35 193 829	4,87
Technická pomoc	18 019 241	13 514 431	4 504 810	0,50
Celkem	3 615 803 370	2 815 506 354	800 297 016	100,00

Zdroj: Zpráva o finančním řízení prostředků Evropské unie v ČR, 2009; vlastní zpracování

Tabulka č. 4.5: **Alokace finančních prostředků Programu rozvoje venkova – roční průměr 2007-2013**

Osy PRV	Celkem veřejné zdroje (v EUR)	EAFRD (v EUR)	ČR (v EUR)
Osa I.	120 074 642,41	90 055 981,81	30 018 660,60
Osa II.	277 962 693,05	222 022 786,77	55 939 906,28
Osa III.	90 793 376,33	68 095 032,25	22 698 344,08
Osa IV.	25 138 229,59	20 110 759,67	5 027 689,92
Technická pomoc	2 413 291,16	1 930 632,93	482 658,23
Celkem	516 382 452,54	402 215 193,43	114 167 259,11

Zdroj: Národní strategický plán rozvoje venkova ČR, 2006; vlastní zpracování

Výbor pro rozvoj venkova dne 20. 1. 2010 v Bruselu schválil návrh na změnu PRV ČR na období 2007-2013 předložený v souvislosti s **Evropským plánem hospodářské obnovy**. Konkrétně tato změna znamená **navýšení rozpočtu PRV o více než 1 mld. Kč**, jež umožní dodatečně podpořit další projekty předložené v rámci PRV. Celkové navýšení pro všechny členské státy EU v rámci tzv. **Barrosova balíčku** činí přibližně **26 mld. Kč** (cca 1 mld. EUR). Česká republika zvolila při využití dodatečných prostředků strategii koncentrovat podpory k naplnění stávajících cílů programu. Po analýze cílů a zohlednění zkušeností z dosavadní realizace PRV, byl navýšen rozpočet zejména pro opatření **Modernizace zemědělských podniků** o cca 640 mil. Kč a pro opatření **Přidávání hodnoty zemědělským a**

potravinářským produktům o cca 350 mil. Kč¹³⁷. Rozpočet určený pro investice k využívání obnovitelných zdrojů v rámci opatření **Diverzifikace činností nezemědělské povahy a Podpora zakládání podniků a jejich rozvoje** byl navýšen o cca 135 mil. Kč v každém opatření, což znamená podporu pro zhruba 10 bioplynových stanic¹³⁸. V rámci opatření Pozemkové úpravy budou v rámci dodatečného rozpočtu ve výši cca 190 mil. Kč podporována vodohospodářská opatření sloužících ke zlepšení vodního režimu v krajině s cílem zadržování vody v krajině, snížení rizika eroze a povodní¹³⁹.

Očekává se, že realizace PRV přispěje k dosažení vize rozvoje venkova v ČR. Konkurenceschopnost zemědělského a potravinářského sektoru se silným mezinárodním postavením by měla být zlepšena a současně přitom by měly být zachovány a obnoveny hodnoty české krajiny a vytvořeny příležitosti pro rozvoj venkova turistikou, nezemědělským průmyslem a jinými podnikatelskými aktivitami¹⁴⁰.

Podpora rybářství

Součástí SZP je pro programovací období 2007-2013 i společná rybářská politika realizovaná z prostředků nově vzniklého EFF. Její zásady a cíle jsou v ČR popsány v *Národním strategickém plánu pro oblast rybářství na období 2007-2013*, jež je realizován prostřednictvím *Operačního programu Rybářství 2007-2013* a pokrývá oblasti, na které se vztahuje cíl Konvergence. Cílem tohoto programu je zajistit konkurenceschopnost českého rybářství jak na domácím, tak i zahraničním trhu a udržet stávající úroveň produkce ryb, a to využíváním tradičních produkčních systémů při použití metod šetrných k životnímu prostředí – to vše při zachování či růstu zaměstnanosti.

Jednotlivá opatření by měla posílit domácí poptávku po sladkovodních druzích ryb a výrobcích z nich a to prostřednictvím marketingových a propagačních aktivit vedoucích ke zvýšení spotřeby sladkovodních ryb. Je podporována modernizace a rozšíření zpracovatelských kapacit s cílem zvýšit přidanou hodnotu výrobků a zefektivnit výrobu tak, aby pokrývala měnící se poptávku zákazníků. OP Rybářství počítá s rozsáhlou výplatou kompenzace produkčním rybářům, kteří budou na rybnících hospodařit šetrným způsobem

---

¹³⁷ Tyto prostředky napomohou investovat chovatelům dojeného skotu a zpracovatelům mléka a mléčných výrobků do ustájení, technologií dojení či zpracování mléka a mléčných výrobků. Dále je možné podpořit prostředky i projekty v oblasti skladování statkových hnojiv, využívání energeticky úsporných materiálů nebo při ochraně proti nepříznivým klimatickým jevům.

¹³⁸ Úspěšně realizované projekty pak přispějí k naplnění závazků ČR dosáhnout v roce 2010 podílu spotřeby elektřiny z obnovitelných zdrojů ve výši 8%.

¹³⁹ <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/program-rozvoje-venkova/dodatecne-navyseni-prostredku-pro-prv/1001615/56080/>, 2010.

¹⁴⁰ Program rozvoje venkova ČR 2007-2013, 2008.

vyhovujícím požadavkům ochrany přírody. Podporováno je ověřování výsledků aplikovaného rybářského výzkumu v praxi a zavádění nových technologií do rybářských podniků, a to v rámci pilotních projektů. Tabulky č. 4.7 a 4.8 zobrazují celkovou výši finanční podpory, jak ze zdrojů EU, tak ČR v rámci tohoto programu pro období 2007-2013.

Tabulka č. 4.7: **Finanční alokace EFF v ČR pro období 2007-2013 v cíli Konvergence**
(v EUR)

Rok	EFF
2007	3 360 014
2008	3 526 490
2009	3 693 682
2010	3 868 715
2011	4 043 811
2012	4 218 249
2013	4 395 714
Celkem	27 106 675

Zdroj: Operační program Rybářství 2007-2013, 2007; vlastní zpracování

Tabulka č. 4.8: **Finanční alokace OP Rybářství dle prioritních os** (v EUR)*

Prioritní osy	Celkem	EFF	ČR
Osa I. Přizpůsobení rybářského loďstva	0	0	0
Osa II. Akvakultura, vnitrozemský rybolov, zpracování produktů rybolovu a akvakultury a jejich uvádění na trh	15 902 583	11 926 937	3 975 646
Osa III. Opatření společného zájmu	18 432 539	13 824 404	4 608 135
Osa IV. Udržitelný rozvoj rybolovných oblastí	0	0	0
Osa V. Technická pomoc	1 807 112	1 355 334	451 778
Celkem	36 142 234	27 106 675	9 035 559

Pozn.:* Veřejné finance, tj. příspěvek z EFF a z národních zdrojů, jsou navrženy v poměru 75 %:25 %.

Zdroj: Operační program Rybářství 2007-2013, 2007; vlastní zpracování

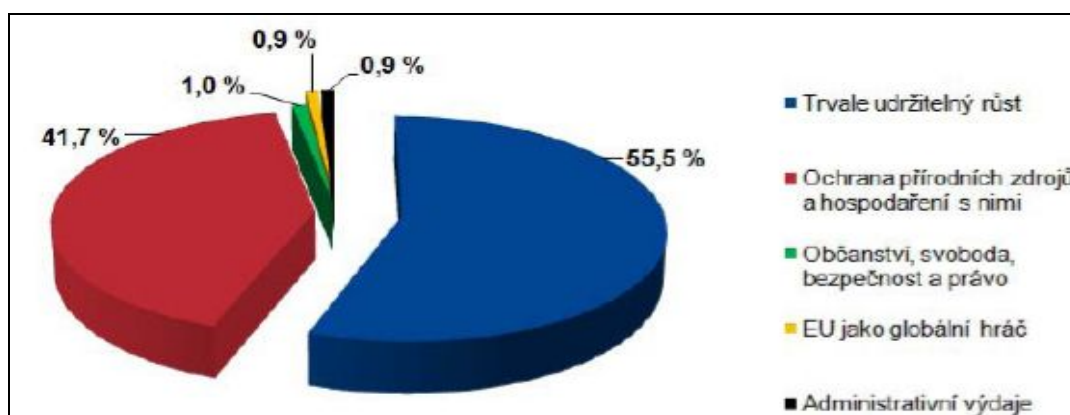
Úspěšná realizace tohoto programu by měla mít pozitivní dopady na životní prostředí a dále by měly být vytvořeny podmínky ke stabilizaci a diverzifikaci ekonomiky na mikroregionální úrovni. Pozitivem strategie je, že půjde o zlepšení podmínek ve venkovských oblastech s tradiční koncentrací rybochovných aktivit, což se projeví udržením a zkvalitněním životních podmínek obyvatelstva na venkově a bude doprovázeno realizací nových pracovních i volnočasových aktivit. Realizace programu by měla přispět k udržení, resp. zvýšení zaměstnanosti v odvětví¹⁴¹.

¹⁴¹ Operační program Rybářství 2007-2013, 2007.

4.2.3 Dosavadní využití a evaluace pomoci EU v ČR v oblasti zemědělství

Počínaje rokem 2007 jsou výdaje rozpočtu EU členěny podle finanční perspektivy 2007-2013. Stejně jako v minulém období 2000-2006, tvoří v současnosti největší podíl výdaje na politiku soudržnosti a na SZP. ČR patří mezi členské státy, jejichž příjmy z rozpočtu EU byly doposud vždy vyšší než jejich odvody. ČR tak byla a je tedy tzv. **čistým příjemcem pomoci z EU**. Hlavní podíl na pozitivním vývoji bilance mají zejména příjmy ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti a příjmy určené na realizaci SZP, jak je patrné z grafu č. 4.3.

Graf č. 4.3: Podíl výdajů jednotlivých kapitol rozpočtu EU směřujících do ČR v roce 2007

Zdroj: Zpráva o finančním řízení prostředků Evropské unie v ČR, 2009, str. 16

Na realizaci SZP v ČR připadlo více než 40 % všech výdajů plynoucích do ČR z EU v roce 2007. V roce 2007 bylo v ČR v rámci opatření SZP vyplaceno téměř **29 mld. Kč**, z toho národní podíl činil asi 11,8 mld. Kč a spolufinancování EU přibližně 17,2 mld. Kč. Výdaje v nejdůležitějších oblastech SZP ukazuje tabulka č. 4.9.

Tabulka č. 4.9: Přehled vyplacených finančních prostředků SZIF v hlavních oblastech SZP v ČR v roce 2007 (v tis. Kč)

Oblast výdaje	Vyplacené prostředky		
	ČR	EU	Celkem
Přímé platby	7 940 677	10 904 868	18 845 545
Společná organizace trhu	366 191	823 549	1 189 740
HRDP ČR	791 705	3 163 097	3 954 802
Program rozvoje venkova	570 508	2 257 028	2 827 536
Celkem	9 669 081	17 148 542	26 817 623

Zdroj: Zpráva o finančním řízení prostředků Evropské unie v ČR, 2009; vlastní zpracování

Přímé platby

Nejvýznamnějším nástrojem SZP, jehož prostřednictvím je rozdělována většina rozpočtu SZP, jsou v současnosti přímé platby. ČR byla jedním ze států, které zavedly systém SAPS, jež je využíván i nadále. Protože celková výše přímé podpory v nových členských státech EU nedosáhne až do roku 2013 výše podpor v 15 starých členských státech EU, mohou nové členské státy po celou dobu postupného zavádění přímých plateb navyšovat podporu zemědělcům z vlastních zdrojů. Protože zavedení systému SAPS mělo u jednotlivých zemědělců odlišný dopad, vyplácí ČR povolený objem doplňkových plateb pouze u vybraných komodit, které by byly bez dodatečné podpory výrazněji poškozeny. V roce 2007 byl tímto způsobem podpořen chmel, len na vlákno, plodiny na orné půdě, brambory pro výrobu škrobu a přežvýkavci. V souladu se změnami legislativy EU je od roku 2006 součástí systému přímých plateb také samostatná platba za cukr (SSP) a od roku 2008 oddělená platba za rajčata. Tabulka č. 4.10 ukazuje vyplacené prostředky na přímé platby v ČR za rok 2007.

Tabulka č. 4.10: **Přehled prostředků vyplacených SZIF na přímé platby v ČR v roce 2007**

(v tis. Kč)

Oblast výdaje	Vyplacené prostředky		
	ČR	EU	Celkem
SAPS	0	10 118 627	10 118 627
SSP	0	515 026	515 026
Top Up	7 920 677	0	7 920 677
Ostatní	20 000	202 215	222 215
Celkem	7 940 677	10 904 868	18 845 545

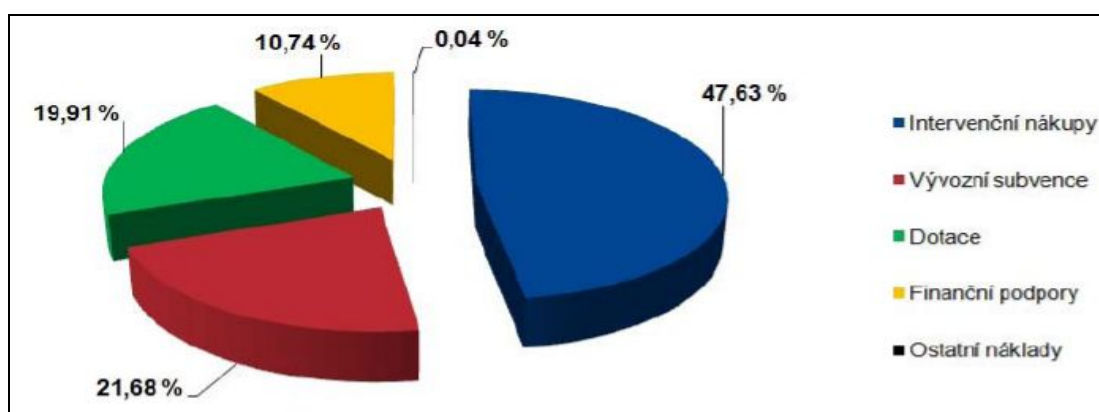
Pozn.: Kromě plateb na SAPS, SSP a Top Up byl v roce 2007 splacen úvěr na přímé platby ve výši 202 215 tis. Kč a vráceny nevyužité prostředky z půjčky PGRLF ve výši 20 000 tis. Kč (v tabulce kategorie Ostatní).

Zdroj: Zpráva o finančním řízení prostředků Evropské unie v ČR, 2009; vlastní zpracování

Společná organizace trhu (SOT)

Smyslem tržních opatření je podporovat trhy dané zemědělské komodity prostřednictvím různých mechanismů např. intervenční ceny, kvótní systém nebo vývozní a dovozní subvence. Jedná se o jeden z nejstarších nástrojů SZP, jeho význam i finanční váha však byly v souvislosti s tlakem na liberalizaci světového trhu oslabeny ve prospěch přímých plateb. Celkově byly v roce 2007 vynaloženy v rámci SOT finanční prostředky ve výši 1 189 740 tis. Kč, z toho národní podíl činil celkem 366 191 tis. Kč a spolufinancování EU činilo celkem 823 549 tis. Kč, jak znázorňuje graf č. 4.4.

Graf č. 4.4: **Struktura výdajů SZIF dle jednotlivých nástrojů SOT v roce 2007**

Zdroj: Zpráva o finančním řízení prostředků Evropské unie v ČR, 2009, str. 27

Horizontální plán rozvoje venkova

HRDP byl nástrojem podpory venkova v ČR pro programové období 2004–2006. V roce 2007 byla opatření *Méně příznivé oblasti* a *Agro-environmentální opatření* pro nové žadatele uzavřena. U opatření *Lesnictví* se podávaly pouze žádosti o dotaci na péči a náhradu a u opatření *Předčasné ukončení zemědělské činnosti* předkládali podmíněčně zařazení žadatelé dodatečnou dokumentaci. V tomto opatření byly na počátku roku 2007 přijímány i žádosti o poskytnutí dotace, stejně tomu bylo u opatření *Zakládání skupin výrobců*. Celkem byla na HRDP v roce 2007 vynaložena částka 3 954 802 tis. Kč, z toho národní podíl činil 791 705 tis. Kč a spolufinancování EU činilo 3 163 097 tis. Kč, jak je znázorněno v tabulce č. 4.11. Výplata podpor v rámci HRDP trvala ještě v roce 2008.

Tabulka č. 4.11: **Přehled vyplacených prostředků SZIF na jednotlivá opatření HRDP v roce 2007 (v tis. Kč)**

Oblast výdaje	Vyplacené prostředky		
	ČR	EU	Celkem
Méně příznivé oblasti	19 014	76 054	95 068
Agro-environmentální oblasti	708 044	515 026	515 026
Lesnictví	22 558	90 234	112 792
Předčasné ukončení zemědělské činnosti	11 581	46 323	57 904
Zakládání skupin výrobců	30 508	122 032	152 540
Celkem	791 705	3 163 097	3 954 802

Zdroj: Zpráva o finančním řízení prostředků Evropské unie v ČR, 2009; vlastní zpracování

Program rozvoje venkova

V roce 2007 byla u Programu rozvoje venkova vyhlášena první kola příjmu jak žádostí pro výběr projektů, tak žádostí o platbu. Přehled vyplacených prostředků PRV v roce 2007 zobrazuje tabulka č. 4.12¹⁴². V roce 2008 objem předkládaných žádostí výrazně vzrostl, neboť bylo umožněno podávat žádosti také u dalších opatření, která ještě v roce 2007 nebyla otevřena¹⁴³.

Tabulka č. 4.12: Přehled celkových vyplacených prostředků na PRV v roce 2007

(v tis. Kč)

Program rozvoje venkova		Vyplacené prostředky		
		ČR	EU	Celkem
Osa I	I. 3.2. Zahájení činnosti mladých zemědělců	25 000	75 000	100 000
Osa II	II. 1.1 Platby za přírodní znevýhodnění poskytované v horských oblastech a platby poskytované v jiných znevýhodněných oblastech	543 985	2 175 936	2 719 921
	II. 1.2.1 Platby v rámci NATURA 2000 na zemědělské půdě	1 523	6 092	7 615
Celkem		570 508	2 257 028	2 827 536

Zdroj: Zpráva o finančním řízení prostředků Evropské unie v ČR, 2009; vlastní zpracování

4.3 Současný stav a budoucí vývoj českého zemědělství

Zemědělství, jako jiná odvětví národního hospodářství, samozřejmě reaguje jak na aktuální celosvětové, tak i národohospodářské podmínky a vývoj. Reálný ekonomický růst po vstupu ČR do EU výrazně akceleroval, zpomalil se až v důsledku **světové ekonomické krize**, jež se v tomto odvětví naplno projevila v roce 2009. Vliv měl také měnící se kurz koruny vůči euru – koruna po vstupu do EU výrazně zhodnotila, což mělo negativní vliv na výši vyplácených dotací. Dalším dopadem byl vyšší růst cen vstupů oproti cenám zemědělských výrobců. Podíl zemědělství, lesnictví a rybolovu na HDP se oproti předvstupnímu období snížil, stejně tak počet pracovníků v zemědělství. Z hlediska příjmů si české zemědělství výrazně polepšilo zejména díky výraznému nárůstu výdajů na podporu agrárního sektoru¹⁴⁴.

¹⁴² Ve všech těchto případech se jedná o opatření, která nevyžadují soukromé spolufinancování.

¹⁴³ Např. u projektových opatření byly v rámci třetího kola přijímání žádostí pro osy I a II schváleny žádosti o celkovém finančním objemu 2 157 860 tis. Kč. Ve třech kolech přijímání žádostí u opatření osy III potom byly schváleny žádosti v celkové hodnotě 1 406 190 tis. Kč. U opatření Platby za přírodní znevýhodnění poskytované v horských oblastech a platby poskytované v jiných znevýhodněných oblastech potom byla k prosinci 2008 na základě vydaných rozhodnutí vyplacena žadatelům částka 2 520 380 tis. Kč.

¹⁴⁴ Roční podpory pro samotné zemědělství se zvýšily téměř o 80%. Podpory ze zdrojů EU výrazně převyšují podpory národní. Došlo i k radikálnímu přeorientování podpor na platby oddělené od produkce, čímž se posílila orientace zemědělců na podmínky trhu.

Celkově lze konstatovat, že makroekonomické podmínky včetně úrovně podpor se po vstupu do EU podílely na zlepšení ekonomické situace českého zemědělství¹⁴⁵.

Z pohledu rozvoje českého zemědělství a venkova lze za dominantní **silné stránky** považovat zejména bohatou tradici zemědělské výroby ve většině regionů ČR¹⁴⁶. V souvislosti se zefektivňováním zemědělské výroby a působením tržních sil došlo k opuštění výroby v některých komoditách. Naopak existuje stále určitá škála zemědělských komodit, které jsou konkurenceschopné i v mezinárodním měřítku. Ve vazbě na výrobní kapacity byla vytvořena základní síť technické a sociální infrastruktury a systémy dopravní obslužnosti venkovských obcí, které z velké části slouží dodnes. Tradiční zemědělská výroba, jež zohledňuje přírodní bohatství ČR, a s tím související společenský život na venkově vytvořily udržitelný a využitelný potenciál jejich dalšího rozvoje.

Mezi **slabými stránkami** rozvoje zemědělství a venkova dominuje nedostatek pracovních příležitostí na venkově. Přetrvávají nepříznivé vlivy zemědělství na půdu, přírodu a krajinu v intenzivních produkčních oblastech. Přestože existuje řada zemědělských podniků s konkurenceschopnou výrobou, většina z nich se potýká s odbytovými problémy a podléhá tlaku obchodních řetězců v důsledku nedostatečné integrace s ostatními zemědělskými producenty a navazujícím zpracovatelským průmyslem¹⁴⁷. Je tedy nutné zajistit vytváření propojených řetězců od primárních výrobců až po finalizaci produkce (seskupení producentů) a zaměření na vytváření vyšší přidané hodnoty zemědělské produkce. Zemědělské podniky disponují v řadě případů zastaralými technologiemi¹⁴⁸, které neodpovídají dnešním potřebám a promítají se do zvýšených provozních nákladů, což v konečném důsledku ohrožuje jejich konkurenceschopnost. Růst konkurenceschopnosti je dále podkopáván poměrně pomalým přenosem nových poznatků a inovací do praxe. Velká roztržitost vlastnictví půdy a velký podíl najaté půdy od velkého počtu pronajímatelů je určitou překážkou omezující rozvoj podnikání na zemědělské půdě i péči o přírodu a krajinu.

---

¹⁴⁵ <http://www.agronavigator.cz/ekozem/default.asp?ids=973&ch=24&typ=1&val=95944>, 2009.

¹⁴⁶ A to i v regionech s méně příznivými podmínkami pro rozvoj zemědělské produkce z důvodu vysoké podpory zemědělské výroby v uplynulých desetiletích.

¹⁴⁷ Zdaleka se nejedná pouze o český, ale o celoevropský problém. Podíl zemědělců v EU na konečné ceně se neustále snižuje. Za posledních deset let se snížil z 31 % na 24 %.

¹⁴⁸ Zejména u techniky a technologií pro plnění nastavených norem EU především v souvislosti se zajištěním pohody zvířat, zpracování produktů zemědělské a lesnické prvovýroby a eliminace negativních dopadů zemědělské výroby na přírodu.

Hlavní **příležitosti** pro rozvoj zemědělství a venkova v ČR je zejména zaměření na trvale udržitelný růst, rozvoj rozmanité hospodářské struktury a zaměstnanost na venkově, jež by mohly být dosaženy využitím potenciálu bohatých kulturních tradic českého venkova, přírodního dědictví a mimoprodukčních funkcí zemědělství a lesnictví. Vstup ČR do EU přinesl vyšší dynamiku agrárního zahraničního obchodu jak na straně vývozu, tak i dovozu. Zatímco v exportu převažují produkty s nižší přidanou hodnotou, dováží se zejména výrobky s vyšší přidanou hodnotou. Širší uplatnění agrární produkce jak na domácím, tak na zahraničním trhu, bude vyžadovat efektivní přenos inovací a zavádění nových technologií v praxi, propagaci výrobků a zakládání skupin výrobců.

Mezi **ohrožení** v rozvoji zemědělství a venkova patří krom dovozu levné zemědělské produkce z nákladově příznivějších regionů i nedostatečná vybavenost venkova technickou a sociální infrastrukturou, což vede k nedostatku a následné ztrátě pracovních míst na venkově a jeho postupnému vylidňování, poklesu podnikatelské aktivity a poklesu kupní síly obyvatel venkova. Riziko představují pro zemědělství a venkov i změny klimatu a v důsledku toho čtenější výskyty extrémních jevů, který ohrožují kvalitu a stabilitu zemědělské produkce.

Silné a slabé stránky, příležitosti i ohrožení jsou v souladu s vymezenými třemi strategickými rozvojovými osami určujícími základní orientaci rozvoje zemědělství a venkova ČR pro období let 2007-2013, jimiž jsou zvyšování konkurenceschopnosti zemědělství, potravinářství a lesnictví, dále zlepšování životního prostředí a krajiny a v neposlední řadě zkvalitnění života ve venkovských oblastech a povzbuzení diverzifikace hospodářské činnosti na venkově¹⁴⁹.

4.3.1 Vazba zemědělství na problematiku klimatických změn

Změna klimatu je dnes považována za jednu z nejvýznamnějších environmentálních, sociálních a ekonomických výzev. Klimatické změny by mohly pokračovat nadále, i kdyby v současnosti došlo k zastavení vypouštění emisí, a to kvůli historické akumulaci plynů v atmosféře¹⁵⁰. Klima se přirozeně měnilo, mění a měnit bude. Změna klimatu pravděpodobně bude příčinou významných hospodářských a sociálních dopadů, přičemž některé regiony a odvětví nejspíše ponесou větší nepříznivé důsledky. Z důvodů rozdílných přírodních a socioekonomických podmínek budou dopady pro různé části světa odlišné. **Zemědělství a klimatické změny jsou ve vzájemné vazbě.** Klimatické procesy ovlivňují, ať pozitivně či

¹⁴⁹ Národní strategický plán rozvoje venkova ČR na období 2007-2013, 2006.

¹⁵⁰ Navzdory pokroku, jenž byl proveden v oblasti vědy a výzkumu změny klimatu, stále existují nejasnosti v oblasti vzájemné interakce lidské činnosti a klimatického systému.

negativně, zemědělskou produkci¹⁵¹. Na druhé straně skleníkové plyny produkované zemědělstvím ovlivňují klima. Zemědělství je jedním z nejvíce postižených odvětví v důsledku své závislosti na klimatických podmínkách. Jedním z jevů, jež provázejí klimatické změny, jsou i změny ve světovém zemědělství a ve schopnosti různých zemědělských systémů produkovat dostatek potravin nebo zajistit příjmy z exportu. Dopady klimatických změn v sektoru zemědělství lze rozdělit do **dvou hlavních skupin**. Jedná se o posunutí současných agrozón, tzn. regionů klimaticky vhodných pro pěstování určitých plodin. Dále se v oblastech s méně příznivými podmínkami předpokládá ohrožení zemědělské produkce jako takové¹⁵².

Existuje několik faktorů, působících na změnu klimatu, které ovlivňují zemědělství a produkci potravin. Jedná se o přímý vliv teploty, stoupání hladiny moří, změny srážek a množství atmosférického oxidu uhličitého (CO₂) a výskyt extrémních jevů počasí. Meziroční **klimatická proměnlivost** je jednou z hlavních příčin variability výnosů úrody a rizik vlastních pro odvětví zemědělství. V zemědělství ovlivňují předpokládané změny klimatu samotnou zemědělskou produkci, výnosy sklizní, chov hospodářských zvířat a umístění produkce. Vyrůstající pravděpodobnost a intenzita extrémních povětrnostních jevů významně zvýší riziko neúrody. Změna klimatu rovněž ovlivní půdu vyčerpáváním organické hmoty – složky významně přispívající k úrodnosti půdy. Z těchto důvodů by mělo být zemědělství v první linii v boji proti dopadům klimatických změn¹⁵³.

Zemědělství rovněž vypouští do atmosféry skleníkové plyny, i když v menším měřítku než ostatní odvětví ekonomiky, jak zobrazuje graf č. 4.5. Zemědělství téměř nevypouští CO₂ – nejrozšířenější skleníkový plyn. Zemědělská půda, která zaujímá více než polovinu území EU, ve skutečnosti zadržuje velké zásoby uhlíku, které napomáhají ke snižování CO₂ v atmosféře. Zemědělství je důležitým zdrojem dvou silných skleníkových plynů, a to kyslíčnicku dusného (N₂O) a metanu (CH₄)¹⁵⁴, jak je patrné z grafu č. 4.6.

---

¹⁵¹ Sice rozdílně v různých geografických oblastech a rozdílně v závislosti na produkovaných druzích rostlin a zvířat.

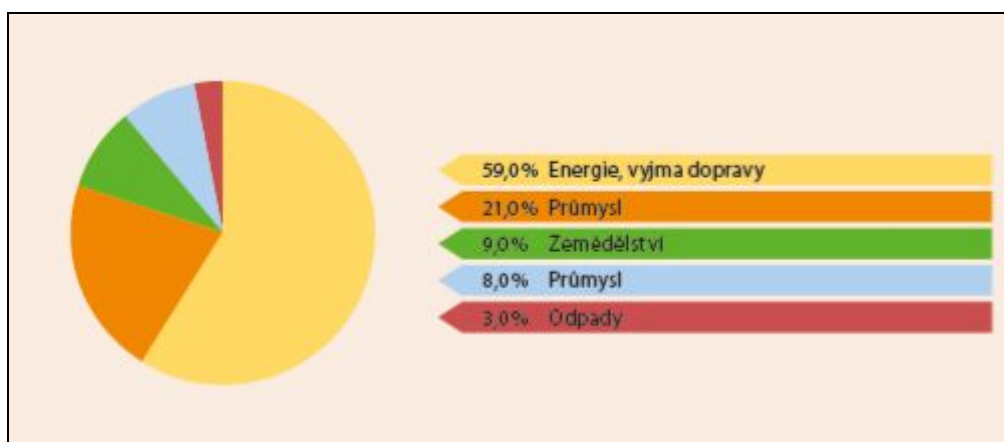
¹⁵² Hejkrlik, 2008.

¹⁵³ Bílá kniha: Přizpůsobení se změně klimatu – směřování k evropskému akčnímu rámci, 2009.

¹⁵⁴ N₂O se do atmosféry uvolňuje ze zemědělské půdy, zejména v důsledku mikrobiální transformace dusíkatých hnojiv organického a minerálního původu v půdě. Emise CH₄ vznikají zejména při procesu trávení hospodářských zvířat a skladování a rozptylu močůvky.

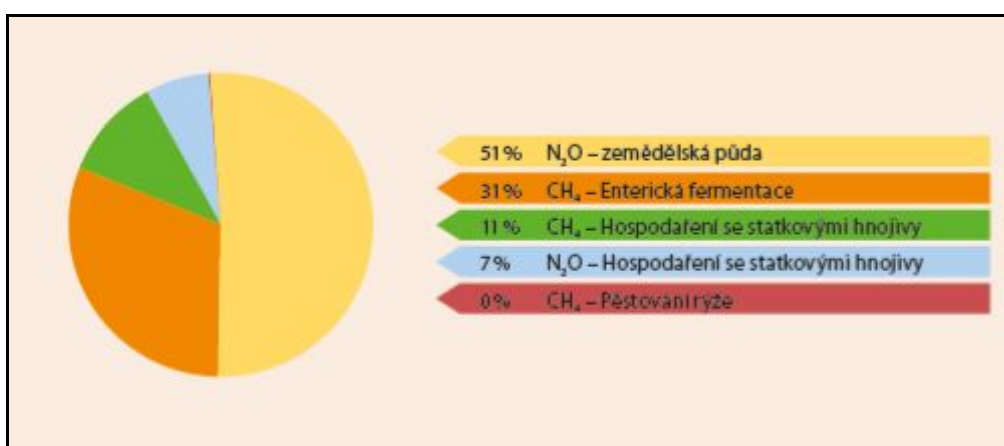

Graf č. 4.5: Podíl emisí zemědělských skleníkových plynů na celkových emisích v EU

Zdroj: Zemědělství EU – přijetí výzvy klimatických změn, 2008, str. 7

Graf č. 4.6: Emise zemědělských skleníkových plynů

Zdroj: Zemědělství EU – přijetí výzvy klimatických změn, 2008, str. 7

Podle *Evropské agentury pro životní prostředí* představovalo zemědělství v roce 2007 9,3 % celkových emisí skleníkových plynů EU, oproti 11 % v roce 1990¹⁵⁵. Pokračující úsilí a aktivity odvětví zemědělství by měly přinést další snižování emisí.

Odvětví zemědělství v EU si plně uvědomuje výzvy klimatických změn a reaguje na ně. Zemědělství může být součástí činností a úsilí, které se zabývají řešením klimatických změn na třech hlavních liniích. Jednak prostřednictvím **snižování svých vlastních emisí plynů**, dále **zlepšováním funkce zemědělské půdy jako úložiště uhlíku**, **výrobou bioproduktů** a v neposlední řadě také **přispíváním k výrobě energie z obnovitelných zdrojů**. Na úrovni EU již byly podniknuty kroky k tomu, aby otázky klimatických změn byly začleněny do SZP. Reforma SZP z roku 2003 přeorientovala finanční pomoc zemědělcům směrem k přímé podpoře odpojené od produkce (tzn. bez vazby na vyprodukované množství)

¹⁵⁵ Pokles souvisí do značné míry se změněnými zemědělskými pracovními postupy, např. nižší využití dusíkatých hnojiv či snížení počtu hospodářských zvířat (viz příloha č. 6).

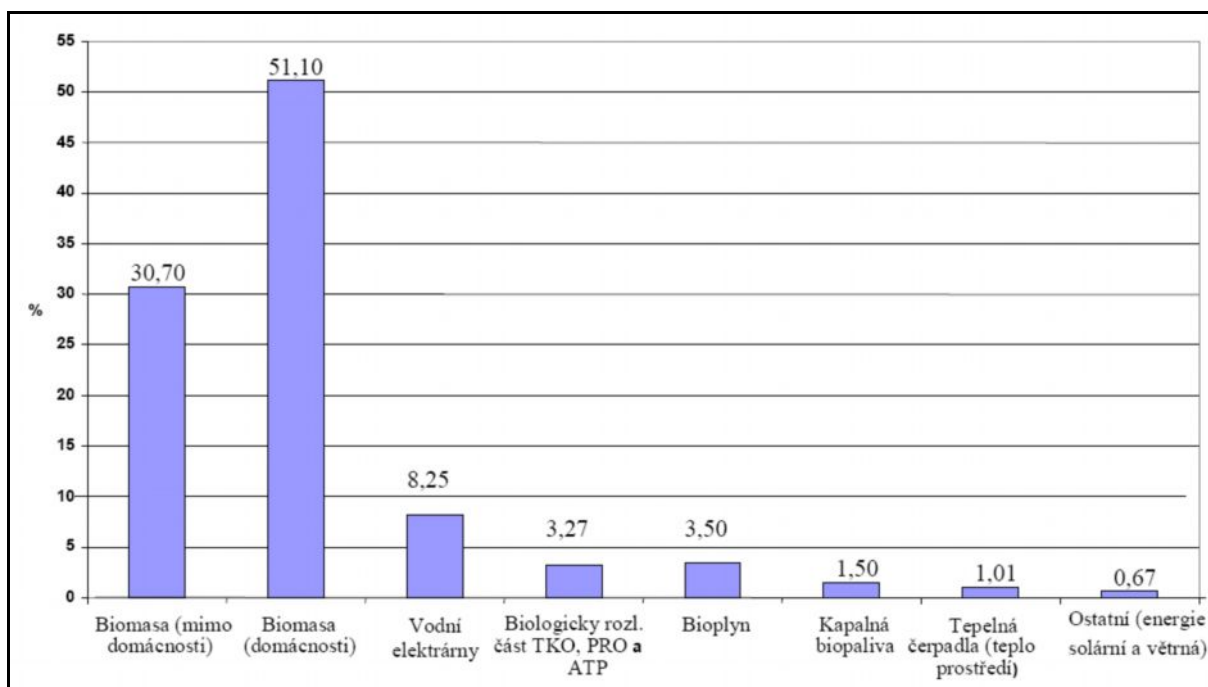
a tím na snižování pobídek pro intenzivní produkci. Tato odpojená podpora přišla se závazkem zemědělců k hospodaření na jejich pozemcích udržitelným způsobem. Navíc existuje široká škála opatření v oblasti rozvoje venkova, jež přispívá ke zmírňování změn klimatu, např. podpora modernizace farem prostřednictvím energeticky účinných zařízení a budov, vzdělávání a výcvik, poradenské služby a podpora produkce bioplynu. Řešení problémů se snížením emisí je součástí instalací alternativních zdrojů energie a využití biotechnologie. Účinným mechanismem ke snižování dopadů klimatických změn je zalesňování a zlepšování druhové a věkové struktury lesů. K dalším nástrojům proti negativním změnám klimatu lze řadit šlechtění odolnějších odrůd na teplo a sucho, spojené s využíváním lokálních znalostí a odrůd pro zemědělství v extrémních podmínkách, šetrné hospodaření s vodními zdroji, boj s erozí a desertifikací, používání vhodných agrotechnologií a zachování genetické diverzity agro-ekosystémů¹⁵⁶.

Jednou z aktivit zemědělství v EU, v otázce klimatických změn, je přispívání k výrobě energie z obnovitelných zdrojů. Obnovitelné zdroje energie (OZE) jsou v podmínkách ČR nefosilní přírodní zdroje energie, jimiž jsou energie vodní, pevné biomasy, bioplynu, kapalných biopaliv, větru, slunečního záření, okolního prostředí a geotermální energie. V rámci OZE hraje dnes zemědělská produkce významnou roli především v dopravě – kapalná biopaliva, v energetice (výroba elektřiny a tepla) je její role z hlediska celkové bilance spíše okrajová. EU klade velký důraz na rozvoj těchto tzv. **čistých zdrojů energie** a ukládá členským státům vyrábět do roku 2020 alespoň 20 % své energie z obnovitelných zdrojů. Graf č. 4.7 zobrazuje podíl energie z obnovitelných zdrojů v roce 2007 v ČR.

---

¹⁵⁶ Hejkrlik, 2008.

Graf č. 4.7: Energie z obnovitelných zdrojů v ČR v roce 2007 (v %)

Pozn.: ATP – alternativní paliva, PRO – průmyslové odpady, TKO – organický tuhý komunální odpad

Zdroj: Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2008, 2009, str. 207

Podíl obnovitelné energie na primárních energetických zdrojích (PEZ) byl 4,77 % pro rok 2007, jak zobrazuje tabulka č. 4.13. Největší podíl na energii z OZE má pevná biomasa¹⁵⁷ (zejména štěpky, odpady při zpracování dřeva) a celulózové výluhy. Užití této biomasy spočívá především v oboru výroby tepla a elektřiny. V roce 2007 došlo k meziročnímu zvýšení výroby elektřiny z biomasy ze 731 GWh na 968 GWh (do rozvodné sítě dodáno 404 GWh). Tento nárůst byl způsoben mj. tím, že přibyli noví výrobci (veřejné teplárny), kteří spalují biomasu s uhlím. Zemědělskými produkty pěstovanými pro takovéto energetické využití se rozumí především travní porosty, energetické byliny (např. šťovík, konopí ad.), či tzv. rychle rostoucí dřeviny (vrby, topoly), ale i např. obilniny. Jejich podíl na OZE je však celkově malý. Pro výrobu kapalných biopaliv (pro spalovací motory) se v našich podmínkách

¹⁵⁷ Nejvýznamnějším obnovitelným zdrojem energie v ČR je biomasa, jednak cíleně pěstovaná, jednak tzv. odpadní. Založení porostů rychle rostoucích dřevin určených pro energetické využití je opatření, které umožňuje zemědělcům hospodářcím na zemědělské půdě, získat podporu na založení porostů rychle rostoucích dřevin na těchto pozemcích. Tímto opatřením se vytváří prostor pro diverzifikaci výroby, která by měla přispět k posílení ekonomické a sociální dimenze trvalé udržitelnosti zemědělství a venkova. Minimální počet venkovských obcí a zemědělských podniků disponuje energetickým hospodářstvím založeným na obnovitelných zdrojích energie. Zaměření budování technické infrastruktury směrem k obnovitelným zdrojům energie, ale i stavebních materiálů apod. je jedním ze strategických cílů rozvoje venkova v dalším desetiletí, což by se mělo pozitivně promítnout v úsporách za nakládání s biologickými odpady a zároveň přispět ke zvýšení konkurenceschopnosti zemědělských podniků v důsledku úspor energie, případně zisku z dodávek energie do veřejných sítí. Produkce obnovitelných zdrojů energie se jeví jako perspektivní činnost přispívající jak ke zmírňování klimatických změn, tak k podpoře venkovské ekonomiky a nepotravinářskému využití zemědělské půdy.

jedná o řepku, cukrovou řepu a obilniny. Pěstování těchto **energetických plodin** je podporováno platbou na hektar (tzv. **uhlíkový kredit**, který v roce 2007 činil 31,65 EUR/ha).

Tabulka č. 4.13: **Celková energie z OZE a jejich podíl na PEZ**

Ukazatel	Obnovitelná energie celkem (TJ)			Podíl na PEZ (v %)		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Biomasa (mimo domácnosti)	24 040,37	25 529,90	27 999,27	1,26	1,34	1,47
Biomasa (domácnosti)	37 078,68	40 138,14	46 606,33	1,94	2,11	2,44
Vodní elektrárny	8 567,68	9 182,52	7 522,56	0,45	0,48	0,39
Biologicky rozložitelná část TKO	2 346,38	2 241,35	2 459,36	0,12	0,12	0,12
Biologicky rozložitelná část PRO a ATP	990,11	400,08	517,11	0,05	0,02	0,03
Bioplyn	2 335,39	2 655,57	3 188,63	0,12	0,14	0,17
Kapalná biopaliva	117,57	798,61	1 371,95	0,01	0,04	0,07
Tepelná čerpadla	545,00	676,50	925,57	0,03	0,04	0,05
Solární termální kolektory	103,00	127,64	152,41	0,01	0,01	0,01
Větrné elektrárny	77,19	176,40	450,36	0,00	0,01	0,02
Fotovoltaické systémy	1,42	1,94	7,66	0,00	0,00	0,00
Celkem	76 202,78	81 928,64	91 201,20	3,99	4,31	4,77

Pozn.: ATP – alternativní paliva, PRO – průmyslové odpady, TJ – Terajoule, TKO – tuhý komunální odpad

Zdroj: Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2008, 2009; vlastní zpracování

Vzhledem k výše uvedeným případným možnostem řešení změny klimatu prostřednictvím SZP je třeba podpořit rozvoj alternativního zemědělství, které lépe sladí hospodářské, sociální a environmentální požadavky s přirozeným potenciálem každého ekosystému. V poslední době je v této souvislosti zdůrazňováno, že EU musí investovat do politiky zemědělského rozvoje s cílem spolupracovat na rozšíření nových postupů a propagovat **rozvoj udržitelných druhů zemědělství ve světě**. V dlouhodobé perspektivě se jeví boj za snižování emisí skleníkových plynů jako zásadní pro zmírňování změn klimatu. Pro střednědobý horizont je ale důležitá především účinná adaptace na tyto změny. Je nebytné spojovat, resp. propojovat, současné snahy o zvládání extrémů počasí s dlouhodobější adaptací na změny klimatu a investovat do aplikovaného zemědělského výzkumu a rozvoje. To vše ovšem v rámci správných zemědělských politik jednotlivých států.

Změny v zemědělství budou bezpochyby stále souviset s klimatem. Boj s klimatickými změnami se může velmi snadno promítnout do způsobu podpory zemědělců. Zemědělské dotace by do budoucna mohly být podmíněné poskytováním takových veřejných statků, jako je **biodiverzita** nebo používání **udržitelných zemědělských postupů**. Vzhledem k tomu, že s většinou půdy v EU hospodaří zemědělci, je SZP v dobré pozici k tomu, aby v procesu přizpůsobení hrála ústřední roli, a to nejen tím, že pomůže zemědělcům přizpůsobit

jejich produkci měnící se klimatické situaci, ale také tím, že pomůže poskytnout širší služby ekosystému závislé na specifickém hospodaření s půdou¹⁵⁸. Je zdůrazňováno, že s ohledem na význam problematiky změny klimatu a objem nezbytných investic odvětví zemědělství do udržitelnějších způsobů produkce je nutné zachovat silnou SZP s náležitě vysokým rozpočtem i po roce 2013 a posílit prostředky vyčleněné na zemědělský výzkum, kterého se musí účastnit i zemědělci¹⁵⁹.

4.3.2 Předsednictví ČR v Radě EU

Česká republika předsedala v Radě EU v 1. polovině roku 2009, jež byla provázena složitou ekonomickou a politickou situací. Členské státy musely čelit vážné hospodářské krizi, také situace na mezinárodní scéně byla, zejména zpočátku roku, značně neklidná. Z těchto mezinárodních, ale i řady jiných domácích důvodů, byly podmínky pro výkon českého předsednictví v Radě EU mimořádně obtížné.

Hlavní priority českého předsednictví v sektoru zemědělství a dosažené výsledky

Budoucnost SZP a rozvoje venkova

Jedním ze stěžejních témat českého předsednictví byla revize rozpočtu zaměřená na všechny aspekty výdajů EU, tedy včetně výdajů určených na SZP. V oblasti SZP se ČR rozhodla klást důraz na postupné snižování podílu SZP na výdajích EU a na přesun finančních prostředků z I. do II. pilíře SZP, tedy ve prospěch rozvoje venkova, s čímž souvisí i diskuse o budoucnosti přímých plateb a celého prvního pilíře SZP po roce 2013. ČR se snažila usilovat o to, aby výsledkem těchto diskusí byly rovné podmínky pro všechny členské státy EU, a to nejen pokud jde o výši přímých plateb, ale i o samotný systém jejich vyplácení, který musí respektovat rozdílnost zemědělských modelů v jednotlivých členských zemích. Vyjednávání směřovala zejména na budoucí podobu přímých plateb, jejich jednodušší systém, rovnoměrnější rozdělení, a tím i férovější konkurenční prostředí na jednotném trhu, což bylo i vysoce aktuální téma vzhledem k probíhající ekonomické krizi.

Českému předsednictví se podařilo posunout diskusi o budoucnosti přímých plateb zemědělců v EU po roce 2013. V červnu 2009, na zasedání Rady pro zemědělství a rybnářství, byly předloženy závěry, které získaly podporu členských států, čímž byl vyslán signál, že v budoucnosti musí být přímé platby spravedlivé, efektivní, jednoduše proveditelné a obhajitelné. Ministři zemědělství členských států EU potvrdili závazek podrobně prozkoumat možnosti rozvoje systému přímých plateb a posoudit jejich odlišnou úroveň u členských států

---

¹⁵⁸ Bílá kniha: Přizpůsobení se změně klimatu: směřování k evropskému akčnímu rámci, 2009.

¹⁵⁹ Návrh zprávy o zemědělství a změně klimatu, 2009.

po roce 2013. Členské státy svým postojem posílily i závazek vzešlý z jednání o prověření stavu SZP, tzv. health check, kterým je nezbytnost vyrovnávání úrovně přímých plateb pro zemědělce mezi členskými státy. Už jen to, že EU problém přímých plateb uznává, znamená posun, jenž je však zatím na míle vzdálený k jednodušší a spravedlivější dotační politice.

Zjednodušování SZP

Jedná se o prioritní téma z pohledu budoucího fungování SZP zahrnující řadu aspektů¹⁶⁰. Především z toho důvodu, že celá řada členských států, a to včetně ČR, často kriticky hodnotí přístup Evropské komise k minulým reformním návrhům (např. reforma cukru, vína, health check), kdy často z důvodu politických kompromisů a zákulisních vyjednávání a prosazování vlastních národních priorit mezi členskými státy, bývala nakonec ambice na zjednodušení SZP upozaděna na úkor obsahu reformního opatření. Zjednodušení zemědělské legislativy vychází z širšího programového zadání EK 2004-2009 zahrnující proces tzv. zjednodušení (především rušení zastaralé a nepotřebné legislativy) a lepší regulace (novelizace legislativy s cílem zvýšení účinnosti).

Na květnovém zasedání Rady pro zemědělství a rybnářství v roce 2009 bylo dosaženo jednomyslné politické dohody k návrhu závěrů Rady ke zjednodušování SZP. Hlavním výsledkem je, že Rada uznala jak proces simplifikace SZP jako trvalou prioritu veškerých současných i budoucích úvah o SZP, tak závazek snížit administrativní zátěž o 25 % do roku 2012. Jedná se o významný kompromis, jehož cílem je dosáhnout praktických přínosů jak pro zemědělce samotné, tak pro národní administrativy při provádění SZP.

Politika kvality zemědělských produktů a potravin

V rámci této priority ČR usilovala především o rozvinutí debaty o revizi politiky kvality EU, jež by zajistila kvalitním zemědělským a potravinářským výrobkům, zejména těm s registrovanými názvy zeměpisných označení nebo označení původu či se statusem zaručených tradičních specialit, dlouhodobou perspektivu. ČR podporovala diskusi ohledně jejich propagace jak na vnitřním trhu EU, tak posílení jejich pozice vůči třetím zemím.

Během předsednictví ČR v EU bylo dosaženo jednomyslné politické podpory členských zemí k závěrům Rady, jež se týkají budoucí podoby evropské politiky kvality zemědělských a potravinářských produktů. Jasným sdělením evropské veřejnosti je, že sázka na kvalitu je jednoznačnou cestou pro zajištění dlouhodobé konkurenceschopnosti a vysoké

---

¹⁶⁰ Rušení nepotřebné legislativy, novelizaci předpisů s cílem jejich zefektivnění, sdílení nejlepší možné praxe a zkušeností při implementaci nebo sjednocení implementace – cross compliance, GAEC, administrace plateb.

přidané hodnoty produkce evropských zemědělců¹⁶¹. S cílem posilování konkurenceschopnosti evropské produkce a s ohledem na skutečnost, že ČR se dlouhodobě věnuje ochraně kvalitních výrobků a podala po přistoupení největší počet přihlášek názvů zeměpisných označení a označení původu z nových členských států, je v zájmu ČR tuto politiku i nadále rozvíjet a aktivně se podílet na jejím dalším vývoji. ČR bude zejména podporovat snahy vedoucí ke zjednodušení, napřimění a zkrácení dlouhých lhůt posuzovacích procedur.

Rozvoj venkova a vymezení méně příznivých oblastí

V rámci rozvoje venkova ČR usilovala, v souladu s obecnými cíli politiky rozvoje venkova, o vyvážený rozvoj s cílem podpory zaměstnanosti a podnikání se zaměřením na podporu života mladých lidí na venkově, rozvoj vzdělávání, výzkumu a diverzifikaci do nezemědělských činností, obecně zkvalitnění života na venkově, vybudování technické infrastruktury pro využití obnovitelných zdrojů energie. Další prioritou v této oblasti bylo se zaměřit na otázku nového vymezení takzvaných ostatních méně příznivých oblastí¹⁶².

Předsednictví přispělo k budoucímu vymezení oblastí postižených přírodním znevýhodněním v EU. Na základě Sdělení Komise schválila Rada závěry, v jejichž rámci se členské státy zavázaly předložit Komisi modelové mapy oblastí postižených přírodním znevýhodněním. Komise tak bude moci vyhodnotit dopad navrhovaných kritérií a bude moci učinit další kroky k vypracování legislativního návrhu, který transparentně a jednotně vymezí oblasti s přírodním znevýhodněním ve všech členských státech EU po současném programovacím období, tedy od roku 2014.

---

¹⁶¹ Jedná se o významný text, který podtrhuje význam posílení a rozvinutí dosavadních schémat politiky kvality pro zemědělce a spotřebitele, především v oblastech zeměpisných označení výrobků a ekologického zemědělství. Přínosy dohody jsou závazky k lepší komunikaci ohledně vysokých požadavků na evropskou produkci, včetně možnosti přezkoumání povinného označování místa hospodaření, požadavky na zásadní zjednodušení administrativních procedur registrace zeměpisných označení, zlepšení systému tradičních specialit a posílení uznávání a propagace zeměpisných označení vůči třetím zemím.

¹⁶² Tuto problematiku vnímá ČR velmi citlivě, především pak ve vztahu ke kritériím navrženým Komisí, které mají zajistit sjednocení využívaných ukazatelů na základě přírodních znevýhodnění. ČR podporuje nové vymezení ostatních znevýhodněných oblastí dle biofyzikálních kritérií (klimatických a půdních), sjednocených na úrovni Společenství s podporováním extenzivních oblastí při důsledném dodržování pravidel šetrného způsobu hospodaření. Současně je ale ČR přesvědčena, že by měla být členským státům zaručena určitá flexibilita v rámci limitů navržených kritérií zohledňující národní specifika. Definování konkrétních pravidel by mělo být v kompetenci členských států, v souladu s principem subsidiarity. Je zájmem ČR, aby byla navržena a schválena taková řešení, která budou obecně přijatelná a nepovedou k dramatickým změnám v rozloze LFA.; Machálek, Pělucha 2009.

Evropský plán hospodářské obnovy na projekty v oblasti energetiky, širokopásmového internetu a nových výzev v zemědělství

Po složitých vyjednáváních se českému předsednictví podařilo dojednat vyvážené kompromisní řešení, které mimo jiné umožňuje přesunutí celkem 1,02 mld. EUR do rozpočtu EAFRD. Toto navýšení prostředků, jako reakce na nové výzvy a na investice pro zavádění širokopásmového internetu, má být provedeno v letech 2009 a 2010.

Další, poměrně úspěšná vyjednávání, probíhala na poli Společné rybářské politiky, v oblasti lesnictví, welfare zvířat, fytosanitární, veterinární a farmaceutické legislativy, označování potravin či v oblasti vědy a výzkumu týkajícího se zemědělství¹⁶³. V příloze č. 7 je uveden výčet nejdůležitějších aktů z oblasti SZP, u nichž došlo k dohodě o jejich konečné podobě za českého předsednictví v EU, avšak řada z nich byla formálně schválena až v průběhu následujícího předsednictví Švédska. Přehled tak nezahrnuje legislativní akty dojednané již za předchozích předsednictví, které byly Radou v 1. Polovině roku 2009 jen formálně potvrzeny.

Cílem **české agrární diplomacie** v roce 2010 je především být aktivní v diskusi o budoucnosti SZP, zejména po roce 2013. ČR se snaží dlouhodobě usilovat o to, aby agrární politika EU zaručovala spravedlivější podmínky pro všechny členské země. Ale současně si nejen ČR, ale i ostatní členské státy, uvědomují, že zároveň s tímto cílem je třeba usilovat o to, aby dotační politika EU byla obhajitelná před širokou veřejností¹⁶⁴. Česká republika již delší dobu proklamuje podstatně omezit výdaje na SZP ve prospěch jiných odvětví, které více přispívají k dlouhodobé konkurenceschopnosti evropské ekonomiky.

4.3.3 Hospodářská krize a dopady na české zemědělství

Finanční a ekonomická krize se nevyhnula žádnému světovému regionu a ani odvětví. Situace na finančních trzích se od poloviny roku 2008 začala dramaticky zhoršovat. Důvěra podniků a zákazníků a ceny akcií se celosvětově zhroutily, snížila se průmyslová výroba i obchod a vzrostla nezaměstnanost. Finanční krize propukla v době, kdy nominální ceny komodit dosahovaly historicky nejvyšších hodnot. Ceny komodit v průběhu roku 2007 rychle stoupaly a v polovině roku 2008 dosáhly extrémně vysoké úrovně. Výrazně vzrostly obavy z negativních dopadů vysokých cen potravin na míru chudoby a z nedostatku potravin ve

---

¹⁶³ <http://www.eu2009.cz/cz/eu-policies/agriculture-and-fisheries/priorities-of-the-czech-eu-presidency/priority-ceskeho-predsednictvi-715/>, 2008.; Výsledky českého předsednictví v Radě EU, 2009.

¹⁶⁴ Je nutné zabránit bariérám mezi nezemědělskou veřejností a zemědělci a zajistit to, aby veřejnost viděla v zemědělci a v obyvatelích venkova vůbec nejen výrobce potravin, ale i ty, kteří pečují o krajinu a vytvářejí tzv. společné statky, jež jsou ve prospěch celé společnosti, a za to si zaslouží spravedlivou odměnu. http://www.agroweb.cz/zpravodajstvi/Prioritou-je-stabilita-sektoru-mleka__s43x35408.html, 2010.

světě. Cenové trendy se v polovině roku 2008 prudce zvrátily a ceny komodit klesly na úroveň cen z počátku roku 2007. Nestabilita trhů a ekonomická krize vyvolaly potřebu přistoupit k politickým opatřením¹⁶⁵.

V zemědělském sektoru došlo ke snížení poptávky po komoditách, zhoršení přístupu zemědělců k úvěrům důležitým pro export, což může vést v kratším i delším časovém horizontu ke snížení konkurenceschopnosti, celkovému omezení vývozu zemědělských a potravinářských výrobků. Krize díky snížení poptávky na trhu finálních výrobků snížila i poptávku po primárních zemědělských výrobcích. Zemědělství EU jako celek se ocitlo v hospodářském propadu. Meziročně poklesl příjem zemědělců v průměru, za celou EU, o více než 12%. Příjmy zemědělců (včetně dotací) se dlouhodobě pohybují pod 50 % průměru příjmů veškerého praceschopného obyvatelstva zaměstnaného např. v průmyslu a službách. Zemědělství v ČR, ve srovnání s jinými zeměmi EU, pak bylo zasaženo po Maďarsku, Itálii a Lucembursku nejvíce a propad příjmů dosahuje meziročně téměř 25%¹⁶⁶. Negativně byly zasaženy všechny zemědělské výrobní sektory, i když ne ve stejné míře¹⁶⁷.

Vzhledem k velikosti dopadu krize a jejího globálního rozměru nejsou členské země schopny samy najít vhodné řešení. Na summitu v březnu 2009 Rada potvrdila finanční prostředky z protikrizového balíčku EU v celkové výši 1,02 mld. EUR. ČR by mělo připadnout na období 2009-2010 přibližně 870 mil. Kč. Členské země mohou samy rozhodnout, na jaký účel budou prostředky z protikrizového balíčku použity. Ministerstvo zemědělství ČR hodlá využít tyto prostředky především na zavádění internetu do venkovských oblastí a splnění stanovených nových výzev SZP, mezi které se řadí problematika klimatických změn, obnovitelné zdroje energie, biodiverzita, inovace a podpora odvětví mléka.

---

¹⁶⁵ Jednotlivé státy reagovaly na nestálost cen komodit a finanční tlaky způsobené krizí. Některé země se pokusily zmírnit dopady vysokých světových cen na spotřebitele zavedením snížených tarifů a omezení vývozu zemědělského a potravinářského zboží. Některé země rovněž omezily dovozní tarify na zemědělské vstupy, zavedly dotace zemědělských vstupů či poskytly finanční dotace konkrétním dílčím zemědělským sektorům. V některých zemích došlo také k podstatnému rozvoji rámců jejich zemědělských politik. V EU došlo k uzavření tzv. health checku SZP a bylo dosaženo pokroku v reformních opatřeních mnoha sektorových režimů; Zemědělská politika v zemích OECD v roce 2009: monitorování a zhodnocení, 2009.

¹⁶⁶ Tato čísla jsou zejména výsledkem propadu cen placeným zemědělským prvovýrobcům za jejich produkci, částečně také všeobecně nižším objemem zemědělské produkce v roce 2009. Celkový výsledek hospodaření v zemědělství je značně negativní především kvůli propadu cen u dvou klíčových sektorů: **obilovin a mléka**. U mléka byl zaznamenán v celoevropském průměru propad cen o více než 20% ve srovnání s rokem 2008, zatímco produkce mléka zůstává navzdory navyšování národních kvót v EU prakticky neměnná.

¹⁶⁷ <http://www.cestr.cz/clanky-pravda-o-mlece-v-eu.html>, 2010.

V současné době se ČR, obdobně jako celý svět, potýká s dopady globální ekonomické a finanční krize. Dá se však říci, že velmi nepříznivá ekonomická situace českého zemědělství nevyplývá primárně z negativního působení této krize. Ta však nepochybně znásobuje dosavadní ekonomické těžkosti českého agrárního sektoru. **Za posledních dvacet let se české zemědělství potýká s neustálým poklesem.** Vyjádřeno ve stálých cenách je na dvou třetinách tehdejší výroby, v zaměstnanosti dokonce na pouhé čtvrtině, ztratilo svoji soběstačnost téměř ve všech zemědělských komoditách, čeští zemědělci jsou pod silným tlakem producentů z okolních zemí (zejména Německa a Polska), narůstá záporné saldo v zahraničním agrárním obchodě, stále více se vyváží suroviny a dováží potravinářské výrobky. Tento vývoj se výrazně zhoršil v souvislosti s hospodářskou krizí¹⁶⁸. Zemědělci navíc reagují na krizi **snížováním počtu zaměstnanců a snížováním mezd**¹⁶⁹. Ekonomická krize se také promítla do hospodářského výsledku sektoru zemědělství za rok 2009, ve kterém by měla být, dle šetření *Zemědělského svazu ČR*, ztráta 3 mld. Kč¹⁷⁰. Zemědělci tak očekávají nejhorší výsledek od vstupu ČR do EU. Od roku 2004 vykazuje české zemědělství díky unijním dotacím zisk, v letech před vstupem bylo převážně ztrátové. Tuzemští zemědělci v roce 2008 vydělali 9,82 mld. Kč, což bylo o téměř 190 mil. Kč méně než v rekordním roce 2007¹⁷¹.

Zemědělské odvětví dostalo od státu, v roce 2009 v rámci *Národního protikrizového plánu*, mimořádných **2,3 mld. Kč** pro zvýšení dostupnosti úvěrů pro malé a střední podnikatele v zemědělství, jako pomoc na překlenutí ekonomické krize. Podporu zajišťuje PGRLF ve formě finančních prostředků určených pro snížení úrokového zatížení v případě úvěru a zajištění úvěru. Cílem tohoto opatření je přispět k řešení přechodného nedostatku vlastních finančních zdrojů na provozní účely u zemědělských prvovýrobců, podnikatelů

¹⁶⁸ Mezi faktory, zásadně ovlivňující vývoj cen, patřil v roce 2008 především pohyb cen energií, nestabilní trh se zemědělskými komoditami a v závěru roku se začala projevovat celosvětová nestabilita finančních trhů. Nastal skokový propad cen hlavních tržních komodit mléka a obilí, ale i dalších, jako jsou brambory, ovoce, vepřové maso a další. V roce 2009 se ceny zemědělských výrobců snížily o čtvrtinu. Propad výkupních cen zemědělských produktů trápí farmáře již více než rok. V průměru za celý rok 2009, v porovnání s rokem 2008, byly dle Českého statistického úřadu (ČSÚ) ceny zemědělských výrobců nižší o necelých 25 %. A zatímco v prosinci 2009 průmysl zaznamenal zotavení cen i produkce, v zemědělství krize dosud trvá. Pokles tržeb v zemědělství dosáhl 20 miliard korun. Nejvíce, polovinou, se na snížení podílel propad cen obilí, následovaný snížením tržeb za mléko o 6 mld. Kč. V říjnu 2009 byly ceny, za které zemědělci prodávají, dle ČSÚ nižší o 19,3 % v porovnání s říjnem 2008. V září 2009 představoval meziroční pokles 21,2 %. Na rozdíl od jiných výrobců mají však farmáři tu výhodu, že pokud chtějí, své produkty prodají. Navzdory krizi na trhu od nich mlékárna mléko odebere, pokud s ním však chovatelé dobrovolně nepokropí pole. Nemohou-li pěstitelé prodat obilí, prodají je státu, který je od nich musí převzít.

¹⁶⁹ Počet zaměstnanců v zemědělství se v roce 2009 snížil o 7 % (o 8 tisíc zaměstnanců) a pokračuje zvyšování rozdílu mezi průměrnou mzdou a mzdou v zemědělství, která je o více než 5 000 Kč nižší. Zemědělství je nadále charakterizováno mzdovou disparitou a zaostává v úrovni průměrných mezd za průměrem ČR. Problémů je však mnohem více, včetně nerovného postavení prvovýroby ve vztahu ke zpracovatelům a zvláště obchodním řetězcům. Další informace týkající se aktuálního stavu českého zemědělství jsou uvedeny v příloze č. 8.

¹⁷⁰ <http://www.zscr.cz/aktuality/tiskova-zprava-predstavitele-zemedelskeho-svazu-a1498193>, 2010.

¹⁷¹ <http://www.ct24.cz/ekonomika/78975-zemedelstvi-si-kvuli-krizi-hodne-pohorsilo-stejne-tak-agrofert/>, 2010.

zabývajících se hospodařením v lese a u zpracovatelů zemědělských produktů. Dalších 0,5 mld. Kč poslal koncem roku 2009 PGRLF zemědělcům na pojištění. Zaplatí jim polovinu pojistného na plodiny a hospodářská zvířata. Zemědělci navíc nepocítí zvýšení spotřební daně na pohonné hmoty jako jiní podnikatelé. Stát jim totiž v rámci programu *Zelená nafta* daň vrací. Ročně tato podpora představuje 1,5 až 1,7 mld. Kč. Farmáře nepostihne ani dvojnásobné zvýšení daně z nemovitosti uplatňované od roku 2010. Z tzv. *Janotova balíčku* (2009) zemědělská půda nakonec vypadla. Za další úspěch lze považovat, že se během jednání o státním rozpočtu ČR na rok 2010 podařilo zajistit v kapitole zemědělství **navýšení o 3,5 mld. Kč na více než 39 mld. Kč** (o 2 mld. Kč ve vládě a o 1,5 mld. Kč na národní doplňkové platby při schvalování rozpočtu v Poslanecké sněmovně, jež půjdou z peněz na odškodnění majetkových křivd způsobených komunistickým režimem, z peněz na mezinárodní spory a z dotací pro fond dopravy)¹⁷².

Globální ekonomická krize, zostřená konkurence při získávání vzácných zdrojů, zvýšená nestabilita cen a vzrůstající obavy o zajištění potravinové bezpečnosti ve světě představují nové výzvy pro tvůrce agrárních politik. Současné vládní snahy jednotlivých členských států, jež se projevují v podpoře ekonomické aktivity, se samozřejmě také projevují ve fiskálních možnostech většiny zemí. Již dnes s doznívající finanční krizí jsou, a do budoucna s odcházející recesí členské státy budou, postaveny do obtížných fiskálních pozic. Tato situace si vyžádá další revizi v jednotlivých sektorech, nevyjímaje toho zemědělského.

4.3.4 Možnosti budoucího rozvoje českého zemědělství v kontextu podpory SZP EU

Současná situace stále více tlačí na přehodnocení SZP, jelikož je její dnešní podoba do budoucna neudržitelná. Je založená na prosazování zájmů jednotlivých členských zemí a není dostatečně připravená zvládnout výrobu požadovaného množství produkce při zachování nízkých cen a vysoké kvality v souladu s mimoprodukčními funkcemi zemědělství. Ekonomická krize ukazuje, že farmáři jsou nuceni čelit mnoha problémům a SZP by jim měla pomáhat je zvládnout. Budoucí SZP musí být dostatečně efektivní, aby dokázala čelit novým výzvám, např. zvyšující se nestálosti trhů a změně klimatu. Zároveň by SZP měla zaručit perspektivu pro udržitelný rozvoj venkovských oblastí v EU. Vzhledem ke krizi má EU výjimečnou příležitost pro konkrétní a otevřenou diskusi vedoucí k formování budoucí SZP, která bude posilovat konkurenceschopnost evropského zemědělství globálně a v dlouhodobé perspektivě, bude zaměřena na diverzifikaci a předcházení rizikům a do zemědělského

---

¹⁷²http://neviditelnypes.lidovky.cz/zemedelstvi-cichli-si-k-dotacim-a-uz-v-tom-jedou-fre-/p_ekonomika.asp?c=A091130_174946_p_ekonomika_wag, 2009.

sektoru přitáhne mladé podnikatele. V rámci dalších jednání o podobě SZP po roce 2013 je nutné prosazení zejména toho, že základem pro rozvoj a posílení prosperity evropského zemědělství je nutná konkurenceschopná agrární produkce, zejména vůči silným konkurentům, jimiž jsou např. USA, Austrálie a potenciálními konkurentům, např. Argentina, Brazílie. Rozsah zemědělské produkce musí odpovídat potravinové i energetické bezpečnosti nejen každého členského státu, ale i EU jako celku. Efektivní rozměr tradičního zemědělství je předpokladem pro plnění sociálních a environmentálních funkcí na venkově¹⁷³.

Výsledky odvětví zemědělství po vstupu ČR do EU obecně indikují snižování efektivity vlastní zemědělské produkce a zvyšující se vliv podpor na celkových ekonomických výsledcích odvětví. To při očekávaném růstu nákladů, zejména práce a půdy, tvoří zásadní riziko do budoucna pro konkurenceschopnost českého zemědělství v podmínkách jednotného trhu EU. České zemědělství se bude v budoucnu nacházet v turbulentním prostředí trhu a pod tlakem zvyšování nákladů. Musí se také dovybavit nejen investicemi do technologické modernizace umožňující zvyšovat zejména produktivitu práce a celkovou efektivnost výroby, ale i tzv. neproduktivními investicemi spojenými s naplňováním stále přísnějších požadavků cross compliance a dalšími legislativními omezeními. Bude to i období úplného otevření trhu půdy vůči zemím EU a třetím zemím a pokračujících klimatických změn. Na tyto podmínky a konkurenční prostředí EU, za jeho současného stavu, není české zemědělství dostatečně připraveno. Možným způsobem k tomu, aby se české zemědělství dostalo z krize, je co nejrychlejší **narovnání zemědělských dotací** na úroveň starých členských států EU, aby měli zemědělci z nových členských států stejnou výchozí pozici. Druhou možnou cestou je dotace v celé EU zcela zrušit, což je ovšem nereálné, jelikož evropští zemědělci nejsou schopni bez dotací konkurovat cenám potravin ze třetího světa¹⁷⁴.

Pro naprostou většinu občanů jak ČR, tak i ostatních členských států EU, je téma zemědělství odtažité¹⁷⁵. Přesto dnes zemědělská politika přímo ovlivňuje politický osud celé EU. V delším časovém horizontu, zejména v programovacím období po roce 2013, čekají zemědělce v EU změny, jež povedou pravděpodobně k větší konkurenci. Pro české zemědělství to obecně může být výhodou, protože není dotacemi tak velkoryse podporované jako farmáři zemí EU-15 a má také větší výrobní koncentraci. Především pod tlakem jednání se členové WTO, včetně EU, dohodli na postupném snižování nejproblematictějších

---

¹⁷³ <http://www.eu2009.cz/cz/news-and-documents/press-releases/v-brne-se-hraje-o-budouci-smerovani-spolecne-zemedelske-politiky-eu-24410/>, 2009.

¹⁷⁴ <http://www.ct24.cz/domaci/83472-special-ovm-na-vysocine-osud-ceskeho-zemedelstvi-a-dotace-eu/>, 2010.

¹⁷⁵ Přímý kontakt se zemědělstvím má v ČR již méně než 5 % občanů a v ostatních státech EU je to až na výjimky, např. Polsko, podobné. Drtivá většina občanů pracuje v průmyslu nebo ve službách.

vývozních subvencí s jejich úplným zrušením v roce 2013¹⁷⁶. Postupně má být také snižována ochrana trhu a dotace, které jsou čím dál tím více podmíněny požadavky na to, aby zemědělci dodržovaly určité výrobní postupy, které jsou zaměřeny na obecnější cíle (ochrana životního prostředí, dobré životní podmínky zvířat nebo bezpečnost potravin). Je tedy zřejmý **trend k uvolnění zemědělského trhu**. Souboj o snížení dotací a otevření evropského trhu svádějí jak liberálové a zastánci současného modelu SZP uvnitř EU, tak především EU jako celek na půdě WTO vůči USA či rozvojovým zemím. EU má k liberalizaci výhrady a argumentuje jinými výrobními podmínkami, dodržováním náročnějších kritérií bezpečnosti potravin a větší péčí o životní prostředí.

V EU existují státy, které na současném stavu velmi vydělávají a budou jej vehementně bránit. Zastánci zachování současné výše zemědělských podpor zdůrazňují zvláštní povahu zemědělství, spočívající v jeho přímém propojení s péčí o krajinu a s kvalitou života na venkově. Argumentují, že bez dotací nebude evropské zemědělství schopné plnit své různorodé, celospolečensky a environmentálně přínosné funkce. Tento názor zastává i Evropská komise, která často zdůrazňuje, že současný rozpočet SZP představuje pouze 0,5 % HDP EU. Na straně druhé existují státy, které na současném stavu hluboce prodělávají, a proto je jejich eminentním zájmem tuto politiku omezit¹⁷⁷. Příznivci tohoto proudu většinou namítají, že je nelegitimní, aby odvětví, které dává práci pouze necelým 5 % Evropanů a na HDP EU se podílí méně než 2 %, spotřebovávalo tak významnou část unijního rozpočtu. V rozpočtovém období 2007-2013 vydá EU na SZP zhruba 40 % prostředků ze svého rozpočtu. S existujícím modelem evropského zemědělství jsou, kromě Francie a Německa, navýsost spokojeny i dvě největší země, které se řadí k novým členským státům EU, a to Polsko a Rumunsko. Vzhledem k tomu, že podobný postoj zaujímají i další zemědělsky významné země, např. Španělsko, Nizozemsko a Maďarsko, zdá se, že pro radikálnější zásahy do stávajícího systému se vyslovují pouze Velká Británie a Švédsko.

Oficiální pozice ČR vůči většině otázek souvisejících se současnou a budoucí podobou evropského zemědělství se ztotožňuje se směřováním SZP EU jako takové. Zemědělství je politickými představiteli ČR tradičně vnímáno méně protekcionisticky, než jak je tomu v řadě jiných členských států. ČR je zastáncem snižování podílu zemědělské politiky na výdajové straně evropského rozpočtu a převádění ušetřených prostředků do jiných sektorů, které jsou vnímány jako významnější z pohledu dlouhodobé konkurenceschopnosti evropské

---

¹⁷⁶ Subvencování zemědělství není jen charakteristické pro EU, ale je rozšířené také v jiných vyspělých zemích, např. USA, Japonsko, Jižní Korea a Švýcarsko.

¹⁷⁷ Fajmon, 2005.

ekonomiky. Oficiální postoj ČR tedy vychází z **preferencí snižování přímých plateb a odstranění ochranných opatření** se zvýšenou podporou venkova, ochrany životního prostředí, biodiverzity a bezpečnosti a kvality potravin.

Odlišný je **pohled předních českých zájmových zemědělských organizací**, např. *Zemědělského svazu ČR* či *Agrární komory ČR*, jež kritizují zejména tendenci ke snižování produktivity evropského zemědělství a místo toho žádají větší intenzifikaci a vydatnější podporu farmářů. Představitelé Agrární komory ČR i Zemědělského svazu ČR chtějí a snaží se na úrovni nevládních zemědělských organizací EU, aby při jednáních o budoucnosti SZP po roce 2013 byla prosazena myšlenka, že **základem prosperity zemědělství musí být konkurenceschopná agrární produkce**, a to zejména vůči USA, Austrálii a dalším potenciálním konkurentům, např. Brazílii a Argentině. Zvýšené kvalitativní, bezpečnostní a environmentální požadavky musejí být odpovídající hodnotou zaplacenou formou přímých plateb ze společného rozpočtu EU. Mimo jiné navrhují, aby se posílily přímé platby do zemědělství, a to o prostředky na modernizaci zemědělských podniků a o prostředky na ztížené přírodní podmínky. Přímé platby by se měly vyplácet jen z prostředků EU a pouze aktivním zemědělcům. Hlavní část plateb by se měla vyplácet na obhospodařovanou zemědělskou půdu při určitém zvýhodnění podniků se živočišnou výrobou, tedy v závislosti na zatížení půdy chovem hospodářských zvířat. A určitou část vyplácet podle počtu pracovníků a tím také podpořit zaměstnanost na venkově. Pokud jde o národní podpory, tak by se měly stanovit určité limity národních podpor, např. procentně ve vztahu k přímým platbám. Do národních podpor započítávat i další platby státu za zemědělce, např. platby na sociální a zdravotní pojištění, které jsou v různých zemích EU používány ke zvýhodnění vlastních zemědělců a pokřívují tak konkurenční prostředí na společném trhu. Obdobně je to také se zdaňováním plateb zemědělců. Cílem je nezahrnovat platby a dotace do daňového základu a tím posílit konkurenceschopnost zemědělských podniků. Zatímco v ČR jsou platby zdaňovány, některé země EU je do daňového základu nezahrnují. Tím jsou opět jejich farmáři zvýhodněni¹⁷⁸.

---

¹⁷⁸ <http://www.asz.cz/cs/analyzy-a-preklady/spolecna-zemedelska-politika-a-jeji-budoucnost.html>, 2008.
<http://www.prvnizpravy.cz/zpravy/sondy/ceske-zemedelstvi-se-potyka-s-neustalym-poklesem/>, 2010.

Česká zemědělská obec je svým postojem k situaci v českém zemědělství poměrně silně názorově rozdělena a to se prolíná i do názorů na evropskou zemědělskou politiku. Společným postojem ovšem zůstává to, že **zemědělci v EU musí mít stejné podmínky**¹⁷⁹, ovšem na jejich konkrétní podobě se již neshodne. ČR sama v EU nic vyjednat nezvládne. Jedinou možnou cestou je domluva s ostatními zeměmi, které jsou ve stejné situaci, tedy jsou podporované daleko méně než staré členské země EU-15.

---

¹⁷⁹ Nejen v ČR, ale i v ostatních nových členských státech EU, existuje tlak nevládních agrárních organizací, aby se s podmínkami vyrovnání mezi starými a novými členskými státy, to je dorovnání přímých plateb, nečekalo až do roku 2013, do kdy platí stávající SZP EU, ale aby se tyto podmínky vyrovnaly již v roce 2010. I když počátkem roku 2010 byla ustavena nová Evropská komise (**komisařem pro zemědělství** se stal bývalý rumunský ministr zemědělství *Dacian Cioloș*), přesto nelze očekávat, že by se protekcionistická politika starých zemí EU, zejména Francie a Německa, nějak v dohledné době výrazně změnila.

5 Závěr

Společná zemědělská politika je již od počátku evropského integračního procesu jedním z jeho základních pilířů. Fungování SZP přineslo od jejího ustanovení nesporné úspěchy. Postupem času se ovšem objevovaly závažné negativní důsledky uplatňované SZP. SZP se musela změnit v důsledku ekonomických, politických a sociálních potřeb. Reformy nasměrovaly evropské zemědělství správným směrem, bohužel však pomalu a oklikou. Všechny razantnější reformy jsou mírněny z důvodu rozdílného zájmu členských zemí. Hlavní těžiště reformních snah se jednoznačně přesunulo směrem k více tržně orientovanému a konkurenceschopnějšímu zemědělství, k udržení a zvýšení důvěry spotřebitelů. Došlo k přesměrování orientace SZP na sociální aspekty zemědělství, oblast rozvoje venkova, ochranu životního prostředí. Jak dnešní, tak zejména budoucí SZP, by měla být takovou politikou EU, jež dostatečně a efektivně podporuje zemědělství a zároveň reaguje na očekávání jak zemědělské, tak nezemědělské veřejnosti a související aktuální dění a potřeby.

V oblasti přístupových vyjednávání ČR do EU bylo zemědělství jednou z nejkontroverznějších otázek. V současné době pokračuje české zemědělství ve své integraci do systému SZP, jehož se stalo součástí v květnu roku 2004 za podmínek, které pro české zemědělství nebyly příliš výhodné, zejména v oblasti přímých plateb. Přes prvotní obavy ze začlenění českého zemědělství do SZP, i přes ne zcela rovnoprávné postavení v dotačním systému, se nicméně českým zemědělcům daří od vstupu do EU lépe než dříve. **Zapojení českého zemědělství do SZP přineslo vyšší stabilitu zemědělského podnikání, vyšší příjmy zemědělcům a také vyšší dynamiku a objem agrárního obchodu.** Českým zemědělcům vznikla i řada povinností, zejména ve spojení s dodržováním ekologických a hygienických norem a předpisů.

Programovací období 2004-2006, tedy první roky členství ČR v EU, znamená počátek koexistence zemědělské politiky ČR a SZP EU. ČR čerpala v období 2004-2006 podporu v rámci programů na podporu zemědělství, jež byly současně inspirací pro současné programovací období. Dlouhodobě se dařilo v minulém programovacím období, v rámci rezortu zemědělství, zajistit vyčerpání financí z evropských fondů, jež měla ČR určena pro oblast zemědělství na dané období. V programovacím období 2007-2013 dochází v současnosti k postupnému čerpání finančních prostředků na podporu zemědělství a rozvoje venkova. **V ČR nedošlo pro programovací období 2007-2013 k zásadním změnám implementačních struktur a procesů fungování SZP EU,** nastavených v předchozím programovacím období. Až po skončení toho období a jeho vyhodnocení, bude jasné, zda

rozšíření zaměření SZP EU o problematiku rozvoje venkova přispělo k posílení jejich cílů, či naopak, a zda ČR byla i nadále tak úspěšná v čerpání zemědělských dotací, jako v minulém programovacím období.

V posledních letech dochází nejen v evropském, ale i světovém, zemědělství k velmi významným změnám. V reakci na ně se vybízí hlavní otázka do budoucna a to jak zajistit dostatečné množství bezpečných, kvalitních, zdravých a udržitelně produkováných potravin. Současná situace stále více tlačí na **přehodnocení SZP, jelikož je její dnešní podoba do budoucna neudržitelná**. Je založená na prosazování zájmů jednotlivých členských zemí a není dostatečně připravená zvládnout výrobu požadovaného množství produkce při zachování nízkých cen a vysoké kvality v souladu s mimoprodukčními funkcemi zemědělství. Ekonomická krize ukazuje, že farmáři jsou nuceni čelit mnoha problémům a SZP by jim měla pomáhat je zvládnout. Budoucí SZP musí být dostatečně efektivní, aby dokázala čelit novým výzvám, např. zvyšující se nestálosti trhů, liberalizaci agrárního trhu, změně klimatu a výzvám v oblasti energetiky. Vzhledem ke krizi má EU výjimečnou příležitost pro konkrétní a otevřenou diskuzi vedoucí k formování budoucí SZP. V rámci dalších jednání o podobě SZP po roce 2013 je nutné prosazení zejména toho, že základem pro rozvoj a posílení prosperity evropského zemědělství je nutná **konkurenceschopná agrární produkce**, zejména vůči silným konkurentům, jimiž jsou např. USA, Austrálie a potenciálními konkurentům, např. Argentina, Brazílie. Rozsah zemědělské produkce musí odpovídat potravinové i energetické bezpečnosti nejen každého členského státu, ale i EU jako celku. SZP by, v dlouhodobé perspektivě, měla být zaměřena na diverzifikaci a předcházení rizikům. Efektivní rozměr tradičního zemědělství je předpokladem pro plnění hospodářských, sociálních a environmentálních funkcí a výzev na venkově.

Cílem této práce bylo pomocí dostupných zdrojů analyzovat dosavadní vývoj SZP EU a zejména její dopady na české zemědělství a nastínit možnou budoucnost, nejen českého zemědělství, ale také SZP EU. Cílem bylo pochopit souvislosti a získat přehled o vývoji, stavu a možnostech českého zemědělství v EU. **Stanovený cíl diplomové práce byl splněn.**

Hypotéza, jež byla stanovena na základě toho, že objem finančních prostředků, určených na podporu zemědělství, schopnost a míra jejich využití ovlivňuje celkový charakter zemědělského sektoru ČR ve všech jeho aspektech a konkurenceschopnost českých zemědělců vůči zemědělcům ostatních členských států EU, **byla potvrzena**. Finanční alokace a jejich využití výrazným způsobem ovlivňuje postavení českých zemědělců nejen na domácím trhu, ale také jejich konkurenceschopnost na zemědělském trhu EU jako celku.

Dle mého názoru by měl být systém podpory zemědělců jednotný, transparentní a zároveň by měl respektovat různorodost zemědělství jednotlivých členských států. Zemědělci, a nejen ti v EU, dnes plní mnoho funkcí. Krom zabezpečení produkce zdravých a bezpečných potravin, pečují o rozvoj venkova a krajiny. K těmto úkolům potřebují mít zajištěnu dostatečnou, spolehlivou a efektivní podporu, jež je základním předpokladem pro realizaci nezbytných a často velmi finančně náročných investic. SZP se snaží být takovou politikou, jež představuje politický konsensus mezi jejími tvůrci a zemědělskou obcí EU na jedné straně, a zároveň se snaží brát v potaz očekávání široké veřejnosti, tedy občanů – spotřebitelů, a dle svých možností na ně reagovat. Nová podoba SZP po roce 2013 by měla přivést evropské zemědělce k jejich větší konkurenceschopnosti nejen na trhu EU, ale i na trzích zemí mimo EU, především na trzích jejich největších konkurentů. Dále by SZP měla přispět k tomu, aby se zemědělci orientovali ve větším měřítku na produkci, jež bude reagovat na potřeby trhu, a měla by jim i nadále zajistit jistou úroveň příjmů. Snahou SZP by mělo být **dosažení vyrovnané zemědělské produkce a její dobré uplatnění na trzích.**

České zemědělství se, se vstupem do EU, ocitlo v ekonomických a politických podmínkách jednotného vnitřního trhu EU. Tato situace jej samozřejmě jednoznačně ovlivňuje a přináší s sebou řadu pozitiv i negativ, které mohou mít vliv na další transformaci českého zemědělství, zejména z důvodu postupného otevírání evropského zemědělského trhu světu. Modernizace a celková změna v pojetí zemědělství v ČR, za účelem zvýšení jeho konkurenceschopnosti, je důležitá tedy nejen z národního a evropského pohledu, ale i z pohledu globálního. Čeští zemědělci mohou obstát v konkurenci ostatních členských států EU, pokud budou přistupovat k řešení aktuálních problémů dostatečně efektivně a pokud budou reagovat aktivně a rychle na globální požadavky.

Seznam literatury

Knihy:

1. BEČVÁŘOVÁ, V. *Zemědělská politika*. 1. vyd. Brno: MZLU, 2001. 115 s. ISBN 80-7157-514-3.
2. BOHÁČKOVÁ, I.; HRABÁNKOVÁ, M. *Strukturální politika Evropské unie*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 188 s. ISBN 978-80-7400-111-6.
3. CINI, M. *European Union Politics*. 2. vyd. New York: Oxford University Press Inc., 2007. 531 s. ISBN 978-0-19-928195-4.
4. FOJTÍKOVÁ, L.; LEBIEDZIK, M. *Společné politiky EU. Historie a současnost se zaměřením na ČR*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. 179 s. ISBN 978-80-7179-939-9.
5. KÖNIG, P.; LACINA, L. a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004. 374 s. ISBN 80-7179-846-0.
6. MACHÁLEK, E.; PĚLUCHA, M. a kol. *České zemědělství v podmínkách reformy SZP EU a nástroje k její realizaci: přímé platby a cross compliance, zvyšování konkurenceschopnosti*. 1. vyd. Praha: IREAS – Institut pro strukturální politiku, 2008. 84 s. ISBN 978-80-86684-52-9.
7. MACHÁLEK, E.; PĚLUCHA, M. a kol. *Kontrola zdravotního stavu SZP a přijatá opatření, reforma českého zemědělství a podpora z EAFRD v období 2007-2013*. 1. vyd. Praha: IREAS – Institut pro strukturální politiku, 2009. 80 s. ISBN 978-80-86684-55-0.
8. NEUMANN, P. *Společná zemědělská politika Evropské unie – vznik, vývoj, reformy, mezinárodní komparace*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2004. 66 s. ISBN 80-245-0814-1.
9. NOVÁK, V.; KADIDLOVÁ, H.; BUŇKA, F. *Ekonomika výživy a výživová politika II. Vývoj zemědělské politiky EU a ČR*. 1. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006. 117 s. ISBN 80-7318-451-6.
10. PĚLUCHA, M. a kol. *Rozvoj venkova v programovacím období 2007-2013 v kontextu reformy SZP EU*. 1. vyd. Praha: IREAS – Institut pro strukturální politiku, 2006. 162 s. ISBN 80-86684-42-3.
11. ROBERTS, I.; GUNNING-TRANT, C. *The European Union's Common Agricultural Policy: A Stock-take of Reforms*. 1. vyd. Canberra: ABARE, 2007. 118 s. ISBN 1-920925-96-1.
12. SWINBANK, A. – TRANTER, R. *A Bond Scheme for Common Agricultural Policy Reform*. 1. vyd. Reading: CABI Publishing, 2004. 208 s. ISBN 0-85199-744-9.

13. ZAHRADNÍK, P. *Vstup České republiky do Evropské unie – přínosy a náklady konvergence*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-472-4.

Časopisy:

14. HEJKRLÍK, J. Bez půdy to nepůjde. *Mezinárodní politika*, 2010, roč. 34, č. 3, s. 6-8. ISSN 0543-7962.
15. HEJKRLÍK, J. Změny klimatu a světové zemědělství. *Mezinárodní politika*, 2008, roč. 32, č. 9, s. 4-5. ISSN 0543-7962.

Elektronické publikace:

16. EUROPEAN COMMISSION. *Multiannual framework 2000-2006* [online]. 2004. [cit. 21. 6. 2009]. Dostupný z WWW:
<http://ec.europa.eu/budget/library/documents/multiannual_framework/2000_2006/tables_publication_en.pdf>.
17. EUROPEAN COMMISSION. *Multiannual framework 2007-2013* [online]. 2006. [cit. 21. 6. 2009]. Dostupný z WWW:
<http://ec.europa.eu/budget/library/documents/multiannual_framework/2007_2013/tables_publication_en.pdf>.
18. EUROPEAN COMMISSION. *Simplification of the Common Agricultural Policy* [online]. 2006. [cit. 19. 6. 2009]. Dostupný z WWW:
<http://bookshop.europa.eu/eGetRecords?Template=en_log_freeDwnld&filename=/eubookshop/FileCache/PUBPDF/KF7406467ENC/KF7406467ENC_002.pdf&EUBPHF_UID=410882>.
19. EUROPEAN COMMISSION. *The Common Agricultural Policy* [online]. 2006. [cit. 19. 6. 2009]. Dostupný z WWW:
<http://bookshop.europa.eu/eubookshopFileCache/PUBPDF/KFAB05001ENC/KFAB05001ENC_002.pdf>.
20. EVROPSKÁ KOMISE. *Bílá kniha: Přizpůsobení se změně klimatu: směřování k evropskému akčnímu rámci* [online]. 2009. [cit. 27. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0147:FIN:CS:PDF>>.

21. EVROPSKÝ PARLAMENT. *Návrh zprávy o zemědělství a změně klimatu* [online]. 2009. [cit. 28. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/agri/pr/794/794091/794091cs.pdf>.
22. FAJMON, HYNEK. *Čeští zemědělci a Společná zemědělská politika Evropské unie* [online]. 2005. [cit. 16. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://www.ods.cz/eu/download/docs/zemedelci_a_politika_EU.pdf>.
23. HOSPODÁŘSKÁ KOMORA ČR. *Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2008* [online]. 2009. [cit. 26. 3. 2010]. Dostupný z WWW:
<<http://www.komora.cz/pomahame-vasemu-podnikani/pripominkovani-legislativy-2/nove-materialy-k-pripominkam-1/nove-materialy-k-pripominkam/103-09-zprava-o-stavu-zemedelstvi-cr-za-rok-2008-t-10-6-2009.aspx>>.
24. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Horizontální plán rozvoje venkova ČR pro období 2004-2006* [online]. 2008. [cit. 13. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://eagri.cz/public/eagri/pub/da/2d/1/1020_4_Definitivni_verze_HRDP_platna_k_21_7_2008.pdf>.
25. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU (2004-2013)* [online]. 2004. [cit. 4. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://eagri.cz/public/eagri/file/26240/Koncepce_agrar_politiky_CR_pro_obdobi_po_vstupu_do_EU.pdf>.
26. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Národní strategický plán rozvoje venkova ČR na období 2007-2013* [online]. 2006. [cit. 22. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://eagri.cz/public/eagri/file/26839/Narodni_strategicky_plan_rozvoje_venkova.pdf>.
27. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Operační program „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“ v kostce* [online]. 2006. [cit. 14. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://eagri.cz/public/eagri/file/37936/OP_kostka_web.pdf>.
28. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Operační program Rybářství 2007-2013* [online]. 2007. [cit. 25. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://eagri.cz/public/eagri/file/430/OP_R_191_11_07_msc_CZ.pdf>.
29. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Program rozvoje venkova ČR na období 2007-2013* [online]. 2019. [cit. 23. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://eagri.cz/public/eagri/file/40890/PRV__leden2010.pdf>.

30. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Výroční zpráva o Operačním programu Zemědělství v České republice za rok 2004* [online]. 2005. [cit. 16. 2. 2010]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/eagri/file/1308/Vyrocní_zprava_OP2004.pdf>.
31. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Výroční zpráva o Operačním programu Zemědělství v České republice za rok 2005* [online]. 2006. [cit. 16. 2. 2010]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/eagri/file/1266/VZ_OP_2005_final.pdf>.
32. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Výroční zpráva o Operačním programu Zemědělství v České republice za rok 2006* [online]. 2007. [cit. 17. 2. 2010]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/eagri/file/1246/VZ_OP_06_CJ_.pdf>.
33. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Výroční zpráva o Operačním programu Zemědělství v České republice za rok 2007* [online]. 2006. [cit. 17. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<<http://eagri.cz/public/eagri/dotace/dobihajici-a-ukoncene-dotace/operacni-program-zemedelstvi-2004-2006/hodnoceni-a-monitoring/vyrocní-zprava-op-zemedelstvi-za-rok-2.html>>.
34. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Zemědělství 2004* [online]. 2005. [cit. 8. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://eagri.cz/public/eagri/file/17456/Z_2004___pro_tisk.pdf>.
35. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Zemědělství 2005* [online]. 2006. [cit. 8. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://eagri.cz/public/eagri/file/17441/Zemedelstvi_2005.pdf>.
36. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Zemědělství 2006* [online]. 2007. [cit. 9. 2. 2010]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/eagri/file/17433/Zem_2006.pdf>.
37. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Zemědělství 2007* [online]. 2008. [cit. 9. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://eagri.cz/public/eagri/file/17427/Zemedelstvi_2007.pdf>.
38. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Zemědělství 2008* [online]. 2009. [cit. 9. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<<http://eagri.cz/public/eagri/file/17422/Zemedelstvi2008.pdf>>.
39. NEJVYŠŠÍ KONTROLNÍ ÚŘAD. *Zpráva o finančním řízení prostředků Evropské unie v ČR* [online]. 2008. [cit. 12. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<<http://www.nku.cz/downloads/eu-report/eu-report-2008.pdf>>.

40. NEJVYŠŠÍ KONTROLNÍ ÚŘAD. *Zpráva o finančním řízení prostředků Evropské unie v ČR* [online]. 2009. [cit. 28. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<<http://www.nku.cz/downloads/eu-report/eu-report-2009-CZ.pdf>>.
41. OECD. *Zemědělská politika v zemích OECD v roce 2009: monitorování a zhodnocení* [online.] 2009. [cit. 27. 3. 2010]. Dostupný z WWW:
<<http://www.oecd.org/dataoecd/45/56/43248470.pdf>>.
42. PARLAMENTNÍ INSTITUT. *Lisabonská smlouva: Co nového by měla přinést?* [online]. 2008. [cit. 21. 1. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/evropske-politiky/institucionalni-reforma/PI_analyza-Co_noveho_by_mela_prinest.pdf>.
43. PĚLUCHA, M.; BEDNAŘÍKOVÁ, Z. *Rozvoj venkova v kontextu postupující reformy SZP EU* [online]. 2008. [cit. 25. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<<http://nf.vse.cz/download/veda/workshops/peluchavenkov.pdf>>.
44. SENÁT ČR. *Národní protikrizový plán vlády* [online]. 2009. [cit. 2. 3. 2010]. Dostupný z WWW:
<<http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/50793/43173>>.
45. STÁTNI ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND. *Přínos programu SAPARD pro ČR* [online]. 2006. [cit. 2. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fsapard%2F1160392614859.pdf>.
46. STÁTNI ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND. *Výroční zpráva o činnosti SZIF a čerpání finančních prostředků za rok 2004* [online]. 2005. [cit. 14. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fo_nas%2F1220344983203%2F1220345628515.pdf>.
47. STÁTNI ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND. *Výroční zpráva o činnosti SZIF a čerpání finančních prostředků za rok 2005* [online]. 2006. [cit. 14. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fo_nas%2F1220344983203%2F1220345597312.pdf>.

48. STÁTNI ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND. *Výroční zpráva o činnosti SZIF a čerpání finančních prostředků za rok 2006* [online]. 2007. [cit. 14. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fo_nas%2F1220344983203%2F1220345536890.pdf>.
49. STÁTNI ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND. *Výroční zpráva o činnosti SZIF a čerpání finančních prostředků za rok 2007* [online]. 2008. [cit. 14. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fo_nas%2F1220344983203%2F1220345772281%2F1220345889312.pdf>.
50. STÁTNI ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND. *Výroční zpráva o činnosti SZIF a čerpání finančních prostředků za rok 2008* [online]. 2009. [cit. 14. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fo_nas%2F1220344983203%2FV%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD+zpr%C3%A1va+za+rok+2008.pdf>.
51. STÁTNI ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND. *Závěrečná zpráva o programu SAPARD v České republice* [online]. 2008. [cit. 2. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fsapard%2F1153463800000%2F1153464009687.pdf>.
52. ZEMĚDĚLSKÝ SVAZ ČR. *Body pro jednání s premiérem vlády ČR Janem Fischerem* [online]. 2010. [cit. 14. 3. 2010]. Dostupný z WWW:
<<http://www.ospzv-aso.cz/dokumenty/2010/100211body.pdf>>.
53. ŽIŽKOVÁ, B. *Nové směry Společné zemědělské politiky Evropské unie* [online]. 2008. [cit. 28. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://www.law.muni.cz/edicni/sborniky/cofola2008/files/pdf/ekonom/zizkova_bohumil_a.pdf>.

WWW stránky:

54. *Agro navigátor* [online]. České zemědělství pět let po vstupu ČR do EU a jeho výhledy po roce 2013. 2009. [cit. 28. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<<http://www.agronavigator.cz/ekozem/default.asp?ids=973&ch=24&typ=1&val=95944>>

55. *Agroweb* [online]. Prioritou je stabilita sektoru mléka. 2010. [cit. 6. 3. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://www.agroweb.cz/zpravodajstvi/Prioritou-je-stabilita-sektoru-mleka__s43x35408.html>.
56. *Asociace soukromého zemědělství ČR* [online]. Křížová kontrola v praxi. 2008. [cit. 22. 6. 2009]. Dostupný z WWW:
<<http://www.asz.cz/cs/zpravy-z-tisku/prime-platby-op/krizova-kontrola-v-praxi.html>>.
57. *Asociace soukromého zemědělství ČR* [online]. Společná zemědělská politika a její budoucnost. 2008. [cit. 8. 3. 2010]. Dostupný z WWW:
<<http://www.asz.cz/cs/analyzy-a-preklady/spolecna-zemedelska-politika-a-její-budoucnost.html>>.
58. *Businessinfo.cz* [online]. Dodatečné navýšení prostředků pro Program rozvoje venkova. 2010. [cit. 1. 3. 2010]. Dostupný z WWW:
<<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/program-rozvoje-venkova/dodatecne-navyseni-prostredku-pro-prv/1001615/56080/>>.
59. *Businessinfo.cz* [online]. Historie společné zemědělské politiky. 2009. [cit. 22. 6. 2009]. Dostupný z WWW:
<<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/historie-spolecne-zemedelske-politiky/1000521/53178/>>.
60. *Businessinfo.cz* [online]. Nová pravidla společné zemědělské politiky. 2003. [cit. 22. 6. 2009]. Dostupný z WWW:
<<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/nova-pravidla-spolecne-zemedelske/1000521/8480/>>.
61. *Businessinfo.cz* [online]. Společná obchodní politika EU – vybrané sektory. 2006. [cit. 24. 6. 2009]. Dostupný z WWW:
<<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/spolecna-obchodni-politika-eu/vybrane-sektory/1001599/42345/>>.
62. *Česká televize – ČT 24* [online]. Osud českého zemědělství a dotace EU. 2010. [cit. 7. 3. 2010]. Dostupný z WWW:
<<http://www.ct24.cz/domaci/83472-special-ovm-na-vysocine-osud-ceskeho-zemedelstvi-a-dotace-eu/>>.

63. *Česká televize – ČT 24* [online]. Zemědělství si kvůli krizi hodně pohoršilo, stejně tak Agrofert. 2010. [cit. 7. 3. 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.ct24.cz/ekonomika/78975-zemedelstvi-si-kvuli-krizi-hodne-pohorsilo-stejne-tak-agrofert/>>.
64. *České předsednictví Evropské unie* [online]. Nejdůležitější legislativní akty dohodnuté za českého předsednictví v Radě EU. 2009. [cit. 6. 3. 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.eu2009.cz/cz/czech-presidency/programme-and-priorities/achievements/zavery-predsednictvi-24391/>>.
65. *České předsednictví Evropské unie* [online]. Priority českého předsednictví. 2008. [cit. 7. 3. 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.eu2009.cz/cz/eu-policies/agriculture-and-fisheries/priorities-of-the-czech-eu-presidency/priority-ceskeho-predsednictvi-715/>>.
66. *České předsednictví Evropské unie* [online]. V Brně se hraje o budoucí směřování SZP EU. 2009. [cit. 7. 3. 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.eu2009.cz/cz/news-and-documents/press-releases/v-brne-se-hraje-o-budouci-smerovani-spolecne-zemedelske-politiky-eu-24410/>>.
67. *České předsednictví Evropské unie* [online]. Výsledky českého předsednictví v Radě EU. 2009. [cit. 5. 3. 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.eu2009.cz/cz/czech-presidency/programme-and-priorities/achievements/zavery-predsednictvi-24391/>>.
68. *Český statistický úřad* [online]. Vývoj českého zemědělství v mezinárodním kontextu. 2009. [cit. 24. 6. 2009]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/p/2131-08>>.
69. *eAgri – Ministerstvo zemědělství ČR* [online]. Struktura dotačních zdrojů. 2009. [cit. 22. 2. 2010]. Dostupný z WWW: <<http://eagri.cz/public/eagri/dotace/>>.
70. *Economist.com* [online]. European farming. 1999. [cit. 10. 2. 2010]. Dostupný z WWW: <http://www.economist.com/world/europe/displaystory.cfm?story_id=E1_TRGRJJ>.
71. *eStav.cz* [online]. Podmínky přistoupení ČR k EU. 2003. [cit. 8. 2. 2010]. Dostupný z WWW: <http://www.estav.cz/tema/evropska-unie/eu002.asp#_Toc35845379>.
72. *EurActiv* [online]. ČR by mohla čerpat fondy z let 2004-2006 až do června. Čeká na souhlas Komise. 2009. [cit. 18. 2. 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.euractiv.cz/regionalni-rozvoj/clanek/cr-by-mohla-cerpat-fondy-z-let-2004-2006-az-do-cervna-ceka-na-souhlas-komise-005467>>.

73. *EurActiv* [online]. EU chce zjednodušit správu Společné zemědělské politiky. 2006. [cit. 20. 6. 2009]. Dostupný z WWW:
<<http://www.euractiv.cz/zemedelstvi0/clanek/eu-chce-zjednoduit-sprvu-spolen-zemdlsk-politiky>>.
74. *EurActiv* [online]. Ministři se dohodli na reformě vinařství. 2007. [cit. 22. 6. 2009]. Dostupný z WWW:
<<http://www.euractiv.cz/zemdlstvi/clanek/ministri-se-dohodli-na-reforme-vinarstvi>>.
75. *EurActiv* [online]. Ministři v Bruselu hovoří nejen o „health checku“. 2007. [cit. 21. 6. 2009]. Dostupný z WWW:
<<http://www.euractiv.cz/zemdlstvi/clanek/ministri-zemedelstvi-v-bruselu-hovori-nejen-o-health-checku>>.
76. *EurActiv.cz* [online]. Nová zemědělská politika má řešit i změny klimatu. 2009. [cit. 3. 3. 2009]. Dostupný z WWW:
<<http://www.euractiv.cz/zemedelstvi0/clanek/nova-zemedelska-politika-ma-resit-i-zmeny-klimatu-006672>>.
77. *EurActiv* [online]. Reforma SZP: ministři zemědělství členských států EU přijali přelomovou reformu v odvětví cukru. 2007. [cit. 20. 6. 2009]. Dostupný z WWW:
<<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/06/194&format=HTML&aged=1&language=CS&guiLanguage=en>>.
78. *EurActiv* [online]. Reforma trhu s cukrem. 2007. [cit. 20. 6. 2009]. Dostupný z WWW:
<<http://www.euractiv.cz/zemdlstvi/link-dossier/reforma-trhu-s-cukrem>>.
79. *EurActiv* [online]. Reformy společné zemědělské politiky. 2007. [cit. 20. 6. 2009]. Dostupný z WWW:
<<http://www.euractiv.cz/zemedelstvi0/link-dossier/reformy-spolen-zemdlsk-politiky>>.
80. *Euroskop.cz – Vše o Evropské unii* [online]. Společná zemědělská politika Evropské unie. 2006. [cit. 22. 6. 2009]. Dostupný z WWW:
<<http://www.euroskop.cz/40457/clanek/spolecna-zemedelska-politika-evropske-unie/>>.
81. *Fondy Evropské unie* [online]. Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství. 2005. [cit. 15. 2. 2010]. Dostupný z WWW:
<<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/5b2d1d30-930e-4862-a368-ea3253b692b3/OP-ROZVOJ-VENKOVA-A-MULTIFUNKCNI-ZEMEDELSTVI>>.
82. HAVLÍČEK, David. *Portál iHNed.cz* [online]. Společná zemědělská politika EU – hodně starý kostlivec ve skříni. 2006. [cit. 19. 6. 2009]. Dostupný z WWW:
<http://ihned.cz/3-19660020-spole%E8n%E1+zem%ECd%EClsk%E1-000000_d-aa>.

83. *Ministerstvo financí ČR* [online]. Interinstitucionální dohoda mezi EP, Radou a Komisí o rozpočtové kázní a řádném finančním řízení. 2007. [cit. 21. 6. 2009]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/interinstitucionalni-dohoda-cesky_pdf.pdf>.
84. *Neviditelný pes* [online]. Čichli si k dotacím a už v tom jedou. 2009. [cit. 6. 3. 2010]. Dostupný z WWW: <http://neviditelnypes.lidovky.cz/zemedelstvi-cichli-si-k-dotacim-a-uz-v-tom-jedou-fre-p_ekonomika.asp?c=A091130_174946_p_ekonomika_wag>.
85. *Oficiální stránky České republiky* [online]. Zemědělství v ČR. 2006. [cit. 23. 6. 2009]. Dostupný z WWW: <<http://www.czech.cz/cz/ekonomika-podnikani-veda/vseobecne-informace/hospodarstvi-rust-a-potencial/zemedelstvi-v-cr?i=1>>.
86. *PGRLF, a. s.* [online]. Hospodaření Podpůrného garančního rolnického a lesnického fondu. 2008. [cit. 13. 2. 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.pgrlf.cz/pgrlf/hospodareni.php>>.
87. *První zprávy* [online]. České zemědělství se potýká s neustálým poklesem. 2010. [cit. 8. 3. 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.prvnizpravy.cz/zpravy/sondy/ceske-zemedelstvi-se-potyka-s-neustalym-poklesem/>>.
88. *Státní zemědělský intervenční fond* [online]. Horizontální plán rozvoje venkova. 2005. [cit. 13. 2. 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/hrdp>>.
89. *Státní zemědělský intervenční fond* [online]. Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství. 2005. [cit. 15. 2. 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/op>>.
90. *Státní zemědělský intervenční fond* [online]. Program SAPARD. 2003. [cit. 15. 2. 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/sapard>>.
91. *Svaz chovatelů českého strakatého skotu* [online]. Když je mléko v nesnázích, musí se hýbat celá EU. 2010. [cit. 7. 3. 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.cestr.cz/clanky-pravda-o-mlece-v-eu.html>>.
92. *Zemědělský svaz České republiky* [online]. Krize v zemědělství stále pokračuje. 2010. [cit. 14. 3. 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.zscr.cz/aktuality/tiskova-zprava-predstavitele-zemedelskeho-svazu-a1498193>>.

Seznam zkratek

ATP	Alternativní paliva
CF	Cohesion Fund Fond soudržnosti
CIP	Community Initiative Programme Program Iniciativy Společenství
CMO	Common Market Organisation Společná organizace trhu
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EAFRD	European Agricultural Fund for Rural Development Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
EAGF	European Agricultural Guarantee Fund Evropský zemědělský záruční fond
EAGGF	European Agricultural Guidance and Guarantee Fund Evropský zemědělský garanční a podpůrný fond
EFF	European Fisheries Fund Evropský rybářský fond
EHS	Evropské hospodářské společenství
ERDF	European Regional Development Fund Evropský fond regionálního rozvoje
ES	Evropská společenství
ESF	European Social Fund Evropský sociální fond
EU	Evropská unie
EU-15	EU-15 členských států
EU-25	EU-25 členských států
EU-27	EU-27 členských států
FIFG	Financial Instrument for Fisheries Guidance Finanční nástroj na podporu rybolovu
FS	Fond Soudržnosti

GAEC	Good Agricultural and Environmental Condition Dobré zemědělské a environmentální podmínky
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade Všeobecná dohoda o clech a obchodu
HDP	Hrubý domácí produkt
HRDP	Horizontal Rural Development Plan Horizontální plán rozvoje venkova
ISPA	Instrument for Structural Policies for Pre-accession Nástroj předvstupních strukturálních politik
JPD	Jednotný programový dokument
LEADER	Liaison entre les actions economic rural Propojování akcí hospodářského rozvoje venkova
LFA	Less Favoured Areas Oblasti méně příznivé pro zemědělství
MMR ČR	Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MZe	Ministerstvo zemědělství
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NSPRV	Národní strategický plán rozvoje venkova
OP I	Operační program Infrastruktura
OP PP	Operační program Průmysl a podnikání
OP RLZ	Operační program Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost
OP RVMZ	Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství
OZE	Obnovitelné zdroje energie
PEZ	Primární energetické zdroje
PGRLF	Podpůrný garanční rolnický a lesnický fond
PHARE	Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies Pomoc Polsku a Maďarsku při obnově jejich ekonomik
PP	Přímé platby
PRO	Průmyslové odpady
PRV	Program rozvoje venkova
RPS ČR	Rámcová podpora Společenství České republiky
SAPARD	Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development Zvláštní přístupový program pro zemědělství a rozvoj venkova

SAPS	Single Area Payment Scheme Jednotné platba na plochu
SF	Strukturální fondy
SMR	Statutory Management Requirements Zákonné požadavky na hospodaření
SOT	Společná organizace trhu
SPS	Single Payment Scheme Jednotná platba na farmu
SROP	Společný regionální operační program
SSP	Separate Sugar Payment Oddělená platba za cukr
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
SZP	Společná zemědělská politika
TJ	Terajoule
TKO	Tuhý komunální odpad
USA	United States of America Spojené státy americké
WTO	World Trade Organization Světová obchodní organizace
SZP	Společná zemědělská politika

Seznam tabulek a grafů

Seznam tabulek

Tabulka č. 3.1: Celkové objemy financí pro zemědělství a rozvoj venkova

Tabulka č. 3.2: Výše přímých plateb, plateb Top Up: nárůst v období 2004-2013

Tabulka č. 3.3: Finanční příspěvky programu SAPARD

Tabulka č. 3.4: Struktura dotačních zdrojů v zemědělství po vstupu ČR do EU

Tabulka č. 3.5: Podpora agrárního sektoru ČR v období 2004-2006

Tabulka č. 3.6: Přehled realizace programu LEADER ČR

Tabulka č. 3.7: Přehled operačních programů období 2004-2006 a jejich vazba na příslušné strukturální fondy EU

Tabulka č. 3.8: Podíl národních a evropských zdrojů na jednotlivých prioritách programu HRDP v období 2004-2006

Tabulka č. 3.9: Rozpočet OP RVMZ na období 2004-2006 dle priorit a opatření

Tabulka č. 3.10: Stav čerpání alokace programového období 2004-2006 k 31. 12. 2008

Tabulka č. 3.11: Počet a stupeň realizace projektů v rámci strukturálních fondů v ČR k 31. 12. 2008

Tabulka č. 3.12: Návaznost aktivit OP Zemědělství a OP Rybářství

Tabulka č. 3.13: Návaznost aktivit OP Zemědělství a OP Program rozvoje venkova

Tabulka č. 4.1: Finanční alokace SZP a strukturálních operací pro ČR v období 2007-2013

Tabulka č. 4.2: Finanční alokace SZP a strukturálních operací pro ČR v období 2004-2006

Tabulka č. 4.3: Program rozvoje venkova – 4 hlavní pilíře

Tabulka č. 4.4: Návaznost os Programu rozvoje venkova 2007-2013 na programy z období 2004-2006

Tabulka č. 4.5: Finanční alokace v rámci Programu rozvoje venkova ČR v období 2007-2013

Tabulka č. 4.6: Alokace finančních prostředků Programu rozvoje venkova – roční průměr 2007-2013

Tabulka č. 4.7: Finanční alokace EFF v ČR pro období 2007-2013 v cíli Konvergence

Tabulka č. 4.8: Finanční alokace OP Rybářství dle prioritních os

Tabulka č. 4.9: Přehled vyplacených finančních prostředků SZIF v hlavních oblastech SZP v ČR v roce 2007

Tabulka č. 4.10: Přehled prostředků vyplacených SZIF na přímé platby v ČR v roce 2007

Tabulka č. 4.11: Přehled vyplacených prostředků SZIF na jednotlivá opatření HRDP v roce 2007

Tabulka č. 4.12: Přehled celkových vyplacených prostředků na PRV v roce 2007

Tabulka č. 4.13: Celková energie z OZE a jejich podíl na PEZ

Seznam grafů

Graf č. 2.1: Cenová soustava na zemědělském trhu EU

Graf č. 2.2: Přehled výdajů EU v období 2000-2006

Graf č. 2.3: Přehled výdajů EU v období 2007-2013

Graf č. 2.4: Struktura zemědělské půdy v roce 2007

Graf č. 2.5: Stavby hospodářských zvířat v ČR v letech 1993-2007

Graf č. 2.6: Podíl zemědělských plodin na osevních plochách ČR v letech 1993-2007

Graf č. 2.7: Výnosy hlavních zemědělských plodin v ČR v pětiletých průměrech

Graf č. 4.1: Rovnováha mezi pilíři SZP EU

Graf č. 4.2: Struktura dotačních zdrojů v zemědělství v ČR v období 2007-2013

Graf č. 4.3: Podíl výdajů jednotlivých kapitol rozpočtu EU směřujících do ČR v roce 2007

Graf č. 4.4: Struktura výdajů SZIF dle jednotlivých nástrojů SOT v roce 2007

Graf č. 4.5: Podíl emisí zemědělských skleníkových plynů na celkových emisích v EU

Graf č. 4.6: Emise zemědělských skleníkových plynů

Graf č. 4.7: Energie z obnovitelných zdrojů v ČR v roce 2007

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo,
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně ke své vnitřní potřebě diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3),
- souhlasím s tím, že jeden výtisk diplomové práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že údaje o diplomové práci, obsažené v Záznamu o závěrečné práci, umístěném v příloze mé diplomové práce, budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO,
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona,
- bylo sjednáno, že užít své dílo – diplomovou (práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití) mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 30. 4. 2010

.....
Bc. Michaela Staníčková

Adresa trvalého pobytu:

Horymírova 2952/22, Ostrava – Zábřeh, 700 30

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Finanční perspektiva Evropské unie

Tabulka č. 1: Finanční perspektiva na léta 2000-2006

Tabulka č. 2: Finanční perspektiva na léta 2007-2013

Příloha č. 2 – Charakteristika zemědělského sektoru EU

Obrázek č. 1: Struktura zemědělské výroby v EU v roce 2005

Obrázek č. 2: Hlavní položky zemědělského vývozu EU v roce 2002

Obrázek č. 3: Hlavní položky zemědělského dovozu EU v roce 2002

Obrázek č. 4: Podíl zemědělství na celkové přidané hodnotě v zemích EU v roce 2006

Obrázek č. 5: Podíl orné půdy na celkové rozloze zemí EU v roce 2005

Obrázek č. 6: Podíl osevních ploch na orné půdě v zemích EU v roce 2007

Obrázek č. 7: Výnosy pšenice v zemích EU v roce 2005

Graf č. 1: Produkce rostlinné výroby v zemích EU v roce 2005

Graf č. 2: Produkce živočišné výroby v zemích EU v roce 2005

Graf č. 3: Výnosnost cukrové řepy v zemích EU v roce 2005

Graf č. 4: Výnosnost brambor v zemích EU v roce 2005

Graf č. 5: Výnosnost řepky v zemích EU v roce 2005

Graf č. 6: Intenzita chovu skotu v zemích EU v roce 2005

Graf č. 7: Intenzita chovu dojnic v zemích EU v roce 2005

Graf č. 8: Intenzita chovu prasat v zemích EU v roce 2005

Graf č. 9: Intenzita chovu nosnic na rozlohu orné půdy v zemích EU v roce 2005

Graf č. 10: Výroba hovězího masa v jatečné hmotnosti v zemích EU v roce 2007

Graf č. 11: Výroba vepřového masa v jatečné hmotnosti v zemích EU v roce 2007

Graf č. 12: Produkce mléka na 1 dojnici v zemích EU v roce 2005

Příloha č. 3 – Charakteristika zemědělského sektoru ČR

Graf č. 1: Vývoj orné půdy v ČR mezi roky 1993-2007

Graf č. 2: Podíl rostlinné a živočišné výroby na celkové zemědělské produkci v ČR

Graf č. 3: Struktura rostlinné a živočišné výroby v ČR v roce 2007

Graf č. 4: Struktura zemědělských plodin na osevních plochách v ČR v roce 2007

Graf č. 5: Výnosy obilovin v ČR v pětiletých průměrech

Příloha č. 4 – Vstup ČR do EU

Tabulka č. 1: Produkční limity v ČR po vstupu do EU

Tabulka č. 2: Nové členské státy EU z roku 2004 – Vybrané výrobní kvóty na některé komodity, doporučené výnosy a základní oblasti

Tabulka č. 3: Tržní opatření aplikována v ČR po vstupu do EU

Graf č. 1: Podíl jednotlivých výdajů uskutečněných SZIF v rámci SOT v letech 2004-2006

Příloha č. 5 – Finanční podpora zemědělského sektoru ČR

Tabulka č. 1: Vývoj podpor PGRLF

Tabulka č. 2: Rozpočet programu SAPARD

Tabulka č. 3: Program sapard – přehled alokací, uzavřených závazků a proplacených projektů k 30. 11. 2005 dle opatření

Tabulka č. 4: Finanční rozpočet programu HRDP ČR na období 2004-2006

Tabulka č. 5: Přehled o plánovaných a požadovaných finančních prostředcích na HRDP

Tabulka č. 6: Porovnání skutečného čerpání prostředků z evropské části programu HRDP v období 2004-2006

Graf č. 1: Podíl jednotlivých opatření HRDP na celkových prostředcích vyplacených konečným příjemcům v období 2004-2006

Tabulka č. 7: OP RVMZ – finanční rozpočet na rok 2004

Tabulka č. 8: OP RVMZ – finanční rozpočet na rok 2005

Tabulka č. 9: OP RVMZ – finanční rozpočet na rok 2006

Příloha č. 6 – Zemědělství a klimatické změny

Obrázek č. 1: Změna celkových emisí CH₄ a N₂O ze zemědělství – v letech 1990-2005 v EU-27

Obrázek č. 2: Vývoj počtu skotu a používání dusíkatých hnojiv v letech 1990-2005 v EU-25

Obrázek č. 3: Plánovaný vývoj zemědělských emisí do roku 2010 v EU-15

Příloha č. 7 – Dojednané právní předpisy z oblasti zemědělství v rámci českého předsednictví v Radě EU v 1. polovině roku 2009

Příloha č. 8 – Současný stav českého zemědělství

Tabulka č. 1: Teritoriální skladba agrárního zahraničního obchodu ČR

Tabulka č. 2: Vývoj komoditní skladby agrárního zahraničního obchodu ČR

Graf č. 1: Hrubá zemědělská produkce v ČR ve stálých cenách r. 1989

Graf č. 2: Vývoj rozdílu mezi mzdou v zemědělství, průmyslu a mzdou v ČR celkem a vyrovnání trendu

Graf č. 3: Přímé platby pro zemědělství v EU-27 v r. 2013

Graf č. 4: Celková úroveň přímých plateb, podpor a dotací v r. 2013

Graf č. 5: Srovnání národních doplňkových plateb Top Up

Graf č. 6: Srovnání podpor a dotací vyplacených zemědělským podnikům v ČR

Přílohy

Příloha č. 1 – Finanční perspektiva Evropské unie

Tabulka č. 1: Finanční perspektiva na léta 2000-2006 (mil. EUR, ceny roku 2004)

COMMITMENT APPROPRIATIONS	Current prices					2004 prices	
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1. AGRICULTURE	41.738	44.530	46.587	47.378	49.305	50.431	50.575
1a Common Agricultural Policy	37.352	40.035	41.992	42.680	42.769	43.724	43.735
1b Rural development	4.386	4.495	4.595	4.698	6.536	6.707	6.840
2. STRUCTURAL ACTIONS	32.678	32.720	33.638	33.968	41.035	41.685	42.932
Structural funds	30.019	30.005	30.849	31.129	35.353	36.517	37.028
Cohesion fund	2.659	2.715	2.789	2.839	5.682	5.168	5.904
3. INTERNAL POLICIES	6.031	6.272	6.558	6.796	8.722	8.967	9.093
4. EXTERNAL ACTIONS	4.627	4.735	4.873	4.972	5.082	5.093	5.104
5. ADMINISTRATION (1)	4.638	4.776	5.012	5.211	5.983	6.154	6.325
6. RESERVES	906	916	876	434	442	442	442
Monetary reserve	500	500	250	0	0	0	0
Emergency aid reserve	203	208	213	217	221	221	221
Guarantee reserve	203	208	213	217	221	221	221
7. PRE-ACCESSION STRATEGY	3.174	3.240	3.328	3.386	3.455	3.455	3.455
Agriculture	529	540	555	564			
Pre-accession structural instrument	1.058	1.080	1.109	1.129			
PHARE (applicant countries)	1.587	1.620	1.664	1.693			
8. COMPENSATION					1.410	1.299	1.041
TOTAL APPROPRIATIONS FOR COMMITMENTS	93.792	97.189	100.672	102.145	115.434	117.526	118.967
TOTAL APPROPRIATIONS FOR PAYMENTS	91.322	94.730	100.078	102.767	111.380	112.260	114.740
Ceiling, approps for payments as % of GNI (ESA 95)	1,07%	1,08%	1,11%	1,09%	1,08%	1,06%	1,06%
Margin for unforeseen expenditure	0,17%	0,16%	0,13%	0,15%	0,16%	0,18%	0,18%
Own resources ceiling	1,24%	1,24%	1,24%	1,24%	1,24%	1,24%	1,24%

Zdroj: http://ec.europa.eu/budget/library/documents/multiannual_framework/2000_2006/tables_publication_en.pdf, 2004

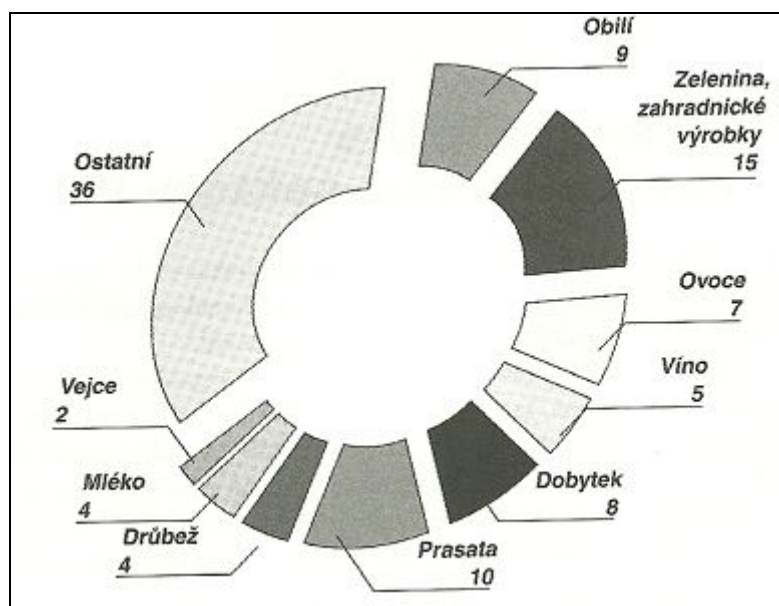
Tabulka č. 2: Finanční perspektiva na léta 2007-2013 (mil. EUR, ceny roku 2004)

Položky závazků	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Celkem 2007 – 2013
1. Udržitelný růst	51 267	52 415	53 616	54 294	55 368	56 876	58 303	382 139
1a Konkurenceschopnost pro hospodářský růst a zaměstnanost	8 404	9 097	9 754	10 434	11 295	12 153	12 961	74 098
1b Soudržnost pro hospodářský růst a zaměstnanost	42 863	43 318	43 862	43 860	44 073	44 723	45 342	308 041
2. Ochrana přírodních zdrojů a hospodaření s nimi	54 985	54 322	53 666	53 035	52 400	51 775	51 161	371 344
z toho: výdaje související s trhem a přímé platby	43 120	42 697	42 279	41 864	41 453	41 047	40 645	293 105
3. Občanství, svoboda, bezpečnost a právo	1 199	1 258	1 380	1 503	1 645	1 797	1 988	10 770
3a. Svoboda, bezpečnost a právo	600	690	790	910	1 050	1 200	1 390	6 630
3b. Občanství	599	568	590	593	595	597	598	4 140
4. EU jako globální hráč	6 199	6 469	6 739	7 009	7 339	7 679	8 029	49 463
5. Správní náklady (1)	6 633	6 818	6 973	7 111	7 255	7 400	7 610	49 800
6. Náhrady	419	191	190					800
Položky závazků celkem	120 702	121 473	122 564	122 952	124 007	125 527	127 091	864 316
jako procento HND	1,10 %	1,08 %	1,07 %	1,04 %	1,03 %	1,02 %	1,01 %	1,048 %
Položky plateb celkem	116 650	119 620	111 990	118 280	115 860	119 410	118 970	820 780
jako procento HND	1,06 %	1,06 %	0,97 %	1,00 %	0,96 %	0,97 %	0,94 %	1,00 %
Dostupné rozpětí	0,18 %	0,18 %	0,27 %	0,24 %	0,28 %	0,27 %	0,30 %	0,24 %
Strop vlastních zdrojů jako procento HND	1,24 %	1,24 %	1,24 %	1,24 %	1,24 %	1,24 %	1,24 %	1,24 %

Zdroj: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbc/mfcr/interinstitucionalni-dohoda-cesky_pdf.pdf, 2006, str. 10

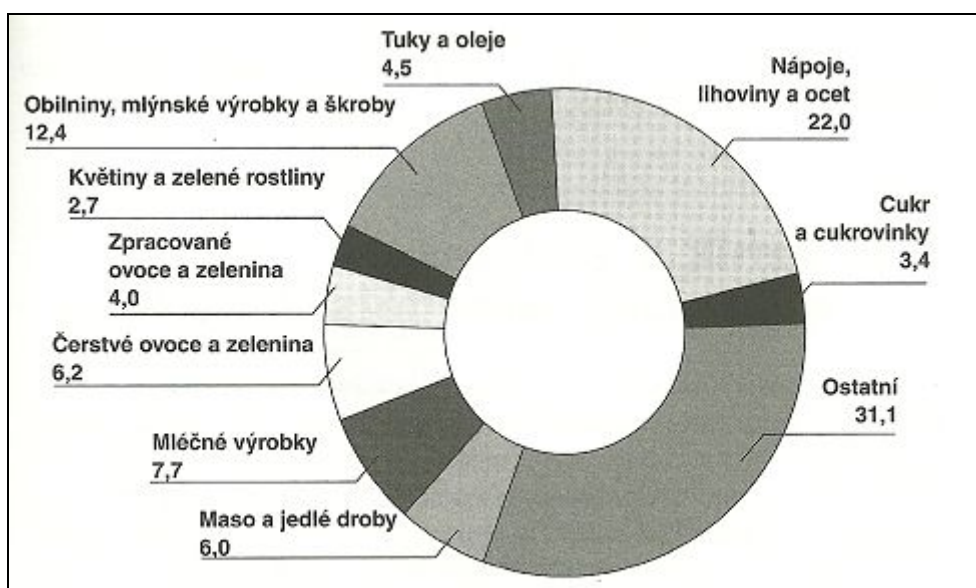
Příloha č. 2 – Charakteristika zemědělského sektoru EU

Obrázek č. 1: **Struktura zemědělské výroby v EU v roce 2005 (%)**

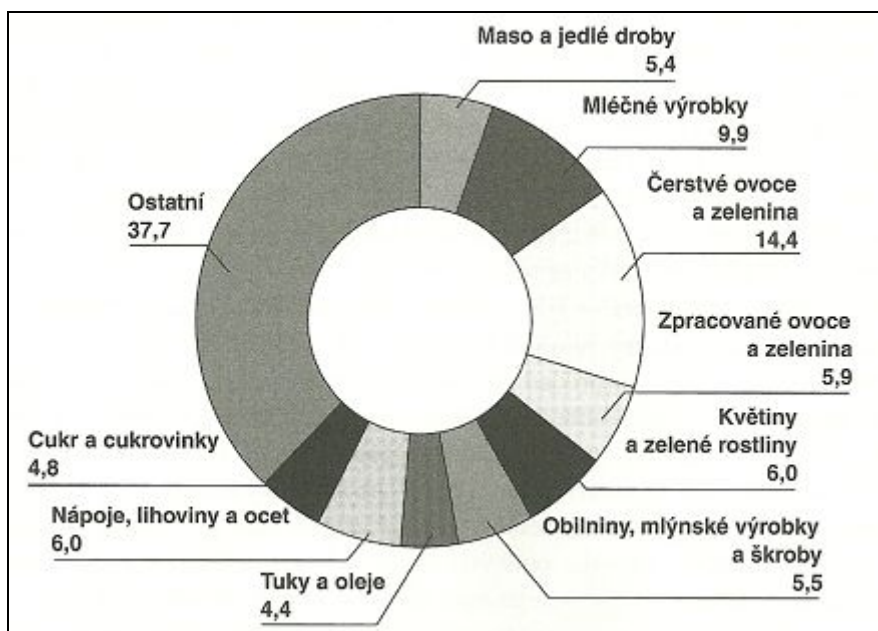
Zdroj: Fojtíková, Lebieczik, 2008, str. 2

Obrázek č. 2: **Hlavní položky zemědělského vývozu EU v roce 2002 (%)**

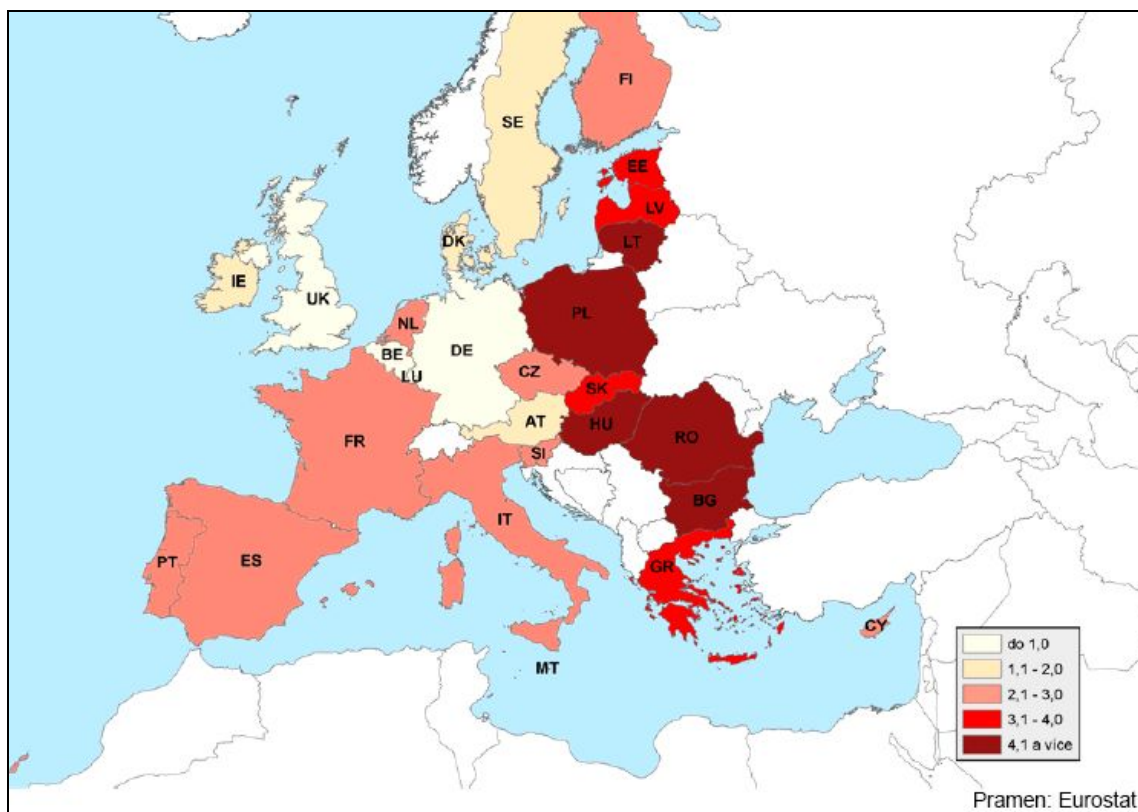
Zdroj: Fojtíková, Lebieczik, 2008, str. 3

Obrázek č. 3: Hlavní položky zemědělského dovozu EU v roce 2002 (%)

Zdroj: Fojtíková, Lebieczik, 2008, str. 4

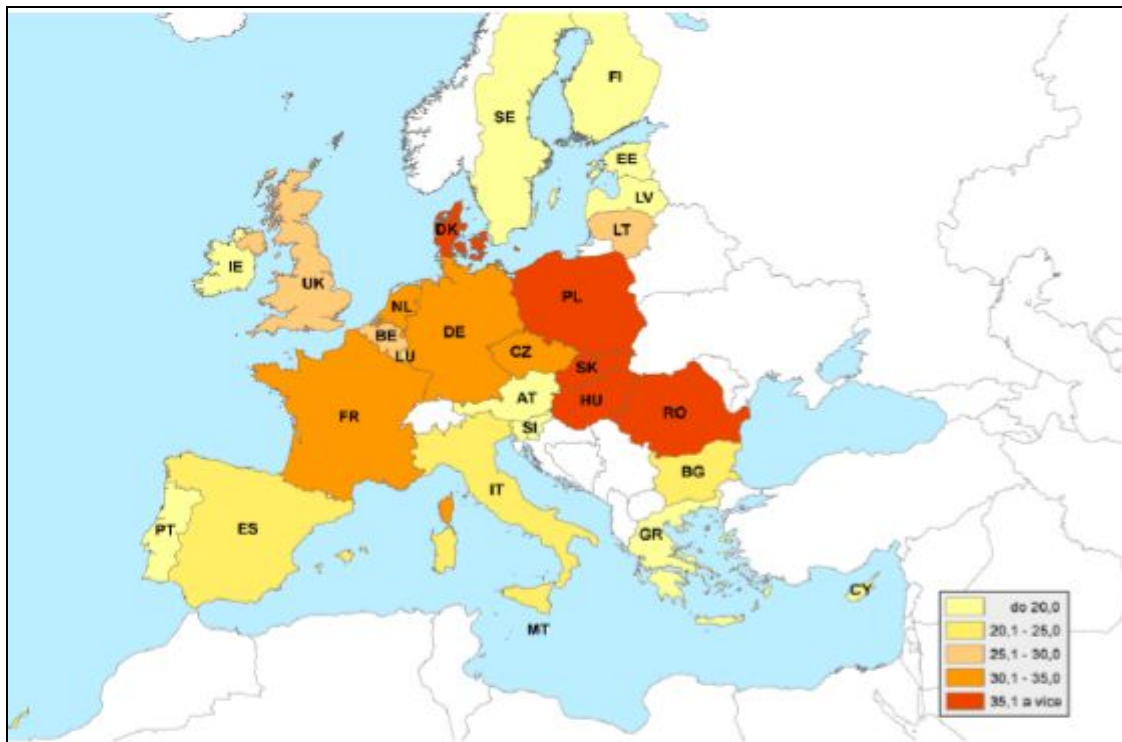
Obrázek č. 4: Podíl zemědělství na celkové přidané hodnotě v zemích EU v roce 2006 (%)

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/6200341A2F/\\$File/213108K7.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/6200341A2F/$File/213108K7.pdf), 2009

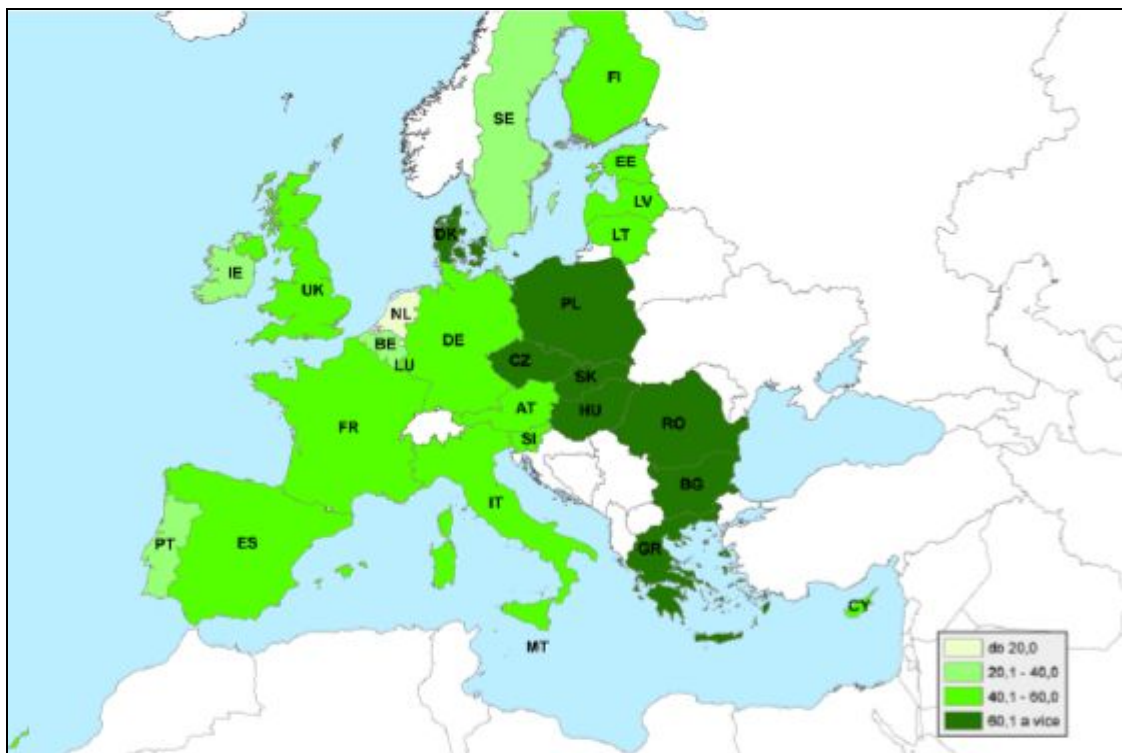

Obrázek č. 5: Podíl orné půdy na celkové rozloze zemí EU v roce 2005 (%)

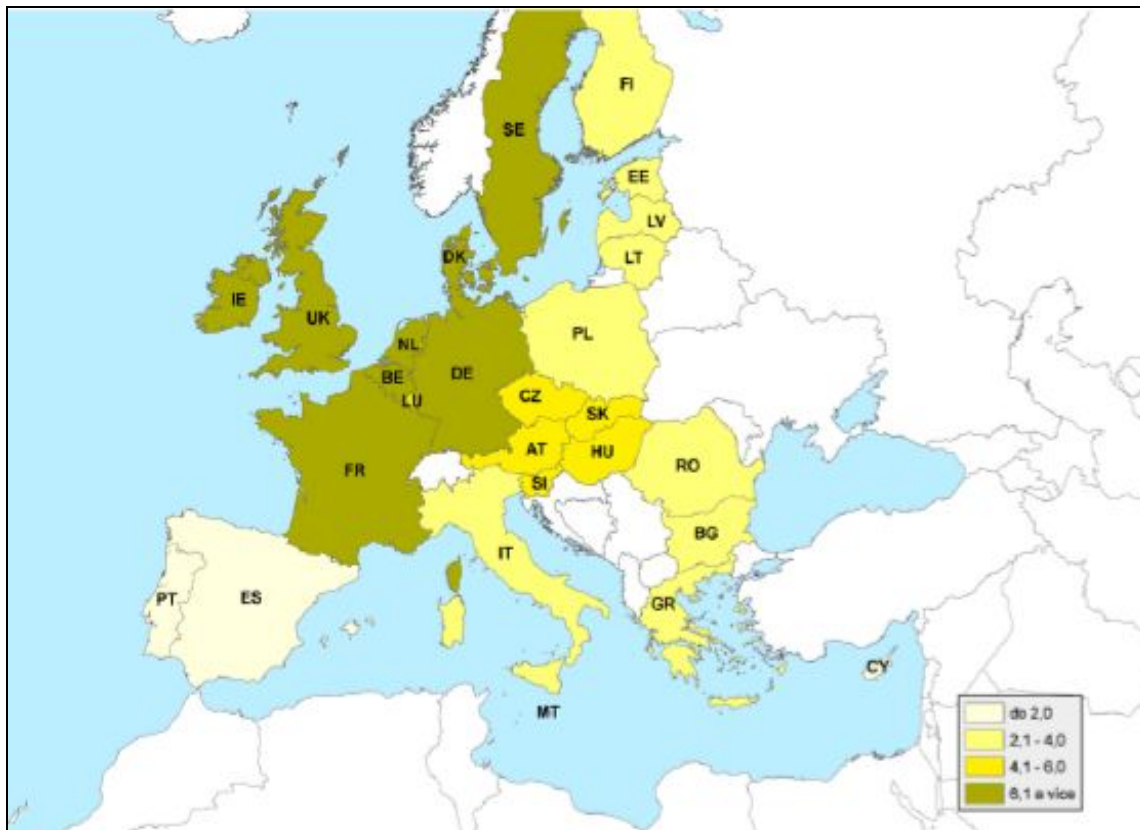
Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/62002C5290/\\$File/213108K2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/62002C5290/$File/213108K2.pdf), 2009

Obrázek č. 6: Podíl osevních ploch na orné půdě v zemích EU v roce 2007 (%)

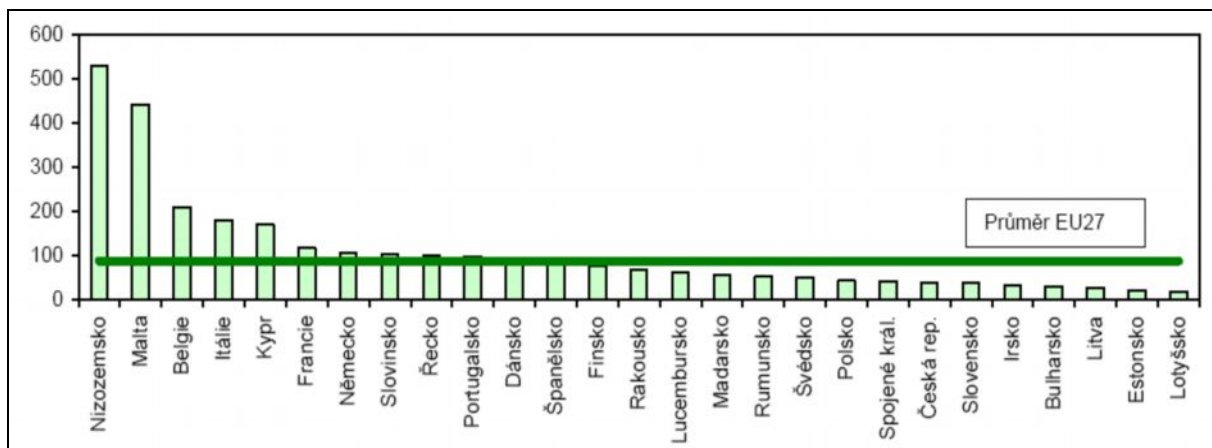
Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620033C6A8/\\$File/213108K4.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620033C6A8/$File/213108K4.pdf), 2009

Obrázek č. 7: Výnosy pšenice v zemích EU v roce 2005 (t/ha)

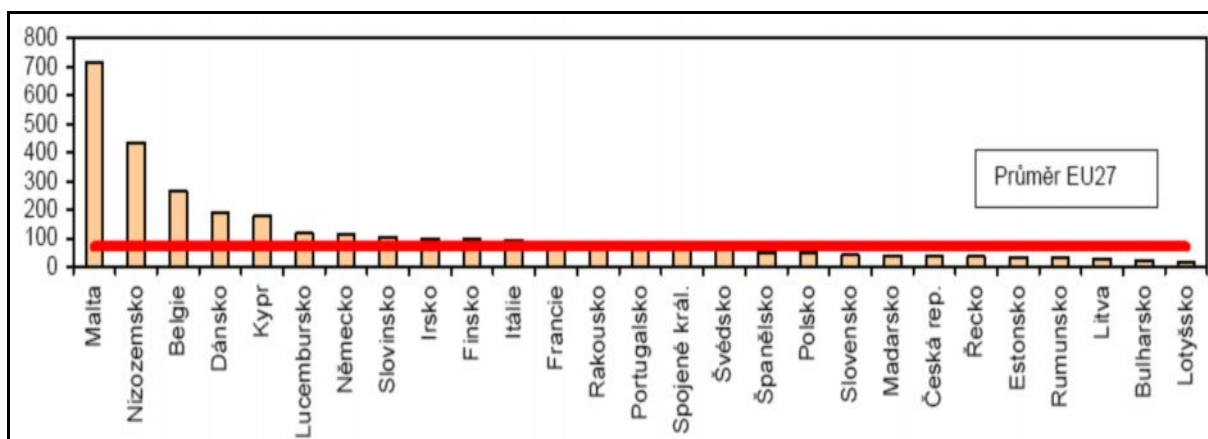
Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/6200340310/\\$File/213108K6.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/6200340310/$File/213108K6.pdf), 2009

Graf č. 1: Produkce rostlinné výroby v zemích EU v roce 2005 (tis. EUR/ha)

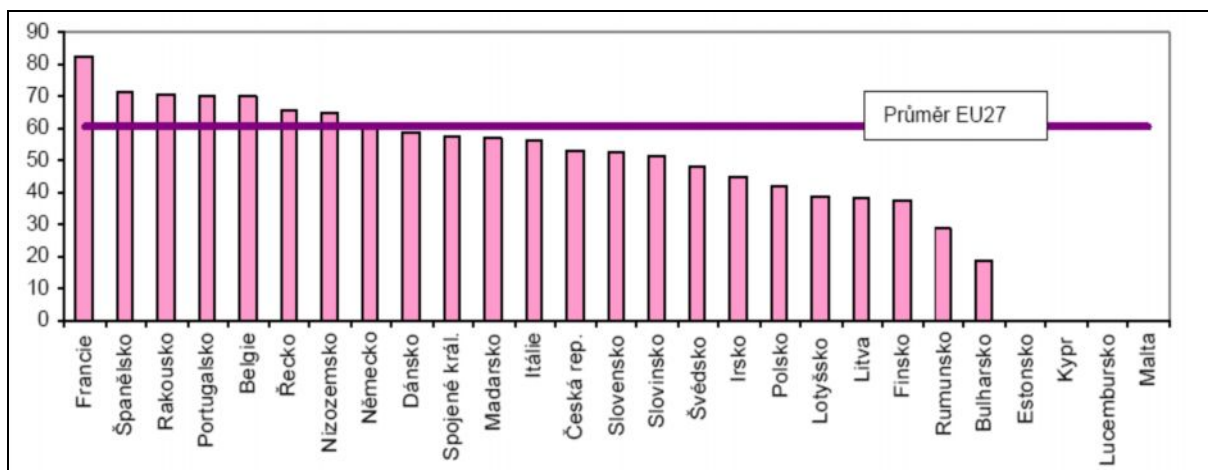
Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620038145C/\\$File/2131087.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620038145C/$File/2131087.pdf), 2009

Graf č. 2: **Produkce živočišné výroby v zemích EU v roce 2005 (tis. EUR/ha)**

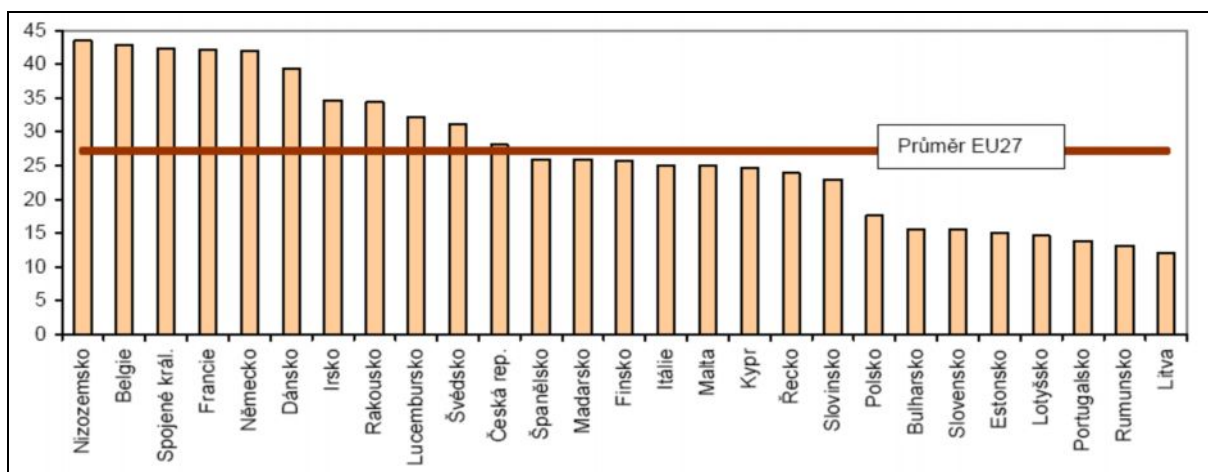
Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620038145C/\\$File/2131087.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620038145C/$File/2131087.pdf), 2009

Graf č. 3: **Výnosnost cukrové řepy v zemích EU v roce 2005 (t/ha)**

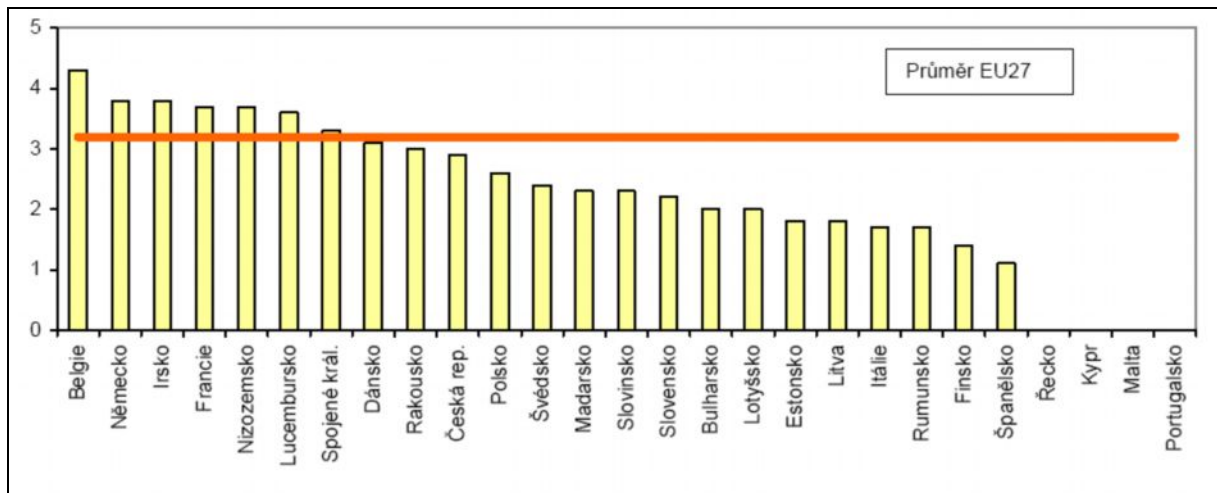
Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620037652D/\\$File/2131084.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620037652D/$File/2131084.pdf), 2009

Graf č. 4: **Výnosnost brambor v zemích EU v roce 2005 (t/ha)**

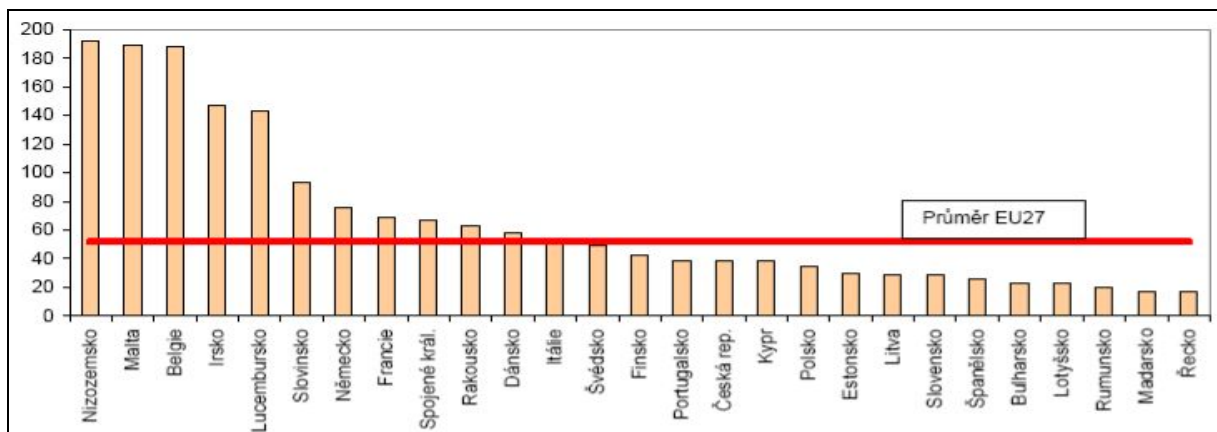
Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620037652D/\\$File/2131084.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620037652D/$File/2131084.pdf), 2009

Graf č. 5: Výnosnost řepky v zemích EU v roce 2005 (t/ha)

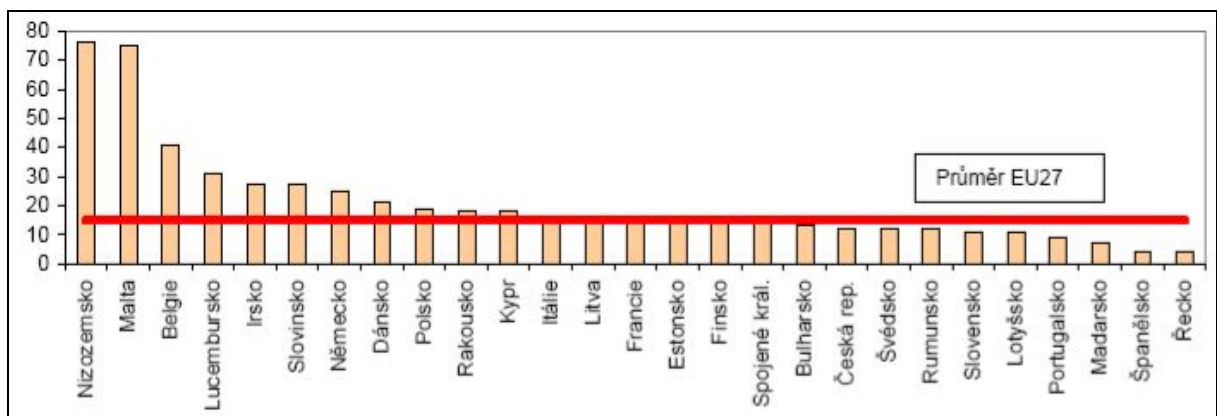
Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620037652D/\\$File/2131084.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620037652D/$File/2131084.pdf), 2009

Graf č. 6: Intenzita chovu skotu v zemích EU v roce 2005 (ks/100 ha zemědělské půdy)

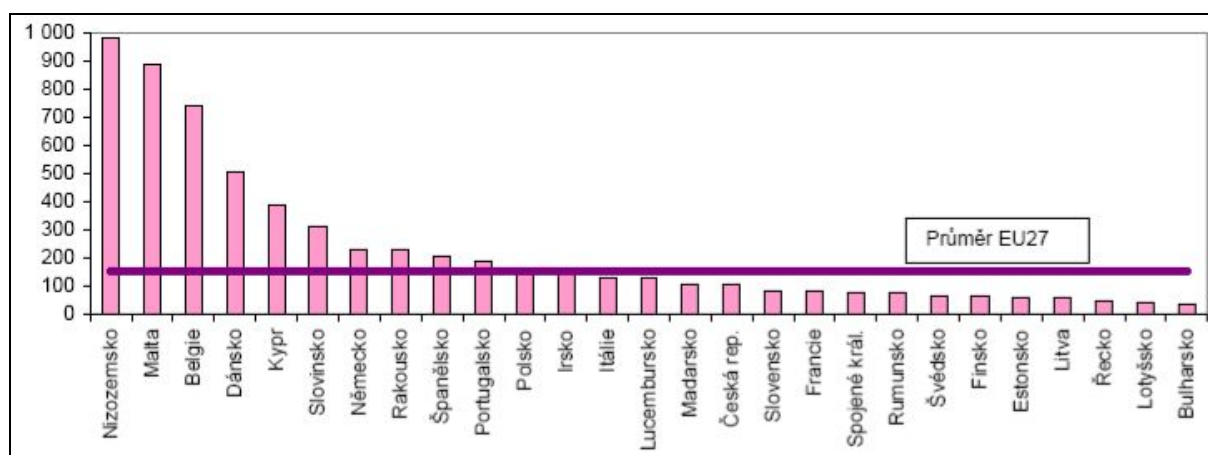
Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620037B12F/\\$File/2131085.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620037B12F/$File/2131085.pdf), 2009

Graf č. 7: Intenzita chovu dojnic v zemích EU v roce 2005 (ks/100 ha zemědělské půdy)

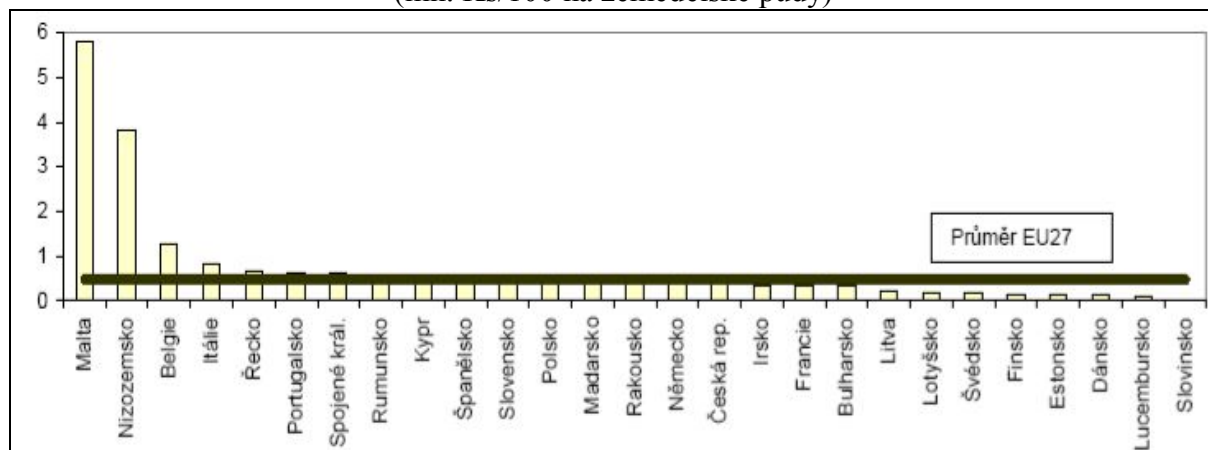
Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620037B12F/\\$File/2131085.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620037B12F/$File/2131085.pdf), 2009

Graf č. 8: Intenzita chovu prasat v zemích EU v roce 2005 (ks/100 ha zemědělské půdy)

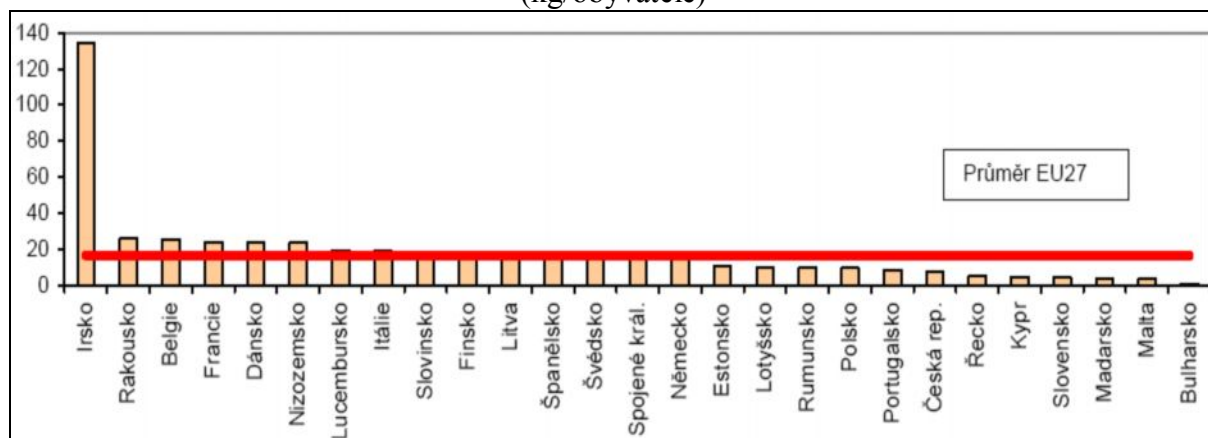
Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620037B12F/\\$File/2131085.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620037B12F/$File/2131085.pdf), 2009

Graf č. 9: Intenzita chovu nosnic na rozlohu orné půdy v zemích EU v roce 2005 (mil. Ks/100 ha zemědělské půdy)

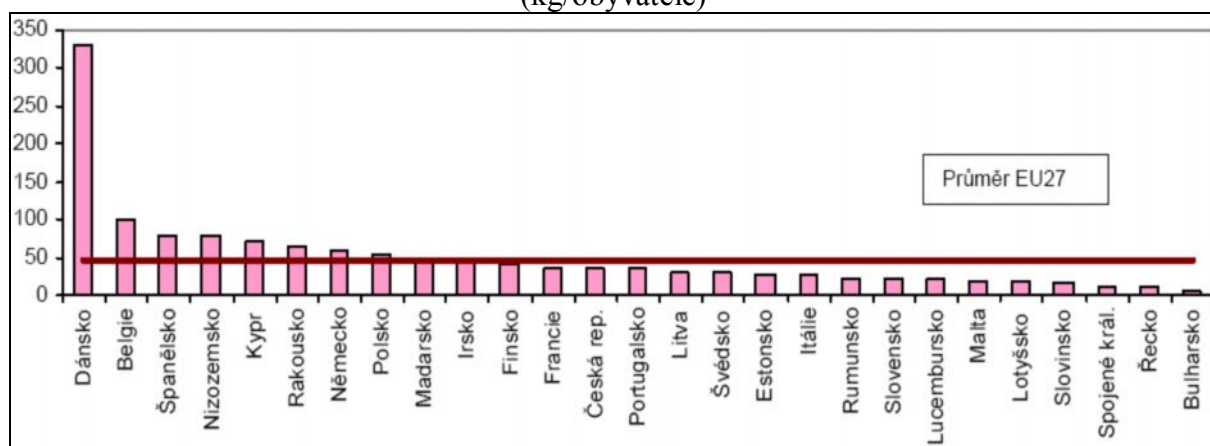
Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620037B12F/\\$File/2131085.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620037B12F/$File/2131085.pdf), 2009

Graf č. 10: Výroba hovězího masa v jatečné hmotnosti v zemích EU v roce 2007 (kg/obyvatele)

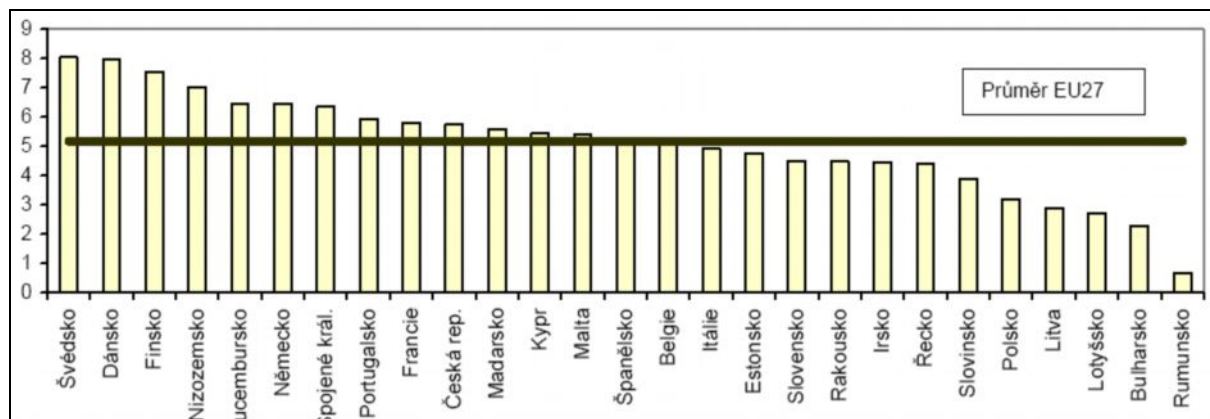
Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620037E3AC/\\$File/2131086.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620037E3AC/$File/2131086.pdf), 2009

Graf č. 11: Výroba vepřového masa v jatečné hmotnosti v zemích EU v roce 2007 (kg/obyvatele)

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620037E3AC/\\$File/2131086.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620037E3AC/$File/2131086.pdf), 2009

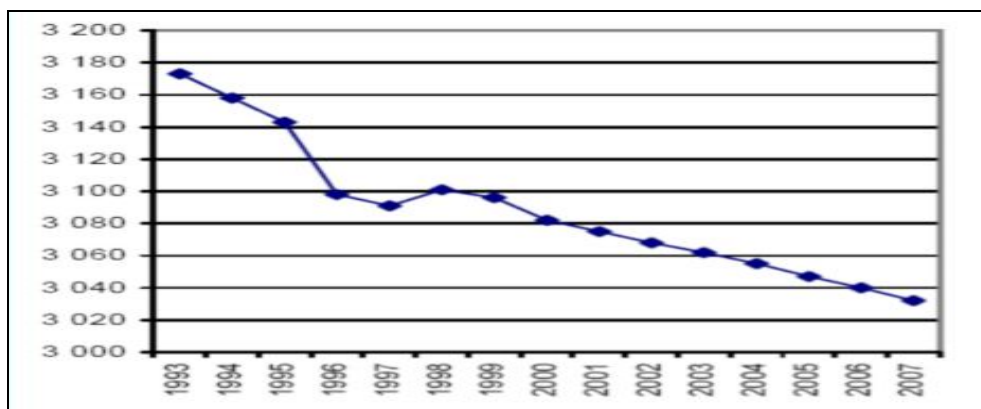
Graf č. 12: Produkce mléka na 1 dojnici v zemích EU v roce 2005 (t/ks)

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620037E3AC/\\$File/2131086.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620037E3AC/$File/2131086.pdf), 2009

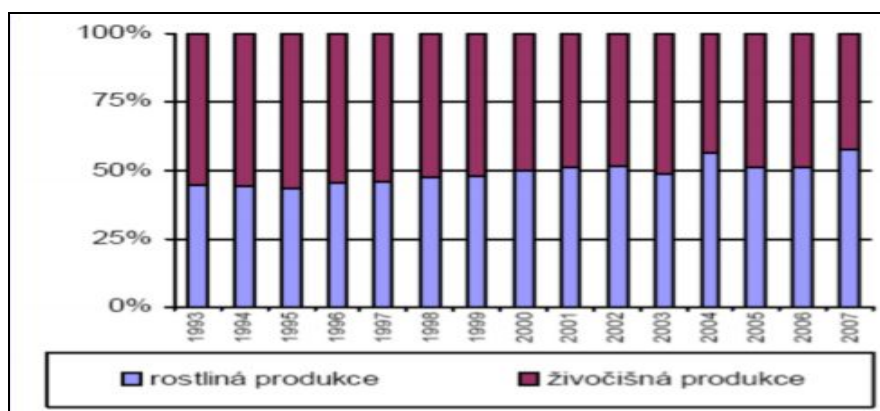
Příloha č. 3 – Charakteristika zemědělského sektoru ČR

Graf č. 1: Vývoj orné půdy v ČR mezi roky 1993-2007 (tis. ha)

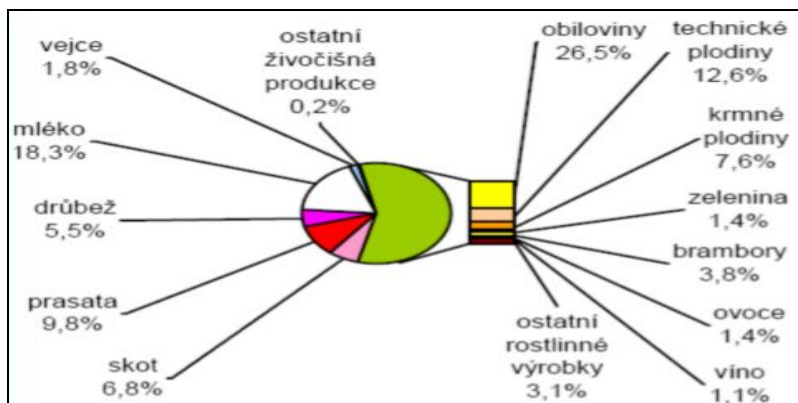
Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/6200344EF6/\\$File/2131081.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/6200344EF6/$File/2131081.pdf), 2009

Graf č. 2: Podíl rostlinné a živočišné výroby na celkové zemědělské produkci v ČR (%)

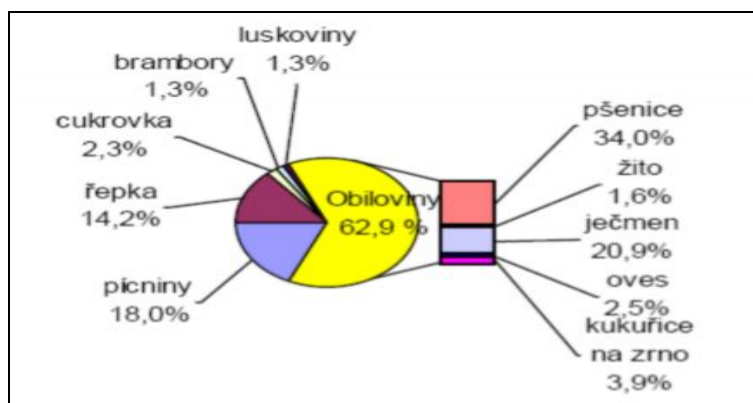
Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/62003623EE/\\$File/2131082.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/62003623EE/$File/2131082.pdf), 2009

Graf č. 3: Struktura rostlinné a živočišné výroby v ČR v roce 2007 (%)

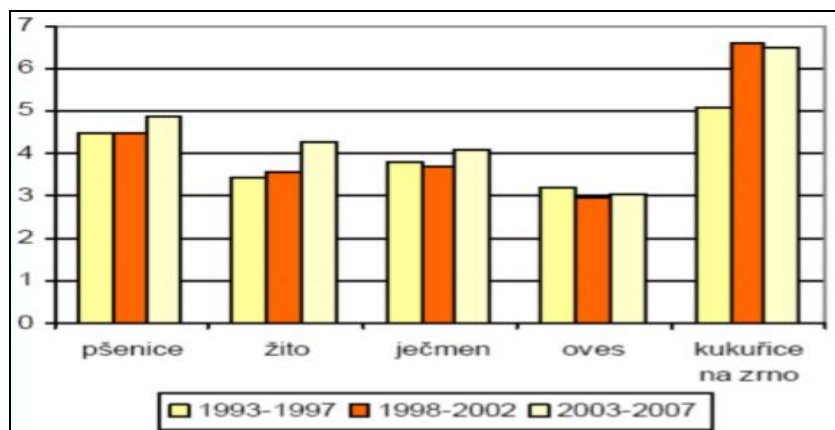
Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/62003623EE/\\$File/2131082.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/62003623EE/$File/2131082.pdf), 2009

Graf č. 4: **Struktura zemědělských plodin na osevních plochách v ČR v roce 2007 (%)**

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620038145C/\\$File/2131087.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620038145C/$File/2131087.pdf), 2009

Graf č. 5: **Výnosy obilovin v ČR v pětiletých průměrech (t/ha)**

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620037652D/\\$File/2131084.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/620037652D/$File/2131084.pdf), 2009

Příloha č. 4 – Vstup ČR do EU

Tabulka č. 1: **Produkční limity v ČR po vstupu do EU**

Oblast	Vyjednaná národní kvóta
Orná půda – plocha (ha)	2 253 598
Referenční výnos (t/ha)	4,20
Mléko – dodávky, př. prodeje (t)	2 682 143
Tučnost mléka	4,21
Krávy (ks)	90 300
Zvláštní prémie skotu (ks)	244 349
Porážková prémie skotu (ks)	
Dospělí	483 382
Telata	27 380
Cukr celkem	454 862
Škrob (t)	33 660
Přadné rostliny – len (t)	
Dlouhé vlákno	1 923
Krátké vlákno	2 865
Ovce (ks)	66 733
Sušená píce (t)	27 942
Zpracované ovoce a zelenina (t)	
Rajčata	12 000
Broskve	1 287
Hrušky	11

Zdroj: eStav.cz, 2003; vlastní zpracování

Tabulka č. 2: Nové členské státy EU z roku 2004 – Vybrané výrobní kvóty na některé komodity, doporučené výnosy a základní oblasti

	Kypr	Česká rep.	Estonsko	Maďarsko	Litva	Lotyšsko	Malta	Polsko	Slovensko	Slovinsko
Orná plocha (ha)	79 004	2 253 598	362 827	3 487 792	443 580	1 146 633	4 565	9 454 671	1 003 453	125 171
Výnos z orné polochy (t/ha)	2,3	4,2	2,4	4,73	2,5	2,7	2,2	3	4,6	5,27
Kvóta na bramborový škrob (t)	0	33 660	250	0	5 778	1 211	0	144 985	729	0
Kvóta na cukr (t)	0	454 862	0	401 684	66 505	103 010	0	1 671 926	207 432	52 973
- kvóta A	-	441 209	-	400 454	66 400	103 010	-	1 580 000	189 760	48 157
- kvóta B	-	13 653	-	1 230	105	0	-	91 926	17 672	4 816
Isoglukoza (t)	0	0	0	137 627	0	0	0	26 781	42 547	0
- kvóta A	-	-	-	127 627	-	-	-	24 911	37 522	-
- kvóta B	-	-	-	10 000	-	-	-	1 870	5 025	-
Kvóta na mléko – celkem	145 200	2 682 143	624 483	1 947 280	695 395	1 646 939	48 698	8 964 017	1 013 316	560 424
- dodávky (t)	141 337	2 613 239	537 118	1 782 650	468 943	1 256 440	48 698	8 500 000	990 810	467 063
- přímý prodej (t)	3 863	68 904	87 365	164 630	226 452	390 499	0	464 017	22 506	93 361
Kvóta na mléko – rezerva 2006 (t)	0	55 788	21 885	42 780	33 253	57 900	0	416 126	27 472	16 214
Národní obálky na hovězí (EUR)	308 945	8 776 017	1 134 510	2 936 076	1 330 680	4 942 267	10 637	27 300 000	4 500 535	2 964 780
Národní obálky na skopové (EUR)	441 000	71 000	31 000	1212 000	19 000	18 000	9000	355 000	323 000	86 000

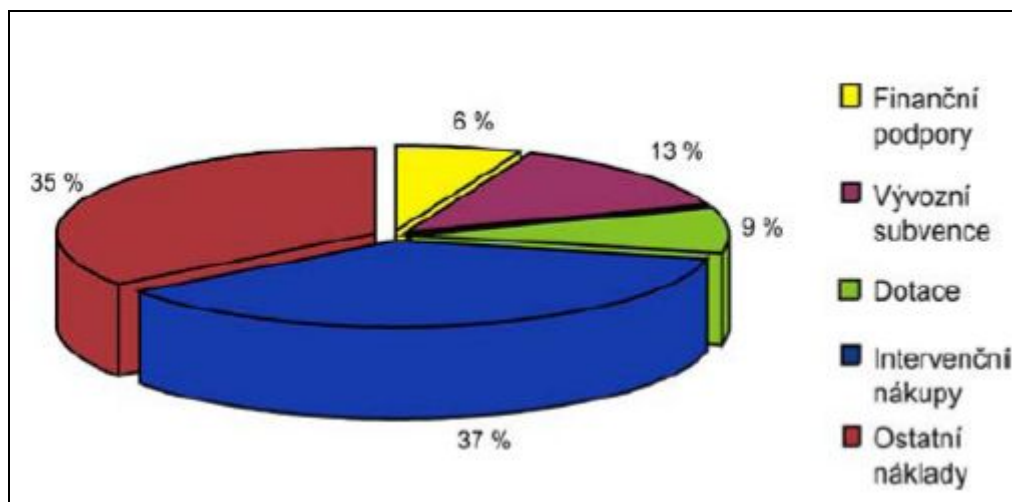
Zdroj: <http://nf.vse.cz/download/veda/workshops/peluchavenkov.pdf>, 2008, str. 14

Tabulka č. 3: Tržní opatření aplikována v ČR po vstupu do EU

Komodita	Používaná opatření
Mléko a mléčné výrobky	<ul style="list-style-type: none"> - intervenční cena pro máslo, pro sušené odstředěné mléko (SOM) - počínaje rokem 2004 dochází ke snížení intervenčních cen - vyplácení podpor na mléko a SOM - nákup nebo uskladnění másla a SOM - dovozní cla, vývozní subvence
Hovězí a telecí maso	<ul style="list-style-type: none"> - do společného trhu patří živý skot a telata, maso a další produkty - intervenční cena - intervenční nákupy, podpora skladování - dovozní a vývozní licence, vývozní subvence
Vepřové maso	<ul style="list-style-type: none"> - do společného trhu náležejí živá prasata a vepřové maso - intervenční nákupy, podpora soukromého skladování - dovozní opatření, vývozní subvence
Obiloviny	<ul style="list-style-type: none"> - intervence se vztahuje na pšenici, ječmen, kukuřici, žito, čirok a tvrdou pšenici - intervenční ceny - vývozní subvence

Zdroj: Portál eAgri – Ministerstvo zemědělství, 2004; vlastní zpracování

Graf č. 1: Podíl jednotlivých výdajů uskutečněných SZIF v rámci SOT
v letech 2004-2006

Zdroj: Zpráva o finančním řízení prostředků EU v ČR, 2008, str. 37

Příloha č. 5 – Finanční podpora zemědělského sektoru ČR

Tabulka č. 1: Vývoj podpor PGRLF (finanční údaje v tis. Kč)

Rok	Počet žádostí	Z toho schváleno	Výše zprostředkovaného úvěru	Poskytnuté garance	Poskytnuté dotace	Vyplaceno v roce
1994	2 605	2 388	6 325 000	1 481 510	1 273 432	286 000
1995	2 945	2 739	10 129 188	4 036 085	2 395 529	721 837
1996	3 426	3 252	14 847 018	7 833 705	4 242 861	1 818 848
1997	2 540	2 340	14 621 999	5 124 512	2 892 728	2 701 982
1998	1 934	1 735	9 298 509	2 690 532	1 951 432	2 681 904
1999	1 746	1 493	7 694 662	1 257 324	1 387 332	2 208 197
2000	1 539	1 425	5 323 554	885 382	751 314	1 605 840
2001	1 723	1 671	6 369 317	1 195 139	991 553	1 332 852
2002	1 993	1 920	7 361 236	1 386 535	798 613	1 266 851
2003	1 802	1 723	6 088 453	1 780 054	564 314	963 952
2004	2 657	2 471	7 962 686	2 321 127	1 179 036	880 261
2005	1 917	1 829	5 097 915	974 896	650 275	813 584
2006	2 668	2 560	6 530 397	1 028 153	741 735	705 238
2007	2 332	2 034	5 374 283	315 841	710 604	680 848
Celkem	31 827	29 580	112 934 217	32 310 795	20 530 676	18 668 194

Zdroj: PGRLF, 2008; vlastní zpracování

Tabulka č. 2: Rozpočet programu SAPARD

(v cenách roku 2003 na období 2003-2006, v EUR)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2000-2006
Priorita I. Zvyšování konkurenceschopnosti zemědělství (2)								
1.1. - Investice do zemědělského majetku	4 266 768	4 665 026	4 841 390	4 534 145	4 098 891	4 098 891	4 098 891	30 004 004
z toho povodně	679 086	987 850	623 912	148 315	0	0	0	2 439 163
1.2. - Zlepšování zpracování a marketingu zemědělských produktů a produktů rybolovu	4 092 241	4 141 929	4 601 705	5 327 116	6 659 116	6 659 116	6 659 116	38 140 339
z toho povodně	339 543	493 926	322 563	74 158	0	0	0	1 230 190
1.3. - Zlepšování struktur pro kontrolu kvality, pro kvalitu potravin a ochranu spotřebitele	1 800 938	2 470 423	2 048 146	0	636 122	636 122	636 122	8 227 872
1.4. - Meiorace a pozemkové úpravy	5 182 789	4 316 729	3 760 847	2 328 545	4 087 545	4 087 545	4 087 545	27 851 545
Priorita II. Trvale udržitelný rozvoj venkovských oblastí (2)								
2.1.a. - Renovace a rozvoj vesnic	3 247 664	3 321 960	2 941 000	6 237 825	2 511 811	2 511 811	2 511 811	23 283 382
z toho povodně	0	1 588 776	0	0	0	0	0	1 588 776
2.1.b. - Rozvoj venkovské infrastruktury	1 762 433	1 793 500	1 611 929	2 524 767	1 398 609	1 398 609	1 398 609	11 888 455
z toho povodně	0	939 273	0	0	0	0	0	939 273
2.2. - Rozvoj a diverzif. hospod. činnosti zajišťující rozmanitost aktivit a altern. zdroje příjmů	2 087 784	2 135 547	2 941 000	2 795 715	3 767 715	3 767 715	3 767 715	21 263 193
z toho povodně	0	1 490 105	0	0	0	0	0	1 490 105
2.3. - Metody zemědělské produkce určené k ochraně životního prostředí a uchovatí krajiny	0	0	264 456	0	270 126	270 126	270 126	1 074 833
Priorita III. Odborná pomoc								
3.1. - Zlepšování profesního vzdělávání (2)	0	0	320 000	151 428	295 539	295 539	295 539	1 358 044
3.2. - Technická pomoc (3)	0	51 613	196 322	24 024	198 092	198 092	198 092	866 234
Celkem za Opatření	22 440 617	22 896 727	23 526 795	23 923 565	23 923 565	23 923 565	23 923 565	164 558 400
Asistence z iniciativy Komise podle článku 7 (4) NR č. 1269/1999 (4)	0	0	0	0	0	0	0	0
CELKEM (5)	22 440 617	22 896 727	23 526 795	23 923 565	23 923 565	23 923 565	23 923 565	164 558 400

Zdroj: Závěrečná zpráva o programu SAPARD v České republice – Příloha č. 1: Finanční tabulky, 2008

Tabulka č. 3: Program SAPARD – přehled alokací, uzavřených závazků a proplacených projektů k 30. 11. 2005 dle opatření

	schválená alokace 2000-2003		uzavřené závazky k 30. 11. 2005			proplacené projekty k 30. 11. 2005			
	veřejné prostředky	z toho podíl EU	počet projektů	veřejné prostředky	z toho podíl EU	počet projektů	veřejné prostředky**	z toho podíl EU**	
Priorita I - Zvyšování konkurenceschopnosti zemědělství									
1.1.	Investice do zemědělského majetku	764 280 447	582 645 517	359	791 741 789	603 321 198	349	764 280 447	582 645 517
1.2.	Zlepšování zpracování a marketingu zemědělských produktů a produktů rybolovu	770 273 040	580 315 526	288	870 806 349	656 105 404	272	770 273 040	580 315 526
1.3.	Zlepšování struktur pro kontrolu kvality, pro kvalitu potravin a ochranu spotřebitele	268 947 095	201 710 291	191	320 630 802	240 473 081	178	268 947 095	201 710 291
1.4.	Meliorace a pozemkové úpravy	658 297 166	493 722 788	305	736 252 329	552 189 174	301	658 297 166	493 722 788
Priorita II - Trvale udržitelný rozvoj venkovských oblastí									
2.1.	Renovace a rozvoj vesnic a rozvoj venkovské infrastruktury	973 392 144*	738 856 485	197	1 037 081 643*	787 175 817	192	973 392 144*	738 856 485
2.2.	Rozvoj a diverzif. hospod. činnosti zajišťující rozmanitost aktivit a altern. zdroje příjmů	416 922 567	318 230 512	129	464 714 729	354 127 597	123	416 922 567	318 230 512
2.3.	Metody zemědělské produkce určené k ochraně životního prostředí a uchování krajiny	12 585 689	9 439 245	36	21 761 205	16 320 865	36	12 585 689	9 439 245
Priorita III - Odborná pomoc									
3.1.	Zlepšování profesního vzdělávání	19 539 975	14 654 975	33	22 275 646	16 706 734	33	19 539 975	14 654 975
3.2.	Technická pomoc	10 572 741	8 458 191	16	11 566 154	9 252 921	11	10 572 741	8 458 191
Celkem		3 894 810 864	2 948 033 530	1554	4 276 830 646	3 235 672 791	1495	3 894 810 864	2 948 033 530

Zdroj: Závěrečná zpráva o programu SAPARD v České republice, 2008, str. 17

Tabulka č. 4: Finanční rozpočet programu HRDP ČR na období 2004-2006

HRDP	Programové období 2004–2006	
	Veřejné výdaje (EUR)	Príspevek ES (EUR)
Priorita 1		
Předčasné ukončení zemědělské činnosti	3 277 284	2 621 827
Méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními	283 648 677	226 918 823
Agroenvironmentální opatření	365 508 277	292 795 808
Lesnictví	7 706 621	6 165 434
Zakládání skupin výrobců	10 301 158	8 240 927
1.1. Investice do zemědělského majetku – projekty schválené podle nařízení (ES) č. 1268/1999	468 165	351 124
1.2. Zlepšování zpracování a marketingu zemědělských produktů a produktů rybolovu – projekty schválené podle nařízení (ES) č. 1268/1999	2 188 047	1 641 035
Povodňové škody	0	0
1.3. Zlepšování struktur pro kontrolu kvality, pro kvalitu potravin a ochranu spotřebitele – projekty schválené podle nařízení (ES) č. 1268/1999	1 129 904	847 428
1.4. Meliorace a pozemkové úpravy – projekty schválené podle nařízení (ES) č. 1268/1999	911 853	683 890
2.1.a Renovace a rozvoj vesnic – projekty schválené podle nařízení (ES) č. 1268/1999	845 984	634 488
Povodňové škody	129 609	110 168
2.1.b Rozvoj venkovské infrastruktury – projekty schválené podle nařízení (ES) č. 1268/1999	619 237	464 428
2.2. Rozvoj a diverzifikace hospodářských činností zajišťující rozmanitost aktivit a alternativního zdroje příjmů – projekty schválené podle nařízení (ES) č. 1268/1999	1 366 350	1 024 763
2.3. Metody zemědělské produkce určené k ochraně životního prostředí a uchování krajiny – projekty schválené podle nařízení (ES) č. 1268/1999	321 674	241 256
3.1. Zlepšování profesního vzdělávání – projekty schválené podle nařízení (ES) č. 1268/1999	62 708	47 031
Celkem Priorita 1	678 485 538	542 788 430
Jiné akce		
Technická pomoc HRDP	0	0
Technická pomoc – projekty schválené podle nařízení (ES) č. 1268/1999	14 462	11 570
Celkem jiné akce	14 462	11 570
Program HRDP celkem	678 500 000	542 800 000

Zdroj: Horizontální plán rozvoje venkova – Výroční hodnotící zpráva za rok 2008, 2009, str. 39

Tabulka č. 5: **Přehled o plánovaných a požadovaných finančních prostředcích na HRDP**
(stav k 31. 12. 2008, v Kč)

Opatření HRDP	Celkem zažádáno o dotaci v období 2004 – 2008	Schválené finanční prostředky na období 2004 – 2006	% rozdíl mezi zažádanou dotací a plánovanou dotací
PUZČ	93 050 738,91	99 921 000	93,12%
LFA	8 389 846 711,70	8 769 008 858	95,68%
AEO	10 928 991 301,49	10 631 422 336	102,80%
Lesnictví	220 213 323,83	224 706 900	98,00%
ZSV	294 123 529,58	303 726 289	96,84%
Technická pomoc	0	0	
SAPARD	231 503 649	256 674 497	90,19%
Celkem	20 157 729 255	20 285 459 880	99,37%

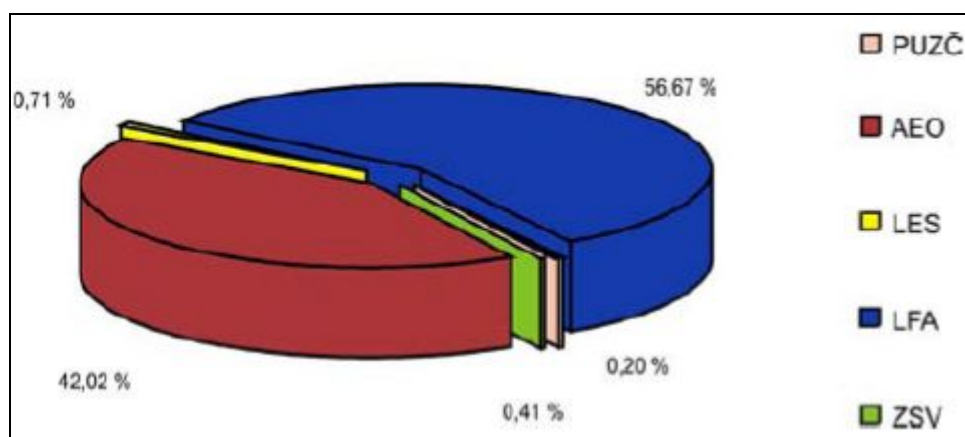
Zdroj: Horizontální plán rozvoje venkova – Výroční hodnotící zpráva za rok 2008, 2009, str. 37

Tabulka č. 6: **Porovnání skutečného čerpání prostředků z evropské části programu HRDP v období 2004-2006** (údaj k 31. 12. 2008, v EUR)

Opatření HRDP	Skutečně vyplacené finanční prostředky v EUR (z EZOZF)	Alokované finanční prostředky v EUR (z EZOZF)	Rozdíl mezi alokovanými a vyčerpanými finančními prostředky
PUZČ	2 621 827	2 621 827	18 EUR
LFA	226 908 508	226 918 832	
AEO	292 321 086	292 795 808	
Lesnictví	6 165 283	6 165 434	
ZSV	8 726 099	8 240 927	
Technická pomoc	0	0	
SAPARD	6 057 179	6 057 181	
CELKEM	542 799 982	542 800 000	

Zdroj: Horizontální plán rozvoje venkova – Výroční hodnotící zpráva za rok 2008, 2009, str. 29

Graf č. 1: **Podíl jednotlivých opatření HRDP na celkových prostředcích vyplacených konečným příjemcům v období 2004–2006**

Zdroj: Zpráva o finančním řízení prostředků EU v ČR, 2008, str. 34

Tabulka č. 7: OP RVMZ – finanční rozpočet na rok 2004

2004	Veřejné zdroje										Soukromé zdroje (indikativní)	
	Celkem	Příspěvek EU					Národní zdroje					
		Celkem	ERDF	ESF	EAGGF	FIFG	Celkem	Státní rozpočet	Rozp. krajů	Rozp. obcí		Ostatní (státní fondy)
Podpora zemědělství, zpracování zemědělských produktů a lesnímu hospodářství	35 227 261	22 721 277			22 721 277		12 505 984	12 505 984				28 758 235
Investice do zemědělského majetku / zemědělských podniků	29 007 794	18 274 911			18 274 911		10 732 883	10 732 883				23 733 650
Zlepšení zpracování zemědělských výrobků a jejich marketing	3 335 209	2 334 646			2 334 646		1 000 563	1 000 563				3 335 209
Lesní hospodářství	2 884 258	2 111 720			2 111 720		772 538	772 538				1 689 376
Rozvoj venkova, rybníkářství a odborné vzdělávání	22 244 214	17 105 518			15 484 236	1 621 282	5 138 696	5 138 696				4 500 808
Posílení přizpůsobivosti a rozvoje venkovských oblastí	19 576 820	15 220 778			15 220 778		4 356 042	4 356 042				2 174 397
Odborné vzdělávání	351 277	263 458			263 458		87 819	87 819				
Rybníkářství	2 316 117	1 621 282				1 621 282	694 835	694 835				2 326 411
Technická pomoc	940 343	705 257			636 353	68 904	235 086	235 086				
Technická pomoc	940 343	705 257			636 353	68 904	235 086	235 086				
Celkem	58 411 818	40 532 052			38 841 866	1 690 186	17 879 766	17 879 766				33 259 043
Vztahující se k ERDF celkem												
Vztahující se k ESF celkem												
Vztahující se k EAGGF celkem	56 003 829	38 841 866			38 841 866		17 161 963	17 161 963				30 932 632
Vztahující se k FIFG celkem	2 407 989	1 690 186				1 690 186	717 803	717 803				2 326 411

Zdroj: OP RVMZ, 2004, str. 96

Tabulka č. 8: OP RVMZ – finanční rozpočet na rok 2005

2005	Veřejné zdroje										Soukromé zdroje (indikativní)	
	Celkem	Příspěvek EU					Národní zdroje					
		Celkem	ERDF	ESF	EAGGF	FIFG	Celkem	Státní rozpočet	Rozp. krajů	Rozp. obcí		Ostatní (státní fondy)
Podpora zemědělství, zpracování zemědělských produktů a lesnímu hospodářství	50 456 682	32 544 121			32 544 121		17 912 561	17 912 561				41 190 972
Investice do zemědělského majetku / zemědělských podniků	41 548 422	26 175 506			26 175 506		15 372 916	15 372 916				33 994 163
Zlepšení zpracování zemědělských výrobků a jejich marketing	4 777 083	3 343 958			3 343 958		1 433 125	1 433 125				4 777 083
Lesní hospodářství	4 131 177	3 024 657			3 024 657		1 106 520	1 106 520				2 419 726
Rozvoj venkova, rybníkářství a odborné vzdělávání	31 860 817	24 500 563			22 178 369	2 322 194	7 360 254	7 360 254				6 446 594
Posílení přizpůsobivosti a rozvoje venkovských oblastí	28 040 256	21 801 013			21 801 013		6 239 243	6 239 243				3 114 427
Odborné vzdělávání	503 141	377 356			377 356		125 785	125 785				
Rybníkářství	3 317 420	2 322 194				2 322 194	995 226	995 226				3 332 167
Technická pomoc	1 346 872	1 010 154			911 461	98 693	336 718	336 718				
Technická pomoc	1 346 872	1 010 154			911 461	98 693	336 718	336 718				
Celkem	83 664 371	58 054 838			55 633 951	2 420 887	25 609 533	25 609 533				47 637 566
Vztahující se k ERDF celkem												
Vztahující se k ESF celkem												
Vztahující se k EAGGF celkem	80 215 360	55 633 951			55 633 951		24 581 409	24 581 409				44 305 399
Vztahující se k FIFG celkem	3 449 011	2 420 887				2 420 887	1 028 124	1 028 124				3 332 167

Zdroj: OP RVMZ, 2004, str. 97

Tabulka č. 9: OP RVMZ – finanční rozpočet na rok 2006

2006	Veřejné zdroje										Soukromé zdroje (indikativní)	
	Celkem	Příspěvek EU					Národní zdroje					
		Celkem	ERDF	ESF	EAGGF	FIFG	Celkem	Státní rozpočet	Rozp. krajů	Rozp. obcí		Ostatní (státní fondy)
Podpora zemědělství, zpracování zemědělských produktů a lesního hospodářství	65 457 452	42 219 487			42 219 487		23 237 965	23 237 965				53 437 047
Investice do zemědělského majetku / zemědělských podniků	53 900 766	33 957 483			33 957 483		19 943 283	19 943 283				44 100 627
Zlepšení zpracování zemědělských výrobků a jejich marketing	6 197 310	4 338 117			4 338 117		1 859 193	1 859 193				6 197 310
Lesní hospodářství	5 359 376	3 923 887			3 923 887		1 435 489	1 435 489				3 139 110
Rozvoj venkova, rybařství a odborné vzdělávání	41 333 034	31 784 578			28 771 996	3 012 582	9 548 456	9 548 456				8 344 040
Posílení přizpůsobivosti a rozvoje venkovských oblastí	36 376 620	28 282 452			28 282 452		8 094 168	8 094 168				4 040 351
Odborné vzdělávání	652 725	489 544			489 544		163 181	163 181				
Rybařství	4 303 689	3 012 582				3 012 582	1 291 107	1 291 107				4 303 689
Technická pomoc	1 747 296	1 310 472			1 182 438	128 034	436 824	436 824				
Technická pomoc	1 747 296	1 310 472			1 182 438	128 034	436 824	436 824				
Celkem	108 537 782	75 314 537			72 173 921	3 140 616	33 223 245	33 223 245				61 781 087
Vztahující se k ERDF celkem												
Vztahující se k ESF celkem												
Vztahující se k EAGGF celkem	104 063 381	72 173 921			72 173 921		31 889 460	31 889 460				57 477 398
Vztahující se k FIFG celkem	4 474 401	3 140 616				3 140 616	1 333 785	1 333 785				4 303 689

Zdroj: OP RVMZ, 2004, str. 98

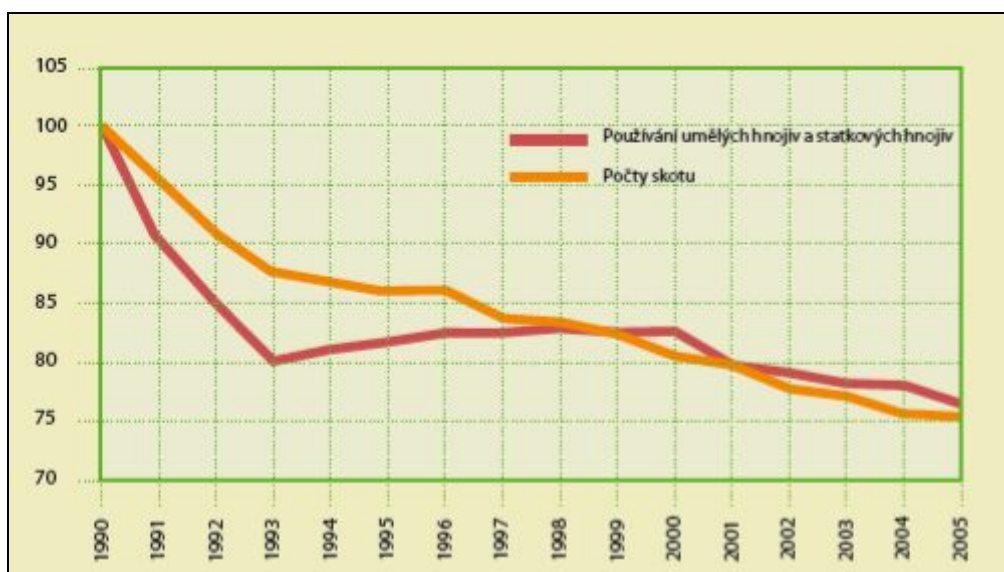
Příloha č. 6 – Zemědělství a klimatické změny

Obrázek č. 1: Změna celkových emisí CH₄ a N₂O ze zemědělství – v letech 1990-2005 v EU-27 (v tis. tun ekvivalentu CO₂)

Zdroj: Zemědělství EU – přijetí výzvy klimatických změn, 2008, str. 11

Obrázek č. 2: Vývoj počtu skotu a používání dusíkatých hnojiv v letech 1990-2005 v EU-25 (indexováno k základu v roce 1990)

Zdroj: Zemědělství EU – přijetí výzvy klimatických změn, 2008, str. 8

Obrázek č. 3: **Plánovaný vývoj zemědělských emisí do roku 2010 v EU-15**

Zdroj: Zemědělství EU – přijetí výzvy klimatických změn, 2008, str. 9

Příloha č. 7 – Dojednané právní předpisy z oblasti zemědělství v rámci českého předsednictví v Radě EU v 1. polovině roku 2009

Revize nařízení o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (Plán obnovy – projekty na podporu vysokorychlostního internetu a nových výzev společné zemědělské politiky) – Přijato EP 6. 5. 2009, přijato Radou 25. 5. 2009.

Podle dohody bude v rámci evropského plánu hospodářské obnovy na projekty v sektoru energetiky, vysokorychlostního internetu a nových výzev společné zemědělské politiky z balíčku 5 mld. eur investováno 1,020 mld. na podporu zavádění širokopásmového internetu do venkovských oblastí a na opatření, spojené s tzv. novými výzvami v zemědělství. Členské státy mají rovněž možnost dočasně zvýšit míru spolufinancování.

Nařízení o obecných pravidlech pro definici, označování a obchodní úpravu aromatizovaných vín, aromatizovaných vinných nápojů a aromatizovaných vinných koktejlů – Přijato EP 19. 2. 2009, formální přijetí Radou očekáváno v průběhu švédského předsednictví.

S ohledem na hospodářský význam trhu s aromatizovanými nápoji pro zemědělství Společenství a rozsah právní úpravy je nutno kodifikovat společné předpisy pro tuto oblast. Nařízení stanoví obecná pravidla pro označování a obchodní úpravu aromatizovaných vín, aromatizovaných vinných nápojů a vinných koktejlů.

Začlenění reformy sektoru vína do nařízení o společné organizaci zemědělských trhů – Přijato Radou 25. 5. 2009.

Přináší zrušení nařízení č. 479/2008 o společné organizaci trhů s vínem a začlenění jeho obsahu do jednotného nařízení o společné organizaci trhů, čímž je završen jeden z kroků víceletého procesu zjednodušování Společné zemědělské politiky. V rámci tohoto procesu je 21 nařízení o společných organizacích trhů v jednotlivých odvětvích sloučenou do jednoho a tím bude do budoucna vytvořen jednotný soubor harmonizovaných pravidel.

Nařízení o uzavření Dohody mezi Evropským společenstvím a vládou Ruské federace o spolupráci v oblasti rybolovu a zachování živých mořských zdrojů v Baltském moři – Přijato Radou: 23. 3. 2009.

Cílem nové dohody je zajistit úzkou spolupráci mezi smluvními stranami na základě zásady nestranného a vzájemného užítku vedoucího k zachování zdrojů, udržitelnému využívání a řízení všech tažných, přidružených a závislých populací v Baltském moři. Dohoda stanoví ujednání o společných řídicích opatřeních, poskytování licencí, dodržování opatření na

zachování zdrojů, řídicích opatření a dalších předpisů v oblasti rybolovu, spolupráci při kontrole a prosazování dodržování právních předpisů, inspekcích, zastavení nebo zadržení plavidel a vědecké spolupráci.

Nařízení o víceletém plánu obnovy populace tuňáka obecného ve východním Atlantiku a Středozezemním moři – Přijato Radou: 6. 4. 2009.

Nařízení je reakcí na znepokojení vědců ohledně kritického stavu populace tuňáka způsobeného nadměrným rybolovem. Plán si obecně klade za cíl snížit postupně kvótu na odlov, zvýšit minimální velikost lovených ryb, omezit rybolov pomocí dlouhých lovných šňůr a kruhových zatahovacích sítí a posílit kontrolní opatření s cílem bojovat proti nelegálnímu rybolovu.

Nařízení Rady, kterým se zrušuje 14 zastaralých nařízení v oblasti Společné rybářské politiky – Přijato Radou: 25. 5. 2009.

Nařízení souvisí s Akčním plánem na zjednodušení a zlepšení Společné rybářské politiky pro období 2006-2008. Zrušením 14 zastaralých předpisů přispívá nařízení ke zjednodušení a zprůhlednění legislativy pro rybářský sektor v rámci Společné rybářské politiky.

Revize nařízení, kterým se stanoví ochranná a donucovací opatření v oblasti upravené předpisy Organizace pro rybolov v severozápadním Atlantiku – Přijato Radou: 7. 7. 2009.

Nařízení převádí do legislativy Společenství ochranná a donucovací opatření, která již byla přijata v rámci Organizace pro rybolov v severozápadním Atlantiku pro oblast Atlantiku, který tato organizace řídí.

Nařízení o vedlejších živočišných produktech, které nejsou určeny pro lidskou spotřebu – Přijato EP: 22. 4. 2009, formální přijetí Radou očekáváno v průběhu švédského předsednictví.

Cílem úpravy je zachovat vysokou úroveň bezpečnosti během celého výrobního a distribučního řetězce, od výrobce až po spotřebitele. Nařízení se vztahuje na všechny druhy materiálů živočišného původu, které nejsou určeny pro lidskou spotřebu.

Nařízení na ochranu zvířat při usmrcování – Přijato Radou 22. 6. 2009.

Nařízení, jehož cílem je zlepšení podmínek zvířat při porážce, snížení administrativní zátěže a harmonizace pravidel tzv. animal welfare, v rámci celé EU, má nahradit od 1. ledna 2013 stávající směrnici č. 119/1993. Konečný kompromisní text vychází z nejnovějších vědeckých poznatků pro stanovení technických parametrů jatek a omračovacích metod, včetně způsobů monitoringu jejich efektivnosti a možnosti uchovat si na národní úrovni existující pravidla podporující welfare, z nichž některá mohou být dále zpřísnována.

Rozhodnutí, kterým se zjednoduší postupy tvorby seznamů a zveřejňování informací ve veterinární a zootechnické oblasti – Přijato EP 2. 4. 2009, přijato Radou 5. 5. 2009.

Nařízení souvisí s pravidly pro zveřejňování informací národními referenčními laboratořemi a řeší problém právního vakua pro období od vydání příslušné směrnice č. 73/2008 v září 2008 do 1. ledna 2010.

Revize nařízení, kterým se stanoví společná organizace zemědělských trhů, pokud jde o obchodní normy pro drůbeží maso – Schváleno Zvláštním zemědělským výborem 6. 4. 2009; formální přijetí Radou očekáváno během švédského předsednictví.

Cílem je zajistit zachování hygienických nároků u výrobků z drůbežního masa. Nařízení rozšiřuje standardy pro čerstvé drůbeží maso i na přípravky a polotovary z drůbežního masa. Jde zejména o vyloučení zboží, které bylo již jednou zmrazeno, z kategorie čerstvé drůbeží maso.

Nařízení o nových potravinách – Přijato Radou: 22. 6. 2009.

Nařízení si klade za cíl zajistit bezpečnost potravin, chránit lidské zdraví a zabezpečit fungování vnitřního trhu s potravinami a vyjasňuje definice nových potravin (včetně nových technologií používaných v potravinářství).

Nařízení o statistice pesticidů (přijato částečně) – Částečně přijato EP: 22. 4. 2009 (EP schválil celé nařízení s výjimkou jednoho ze dvou dohodnutých pozměňujících návrhů, který se týká definice pesticidů), Rada během švédského předsednictví posoudí, zda bude pokračovat do třetího čtení nebo zda návrh schválí ve znění přijatém EP.

Cílem nařízení je stanovit rámec pro vypracování statistik ES o uvádění přípravků na ochranu rostlin (pesticidů) na trh a jejich užívání. Shromažďování údajů o prodeji a používání přípravků na ochranu rostlin je jedním z opatření v rámci strategie udržitelného používání pesticidů. Podle nařízení se budou sledovat vhodné ukazatele pro monitorování rizik souvisejících s používáním pesticidů, členské státy budou na jeho základě shromažďovat srovnatelné údaje pro vytváření harmonizovaných statistik.

Příloha č. 8: Současný stav českého zemědělství

Tabulka č. 1: Teritoriální skladba agrárního zahraničního obchodu ČR (v mil. Kč)

Země	Vývoz		Země	Dovoz	
	2007	2008		2007	2008
Slovensko	26 258,0	28 901,7	Německo	29 091,8	30 633,5
Německo	23 626,7	23 146,0	Polsko	17 438,0	16 948,7
Polsko	10 373,8	11 886,0	Slovensko	11 642,4	10 847,1
Itálie	3 451,2	6 957,6	Nizozemsko	8 820,1	9 186,1
Rakousko	4 556,3	5 609,5	Itálie	7 798,4	7 804,2
Maďarsko	4 472,8	5 070,7	Španělsko	6 336,8	6 213,9
Velká Británie	2 752,1	3 495,5	Rakousko	5 957,9	6 126,5
Francie	2 023,1	2 130,4	Maďarsko	5 257,6	5 238,6
Nizozemsko	2 225,5	2 122,4	Francie	4 528,4	4 490,6
Rusko	1 961,5	2 030,3	Belgie	3 418,3	3 267,7
Rumunsko	2 018,7	1 957,3	Brazílie	2 844,4	3 112,6
Belgie	1 257,1	1 361,3	Čína	2 166,1	2 194,5
Švédsko	843,8	1 214,4	USA	1 950,2	1 839,1
Vybrané země celkem	85 820,6	95 883,1	Vybrané země celkem	107 250,4	107 903,1
Podíl na celkovém agrárním vývozu (v %)	88,6	88,6	Podíl na celkovém agrárním dovozu (v %)	82,9	82,9

Zdroj: Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2008, 2009; vlastní zpracování

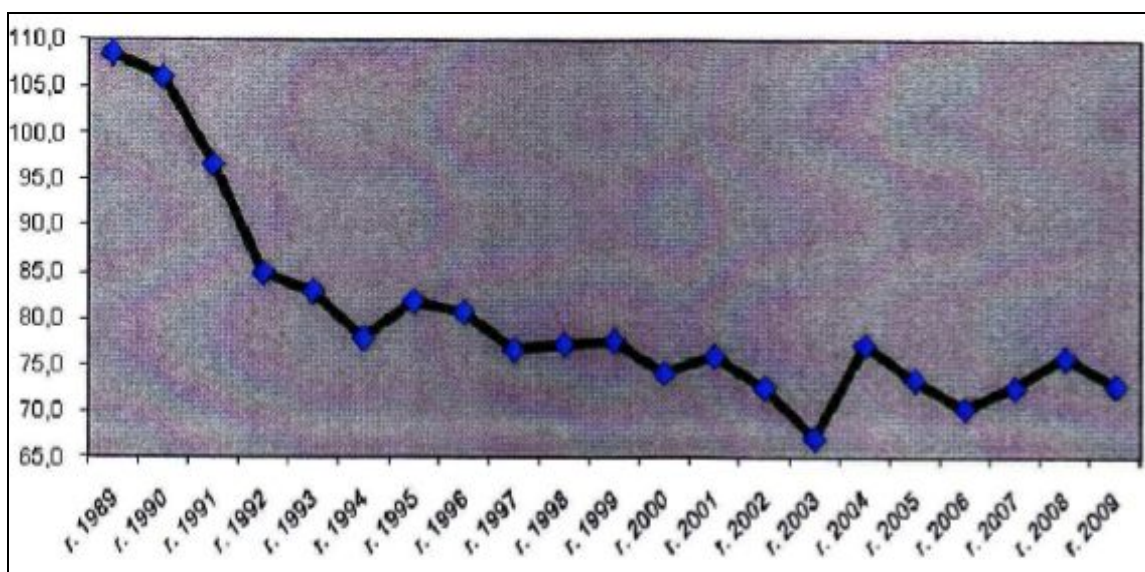
Tabulka č. 2: Vývoj komoditní skladby agrárního zahraničního obchodu ČR (v %)

Komodita	Vývoz		Dovoz	
	Podíl na agrárním vývozu		Podíl na agrárním dovozu	
	2007	2008	2007	2008
Živá zvířata	4,36	4,63	0,78	1,15
Maso a jedlé droby	3,49	3,79	9,72	10,59
Ryby, korýši, měkkýši aj. vodní	1,38	1,44	1,63	1,80
Mléko, mléčné výrobky aj.	16,02	13,72	8,08	7,72
Ostatní produkty živočišného původu	0,53	0,50	0,89	0,90
Dřeviny a jiné rostliny	0,28	0,27	2,30	2,39
Zelenina, požitelné rostliny	2,13	1,88	7,54	6,80
Jedlé ovoce a ořechy	2,44	2,20	8,80	8,86
Káva, čaj, koření	1,39	1,24	2,54	2,53
Obiloviny	7,57	7,07	2,07	1,87
Mlýnské výrobky, slad, škroby aj.	2,53	3,03	0,86	0,86
Olejnata a ostatní semena a plody	7,44	7,87	1,78	2,12
Rostlinné šťávy a výtažky	0,59	0,72	0,52	0,79
Rostlinné pletací materiály	0,00	0,00	0,02	0,03
Živočišné nebo rostlinné tuky a oleje	3,45	3,66	2,99	4,13
Přípravky z masa, ryb, korýšů aj.	2,36	2,55	3,21	3,25
Cukr a cukrovinky	5,19	5,31	3,90	2,91
Kakao a kakaové přípravky	3,74	3,80	4,79	4,66
Přípravky z obilovin, mouky, škrobu, mléka; jemné pečivo	4,71	5,27	6,18	6,71
Přípravky ze zeleniny, ovoce, ořechů nebo jiných částí rostlin	2,65	2,11	5,07	5,03
Různé potravinářské přípravky	8,15	8,37	8,02	8,08
Nápoje, lihové tekutiny a ocet	10,63	9,58	7,20	7,45
Zbytky a odpady v potravinářském průmyslu	4,06	4,40	5,99	6,76
Tabák a vyrobené tabákové náhražky	4,92	6,60	5,10	2,62
Celkem	100,00	100,00	100,00	100,00

Zdroj: Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2008, 2009; vlastní zpracování

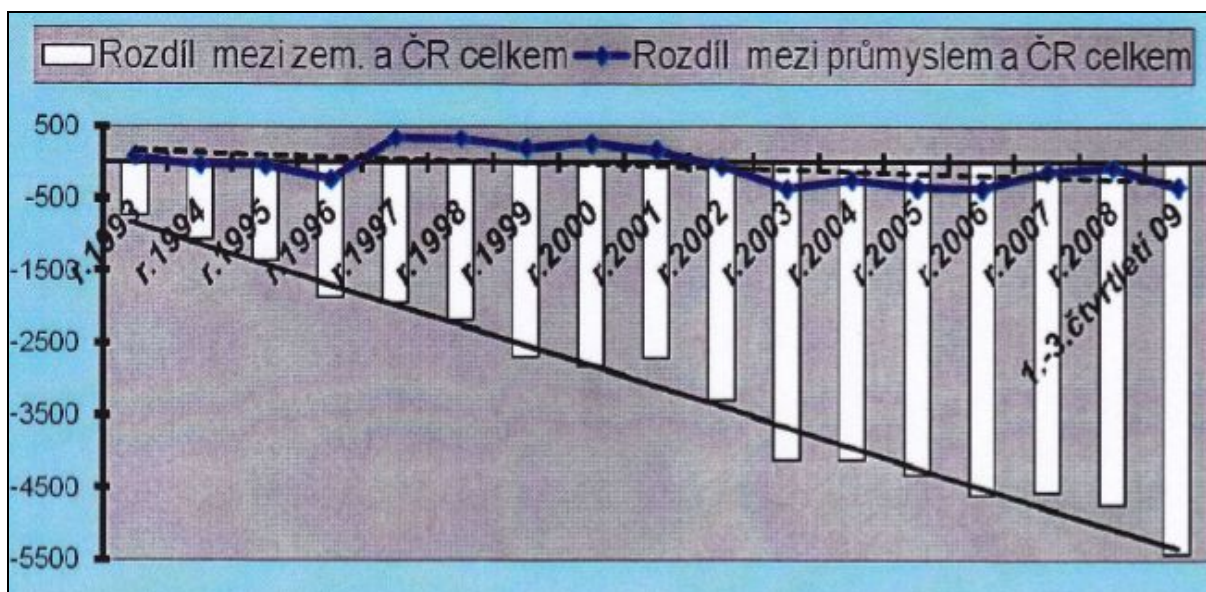

Graf č. 1: Hrubá zemědělská produkce v ČR ve stálých cenách r. 1989 (v mld. Kč)

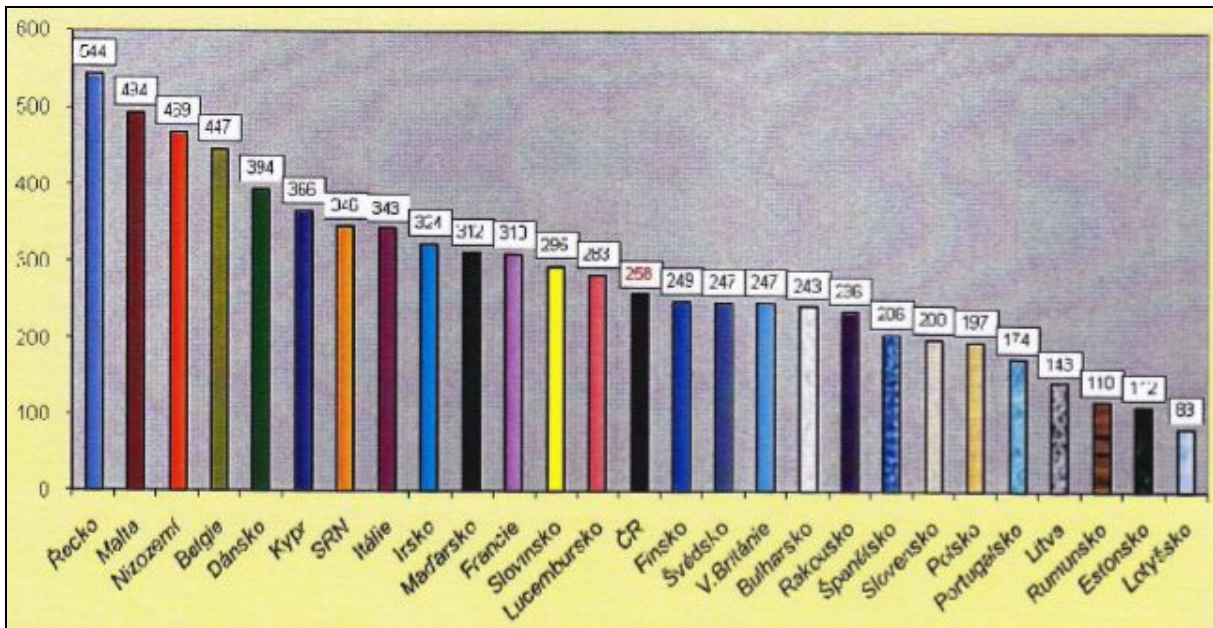
Zdroj: <http://www.ospzv-aso.cz/dokumenty/2010/100211body.pdf>, 2010, str. 1

Graf č. 2: Vývoj rozdílu mezi mzdou v zemědělství, průmyslu a mzdou v ČR celkem a vyrovnání trendu

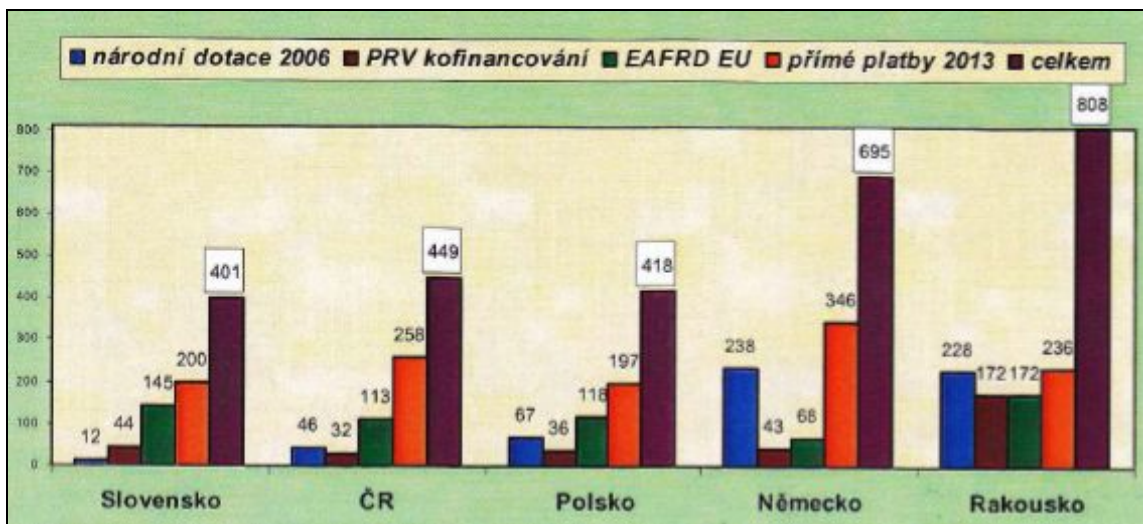
Zdroj: <http://www.ospzv-aso.cz/dokumenty/2010/100211body.pdf>, 2010, str. 3

Graf č. 3: Přímé platby pro zemědělství v EU-27 v r. 2013 (v EUR/ha)

Zdroj: <http://www.ospzv-aso.cz/dokumenty/2010/100211body.pdf>, 2010, str. 4

Graf č. 4: Celková úroveň přímých plateb, podpor a dotací v r. 2013 (v EUR/ha)*

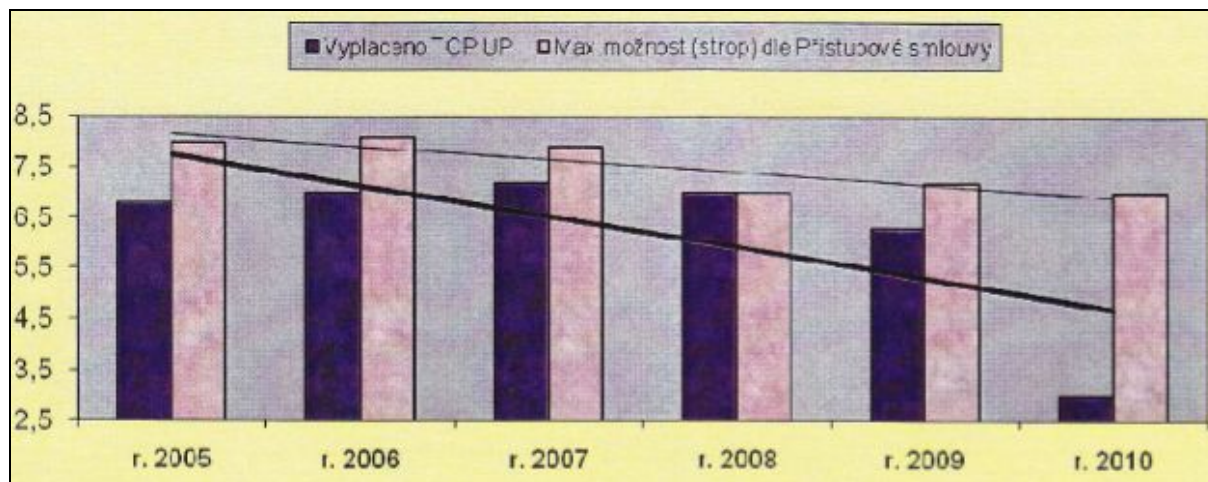

*Přímé platby bez modulace za předpokladu stejné výše národních dotací jako v roce 2006.

Zdroj: <http://www.ospzv-aso.cz/dokumenty/2010/100211body.pdf>, 2010, str. 4

Graf č. 5: Srovnání národních doplňkových plateb Top Up

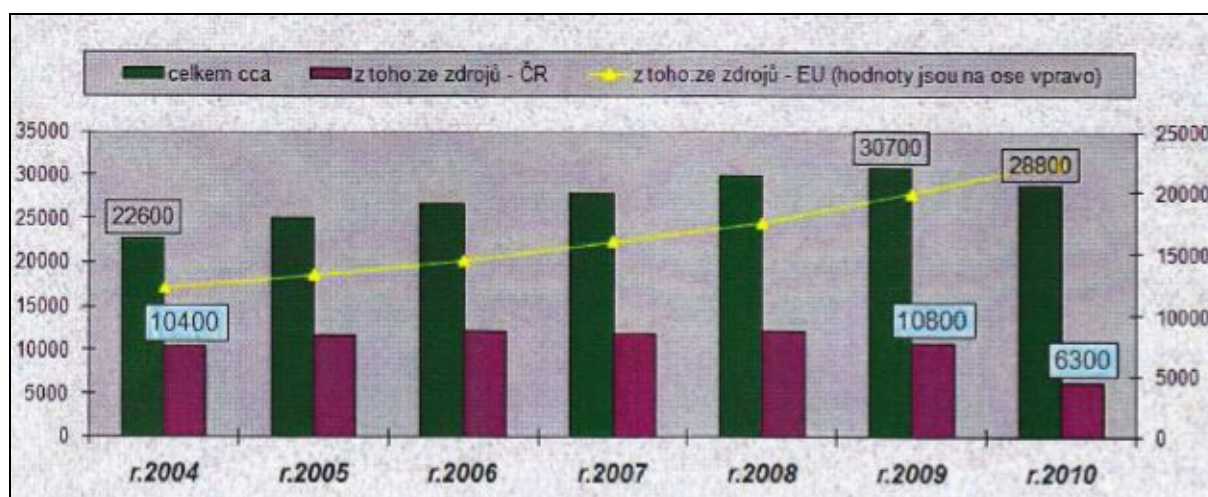
(v mld. Kč a lineární vyrovnání trendu)

Zdroj: <http://www.ospzv-aso.cz/dokumenty/2010/100211body.pdf>, 2010, str. 5

Graf č. 6: Srovnání podpor a dotací vyplacených zemědělským podnikům v ČR

(v mil. Kč)

Zdroj: <http://www.ospzv-aso.cz/dokumenty/2010/100211body.pdf>, 2010, str. 5